

# AMINTIRI, POVEȘTI ȘI ALTELE

Ion Creangă

*Classique*

SCRIPTORIUM



# AMINTIRI, POVEȘTI ȘI ALTELE

Colecția Classique



# AMINTIRI, POVEȘTI ȘI ALTELE

*Ion Creangă*

*Classique*  
SCRIPTORIUM

Sursa ro.wikisource.org

Produs Lun 1 Mai 2017 21:38:18 EEST din revizia 6.

© Scriptorium. Toate drepturile rezervate.

## **Amintiri din copilărie**





Dedicație d-șoarei L.M.



## I

Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre pe când începusem și eu, drăgăliță-Doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei, în satul Humulești, din târg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți, care se țin tot de una: Vatra satului, Delenii și Bejenii.

Ș-apoi Humuleștii, și pe vremea aceea, nu erau numai așa, un sat de oameni fără căpătâi, ci sat vechi răzășesc, întemeiat în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre, care știau a învăța și hora, dar și suveica, de vuia satul de vatale în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți și dascăli și poporeni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor.

Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai pomi s-au pus în țințirim, care era îngrădit cu zăplaz de bârne, streșinit cu șindilă, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericii pentru școală; și-apoi, să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Illoaei, dascălul bisericii, un holtei zdravăn, frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și dea copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți

și fete la școală, între care eram și eu, un băiat prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea.

Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o zgâtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într-una din zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și după ce-a întrebat de dascăl, care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului „Calul Balan” și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală, cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de școală nouă, un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos, și părintele îi pune nume „Sfântul Nicolai”, după cum este și hramul bisericii din Humulești... Apoi pofteste pe moș Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă așa, din când în când, câte unul, și ceva mai grosuț, dacă se poate... Bădița Vasile a zâmbit atunci, iară noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis că în toată sâmbăta să se procitească băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; și câte greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșeală să-i ardă școlarului câte un sfânt-Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprintară și plină de incuri, a bufnit în râs. Păcatul ei, sărmana!

— Ia, poftim de încalecă pe Balan, jupâneasă! zise părintele, de tot posomorât, să facem pocinog sfântului Nicolai cel din cui.

Și cu toată stăruința lui Moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mâncat papara, și pe urmă ședea cu mâinile

la ochi și plângea ca o mireasă, de sărea cămășa de pe dânsa. Noi, când am văzut asta, am rămas înlemniți. Iar părintele, ba azi, ba mâine, aducând pitaci și colaci din biserică, a împărțit la fiecare, de ne-a îmblânzit, și treaba mergea strună; băieții schimbau tabla în toate zilele, și sâmbăta procitanie.

Nu-i vorbă, că noi tot ne făceam felul, așa, câteodată; căci, din bățul în care era așezată fila cu cruce-ajută și buchile scrise de bădița Vasile pentru fiecare, am ajuns la trătăji, de la trătăji la ceaslov, ș-apoi, dă, Doamne, bine! în lipsa părintelui și a dascălului intram în țințierim, țineam ceaslovul deschis, și, cum erau filele cam unse, trăgeau muștele și bondarii la ele, și, când clămpăneam ceaslovul, câte zece-douăzeci de suflete prăpădeam deodată; potop era pe capul muștelor! Într-una din zile, ce-i vine părintelui, ne caută ceasloaveleși, când le vede așa sângerate cum erau, își pune mâinile în cap de necaz. Și cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la Balan și a ne mângâia cu sfântul ierarh Nicolai pentru durerile cuvioaselor muște și ale cuvioșilor bondari, care din pricina noastră au pățimit.

Nu trece mult după asta, și-ntr-o zi, prin luna lui mai, aproape de Moși, îndeamnă păcatul pe bădița Vasile tân-tul, că mai bine nu i-oi zice, să pună pe unul, Nic-a lui Costache, să mă procitească. Nică, băiat mai mare și înaintat în învățătură până la genunchiul broaștei, era sfădit cu mine din pricina Smărandiței popii, căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o bleandă, pentru că nu-mi da pace să prind muște... Și Nică începe să mă asculte; și mă ascultă el, și mă ascultă, și unde nu s-apucă de însemnat la greșeli cu ghiotura pe o draniță: una, două, trei, până la douăzeci și nouă. „Măi!!! s-a trecut de sa-gă, zic eu, în gândul meu; încă nu m-a gătit de ascultat, și câte

au să mai fie; ‘Și unde n-a început a mi se face negru pe dinaintea ochilor și a tremura de mânios... Ei, ei! acu-i acu. „Ce-i de făcut, măi Nică;’ îmi zic eu în mine. Și mă uitam pe furis la ușa mântuirii și tot scăpăram din picioare, așteptând cu neastâmpăr să vină un lainic de școlar de afară, căci era poruncă să nu ieșim câte doi deodată; și-mi crăpa măseaua-n gură când vedeam că nu mai vine, să mă scutesc de călăria lui Balan și de blagoslovenia lui Nicolai, făcătorul de vânătași. Dar adevăratul sfânt Nicolai se vede că a știut de știrea mea, că numai iaca ce intră afurisitul de băiat în școală. Atunci eu, cu voie, fără voie, plec spre ușă, ies repede și nu mă mai încurc primprejurul școlii, ci o iau la sănătoasa spre casă. Și când mă uit înapoi, doi hojmălăi se și luaseră după mine; și unde nu încep a fugi de-mi scăpărau picioarele; și trec pe lângă casa noastră, și nu intru acasă, ci cotigesc în stânga și intru în ograda unui megieș al nostru, și din ogradă în ocol, și din ocol în grădina cu păpușoi, care erau chiar atunci prășiți de-al doilea, și băieții după mine; și, până să mă ajungă, eu, de frică, cine știe cum, am izbutit de m-am îngropat în țărână la rădăcina unui păpușoi. Și Nic-a lui Costache, dușmanul meu, și cu Toader a Catincăi, alt hojmălău, au trecut pe lângă mine vorbind cu mare ciudă; și se vede că i-a orbit Dumnezeu de nu m-au putut găbui. Și de la o vreme, nemaiauzind nici o foșnitură de păpușoi, nici o scurmătură de găină, am țâșnit odată cu țărna-n cap, și tiva la mama acasă, și am început a-i spune, cu lacrimi, că nu mă mai duc la școală, măcar să știu bine că m-or omori!

A doua zi însă a venit părintele pe la noi, s-a înțeles cu tata, m-au luat ei cu binișorul și m-au dus iar la școală. „Că, dă, e păcat să rămâi fără leac de învățătură, zicea părintele; doar ai trecut de buchelu-deazla și bucherițazdra: ești

acum la ceaslov, și mâine-poimâine ai să treci la psaltire, care este cheia tuturor învățăturilor, și, mai știi cum vine vremea? poate să te faci și popă aici, la biserica Sfântului Nicolai, că eu pentru voi mă strădănuiesc. Am o singură fată ș-oi vedea eu pe cine mi-oi alege de ginere.“

Hei, hei! când aud eu de popă și de Smărăndița popii, las muștele în pace și-mi iau alte gânduri, alte măsuri: încep a mă da la scris, și la făcut cadelnița în biserică, și la ținut isonul, de parcă eram băiat. Și părintele mă ia la dragoste, și Smărăndița începe din când în când a mă fura cu ochiul, și bădița Vasile mă pune să ascult pe alții, și altă faină se macină acum la moară. Nic-a lui Costache, cel răgușit, balcâz și răutăcios, nu mai avea stăpânire asupra mea.

Dar nu-i cum gândește omul, ci-i cum vrea Domnul. Într-una din zile, și chiar în ziua de Sfântul Foca, scoate vornicul din sat pe oameni la o clacă de dres drumul. Se zicea că are să treacă Vodă pe acolo spre mănăstiri. Și bădița Vasile n-are ce lucra? Hai și noi, măi băieți, să dăm ajutor la drum, să nu zică Vodă, când a trece pe aici, că satul nostru e mai leneș decât alte sate. Și ne luăm noi de la școală și ne ducem cu toții. Și care săpau cu cazmalele, care cărau cu tărăboanțele, care cu căruțele, care cu covețile, în sfârșit, lucrau oamenii cu tragere de inimă. Iar vornicul Nic-a Petricăi, cu paznicul, vătămanul și câțiva nespălați de mazili se purtau printre oameni de colo până colo, și când deodată numai iaca vedem în prund câțiva oameni claie peste grămadă, și unul din ei mugind puternic. „Ce să fie acolo? ziceau oamenii, alergând care de care din toate părțile.

Pe bădița Vasile îl prinsese la oaste cu arcanul, îl ce-luiau acum zdravăn și-l puneau în cătușe, să-l trimită la

Piatra... Iaca pentru ce scosese atunci vornicul oamenii la clacă. Așa, cu amăgele, se prindeau pe vremea aceea flăcăii la oaste... Afurisită priveliște mai fu și asta! Flăcăii ceilalți pe dată s-au făcut nevăzuți, iară noi, copiii, ne-am întors plângând pe la casele noastre. „Afurisit să fie câinerul de vornic, și cum a ars el inima unei mame, așa să-i ardă inima Sfântul Foca de astăzi, lui și tuturor părtaşilor săi;” blestemau femeile din sat, cu lacrimi de foc, în toate părțile. Iar mama lui bădița Vasile își petrecea băiatul la Piatra, bocindu-l ca pe un mort! „Las’, mamă, că lumea asta nu-i numai cât se vede cu ochii, zicea bădița Vasile mângâind-o; și în oaste trăiește omul bine, dacă este vrednic. Oștean a fost și Sfântul Gheorghe, și sfântul Dimitrie, și alți sfinți mucenici, care au pătimit pentru dragostea lui Hristos, măcar de-am fi și noi ca dânșii!”

Ei, ei! pe bădița Vasile l-am pierdut; s-a dus unde i-a fost scris. Și părintele Ioan umbla acum cu pletele în vânt să găsească alt dascăl, dar n-a mai găsit un bădița Vasile, cuminte, harnic și rușinos ca o fată mare. Era în sat și dascălul Iordache, fărâșitul de la strana mare, dar ce ți-i bun? Știa și el glasurile pe dinafară de biserică, nu-i vorba, dar clămpănea de bătrân ce era; ș-apoi mai avea și darul suptului... Așadar, școala a rămas pustie pentru o bucată de vreme, și câțiva dintre noi, care ne țineam de părintele Ioan, calea-valea: biserica deschide pe om. Duminicile bâzâiam la strană, și hârști! câte-un colac! Și, când veneau cele două ajunuri, câte treizeci-patruzeci de băieți fugeau înaintea popii, de rupeam omătul de la o casă la alta, și la Crăciun nechezam ca mânzii, iar la Bobotează strigam chiraleisa de clocotea satul. Și, când ajungea popa, noi ne așezam în două rânduri și-i deschideam calea, iară el își trăgea barba și zicea cu mândrie către gazdă:



— Aiștia-s mânzii popii, fiule. Niște zile mari ca aceste le așteaptă și ei, cu mare bucurie, tot anul. Gătitu-le-ai ceva bob fiert, găluște, turte cu julfă și vârzare?

— Gătit, cinstite părinte; poftim de ne blagosloviți casa și masa și poftim de mai ședeți, să ne șadă pețitorii.

Când auzeam noi de masă, tăbăram pe dânsa, ș-apoi, aține-te, gură! Vorba ceea: „De plăcinte râde gura, de vârzare, și mai tare“.

Ce să faci, că doar numai de două ori pe an este ajunul! Ba la un loc, mi-aduc aminte, ne-am grămădit așa de tare și am răsturnat masa omului, cu bucate cu tot, în mijlocul casei, de i-am dogorit obrazul părintelui de rușine. Dar el tot cu bunătate:

— De unde nu-i, de-acolo nu se varsă, fiilor; însă mai multă băgare de seamă nu strică!

Apoi la hramul bisericii se ținea praznicul câte-o săptămână încheiată, și numai să fi avut pânțele unde să pui coliva și bucatele, atât de multe erau. Și dascăli, și popi, și vlădici, și de tot soiul de oameni, din toate părțile, se adunau la hramul bisericii din Humulești, și toți ieșau mulțumiți. Ba și pe la casele oamenilor se ospătau o mulțime de străini. Și mama, Dumnezeu s-o ierte, strașnic se mai bucura când se întâmplau oaspeți la casa noastră și avea prilej să-și împartă pâinea cu dânsii.

— Ori mi-or da feciorii după moarte de pomană, ori ba, mai bine să-mi dau eu cu mâna mea. Că, oricum ar fi, tot îs mai aproape dinții decât părinții. S-au văzut de acestea!

Și când învățam eu la școală, mama învăța cu mine acasă și citea acum la ceaslov, la psaltire și *Alexandria* mai bine decât mine, și se bucura grozav când vedea că mă trag la carte.

Din partea tatei, care ades îmi zicea în bătaie de joc: „Logofete, brânza-n cui, lapte acru-n călămări, chiu și vai prin buzunări;”, puteam să rămân cum era mai bine: „Nic-a lui Ștefan a Petrei“, om de treabă și gospodar în Humulești. Vorba ceea:

Decât codaș în oraș,  
Mai bine-n satul tău fruntaș.

Mama însă era în stare să toarcă-n furcă, și să învăț mai departe. Și tot cihăia mama pe tata să mă mai dea undeva la școală, căci auzise ea spunând la biserică, în „Parimei“, că omul învățat înțelept va fi și pe cel neînvățat slugă-l va avea.

Și afară de aceasta, babele care trag pe fundul sitei în 41 de bobi, toți zodierii și cărturăresele pe la care căutase pentru mine și femeile bisericoadă din sat îi băgase mamei o mulțime de bazaconii în cap, care de care mai ciudate: ba că am să petrec între oameni mari, ba că-s plin de noroc, ca broasca de păr, ba că am un glas de înger, și multe alte minunății, încât mama, în slăbăciunea ei pentru mine, ajunsese a crede că am să ies un al doilea Cucuzel, podoaba creștinătății, care scotea lacrimi din orice inimă împietrită, aduna lumea de pe lume în pustiul codrilor și veselele întreaga făptură cu viersul său.

— Doamne, măi femeie, Doamne, multă minte-ți mai trebuie! zicea tata, văzând-o așa de ahotnică pentru mine. Dacă ar fi să iasă toți învățați, după cum socoli tu, n-ar mai avea cine să ne tragă ciubotele. N-ai auzit că unul cică s-a dus odată bou la Paris, unde-a fi acolo, și a venit vacă? Oare Grigore a lui Petre Lucăi de la noi din sat pe la școli a învățat, de știe a spune atâtea bongoase și conocăria pe la nunți? Nu vezi tu că, dacă nu-i glagore-n cap, nu-i, și pace bună!

— Așa a fi, n-a fi așa, zise mama, vreau să-mi fac băia-  
tul popă, ce ai tu?

— Numai decât popă, zise tata. Auzi, măi! Nu-l vezi  
că-i o tigoare de băiat, cobăit și leneș, de n-are pereche?  
Dimineăta, până-l scoli, îți stupești sufletul. Cum îl scoli,  
cere demâncare. Cât îi mic, prinde muște cu ceaslovul și  
toată ziua bate prundurile după scăldat, în loc să pască  
cei cârlani și să-mi dea ajutor la trebi, după cât îl ajută  
puterea. Iarna, pe gheață și la săniuş. Tu, cu școala ta,  
l-ai deprins cu nărav. Când s-a face mai mărișor, are să  
înceapă a-i mirosi a catrință, și cu astă rânduială n-am să  
am folos de el niciodată.

Și după cum am cinstea a vă spune, multă vorbă s-a fă-  
cut între tata și mama pentru mine, până ce a venit în vara  
aceea, pe la august, și cinstita holeră de la '48 și a început  
a secera prin Humulești în dreapta și în stânga, de se au-  
zea numai chiu și vai în toate părțile. Și eu, neastâmpărat  
cum eram, ba ieșeam la pârlaz, când trecea cu mortul pe  
la poarta noastră și-l boscorodeam cu cimilitura:

Chițigaie, gaie, ce ai în tigaie?

Papa puilor duc în valea socilor.

Ferice de gangur, că șede într-un vârful de soc

Și se roagă rugului și se-nchină cucului!

Nici pentru mine, nici pentru tine,

Ci pentru budihacea de la groapă,

Să-i dai vacă de vacă și doi boi să tacă,

ba îl petreceam până la biserică și apoi veneam acasă  
cu sânul încărcat de covrigi, mere turture, nuci poleite,  
roșcove și smochine din pomul mortului, de se încruceau  
tata și mama când mă vedeau cu dânsese. Și ca să mă scape  
de belea, m-au trimis la stână în dumbrava Agapiei, lângă  
podul Cărăgiței, unde erau și oile noastre, să șed acolo

până s-a mai potoli bolîstea. Însă peste noapte a și dat holera peste mine și m-a frămîntat și m-a zgârcit cîrcel; și-mi ardea sufletul în mine de sete, și ciobanii și baciul habar n-aveau de asta, numai se întorceau pe ceea parte în țipetele mele și horăiau mereu. Iară eu mă târîiam cum puteam până la fîntînă, în dosul stînei, și pe nimică pe ceas beam câte-un cofăiel întreg de apă. Pot zice că în noaptea aceea la fîntînă mi-a fost masul, și n-am închis ochii nici cît ai scăpăra din amînar. Abia despre ziuă s-a îndurat Vasile Bordeianu, strungarul nostru, de s-a dus în Humulești, cale de două ceasuri cu piciorul, și a înștiințat pe tata, de a venit cu căruța și m-a luat acasă. Și pe drum, necontenit ceream apă, iar tata mă amîna cu momele de la o fîntînă la alta, până a dat Dumnezeu de am ajuns în Humulești. Și, cînd colo, doftorii satului, moș Vasile Țandură și altul, nu-mi aduc aminte, erau la noi acasă și prăjeau pe foc într-un ceaun mare niște hoștine cu său; și după ce mi-au tras o frecătură bună cu oțet și leuștean, mi-aduc aminte ca acum, au întins hoștinele ferbincioase pe o pânzătură și m-au înfășat cu ele peste tot, ca pe un copil; și nu pot ști cît a fi trecut la mijloc până ce am adormit mort, și d-abia a doua zi pe la toacă m-am trezit, sănătos ca toți sănătoșii; Dumnezeu să odihnească pe moș Țandură și pe tovarășul său! Și, vorba ceea: „Lucrul rău nu piere cu una, cu două“. Până-n seară, am și colindat mai tot satul, ba și pe la scăldat am tras o raită, cu prietenul meu Chiriac al lui Goian, un lainic și un pierde-vară ca și mine. Dar tata nu mi-a mai zis atunci nimica; m-a lăsat în voia mea pentru o bucată de vreme.

Peste iarnă, mama iar s-a pus pe capul tatei, să mă dea undeva la școală. Dar tata spunea că nu mai are bani de dat pentru mine.

— Lui dascălul Vasile a Vasilcăi (îi) plăteam numai câte un sorocovăț pe lună. Iar postoronca de dascălul Simeon Fosa din Tuțuieni, numai pentru că vorbește mai în tâlcuri decât alții și sfârcăiește toată ziua la tabac, cere câte trei husăși pe lună; auzi vorbă! Nu face băiatul ista atâția husăși, cu straie cu tot, câți am dat eu pentru dânsul până acum!

Când a mai auzit mama și asta, s-a făcut foc.

— Sărmane omule! Dacă nu știi boabă de carte, cum ai să mă înțelegi? Când tragi sorocoveții la musteață, de ce nu te olicăiești atâta? Petre Todosiicăi, crâșmarul nostru, așa-i că ți-a mâncat nouă sute de lei? Vasile Roibu din Bejeni, mai pe-atâția, și alții câți? Ruștei lui Valică și Măriucăi lui Onofrei găsești să le dai și să le răsdai? Știu eu, să nu crezi că doarme Smaranda, dormire-ai somnul cel de veci să dormi! Și pentru băiat n-ai de unde da? Măi omule, măi! Ai să te duci în fundul iadului, și n-are să aibă cine te scoate, dacă nu te-i sili să-ți faci un băiat popă! De spovedanie fugi ca dracul de tămâie. La biserică mergi din Paști în Paști. Așa cauți tu de suflet?

— Ian taci, măi femeie, că biserica-i în inima omului, și dacă voi muri, tot la biserică am să șed, zise tata; nu mai face și tu atâta vorbă, ca fariseul cel fățarnic. Bate-te mai bine cu mâna peste gură și zi ca vameșul: Doamne, milostiv fii mie, păcătoasei, care-mi tot îmbălomez gura pe bărbat degeaba.

În sfârșit, cât s-a bălăbănit mama cu tata din pricina mea, tot pe-amamei a rămas; căci într-o duminică, prin cârneleaga, a venit tatul mamei, bunicu-meu David Creangă din Pipirig, la noi și, văzând cearta iscată între tata și mama din pricina mea, a zis:

— Las', măi Ștefane și Smărănducă, nu vă mai îngrijiți

atâta; că azi e duminică, mâine luni și zi de târg, dar marți, de-om ajunge cu sănătate, am să iau nepotul cu mine și am să-l duc la Broșteni, cu Dumitru al meu, la profesorul Nicolai Nanu de la școala lui Baloș, și-ți vedea voi ce-a scoate el din băiat; că de ceilalți băieți ai mei, Vasile și Gheorghe, am rămas tare mulțumit cât au învățat acolo. De douăzeci și mai bine de ani, de când port vornicia în Pipirig, am dus-o cam anevoie numai cu răbușul. Ce folos că citesc orice carte bisericească; dacă nu știi a însemna măcar câtuși de cât, e greu. Însă de când mi-au venit băieții de la învățătură, îmi țin socoteala ban cu ban și huzuresc de bine; acum zic și eu că poți duce vornicia pe viață, fără să te simți. Zău, mare pomană și-a mai făcut Alecu Baloș cu școala ceea a lui, cine vrea să înțeleagă! Și, Doamne, peste ce profesor înțelept și iscusit a dat! Așa vorbește de blând și primește cu bunătate pe fiecare, de ți-i mai mare dragul să te duci la el! Ferice de părinții care l-au născut, că bun suflet de om este, n-am ce zice! Și mai ales pentru noi, țărani munteni, este o mare facere de bine. Când am venit eu cu tata și cu frații mei, Petrea și Vasile și Nică, din Ardeal în Pipirig, acum șasezeci de ani trecuți, unde se pomeneau școli ca a lui Baloș în Moldova? Doar la Iași să fi fost așa ceva și la Mănăstirea Neamțului, pe vremea lui mitropolitu Iacob, care era oleacă de cîmotie cu noi, de pe Ciubuc Clopotarul de la Mănăstirea Neamțului, bunicul mîne-ta, Smărandă, al cărui nume stă scris și astăzi pe clopotul bisericii din Pipirig. Ciubuc Clopotarul tot din Ardeal știa puțină carte, ca și mine; și apoi a pribegit de-acolo, ca și noi, s-a tras cu bucatele încoace, ca și moș Dediu din Vânători și alți mocani, din pricina papistașiei mai mult, pe cât știu eu. Și atât era de cuprins, de s-au umplut munții: Hălăuca, Piatra lui Iepure, Bărnariul, Cot-

nărelul și Boam pele, până dincolo peste Pătru-Vodă, de turmele și tamazlăcurile lui. Și se pomenește că Ciubuc era om de omenie; fiecare oaspe ce trăgea la odaia lui era primit cu dragă inimă și ospătat cu îndestulare. Și se dusesese vestea în toate părțile despre bunătatea și bogăția sa. Până și Vodă cic-ar fi tras odată în gazdă la Ciubuc, și întrebându-l cu cine mai ține atâta amar de bucate, el ar fi răspuns: „Cu cei slabi de minte și tari de virtute, măria-ta“. Atunci Vodă nu s-a putut stăpâni de mirare, spunând: „Ia, aista-i om, zic și eu; de-ar fi mulți ca dânsul în domnia mea, puțină lipsă ar duce țara la nevoi!“ Și l-a bătut Vodă cu mâna pe umăr, zicându-i: „Moșule, să știi că de azi înaintea ești omul meu, și la domnie ți-i deschisă ușa orișicând.“

Și de atunci i-a mers lui Ciubuc numele de omul lui Vodă, încât și până astăzi un deal, în partea despre Plot-unul, unde era mai mult așezarea lui Ciubuc, se cheamă *Dealul Omului*.

Pe acest deal, Smarandă, am fugit în vremea zaverei, cu mă-ta, cu tine și cu frate-tău Ioan, de frica unei cete de turci, care se bătuse chiar atunci cu volintirii la Secu și apoi se îndreptară spre Pipirig, după jefuit. Iar pe soră-ta Ioana, de grăbit ce-am fost, o uitasem acasă, pe prispă, în albiuță. Și mă-ta, când a dat de copilă că nu-i, a început a-și smulge părul din cap și a boci înădușit, zicând: „Vai de mine și de mine, copila mea, au străpuns-o turcii!“

Eu însă m-am suit în vârful unui brad și, cum am văzut că apucă turcii spre Plotinul, m-am azvârlit fără sine pe părul unui cal, am alergat acasă și, când colo, am găsit copila teafără, însă răsturnată cu albiuța de niște porci, care grohăiau împrejurul ei, cât pe ce să o rupă. Iar pe la capătul albiuței am găsit câteva rubele puse de turci, se vede, la capul copilei. Atunci am luat copila și, de bucurie,

nici nu știu când am ajuns cu dânsa la mă-ta, în Dealul Omului. Și după ce mi-am venit puțin în sine, am zis și eu în amărăciune, ca mulți înainte de mine: cei care n-au copii nu știu ce-i necazul. Bună minte mai au unii, în felul acesta, de nu se însoară! Și unul dintr-aceștia a fost și Ciubuc mocanul, care, neavând femeie, nici copii, ce i-a venit mai târziu, de evlavie cea multă ce avea, sau din alte împrejurări, a închinat toată averea sa Mănăstirii Neamțului, și el s-a călugărit, mai cu toți haidăii lui, făcând multe pomeniri cât a fost în viață. Iar astăzi petrece în liniște lângă zidurile mănăstirii, Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească întru împărăția cerească! Căci și noi ca mâine avem a ne duce acolo! Așa-i că voi habar n-aveți de toate aceste, de nu v-aș fi spus eu? zise bunicul oftând.

— Nu-i rău, măi Ștefane, să știe și băiatul tău oleacă de carte, nu numai decît pentru popie, cum chitește Smaranda, că și popia are multe năcăfale, e greu de purtat. Și decît n-a fi cum se cade, mai bine să nu fie. Dar cartea îți aduce și oarecare mîngîiere. Eu, să nu fi știut a citi, de mult aș fi înnebunit, câte am avut pe capul meu. Însă deschid *Viețile sfinților* și văd atâtea și atâtea și zic: „Doamne, multă răbdare ai dat aleșilor tăi;” Ale noastre sunt flori la ureche pe lângă cele ce spune în cărți. Și-apoi, să fie cineva de tot bou, încă nu este bine. Din cărți culegi multă înțelepciune, și, la dreptul vorbind, nu ești numai așa, o vacă de muls pentru fiecare. Băiatul văd că are ținare de minte și, numai după cât a învățat, cântă și citește cât se poate de bine.

De aceste și altele ca aceste a vorbit bunicul David cu mama și cu tata, mai toată noaptea, duminica spre luni și luni spre marți; căci la noi mînea când venea din Pipirig la târg să-și cumpere cele trebuitoare.



Iar marți dis-dimineată puse tarnițele și desagii pe cai și, legându-i frumușel cu căpăstrul: pe cel de-al doilea de coada celui întâi, pe cel de-al treilea de coada celui al doilea, pe cel de-al patrulea de coada celui al treilea, cum îi leagă muntenii, a zis:

— Ei, măi Ștefane și Smărănducă, mai rămâneți cu sănătate, că eu m-am dusu-m-am. Hai, nepoate, gata ești?

— Gata, bunicule, haidem, zisei, necăjindu-mă cu niște costițe de porc afumate și cu niște cârnați fripți, ce mi-i pusese mama dinainte.

Și, luându-mi rămas bun de la părinți, am purces cu bunicul spre Pipirig. Și era un pui de ger în dimineata aceea, de crăpau lemnele! Și din sus de Vânători, cum treceam puntea peste apa Neamțului, bunicul în urmă, cu caii de căpăstru, și eu înainte, mi-au lunecat ciubotele și am căzut în Ozană cât mi ți-i băiatul! Noroc de bunicul! „Și scroambele iestea a voastre îs pocite“, zise el scotându-mă repede, murat până la piele și înghețat hăt bine, căci năboise apa în toate părțile; și iute mi-a scos ciubotele din picioare, că se făcuse bocnă. „Opinca-i bună, săraca! îți sede piciorul hodinit, și la ger huzurești cu dânsa“. Și până a vorbit aceste, eram și învelit într-o sarică ghițoasă de Cașina, băgat într-o desagă pe cal, purces pe drum, și hai la Pipirig. Și când m-a văzut bunica în ce hal mă aflam, ghemuit în desagă, ca un pui de bogdaproste, cât pe ce să se prăpădească plângând. Încă n-am văzut așa femeie, să plângă de toate cele: era miloasă din caleafară. Carne de vită nu mânca în viață, tot din astă pricină; și când se ducea sărbătoarea la biserică, bocea toți morții din țințirim, fie rudă, fie străin, fără deosebire. Bunicul însă era așezat la mintea lui, își căuta de trebi cum știa el și lăsa pe bunica într-ale sale, ca un cap de femeie ce se

găsea.

— Oi, Doamne, Davide, cum nu te mai astâmperi; de ce-ai scos băiatul din casă pe vremea asta?

— Ca să te miri tu, Nastasie, zise bunicul, scoțând o piele de porc sălbatic din cămară și croind câte-o pereche de opinci pentru Dumitru și pentru mine; apoi le-a îngrozit frumos și a petrecut câte-o pereche de ață neagră de păr de cal prin cele nojițe.

Și a treia zi după asta, dându-ne schimburi și câte două perechi de obiele de suman alb, ne-am încălțat cu opincile binișor și, sărutând mâna bunicăi, am luat-o prin Boboiești, iar cu bunicul și cu Dumitru, fratele mamei cel mai mic, și suind pe la fundul Hălăucii, am ajuns după un târziu în Fărcașa, unde ne-a fost și masul, împreună cu părintele Dumitru de la Pârăul Cârjei, care avea o gușă la gât cât o ploscă de cele mari și gârâia dintr-însa ca dintr-un cimpoi, de n-am putut închide ochii de răul său mai toată noaptea. Nu era vinovat bietul preot, și, după cum spunea și el, e mai rău de cei ce au gușă în cap decât de cei ce o poartă pe dinafară...

A doua zi am purces din Fărcașa pe la Borca spre Pârăul Cârjei și Cotârgaș, până ce am ajuns și la Broșteni. Și după ce ne-a așezat bunicul în gazdă, cu toată cheltuiala lui, la una Irinuca, apoi ne-a dus pe la profesor și pe la biserică, de ne-a închinat pe la icoane, și pe urmă ne-a lăsat cu sănătate și s-a întors acasă, trimițându-ne din când în când cele trebuitoare.

Și satul Broștenii fiind împrăștiat, mai ca toate satele de la munte, nu se rușinau lupul și ursul a se arăta ziua-miaza-mare prin el; o casă ici, sub tihăraia asta, alta dincolo de Bistriță, sub altă tihăraie, mă rog, unde i-a venit omului îndemână să și-o facă. Și Irinuca avea o co-

cioabă veche de bârne, cu ferestrele cât palma, acoperită cu scânduri, îngrădită cu răzlogi de brad și așezată chiar sub munte, pe malul stâng al Bistriței, aproape de pod. Irinuca era o femeie nici tânără, nici tocmai bătrână; avea bărbat, și o fată balcâză și lălâie, de-ți era frică să înnoptezi cu dânsa în casă. Noroc numai că de luni dimineața și până sâmbătă seara n-o mai vedeai; se ducea cu tată-său în munte, la făcut ferestrea, și lucra toată săptămâna ca un bărbat pentru nimica toată; doi oameni cu doi boi, la vreme de iarnă, abia își puteau scoate mămăliga. Ba la mulți se întâmpla de veneau sâmbătă noaptea câte cu un picior frânt sau cu boii stâlciți, și aceasta le era câștig pe deasupra.

Cocioaba de pe malul stâng al Bistriței, bărbatul, fata și boii din pădure, un țap și două capre slabe și răioase, ce dormeau pururea în tindă, era toată averea Irinucăi. Dar și asta-i o avere, când e omul sănătos. Însă ce mă privește? Mai bine să ne căutăm de ale noastre.

Noi, cum a plecat bunicul, a doua zi ne-am dus la școală; și văzând profesorul că purtam plete, a poruncit unuia dintre școlari să ne tundă. Când am auzit noi una ca asta, am început a plânge cu zece rânduri de lacrimi și a ne ruga de toți Dumnezeii să nu ne slujească. Dar ți-ai găsit; profesorul a stat lângă noi, până ce ne-a tuns chilug. Apoi ne-a pus în rând cu ceilalți școlari și ne-a dat de învățat, după puterea noastră, între una-alta, și „Îngerul a strigat”, pe dinafară.

Și am dus-o noi așa până pe la Mezii-Păresii. Și unde nu ne trezim într-o bună dimineață plini ciucuri de râie căprească de la caprele Irinucăi! Ei, ei! ce-i de făcut? Dascălul nu ne mai primea în școală, Irinuca nu ne putea vindeca, pe bunicul n-avea cine-l înștiința, merindele erau

pe sfârșit, rău de noi!

Nu știu cum se întâmplă, că, aproape de Buna-vestire, unde nu dă o căldură ca aceea, și se topește omătul, și curg pâraiele, și se umflă Bistrița din mal în mal, de cât pe ce să ia casa Irinucăi. Și noi, pe căldurile celea, ne ungeam cu leșie tulbure, ședeam afară la soare cu pielea goală, până se usca cenușa pe noi, și apoi ne băgam în Bistrița de ne scăldam. Așa ne învățase o babă să facem, ca să ne treacă de râie. Vă puteți închipui ce va să zică a te scălda în Bistrița, la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul cel mare! Și nici tu junghi, nici tu friguri, nici altă boală nu s-a lipit de noi, dar nici de râie n-am scăpat. Vorba ceea: „Se ține ca râia de om“.

Într-o zi, fiind Irinuca dusă în sat și având obicei a ședeă uitată, ca fata vătămanului, noi n-avem ce lucra? Ne suim pe munte, la deal de casa ei, câte c-o bucată de răzlog în mână, și cum curgeau pâraiele grozav, mai ales unul alb cum îi laptele, ne pune dracul de urnim o stâncă din locul ei, care era numai înținată, și unde nu pornește stânca la vale, săltând tot mai sus de un stat de om; și trece prin gardul și prin tinda Irinucăi, pe la capre, și se duce drept în Bistrița, de clocotea apa! Asta era în sâmbăta lui Lazăr, pe la amiază. Ei, ei! ce-i de făcut? Gardul și casa femeii dărâmate la pământ, o capră ruptă în bucăți, nu-i lucru de șagă. Uitasem acum și râie și tot de spaimă.

— Strânge repede ce mai ai, până când nu vine baba, și hai să fugim cu pluta ceea la frate-meu Vasile, în Borca, zise Dumitru, căci plutele începură a umbla.

Înșfăcăm noi te miri ce mai aveam, ne ducem degrabă la plută, și plutașii, de cuvânt, și pornesc. Ce-a fi zis Irinuca, în urma noastră, ce n-a fi zis, nu știu; dar știu atâta, că eram cu gheața-n spate, de frică, pân-am ajuns la Borca,

unde ne-a fost și masul. Iar a doua zi, în duminica de Florii, dis-diminează am plecat din Borca pe Plaiul-Bătrân, împreună cu doi plăieși călări, spre Pipirig. Era o zi frumoasă în duminica aceea, și plăieșii spuneau că n-au mai apucat așa primăvară devreme de când îs ei.

Eu cu Dumitru însă o duceam într-un cântec, strângând viorele și toporași de pe lângă plai, și mergeam tot zburdând și hârjonindu-ne, de parcă nu eram noi râioșii din Broșteni, care făcusem atâta bucurie la casa Irinucăi. Și mergând noi tot așa, cam pe la amiază, deodată s-a schimbat vremea cea frumoasă într-o vijelie cumplită, să răstoarne brazii la pământ, nu altăceva! Pesemne baba Dochia nu-și lepădase toate cojoacele. Începe a bura, apoi o întoarce în lapoviță, pe urmă o dă în frig și ninsoare cumsecade și, într-un buc, ne astupă drumul de nu știai încotro să mergi. Și tot ninsoare și pâclă până la pământ, de nu se vedea om pe om alături fiind.

— Așa-i că s-a deocheat vremea? zise unul dintre plăieși oftând. Mă miram eu să fi mâncat lupul iarna asta așa de în pripă. De pe la Întărcători am prăpădit drumul. De-acum s-o luăm de-a chioara, și unde ne-a fi scris, acolo vom ieși.

— I-auziți glasul unui cucoș, zise celălalt plăieș. Haideti să apucăm într-acolo și poate să ieșim în sat undeva.

Și ne coborâm noi, și ne tot coborâm, cu mare greutate, pe niște povârnișuri primejdioase, și ne încurcăm printre ciritei de brad, și caii lunecau și se duceau de-a rostogolul, și eu cu Dumitru mergeam zgribuliți și plângeam în pumni de frig; și plăieșii numai icneau și-și mușcau buzele de necaz; și omătul se pusese pe une locuri până la brâu, și începuse a înnopta când am ajuns într-o fundătură de munți, unde se auzea răsunând glasul unui pârauș ce ve-

nea, ca și noi, din deal în vale, prăvălindu-se și izbindu-se de cele stânci fără voința sa... Numai atâta, că el a trecut mai departe în drumul său, iar noi am stat pe loc și am pus-o de mămăligă, fără apă.

— Ei, măi băieți, ia amu trageți la aghioase, zise un plăieș, scăpărând și dând foc unui brad.

— Ce ți-i scris în frunte ți-i pus; chef și voie bună, zise celălalt scoțând o hrincă înghețată din desagi, pârpălind-o pe jăratric și dându-ne și nouă câte-o harchină.

Și așa luneca hrinca aceea de ușor pe gât, parcă era unsă cu unt! După ce ne-am pus bine-rău gura la cale, ne-am covrigit împrejurul focului; și deasupra ninsoare, dedesubt udeală; pe-o parte înghețai, pe una te frigeai, ca la vremea și locul acela. Și tot chinuindu-ne așa, era să ne pască alt păcat: cât pe ce să ne toropească bradul aprins, de nu băga de seamă unul dintre plăieși. Pesemne blestemul Irinucăi ne ajunsese.

În sfârșit, se face ziuă și, după ce ne spălăm cu omăt și ne închinăm după obiceiul creștinesc, apoi pornim cu plăieșii la deal, pe unde ne coborâsem. Ninsoarea mai încetase, și după multă trudă am găsit drumul; și hai, hai! hai, hai! către seară am ajuns la bunicul David din Pipirig. Și când ne-a văzut bunica, de bucurie a și tras un bocet.

— David al meu are de gând să mă bage de vie în mor-mânt, cu apucăturile lui, cum văd eu. Inca ce rană-i pe dânșii, sărmanii băieți! Cum i-a mâncat râia prin străini, mititeii!

Și după ce ne-a căinat și ne-a plâns bunica, după obiceiul ei, și după ce ne-a dat demâncare tot ce avea mai bun și ne-a îndopat bine, degrabă s-a dus în cămară, a scos un ulcior cu dohot de mesteacăn, ne-a uns peste tot trupul din creștet până în tălpi și apoi ne-a culcat pe cuptor la

căldură. Și tot așa ne-a uns de câte două-trei ori pe zi cu noapte, până ce în Vinerea-Seacă ne-am trezit vindecați taftă. Dar până atunci a venit și veste de la Broșteni despre stricăciunea ce făcusem, și bunicul, fără vorbă, a mulțumit pe Irinuca cu patru galbeni.

Apoi, în Sâmbăta Paștilor, m-a trimis la părinți acasă la Humulești. Și în ziua de Paști am tras un „Îngerul a strigat“ la biserică, de au rămas toți oamenii cu gurile căscate la mine. Și mamei îi venea să mă înghită de bucurie. Și părintele Ioan m-a pus la masă cu dânsul, și Smărăndița a ciocnit o mulțime de ouă roșii cu mine. Și bucurie peste bucurie venea pe capul meu. Iar la Învierea a doua nu mi-a mai mers așa de bine, căci toate fetele din sat, venind la biserică și unele din ele fiind mai drăcoase, cum au dat cu ochii de mine, le-a și bufnit râsul, și au început a-mi zice: „Tunsul felegunsul, tunsul felegunsul, câinii după dânsul!“

București, 1880, septembrie





## II

Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa parintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații și surorile îmi erau sănătoși, și casa ne era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau de-a pururea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea!

Și eu eram vesel ca vremea cea bună și sturlubatic și copilăros ca vântul în tulburarea sa.

Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: „Ieși, copile cu părul bălan, afară și râde la soare, doar s-a îndrepta vremea“ și vremea se îndrepta după râsul meu...

Știa, vezi bine, soarele cu cine are de-a face, căci eram feciorul mamei, care și ea cu adevărat că știa a face multe

și mari minunății: alunga nourii cei negri de pe deasupra satului nostru și abătea grindina în alte părți, înfingând toporul în pământ, afară, dinaintea ușii; închea apa numai cu două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare; bătea pământul, sau peretele, sau vrun lemn, de care mă păleam la cap, la mână sau la picior, zicând: „Na, na!”, și îndată-mi trecea durerea... când vuia în sobă tăciunile aprins, care se zice că face a vânt și vreme rea, sau când țiuia tăciunile, despre care se zice că te vorbește cineva de rău, mama îl muștra acolo, în vatra focului, și-l buchisa cu cleștele, să se mai potolească dușmanul; și mai mult decât atâta: oleacă ce nu-i venea mamei la socoteală căutătura mea, îndată pregătea, cu degetul îmbălat, puțină tină din colbul adunat pe opsasul încălțării ori, mai în grabă, lua funingine de la gura sobei, zicând: „Cum nu se deoache călcâiul sau gura sobei, așa să nu mi se deoache copilașul” și-mi făcea apoi câte-un benchi boghet în frunte, ca să nu-și prăpădească odorul!... și altele multe încă făcea...

Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât mi-aduc aminte, și-mi aduc bine aminte, căci brațele ei m-au legănat când îi sugeam țâța cea dulce și mă alintam la sânul ei, gângurind și uitându-mă în ochii ei cu drag! Și sânge din sângele ei și carne din carnea ei am împrumutat, și a vorbi de la dânsa am învățat. Iar înțelepciunea de la Dumnezeu, când vine vremea de a pricepe omul ce-i bine și ce-i rău.

Dar vremea trecea cu amăgeli, și eu creșteam pe nesimțite, și tot alte gânduri îmi zburau prin cap, și alte plăceri mi se deșteptau în suflet, și, în loc de înțelepciune, mă făceam tot mai neastâmpărat, și dorul meu era acum nemărginit; căci sprintar și înșelător este gândul omului, pe ale cărui aripi te poartă dorul neconținut și nu te lasă în pace, până

ce intri în mormânt!

Însă vai de omul care se ia pe gânduri! Uite cum te trage pe furiș apa la adânc, și din veselia cea mai mare cazii deodată în urâcioasa întristare!

Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă și nevinovată. Și, drept vorbind, acesta-i adevărul.

Ce-i pasă copilului când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mâine, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire. Copilul, încălecat pe bățul său, gândește că se află călare pe un cal de cei mai strașnici, pe care aleargă, cu voie bună, și-l bate cu biciul și-l strunește cu tot dinadinsul, și răcnește la el din toată inima, de-ți ia auzul; și de cade jos, crede că l-a trântit calul, și pe băț își descărca mânia în toată puterea cuvântului...

Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea asta și pământul, măcar să zică cine ce-a zice.

Când mama nu mai putea de obosită și se lăsa câte oleacă ziua, să se odihnească, noi, băieții, tocmai atunci ridicam casa în slăvi. Când venea tata noaptea de la pădure din Dumesnicu, înghețat de frig și plin de promoroacă, noi îl speriam sărindu-i în spate pe întuneric. Și el, cât era de ostenit, ne prindea câte pe unul, ca la „baba-oarba“, ne ridica în grindă, zicând: „tâta mare!“ și ne săruta mereu pe fiecare. Iar după ce se aprindea opaițul, și tata se punea să mănânce, noi scoteam mâțele de prin ocnițe și cotruță și le flocăiam și le șmotream dinaintea lui, de le mergea colbul; și nu puteau scăpa bieteile mâte din mâinile noastre până ce nu ne zgârâiau și ne stupeau ca pe noi.

— Încă te uiți la ei, bărbate, zicea mama, și le dai pa-

iale! Așă-i?... Ha, ha! bine v-au mai făcut, pughibale spurcate ce sunteți! Că nici o lighioaie nu se poate aciua pe lângă casă de răul vostru. Iaca, dacă nu v-am săcelat astăzi, faceți otrocol prin cele mâțe și dați la om ca câinii prin băț. Āra! d-apoi aveți la știință că vă prea întreceți cu dedeochiul! Acuș iau varga din coardă și vă croiesc de vă merg petecele!

— Ia lasă-i și tu, măi nevastă, lasă-i, că se bucură și ei de venirea mea, zicea tata, dându-ne huța. Ce le pasă? Lemne la trunchi sunt; slănină și făină în pod este de-a volna; brânză în puțină, asemenea; curechi în poloboc, slavă Domnului! Numai de-ar fi sănătoși să mănânce și să se joace acum, cât îs mititei; că le-a trece lor zburdăciunea când or fi mai mari și i-or lua grijiile înainte; nu te teme, că n-or scăpa de asta. Și-apoi nu știi că este-o vorbă: „Dacă-i copil, să se joace; dacă-i cal, să tragă; și dacă-i popă, să citească...”

— Ție, omule, zise mama, așa ți-i a zice, că nu șezi cu dânșii în casă toată ziulica, să-ți scoată peri albi, mânca-i-ar pământul să-i mănânce, Doamne, iartă-mă! De-ar mai veni vara, să se mai joace și pe-afară, că m-am săturat de ei ca de mere pădurețe! Câte drăcării le vin în cap, toate le fac. Când începe a toca la biserică, Zahei al tău cel cuminte fuga și el afară și începe a toca în stative, de pârlăie pereții casei și duduie fereștile. Iar stropșitul de Ion, cu talanca de la oi, cu cleștele și cu vătrarul, face o hodorogeală și un târăboi, de-ți ia auzul. Apoi își pun câte-o ȳoală în spate și câte-un coif de hârtie în cap și cântă „aleluia” și „Doamne miluiește, popa prinde pește”, de te scot din casă. Și asta în toate zilele de câte două-trei ori, de-ți vine, câteodată, să-i coșești în bătaie, dac-ai sta să te potrivești lor.

— 'Poi dă, măi femeie, tot ești tu bisericooasă, de s-a

dus vestea; încaltea ți-au făcut și băieții biserică aici pe loc, după cheful tău, măcar că-ți intră biserica în casă, de departe ce-i... De-amu puneți-vă pe făcut privigheri de toată noaptea și parascovenii câte vă place, măi băieți; dacă vi-i voia să vă dea mă-ta în toate zilele numai colaci de cei unși cu miere de la „Patruzeci de sfinți“ și colivă cu miez de nucă.

— Ei, apoi! minte ai, omule? Mă miram eu, de ce-s și ei așa de cuminți, mititeii; că tu le dai nas și le ții hangul. Ia privește-i cum stau toți treji și se uită țință în ochii noștri, parcă au de gând să ne zugrăvească. Ian să-i fi sculat la treabă, ș-apoi să-i vezi cum se codesc, se drâmboiesc și se sclifosesc, zise mama. Hai! la culcat, băieți, că trece noaptea; vouă ce vă pasă, când aveți demâncare sub nas!

Și după ce ne culcam cu toții, noi, băieții, ca băieții, ne luam la hârjoană, și nu puteam adormi de incuri, până ce era nevoită biata mamă să ne facă musai câte-un șurub, două prin cap și să ne dea câteva tapangele la spinare. Și tata, săturându-se câteodată de atâta hălăgie, zicea ma-mei:

— Ei, taci, taci! ajungă-ți de-amu, herghelie! Știu că doar nu-s babe, să chirotească din picioare!

Însă mama ne mai da atunci câteva pe deasupra, și mai îndesate, zicând:

— Na-vă de cheltuială, ghiavoli ce sunteți! Nici noaptea să nu mă pot odihni de incotele voastre?

Și numai așa se putea liniști biata mamă de răul nostru, biată să fie de păcate! Ș-apoi socotiți că se mântuia numai cu-atâta? Ți-ai găsit! A doua zi dis-dimineată le începeam din capăt; și iar lua mama nănașa, din coardă, și iar ne jnăpăia, dar noi parcă bindiseam de asta?... Vorba ceea: „Pielea rea și răpănoasă ori o bate, ori o lasă“.

Și câte nu ne venea în cap, și câte nu făceam cu vârful și îndesate, mi-aduc aminte de parcă acum mi se întâmplă.

Mai pasă de țin minte toate cele și acum așa, dacă te slujește capul, bade Ioane.

La Crăciun, când tăia tata porcul și-l pârla, și-l opărea, și-l învelea iute cu paie, de-l înădușa, ca să se poată rade mai frumos, eu încălecam pe porc deasupra paielor și făceam un chef de mii de lei, știind că mie are să-mi dea coada porcului s-o frig și beșica s-o umplu cu grăunțe, s-o umflu și s-o zurăiesc după ce s-a usca; și-apoi vai de urechile mamei, până ce nu mi-o spărga de cap!

Și, să nu-mi uit cuvântul! Odată, la un Sfântul Vasile, ne prindem noi vro câțiva băieți din sat să ne ducem cu plugul; căci eram și eu mărișor acum, din păcate. Și în ajunul Sfântului Vasile toată ziua am stat de capul tatei, să-mi facă și mie un buhai ori, de nu, batăr un harapnic.

— Doamne, ce harapnic ți-oi da eu, zise tata de la o vreme. N-ai ce mânca la casa mea? Vrei să te bușască cei nandralăi prin omăt? Acuș te descâlț!

Văzând eu că mi-am aprins paie-n cap cu asta, am șterpelit-o de-acasă numai cu beșica cea de porc, nu cumva să-mi ia tata ciubotele și să rămân de rușine înaintea tovarășilor. Și nu știu cum s-a întâmplat, că nici unul din tovarăși n-avea clopot. Talanca mea era acasă, dar mă puteam duce s-o iau? În sfârșit, facem noi ce facem și sclipuiam de colă o coasă ruptă, de ici o cârceie de tânjală, mai un vătrar cu belciug, mai beșica cea de porc a mea, și, pe după toacă, ne pornim pe la case. Și-o luăm noi de la popa Oșlobanu, tocmai din capul satului din sus, cu gând să umblăm tot satul... Când colo, popa tăia lemne la trunchi afară și, cum a văzut că ne așezăm la fereastră și ne pregătim de urat, a început a ne trage câteva nașteri îndesate și a zice:

— De-abia s-au culcat găinile, și voi ați început? Ia stați oleacă, blestemaților, să vă dau eu!

Noi, atunci, am pârilit-o la fugă. Iar el, zvârr! cu o scurtătură în urma noastră, căci era om hursuz și pâclișit popa Oșlobanu. Și din spaima ceea, am fugit noi mai jumătate de sat înapoi, fără să avem când îi zice popii: „Drele pe podele și bureți pe pereti; câte pene pe cucoși, atâția copii burduhoși“, cum obicinuiesc a zice plugarii pe la casele ce nu-i primesc.

— Măi, al dracului venetic și ceapcân de popă! zicem noi, după ce ne adunăm toți la un loc, înghețați de frig și speriați. Cât pe ce era să ne ologească boaita cea îndrăcită, vedea-l-am dus pe năsălie la biserica Sfântului Dumitru de sub cetate, unde slujește; curat Ucigă-l-crucea l-a colăcit să vie și să-și facă budihacea casă la noi în sat. Ferească Dumnezeu să fie preoții noștri așa, că nu te-ai mai înfrupta cu nimica de la biserică în vecii vecilor! Și până-l mai menim noi pe popa, până-l mai boscorodim, până una alta, amurgește bine.

— Ei, amu, ce-i de făcut? Hai să intrăm ici, în ograda asta, zise Zaharia lui Gâtlan, că ne trecem vremea stând în mijlocul drumului.

Și intrăm noi la Vasile-Aniței și ne așezăm la fereastră după obicei. Dar parcă naiba vrăjește: cela nu sună coasa, că-i e frig; celuia că-i îngheață mâinile pe cârceie; vărumeu Ion Mogorogea, cu vătrarul subsuoară, se punea de pricină că nu ură, și numa-ți crăpa inima-n tine de necaz!

— Ură tu, măi Chiriece, zic eu lui Goian; și noi, măi Zaharie, să pufnim din gură ca buhaiul; iar iștialăți să strige: hăi, hăi!

Și-odată și începem. Și ce să vezi? Unde nu se ia hap-sâna de nevasta lui Vasile-Aniței cu cociorva aprinsă după

noi, căci tocmai atunci trăgea focul, să dea colacii în cup-tor.

— Vai, aprinde-v-ar focul, să vă aprindă! zise ea, bu-zruluiță grozav; dar cum se cheamă asta? În obrazul cui v-a învățat!...

Atunci noi, la fugă, băieți, mai dihai decât la popa Oșlobanu... „Dar bun pocinog a mai fost ș-aista, zicem noi, oprindu-ne în răscrucile drumului din mijlocul satu-lui, aproape de biserică. Încă una-două de aiestea, și ne scot oamenii din sat afară ca pe niște lăieși. Mai bine să mergem la culcare“. Și după ce ne arvonim noi și pe la anul, cu jurământ, să umblăm tot împreună, ne-am despărțit unul de altul, răbegiți de frig și hămesiți de foame, și hai fiecare pe la casa cui ne are, că mai bine-i pare. Și iaca așa ne-a fost umblarea cu plugul în anul acela.

D-apoi cu smântânitul oalelor, ce calamandros făceam!

Când punea mama laptele la prins, eu, fie post, fie câșlegi, de pe-a doua zi și începeam a linchi grosiorul de pe deasupra oalelor; și tot așa în toate zilele, până ce dam de chișleag. Și când căuta mama să smântânească oalele, smântânește, Smarandă, dacă ai ce...

— Poate c-au luat strigoaicele mana de la vaci, mămu-căi, ziceam eu, șezând închincit și cu limba scoasă afară dinaintea mamei, jos lângă oale.

— Doamne, prinde-l-voi strigoii celă odată la oala cu smântână, zicea mama, uitându-se lung la mine, ș-apoi las'! Nănașa din grindă are să-i știe de știre, de nu l-or putea scoate din mâna mea tot neamul strigoilor și al stri-goaielor din lume!... Se cunoaște el strigoii, care a mân-cat smântâna, de pe limbă... Urât mi-a fost în viața mea omul viclean și lingău, drept să-ți spun, dragul mamei! Și să știi de la mine că Dumnezeu n-ajută celui care umblă



cu furțișag, fie lucru de purtat, fie de-a mâncării, fie ori de ce-a fi.

„Ei, apoi! unde-o plesnește mama și unde crapă;‘ zic eu în gândul meu, că doar tot nu eram așa de prost până pe-acolo, să nu pricep atâta lucru.

D-apoi cu moș Chiorpec ciubotarul, megieșul nostru, ce necaz aveam! Ba adică, drept vorbind, el avea necaz cu mine; căci una-două, mă duceam la om și-l tot sucăleam să-mi dea curele, ca să-mi fac bici. Și cele mai de multe ori găseam pe moș Chiorpec răbuind ciubotele cu dohot de cel bun, care făcea pielea cum îi bumbacul. Și dacă vedea omul și vedea că nu se poate descotorosi de mine cu vorbe, mă lua frumușel de bărbie cu mâna stângă, iar cu cea dreaptă muia feleștiocul în strachina cu dohot și-mi trăgea un pui de răbuială ca aceea pe la bot, de-i bufnea râsul pe toți ucenicii din ciubotărie. Și când îmi da drumul, mă duceam tot într-o fugă acasă la mama, plângând și stupind în dreapta și în stânga.

— Uite, mamă, Chiorpecul dracului, ce mi-a făcut!...

— Doamne, parcă l-am învățat eu, zicea mama, cu părere de bine; am să-l cinstesc, zău așa, când l-oi întâlni; că sezi lipcă unde te duci și scoți sufletul din om cu obrăznicile tale, ușernic ce ești!

Dacă auzeam așa, mă spălam binișor pe la gură și-mi căutam de nevoie... Și cum uitam ciuda, fuga iar la moș Chiorpec după curele! Și el, când mă vedea intrând pe ușă, îmi zicea cu chef: „He, he! bine-ai venit, nepurcele;‘ Și iar mă răbuia, făcându-mă de râs; și eu iar fugeam acasă, plângând, stupind și blestemându-l. Și mama avea un chin cu mine din pricina asta...

— Of! De-ar veni iarna, să te mai dau odată la școală undeva, zicea mama, și să cer dascălului să-mi dea numai

pielea și ciolanele de pe tine.

Odată, vara, pe-aproape de Moși, mă furizez din casă și mă duc, ziua miază-mare, la moș Vasile, fratele tatei cel mai mare, să fur niște cireșe; căci numai la dânsul și încă la vro două locuri din sat era câteun cireș văratic, care se cocea-pălea de Duminica Mare. Și mă chitesc eu în mine, cum s-o dau, ca să nu mă prindă. Intru mai întâi în casa omului și mă fac a cere pe Ioan, să ne ducem la scădat.

— Nu-i acasă Ion, zise mătușa Mărioara; s-a dus cu moșu-tău Vasile sub cetate, la o chiuă din Codreni, s-aducă niște sumani.

Căci trebuie să vă spun că la Humulești torc și fetele și băieții, și femeile și bărbații; și se fac multe giguri de sumani, și lăi, și de noaten, care se vând și pănură, și cusute; și acolo, pe loc, la negustori armeni, veniți înadins din alte târguri: Focșani, Bacău, Roman, Târgu-Frumos, și de pe aiurea, precum și pe la iarmaroace în toate părțile. Cu asta se hrănesc mai mult humuleștenii, răzeși fără pământuri, și cu negustoria din picioare: vite, cai, porci, oi, brânză, lână, oloi, sare și făină de păpușoi; sumane mari, genunchere și sărdace; ițari, bernevici, cămeșoaie, lăicere și scorțuri înflorite; ștergare din borangic alese, și alte lucruri, ce le duceau luna în târg de vânzare, sau joia pe la mănăstirile de maice, cărora le vine cam peste mână târgul.

— Apoi dar, mai rămâi sănătoasă, mătușă Mărioară! vorba de dinioarea; și-mi pare rău că nu-i vârul Ion acasă, că tare-aș fi avut plăcere să ne scăldăm împreună... Dar în gândul meu: „Știi c-am nimerit-o? bine că nu-s acasă; și, de n-ar veni degrabă, și mai bine-ar fi!...”

Și, scurt și cuprinzător, sărut mâna mătușei, luându-mi ziua bună, ca un băiat de treabă, ies din casă cu chip că

mă duc la scăldat, mă şupuresc pe unde pot şi, când colo, mă trezesc în cireşul femeii şi încep a cărăbăni la cireşe în sân, crude, coapte, cum se găseau. Şi cum eram îngrijit şi mă sileam să fac ce-oi face mai degrabă, iaca mătuşa Mărioara, c-o jordie în mână, la tulpina cireşului.

— Dar bine, ghiavole, aici ți-i scăldatul? zise ea, cu ochii holbați la mine; coboară-te jos, tâlharule, că te-oi învăța eu!

Dar cum să te cobori, căci jos era prăpădenie! Dacă vede ea şi vede că nu mă dau, zvârr! de vro două-trei ori cu bulgări în mine, dar nu mă chiteşte. Apoi începe a se aburca pe cireş în sus, zicând: „Stai, măi porcane, că te căptuşeşte ea, Mărioara, acuș!” Atunci eu mă dau iute pe-o creangă, mai spre poale, şi odată fac zup! în nişte cânepă, care se întindea de la cireş înaintea şi era crudă şi până la brâu de naltă. Şi nebuna de mătuşa Mărioara, după mine, şi eu fuga iepureşte prin cânepă, şi ea pe urma mea, până la gardul din fundul grădinii, pe care neavând vreme să-l sar, o cotigeam înapoi, iar prin cânepă, fugind tot iepureşte, şi ea după mine până-n dreptul ocolului pe unde-mi era iar greu de sărit; pe de lături iar gard, şi hârsita de mătuşă nu mă slăbea din fugă nici în ruptul capului! Cât pe ce să pună mâna pe mine! Şi eu fuga, şi ea fuga, şi eu fuga, şi ea fuga, până ce dăm cânepa toată palancă la pământ; căci, să nu spun minciuni, erau vro zece-douăsprezece prăjini de cânepă, frumoasă şi deasă cum îi peria, de care nu s-a ales nimica. Şi după ce facem noi trebuşoara asta, mătuşa, nu ştiu cum, se încâlceşte prin cânepă, ori se împiedică de ceva, şi cade jos. Eu, atunci, iute mă răsucesc într-un picior, fac vro două sărituri mai potrivite, mă azvârl peste gard, de parcă nici nu l-am atins, şi-mi pierd urma, ducându-mă acasă şi fiind foarte cuminte în ziua aceea....

Dar mai în deseară, iaca și moș Vasile, cu vornicul și paznicul, strigă pe tata la poartă, îi spun pricina și-l cheamă să fie de față când s-a ispăși cânepa și cireșele... căci, drept vorbind, și moș Vasile era un cârpănos ș-un pui de zgârie-brânză, ca și mătușa Mărioara. Vorba ceea: „A tunat și i-a adunat“. Însă degeaba mai clămpănesc eu din gură: cine ce are cu munca omului? Stricăciunea se făcuse, și vinovatul trebuia să plătească. Vorba ceea: „Nu plătește bogatul, ci vinovatul“. Așa și tata: a dat gloabă pentru mine, și pace bună! Și după ce-a venit el rușinat de la ispașă, mi-a tras o chelfăneală ca aceea, zicând:

— Na! satură-te de cireșe! De-amu să știi că ți-ai mâncat liftiria de la mine, spânzuratule! Oare multe stricăciuni am să mai plătesc eu pe urma ta?

Și iaca așa cu cireșele; s-a împlinit vorba mamei, sărmana, iute și degrabă: „Că Dumnezeu n-ajută celui care umblă cu furțișag“. Însă ce ți-i bună pocăința după moarte? D-apoi rușinea mea, unde o pui? Mai pasă de dă ochi cu mătușa Mărioara, cu moș Vasile, cu vărul Ion și chiar cu băieții și fetele din sat; mai ales duminica la biserică, la horă, unde-i frumos de privit, și pe la scăldat, în Cierul Cucului, unde era băтелиșteа flăcăilor și a fetelor, doriți unii de alții, toată săptămâna, de pe la lucru!

Mă rog, mi se dusesese buhul despre pozna ce făcusem, de n-aveai chip să scoți obrazul în lume de rușine; și mai ales acum, când se ridicaseră câteva fete frumoșele în sat la noi și începuse a mă scormoli și pe mine la inimă. Vorba ceea:

— Măi Ioane, dragi ți-s fetele?

— Dragi!

— Dar tu lor?

— Și ele mie!...

Însă ce-i de făcut?... S-a trece ea și asta; obraz de scoarță, și las-o moartă-n păpușoi, ca multe altele ce mi s-au întâmplat în viață, nu așa într-un an, doi și deodată, ci în mai mulți ani și pe rând, ca la moară. Și doar mă și feream eu, într-o părere, să nu mai dau peste vro pacoste, dar parcă naiba mă împingea, de le făceam atunci cu chiuita.

Și tocmai-mi-te! Îndată după cea cu cireșele, vine alta la rând.

Mă trezește mama într-o dimineată din somn, cu vai-nevoie, zicându-mi: „Scoală, duglișule, înainte de răsăritul soarelui; iar vrei să te pupe cucul armenesc și să te spurce, ca să nu-ți meargă bine toată ziua?...“ Căci așa ne amăgea mama cu o pupăză care-și făcea cuib, de mulți ani, într-un tei foarte bătrân și scorbuos, pe coasta dealului, la moș Andrei, fratele tatei cel mai mic. Și numai ce-o auzai vara: „Pu-pu-pup! Pu-pu-pup!‘ dis-dimineată, în toate zilele, de vuia satul. Și cum mă scol, îndată mă și trimite mama cu demâncare în țarină, la niște lingurari ce-i aveam tocmiți prășitori, tocmai în Valea-Seacă, aproape de Topolița. Și pornind eu cu demâncarea, numai ce și aud pupăza cântând:

— Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!

Eu, atunci, să nu-mi caut de drum tot înainte? mă abat pe la tei, cu gând să prind pupăza, căci aveam grozavă ciudă pe dânsa: nu numaidecât pentru pupat, cum zicea mama, ci pentru că mă scula în toate zilele cu noaptea-n cap din pricina ei. Și cum ajung în dreptul teiului, pun demâncarea jos în cărare pe muchea dealului, mă sui încetișor în tei care te adormea de mirosul... florii, bag mâna în scorbură, unde știam, și norocul meu!... găbuiesc pupăza pe ouă și zic plin de mulțumire: „Taci, leliță, că te-am căptușit

eu! îi mai pupa tu și pe dracul de-acum;’ Și când aproape să scot pupăza afară, nu știu cum se face, că mă spariu de creasta ei cea rotată, de pene, căci nu mai văzusem pupăză până atunci, și-i dau iar drumul în scorbură. Și cum stam eu acum și mă chiteam în capul meu că șarpe cu pene nu poate să fie, după cum auzisem, din oameni, că se află prin scorbururi câteodată și șerpi, unde nu mă îmbărbătez în sine-mi și iar bag mâna să scot pupăza... pe ce-a fi...; dar ea, sărmana, se vede că se mistuise de frica mea prin cotloanele scorburii, undeva, căci n-am mai dat de dânsa nicăieri; parcă intrase în pământ. „Măi! anapodă lucru ș-aista;’ zic eu închiudat, scoțând căciula din cap și tuflind-o în gura scorburii. Apoi mă dau jos, caut o lespede potrivită, mă sui cu dânsa iar în tei, îmi iau căciula și în locul ei pun lespedea, cu gând c-a ieși ea pupăza de undeva până m-oi întoarce eu din țarină. După aceea mă dau iar jos și pornesc repede cu demâncarea la lingurari... Și oricât oi fi mers eu de tare, vreme trecuse la mijloc doar, cât am umblat horhăind cine știe pe unde și cât am boj-băit și mocoșit prin tei, să prind pupăza, și lingurilor, nici mai rămâne cuvânt, li se lungise urechile de foame așteptând. Și-apoi, vorba ceea: „Țiganului, când i-e foame, cântă; boierul se primblă cu mâinile dinapoi, iar țăranul nostru își arde luleaua și mocnește într-însul“. Așa și lingurarii noștri: cântau acum îndrăcit pe ogor, șezând în coada sapei, cu ochii păinjeniți de-atâta uitat, să vadă nu le vine mâncarea dincotrova? Când, pe la prânzul cel mare, numai iacată-mă-s și eu de după un dâmb, cu mâncarea sleită, veneam, nu veneam, auzindu-i lălăind așa de cu chef... Atunci au și tăbărât balaurii pe mine, și cât pe ce să mă înghită, de nu era o chirandă mai tânără între dânșii, să-mi ție de parte.

— Hauileo, mo! ogoiți-vă! ce tolocăniți băiatul? Cu tatul său aveți ce-aveți, iar nu cu dânsul!

Atunci lingurarii, nemaipunându-și mintea cu mine, s-au așternut pe mâncare, tăcând molcum. Și scăpând eu cu obraz curat, îmi iau traista cu blidele, pornesc spre sat, mă abat iar pe la tei, mă sui întrînsul, pun urechea la gura scorburii și aud ceva zbătându-se înăuntru. Atunci iau lespedea cu îngrijire, bag mâna și scot pupăza, vlăguită de atâta zbucium; iar ouăle, când am vrut să le iau, erau toate numai o chisăliță. După asta vin acasă, leg pupăza de picior c-o ață ș-o îndosesc de mama vro două zile în pod prin cele putini hârbuite; și una-două, la pupăză, de nu știau cei din casă ce tot caut prin pod așa des. Însă a doua zi după asta, iaca și mătușa Măriuca lui moș Andrei vine la noi, c-o falcă-n cer și cu una în pământ, și se ia la ciondănit cu mama din pricina mea:

— Mai auzit-ai dumneata, cumnată, una ca asta, să fure Ion pupăza, care, zicea mătușa cu jale, ne trezește dis-dimineață la lucru de atâția ani?

Grozav era de tulburată, și numai nu-i venea să lăcrimeze când spunea aceste. Și acum văd eu că avea mare dreptate mătușa, căci pupăza era ceasornicul satului. Însă mama, sărmana, nu știa de asta nici cu spatele.

— Ce spui, cumnată?! Da' că l-aș ucide în bătaie, când aș afla că el a prins pupăza, s-o chinuiască. De-amu bine că mi-ai spus, las' pe mine, că ți-l iau eu la depănat!

— Nici nu te mai îndoi despre asta, cumnată Smarandă, zise mătușa, căci de zbânțuitul ista al dumnilale nimica nu scapă! Ce mai atâta? Mi-au spus mie cine l-au văzut că Ion a luat-o; gâtul îmi pun la mijloc!

Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, sar cu dânsa

pe sub streășina casei și mă duc de-a dreptul în târgul vitelor, s-o vând, căci era tocmai luna, într-o zi de târg. Și cum ajung în iarmaroc, încep a mă purta țațoș printre oameni, de colo până colo, cu pupăza-n mână, că doar și eu eram oleacă de fecior de negustor. Un moșneag nebun, c-o vițică de funie, n-are ce lucra?

— De vânzare-ți e găinușa ceea... măi băiate?

— De vânzare, moșule!

— Și cât cei pe dânsa?

— Cât crezi dumneata că face!

— Ia ad-o-ncoace la moșul, s-o drămluiască!

Și cum i-o dau în mână, javra dracului se face a o căuta de ou și-i dezleagă atunci frumușel ața de la picior, apoi mi-o aruncă-n sus, zicând: „Iaca poznă, c-am scăpat-o!” Pupăza, zbrrr! pe-o dugheană și, după ce se mai odihnește puțin, își ia apoi drumul în zbor spre Humulești și mă lasă mare și devreme cu lacrimile pe obraz, uitându-mă după dânsa!... Eu atunci, haț! de sumanul moșneagului, să-mi plătească pasărea...

— Ce gândești dumneata, moșule? Te joci cu marfa omului? Dacă nu ți-a fost de cumpărat, la ce i-ai dat drumul? Că nu scapi nici cu junca asta de mine! Înțeles-ai? Nu-ți pară lucru de șagă!

Și mă băgam în ochii moșneagului, și făceam un tărbă-boi, de se strânsese lumea ca la comedie împrejurul nostru; dă, iarmaroc nu era?!

— Dar știi că ești amarnic la viață, măi băiate?! zise moșneagul de la o vreme, râzând. În ce te bizui de te îndârjești așa, nepoate? Dec! nu cumva ai pofti să-mi iei vițica pentr-un cuc armenesc? Pesemne te mănâncă spinarea, cum văd eu, măi țică, și ia acuș te scarpin, dacă vrei, ba ș-un topor îți fac, dacă mă crezi, de-i zice „aman,



puiule;‘ când îi scăpa de mâna mea!

— Dă pace băiatului, moșule, zise un humuleștean de-ai noștri, că-i feciorul lui Ștefan a Petrei, gospodar de la noi din sat, și ți-i găsi beleaua cu dânsul pentru asta.

— He, he! să fie sănătos dumnealui, om bun; d-apoi chitești dumneata că nu ne cunoaștem noi cu Ștefan a Petrei? zise moșneagul; chiar mai dinioarea l-am văzut umblând prin târg, cu cotul subsuoară, după cumpărat sumani, cum îi e negustoria, și trebuie să fie pe-aici undeva, ori în vro dugheană, la băut adălmașul. Apoi bine că știu a cui ești, măi țică! ian stai oleacă, să te duc eu la tată-tău și să văd, el te-a trimis cu pupăzi de vânzare, să spurci iarmarocul?

Toate ca toatele, dar când am auzit eu de tata, pe loc mi s-a muiat gura. Apoi încet-încet m-am furișat printre oameni, și unde-am croit-o la fugă spre Humulești, uitându-mă înapoi să văd, nu mă ajunge moșneagul? Căci îmi era acum a scăpare de dânsul, drept să vă spun. Vorba ceea: „Lasă-l, măi! L-aș lăsa eu, dar vezi că nu mă lasă el acum;‘ Tocmai așa pățisem și eu; ba eram încă bucuros că am scăpat numai cu-atâta. Bine-ar fi s-o pot scoate la capăt, măcar așa, cu mama și cu mătușa Măriuca, gândeam eu, bătându-mi-se inima, ca-ntr-un iepure, de frică și de osteneală.

Și când ajung acasă, aflu că tata și mama erau duși în târg; și frații îmi spun, cu spaimă, că-i poznă mare cu mătușa lui moș Andrei: a sculat mai tot satul în picioare din pricina pupezei din tei; zice că i-am fi luat-o noi, și pe mama a pus-o în mare supărare cu asta. Știi că și mătușa Măriuca e una din cele care scoate mahmurul din om; nu-i o femeie de înțeleș, ca mătușa Anghilița lui moș Chiriac, s-a mântuit vorba. Și cum îmi spuneau ei îngrijiiți, numai

ce și auzim cântând în tei:

— Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!

Soră-mea Catrina zise atunci cu mirare:

— I-auzi, bădiță! Doamne, cum sunt unii de năpăstuiesc omul chiar pe sfânta dreptate!

— Mai așa, surioară!... Dar în gândul meu: „Când ați ști voi câte a pățimit, sireaca, din pricina mea, și eu din pricina ei, i-ați plânge de milă!”

Zahei însă ne lăsase vorbind și se ca' mai dusesese în târg, după mama, să-i spună bucurie despre pupăză...

Și a doua zi, marți, taman în ziua de lăsatul secului de postul SântPetrului, făcând mama un cuptor zdravăn de alivenci și plăcinte cu poalele-n brâu, și pârplind niște pui tineri la frigare, și apoi tăvălindu-i prin unt, pe la prânzul cel mic, cheamă pe mătușa Măriuca lui moș Andrei la noi și-i zice cu dragă inimă:

— Doamne, cumnățică-hăi, cum se pot învrăjbi oamenii din nimica toată, luându-se după gurile cele rele! Ia poftim, soro, mai bine să mâncăm ceva din ce-a da Dumnezeu, să cinstim câte-un pahar de vin în sănătatea gospodărilor noștri și: „Cele rele să se spele, cele bune să s-adune; vrajba dintre noi să piară, și neghina din ogoare!” Căci, dac-ai sta să faci voie rea de toate, zău, ar trebui de la o vreme s-apuci câmpii!

— Așa, cumnată dragă, zise mătușa Măriuca, strângând cu nedumerire din umere, când se punea la masă. Văzut-ai dumneata? Să mai pui altă dată temei pe vorbele oamenilor!

Apoi începem cu toții a mânca. Și alții ca alții, dar eu știu că mi-am pus bine gura la cale, să-mi fie pe toată ziua. Și îndată ce m-am sculat de la masă, luându-mi rămas bun de la călcăie, fuga la scăldat; și când sar odată voinicește

de pe-un mal nalt în ștoalnă, din greșeală, drept cu fața-n jos, numai scânteii s-au făcut pe dinaintea ochilor de durere; și am crezut că mi-a plesnit pânțele, nu altăceva. Și după ce-am ieșit cu mare greu din apă și m-am pus pe mal, ținându-mă cu mâinile de inimă, băieții s-au strâns ciotcă împrejurul meu și m-au înmormântat cu nisip, și m-au prohodit cum știau ei, și de-abia mi-am venit în simțire peste vrhun ceas; și-apoi am început a mă scălda în tihnă, până pe la asfințitul soarelui, potrivind-o să vin acasă odată cu vacile și spunând mamei că, scăpându-le văcarul din ocol pe ale noastre la amiază, eu singur le-am dus la păscut, și de-aceea m-am întârziat până acum. Și mama, creștină bună, crezându-le toate lăptoase, după răbuș, cum i le spusese eu cu măguleli, m-a lăudat de vrednicia ce făcusem și mi-a dat și demâncare. Iară eu, mâncând lupește, mă făceam smerit și numai râdeam în mine, mirându-mă tot atunci de ghibăcia minciunilor ce potrivisem, de-mi venea mai-mai să le cred și eu singur pe jumătate.

Iaca, așa se poate înșela omul de multe ori, când nici n-a gândit, dacă nu știe a judeca bine. Însă iar mă întorc și zic: „Tot pățitu-i priceput!”

Într-o zi, pe-aproape de Sânt-Ilie, se îngrămădisise, ca mai totdeauna, o mulțime de trebi pe capul mamei: niște sumani să-i scoată din stative; alții să-i nividească și să înceapă a-i țese din nou; un teanc de sumane croite, nalt până-n grindă, aștepta cusutul; pieptănușii în laiță n-avea cine-i ținea de coadă; roata ședea în mijlocul casei, și canură toarsă nu era pentru bătătură! Și-apoi, vorba ceea: „Nu ședea, că-ți șede norocul”; țevi de făcut la sucală; copil de țată în albie, pe lângă alții vro cinci-șase, care așteptau să le faci demâncare. Treabă era acolo, nu încurcală; și

încă se cerea degrabă, căci venea cu fuga iar marocul de Fălticeni, care acela este ce este. Și mă scoală mama atunci mai dimineață decât alte dăți și-mi zice cu toată inima:

— Nică, dragul mamei! vezi că tată-tău e dus la coasă, căci se scutură ovăsul cea pe jos; și eu asemenea nu-mi văd capul de trebi; tu mai lasă drumurile și stai lângă mămuca, de-i fă țevi și leagănă copilul; c-apoi și eu ți-oi lua de la Fălticeni o pălăriuță cu tasma ș-o curălușă de cele cu chimeri, știi colê, ca pentru tine!

— Bine, mamă! dar, în gândul meu, numai eu știam.

Toate ca toatele, dar la cusut și sărăduit sumane și mai ales la roată, mă întreceam cu fetele cele mari din torsi; și din astă pricină, răutăcioasa de Măriuca Săvucului, care, drept să vă spun, nu-mi era urâtă, făcea adeseori în ciuda mea și-mi bătea din pumni, poreclindu-mă „Ion Torcălau“, cum îi zicea unui ȋigan din Vânători. Însă pentru asta tot îmi era dragă, și torceam împreună cu dânsa, la umbra nukului lor, câte-o movilă de drugi de canură, de mă săruta mama, când i le arătam seara acasă.

Așa ne duceam băieții și fetele unii la alții cu lucrul, ca să ne luăm de urât, ceea ce la țară se cheamă șezătoare și se face mai mult noaptea, lucrând fiecare al său; cum torceam eu, de-a mai mare dragul pe întrecute cu Măriuca, și cum sfârâia fusul roții, așa-mi sfârâia inima-n mine de dragostea Măriucăi! Martor îmi este Dumnezeu! Și-mi aduc aminte că odată, noaptea, la o clacă de dezghiocat păpușoi, i-am scos Măriucăi un șoarec din sân, care era s-o bage în boale pe biata copilă, de n-aș fi fost eu acolo.

D-apoi vara, în zilele de sărbătoare, cu fetele pe câmpie, pe colnice și mai ales prin luncile și dumbrăvile cele pline de mândrețe, după cules răchițică de făcut gălbelele, sovârv de umplut flori, dumbravnic și sulcină de pus

printre straie, cine umbla? Povestea cântecului:

Fă-mă, Doamne, val de tei

Și m-aruncă-ntr-o femeie!

Și, scurtă vorbă, unde erau trei, eu eram al patrulea.

Dar când auzeam de legănat copilul, nu știu cum îmi venea; căci tocmai pe mine căzuse păcatul să fiu mai mare între frați. Însă ce era să faci când te roagă mama? Dar în ziua aceea, în care mă rugase ea, era un senin pe cer și așa de frumos și de cald afară, că-ți venea să te scalzi pe uscat, ca găinile. Văzând eu o vreme ca asta, am șparlit-o la baltă, cu gând rău asupra mamei, cât îmi era de mamă și de necăjită. Adevăr spun, căci Dumnezeu e deasupra! De la o vreme, mama, crezând că-s prin livadă undeva, iese afară și începe a striga, de da duhul dintr-însa: „Ioane! Ioane! Ioane! Ioane!” și Ion, pace! Văzând ea că nu dau răspuns de nicăieri, lasă toate în pământ și se ia după mine la baltă, unde știa că mă duc; și, când colo, mă vede tologit, cu pielea goală pe nisip, cât mi ți-i gliganul; apoi, în picioare, țiind la urechi câte-o lespejoară fierbinte de la soare, cu argint printr-însele, și aci săream într-un picior, aci în celălalt, aci plecam capul în dreapta și în stânga, spunând cuvintele:

Auraș, păcuraș,

Scoate apa din urechi,

Că ți-oi da parale vechi;

Și ți-oi spăla coafele

Și ți-o bate dobele!

După aceea zvârleam pietrele, pe rând, în știoalna unde mă scăldam: una pentru Dumnezeu și una pentru dracul, făcând parte dreaptă la amândoi; apoi mai zvârleam câteva, de încuiam pe dracul în fundul știoalnei, cu bulbuci la gură; ș-apoi, huștiuliuc! și eu în știoalnă, de-a

cufundul, să prind pe dracul de un picior, căci așa ne era obiceiul să facem la scăldat, de pe când Adam-Babadam. După asta, mă mai cufundam de trei ori în rând, pentru Tatăl, pentru Fiul și Duhul Sfânt, și înc-o dată pentru Amin. Apoi mă trăgeam încetișor pe-o coastă, la marginea bălții, cât mi ți-i moronul, și mă uitam pe furiș cum se joacă apa cu piciorușele cele mândre ale unor fete ce ghileau pânza din susul meu. Mai frumos lucru nici că se mai poate, cred!

Toate acestea le privea biata mamă, uitată cu mâinile subsuoară, cum e omul necăjit, de după un dâmb din prund, aproape de mine. Dar eu n-o vedeam pe dânsa, căci eram în treabă. În totului tot, a fi trecut la mijloc vro jumătate de ceas, cât a zăbovit mama acolo, mai vro trei-patru de când fugisem de-acasă, ș-ar fi trebuit să înceapă a mi se pune soarele drept inimă, după cum se zice, căci era trecut de amiază. Însă eu, în starea în care mă aflam, fiind cuprins de fericire, uitasem că mai trăiesc pe lume! În sfârșit, mama, cât era ea de tare de cap, de la o vreme pierde răbdarea și vine tiptil, în vârful degetelor, pe la spațele mele, când mă uitam la fete, cum vă spun, îmi ia toate hainele frumușel de pe mal și mă lasă cu pielea goală în baltă, zicându-mi cu năduh:

— Îi veni tu acasă, coropcarule, dacă te-a răzbi foamea, ș-apoi atunci vom avea altă vorbă!

Și se tot duce.Ei, ei! ce-i de făcut, Ioane? Fetele de la ghilit, care văzură asta, numa-și dau ghiont una alteia și chicoteau pe socoteala mea, de răsuna prundul. Iară eu intram în pământ de rușine, și cât pe ce să mă înec, de ciudă ce-mi era. Și din dragostea cea mare de mai dinioarea, îmi venea acum să le strâng de gât, nu altăceva. Dar vorba ceea: „Poți opri vântul, apa și gurile oamenilor?” De-aceea le-am lăsat și eu pe fete să râdă, până li s-a duce

gura la ureche, și pândind vreme pe când șed ele plecate și dau pânda în apă la ghilit, fac tuști! din baltă și-o iau la sănătoasă; și așa fugeam de tare pe prund, de săreau pietrele, pe care le stârneam cu picioarele, cât mine de sus. Și fuga, și fuga, fără să mă uit în urmă, până ce dau între hudiți, pe drumul care ducea la noi acasă. Dar nu merg pe drum, de rușine să nu întâlnesc vrun om, ci sar în grădina lui Costache și merg tupiluș prin păpușoi; apoi într-o hudiță, din hudiță în grădină la Trăsnea, și iar prin păpușoi; și când aproape să ies din grădină, mă simțesc câinii lui Trăsnea, și la mine, să mă rupă! Ce-i de făcut? Auzisem eu din oameni că, dacă vrei să nu te muște câinii și să te lase în pace, cum îi vezi că sar la tine, să te tupilezi jos la pământ și să-i lași să te latre cât le place, fără să te urnești din loc; căci ei bat cât bat și, de la o vreme, te părăsesc și se duc. Și adevărat este, căci așa am scăpat și eu de câinii lui Trăsnea, atunci când am dat peste păcat cu ei și ei cu mine. Noroc din cer până-n pământ că nu m-a prins melianul și haramninul de Trăsnea, care avea mare ciudă pe mine, de când mă zăpserie în grădina lui la furat mere domnești și pere sântiliești, căci m-ar fi snopit în bătaie. Și-apoi numai asta mi-ar mai fi trebuit acum, cât eram de pricopsit!

În sfârșit, după ce m-au lăsat câinii lui Trăsnea în pace, cum v-am spus, am sărit în răspintenele unui drum; de acolo, în grădină la noi, și atunci mi s-a părut că mă aflu în sânul lui Dumnezeu. Și merg eu acum fără pă sare prin păpușoi, până în dreptul ogrăzii, și mă uit printre gard și văd pe mama cum se da în vânt după trebi, când în casă, când afară; și-mi era mai mare mila de dânsa, dar și de pânțelele meu cel stocit de apă încă îmi era milă. Vorba ceea: „Milă mi-e de tine, dar de mine mi se rupe

inima de milă ce-mi este“. Și nemaiputând suferi foamea, încep a mărnași ugit printre gard: „Mămucăi, iacată-mă-s! Ș-odată și sar în ogradă, mă înfățișez dinaintea mamei, așa chipos cum eram, îi apuc mâna cu sila, o sărut și zic, scâncind: „Mamă, bate-mă, ucide-mă, spânzură-mă, fă ce știi cu mine; numai dă-mi ceva de mâncare, că mor de foame! Vorba ceea: „Golătatea înconjură, iară foamea dă de-a dreptul“. Ea, atunci, cum e mama cu bunătate, se uită galeș la mine și zice oftând:

— Bine-ți șede, coșcogeme coblizan, să umbli lela pe drumuri în halul acesta și să mă lași tocmai la vremea asta fără leac de ajutor! Hai de mănâncă, dar să știi că mi te-ai lehametit de la inimă; doar să te porți de-acum tare bine, să mai fiu ceea ce-am fost pentru tine; dar nu știu, zău!

Și, scurtă vorbă, văzând că m-am pus rău cu mama, îi juruiesc eu că ce-am făcut n-oi mai face. Apoi umblu tot cu binișorul pe lângă dânsa și nu ies din cuvântul ei afară nici cu fapta, nici cu vorba, căci: „Vorba dulce mult aduce“; la trebi-s hărnicuț cât se poate: derdicam și măturam prin casă ca o fată mare, de n-avea mama grijă când se ducea undeva. Și-ntr-o zi o văz că mă sărută și-mi zice cu blândețe:

— Dumnezeu să te înzilească, Ionică, dragul mamei, și să-ți dea de toate darurile sale cele bogate dacă te-i purta cum vād că te porți de-o bucată de vreme încoace!

Atunci eu, pe loc am început a plânge, și bucuria mea n-a fost proastă. Și mai multă muștrare am simțit în cugetul meu decât oricând. Și de m-ar fi bătut mama cu toate gardurile și de m-ar fi izgonit de la casă ca pe un străin, tot n-aș fi rămas așa de umilit în fața ei, ca atunci când m-a luat cu binișorul! Și să nu credeți că nu mi-am ținut cuvântul de joi până mai de-apoi, pentru că așa am fost eu,



răbdător și statornic la vorbă în felul meu. Și nu că mă laud, căci lauda-i față: prin somn nu ceream demâncare, dacă mă sculam, nu mai așteptam să-mi dea alții; și când era de făcut ceva treabă, o cam răream de pe-acasă. Ș-apoi mai aveam și alte bunuri: când mă lua cineva cu răul, puțină treabă făcea cu mine; când mă lua cu binișorul, nici atâta; iar când mă lăsa din capul meu, făceam câte-o drăguță de trebușoară ca aceea, de nici sfânta Nastasia, izbăvitoarea de otravă, nu era în stare a o desface cu tot meșteșugul ei. Povestea ceea: „Un nebun arunc-o piatră în baltă, și zece cuminți n-o pot scoate“.

În sfârșit, ce mai atâta vorbă pentru nimica toată? Ia, am fost și eu, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită din Humulești, care nici frumos până la douăzeci de ani, nici cu minte până la treizeci și nici bogat până la patruzeci nu m-am făcut. Dar și sărac așa ca în anul acesta, ca în anul trecut și ca de când sunt, niciodată n-am fost!

București, 1881, aprilie



### III

— Nu mi-ar fi ciudă, încaltea, când ai fi și tu ceva și de te miri unde, îmi zice cugetul meu, dar așa, un boț cu ochi ce te găsești, o bucată de humă însuflețită în sat de la noi, și nu te lasă inima să taci; asurzești lumea cu țărâniile tale!

— Nu mă lasă, vezi bine, cugete, căci și eu sunt om din doi oameni; și satul Humulești, în care m-am trezit, nu-i un sat lăturalnic, mocnit și lipsit de priveliștea lumii, ca alte sate; și locurile care înconjură satul nostru încă-s vrednice de amintire. Din sus de Humulești vin Vânătorii Neamțului, cu sămânță de oameni de aceia care s-au hărțuit odinioară cu Sobietski, craiul polonilor. Și mai în sus, mănăstirile Secul și Neamțul, altădată fala bisericii române și a doua vistierie a Moldovei. Din jos vin satele Boiștea și Ghindăoanii, care înjugă numai boi ungurești la carele lor, unde plugurile rămân singurele pe brazdă în țarină, cu săptămânile, prisăcile fără prisăcar, holdele fără jitar, și nimeni nu se atinge de ele; iar oamenii din aceste sate nu știu ce-i judecata. Aproape de Boiște vine satul Blebea, care mai mult de jumătate, după ce-și scapă căciula pe baltă, zice: „Să fie de sufletul tatei!”

Înspre apus miază-zi vin mănăstirile: Agapia, cea tăinuită de lume; Văratiful, unde și-a petrecut viața Brânco-

veanca cea bogată și milostivă, și satele Filioara, hățașul căprioarelor cu sprâncene scăpate din mănăstire; Bălțăteștii, cei plini de salamură, și Ceahlăieștii, Topolița și Ocea, care alungă cioara cu perja-n gură tocmai dincolo, peste hotar; iar spre crivăț, peste Ozana, vine Târgul-Neamțului, cu mahalalele Pometea de sub dealul Cociorva, unde la toată casa este livadă mare; Țuțuienii, veniți din Ardeal, care mănâncă slănină râncedă, se țin de coada oilor, lucrează lâna și sunt vestiți pentru teascurile de făcut oloi; și Condrenii, cu morile de pe Nemțișor și piuăle de făcut sumani. Iar deasupra Condrenilor, pe vârful unui deal nalt și plin de tihărăi, se află vestita Cetatea Neamțului, îngrădită cu pustiu, acoperită cu fulger, locuită vara de vitele fugărite de strechie și străjuită de ceucele și vindereii care au găsit-o bună de făcut cuiburi într-însa.

Dar asta nu mă privește pe mine, băiat din Humulești. Eu am altă treabă de făcut; vreau să-mi dau seamă despre satul nostru, despre copilăria petrecută în el, și atâta-i tot.

Câți domnitori și mitropoliți s-au rânduie la scaunul Moldovei, de când e țara asta, au trebuit să treacă măcar o dată prin Humulești spre mănăstiri. Apoi, unde pui cealaltă lume care s-a purtat prin satul nostru, și tot lume mai mult bogată și aleasă. Mă rog, la Mănăstirea Neamțului: icoană făcătoare de minuni, casă de nebuni, hram de Is-pas și iarmaroc în târg, tot atunci; apoi, tot pe aici, treacă spre iarmaroace: la Piatra de Duminica Mare, și la Folticeni de Sânt-Ilie; la Secu, hram de Tăierea capului sf. Ioan Botezătorul; la Agapia-n deal, hram de Schimbarea la față; la Agapia-n vale, hram de Sf. Voievozi; și la Văratice, hram de Sânta Maria mare; lume și iar lume!

Și câte târnosiri și sfințiri de biserici din nou, și câte soboare și revizii de fețe bisericesti și politicești, și câți

străini din toată lumea, și câte inimi purtate de dor, și câte suflete zdrobite și rătăcite n-au trecut prin satul nostru spre mănăstiri! Lume, lume și iar lume!

Și câte oștiri străine și o droaie de cătane călări, tot nemți de cei mari, îmbrăcați numai în fir, au trecut în vremea copilăriei mele, cu săbiile scoase, prin Humulești, spre mănăstirile de maice, după Nătălița cea frumoasă! Și au făcut nemții mare tăraș prin mănăstiri, și au răscolit de-a fir-a-păr toate chiliile maicelor, dar n-au găsit-o, căci și beciul privighetorului Parvu din Târgul-Neamțului putea să tănuiască la nevoie o domniță. Și noroc de vără-ticence, care au știut a-i domoli luându-i cu binișorul, și a-i face să-și bage săbiile în teacă, spunându-le că cei ce scot sabia de sabie vor pieri!

Dar ce-mi bat eu capul cu craii și cu împărații, și nu-mi caut de copilăria petrecută în Humulești și de nevoile mele? Așa era cu cale să fac de la început, dar am ținut să arăt că humuleștenii nu-s trăiți ca în bârlogul ursului, ci au fericirea de a vedea lume de toată mâna.

La 1852, în ziua când s-a sfințit paraclisul spitalului din Târgul-Neamțului și s-a deschis școala domnească de acolo, eu, împreună cu alți băieți, isonari ai bisericii, stam aproape de Ghica-vodă, care era față la acea serbare, înconjurat de o mulțime de lume, și nu ne mai săturam privindu-l. Și el, frumos la chip și blând cum era, văzându-ne pe mai toți de-a rândul, îmbrăcați cu cămeșuice cusute cu bibiluri și albe cum e helgea, cu bondițe mândre, cu ițari de țigaie și încălțați cu opincuțe, spălați curat și pieptănați, cu rușinea zugrăvită pe față și cu frica lui Dumnezeu în inimă, aruncă o privire părintească spre noi și zise:

— Iată, copii, școala și sfânta biserică, izvoarele mângâierii și ale fericirii sufletești; folosiți-vă de ele și vă luminați,

și pe Domnul lăudați!

Aceste vorbe, rostite de gură domnească, au brăzdat adânc inima norodului adunat acolo, și fără întârziere școala s-a umplut de băieți doriți de învățătură, între care eram și eu, cel mai bun de hârjoană și slăvit de leneș; leneș fără pereche mă făcusem, căci mama, după câtă minte avea, nu se îndura să mă mai trimită acum nici la o cofă de apă, numai să învăț carte și să mă fac popă, ca părintele Isaia Duhu, profesorul nostru.

Bun mai era și părintele Duhu, când se afla în toane bune, Dumnezeu să-l ierte! Pus-a el băieții în rânduială cum nu mai văzusem până atunci; cumpăra-ne el vara, din banii săi, cofe de zmeură și fel de fel de puricale de ne da să mâncăm, și mai în toată sâmbăta ne încărca în o droagă de-a Mănăstirii Neamțului și ne ducea la stăreție, să dăm examen dinaintea starețului Nionil, un bătrân olog, care ne sfătuia cu duhul blândeții să ne ținem de ceaslov și psaltire; căci toate celelalte învățături, zicea el, sunt numai niște ereticii, care mai mult amărăsc inima și tulbură sufletul omului. Dar fost-a scris părintelui Duhu să nu asculte în totul sfaturile cuviosului stareț, ci să ne învețe și câte oleacă de aritmetică, de gramatică, de geografie și din toate câte ceva, după priceperea noastră.

Odată, venind părintele Duhu supărat foc de la mănăstire, ne dete la regula de trei tema următoare:

— Dacă o para luată pe nedreptul îți mănâncă o sută drepte, apoi șase mii de lei (leafa mea pe un an), care mi-a oprit-o starețul Nionil, pe nedreptul, câte parale drepte vor mânca de la Mănăstirea Neamțului?

— Douăzeci și patru de milioane de parale, cinstite părinte, sau șase sute de mii de lei, răspunse unul din noi, cu crida la tabelă.

— Ia să-mi facă Nică Oşlobanu încredinţarea, zise părintele Duhu.

Nică Oşlobanu, ca de obicei, se scoală în picioare, cât mi ți-i melianul, și se roagă de iertare, spunând că-l doare capul. Și atunci, nu știu cum îi cade un urs mare din sân și... de-a dura prin clasă; nu din cei pe care-i joacă ursarii, ci de mămligă, umplut cu brânză, rotund, prăjit pe jărat și de pus drept inimă, când ți-e foame. Băieții dau săl prindă, Oşlobanu se aruncă în mijlocul lor să și-l ia, și se face o chirfosală ș-un răs în școală din pricina ursului celuia, de-i poznă! Atunci, parcă-l văd cum s-a plesnit părintele Duhu cu palma peste frunte, zicând c-un oftat adânc:

— Pesemne păcatele mele cele mari și grele m-au aruncat și aici, să învăț niște Țopârlani sălbatici! Mai fericit erai de-o mie de ori să paști porcii la Cogeasca-Veche, Isaie, decât să mai fi ajuns și zilele aceste! Iar tu, moglanule de Oşlobene, care te robești pântecelui și nu-ți dai câtuși de puțină osteneală minții, te-i face popă ca tată-tău când s-or pusnici toți bivoli din Mănăstirea Neamțului!

Oşlobanu, prost-prost, dar să nu-l atingă cineva cu cât e negru sub unghie, că-și azvârle țarnă după cap, ca buhaiul. Cum se duce seara acasă, și spune tătâne-său ce a zis părintele Isaia. Și-apoi, las' pe popa Niculai Oşlobanu, căci el nu prea știe multe; slujește câte trei liturghii pe zi și pomenește la hurtă: pe monahi și ieromonahi, pe stareți, pe mitropoliți și pe soțiile și copiii lor, de le merge colbul!

Într-o dimineată, n-are ce lucra părintele Duhu?! Ia pe Teofan, alt călugăr de la spital, și se duc împreună la biserica Sfântului Lazăr de sub dealul Cetății. Și cum intră în biserică, încep a căuta pricină părintelui Oşlobanu, care sluja, că nu se ține de tipic.

— Tipic, boaita fătarnice? Ia să vă dau eu tipic! zise părintele Oşlobanu, lăsând sfintele încolo. Ne-aţi luat cu şmecherie pe marele mucenic Dimitrie, izvorătorul de mir, şi ne-aţi dat, în locul acestui sfânt vestit, pe Lazăr, un jidan tremţuros, care tot moare şi iar învie, şi învie şi iar moare, de nu mai ştie nime de numele lui. Acesta-i hram? Şi după ce ne-aţi calicit, luându-ne moşia şi închizându-ne biserica cu zid, închideţi acum în ciudă şi poarta spitalului; ba până şi clopotele ni le-au oprit de tras câinerii de doftori, tot din pricina voastră, de ni s-au împrăştiat poporenii; nici chioară de babă nu mai dă pe la biserică! Şi încă una: de şaizeci şi mai bine de ani, de când slujesc preoţia, voi aveţi să mă învăţaţi tipicul, pui de năpârcă ce sunteţi! Ia staţi oleacă să vă scot eu gărgăunii din cap!...

Şi zvârr! cu pravila cea mare după călugări. Apoi, umflând un sfeşnic zdravăn de alamă, după dâşii, să-i afurisească!... Şi, na! părintele Duhu şi Teofan şi-au prăpădit papucii, fugind mai mult pe brânci decât în picioare; chiar după tipic!

A doua zi, Nică Oşlobanu ca mai ba să dea pe la şcoală; dar nici părintele Duhu pe la biserica Sfântului Lazăr, că l-ar fi pironit părintele Oşlobanu pe cruce şi l-ar fi pus în podul bisericii, spre păstrare, cu parte din icoanele rămase aici de la Cetatea Neamţului.

Şi mi se pare că avea mare dreptate bietul bătrân, căci în locul bisericii Sfântului Lazăr fusese altă biserică, de lemn, al cărei hram era Sfântul Dimitrie, făcută şi înzestrată cu moşie de Vasile Lupu-voievod, ca şi cea de la noi din Humuleşti. Însă Mănăstirea Neamţului, bună mehenghe, când a făcut spitalul din Târgul-Neamţului, face şi biserica Sfântului Dumitru de piatră, îi schimbă hramul, numind-o Sfântul Lazăr, o închide cu zid în cuprinsul spi-



talului, și hramul Sfântului Dumitru l-a pus la paraclisul de la spital, iar moșia preoților a păpat-o, ca și pe moșia Humuleștii. Și de aici supărarea părintelui Oșlobanu ajunsese la culme; să nu vadă sămânță de călugăr pe la biserica lui, că-i potopește! Ca prin urechile acului de n-a făcut mucenic pe părintele Duhu, în locul sfântului Dumitru, izvorâtorul de mir.

Peste câteva zile după asta, auzim că Nică Oșlobanu s-a dus să învețe la școala catihetică din Folticeni, vorbă să fie! Văru-meu Ion Mogorogea, Gâtlan, Trăsnea și alți cunoscuți ai mei se duseseră tot acolo, mai de demult; bineînțeles, pe socoteala pungii părinților lor. Și eu, rămânând fără tovarăși de ispravă, și mai dându-mi și părintele Isaia un pui de bătaie, așa din senin, cihăiam pe mama să se pună pe lângă tata, ca doar m-a da și pe mine la catihet, măcar că eram un ghibirdic și jumătate.

Galbeni, stupi, oi, cai, boi și alte bagateluri de alde aceste, prefăcute în parale, trebuia să ducă dascălii poclon catihetului de la fabrica de popi din Folticeni; ș-apoi lasă-te în *conta* sfinției-sale, că te scoate poponet, ca din cutie... Pentru mine însă numai două mierțe de orz și două de ovăs a dat tata cui se cuvine, de am fost primit în Folticeni, căci școala era numai de mântuială; boii să iasă!

Ajungând acolo toamna târziu, m-am așezat în gazdă la Pavel ciubotarul din ulița Rădășenii, unde erau și ceilalți tovarăși ai mei. Catihetul, care făcea ziua noapte și noaptea zi, jucând stos, rar venea pe la școală. Noi, dacă vedeam așa, ne duceam și mai rar; dar nebunii știu că făceam de-ajuns!

Pavel era holtei, și casa lui destul de încăpătoare: laițe și paturi de jur împrejur; lângă sobă, altul, și toate erau prinse. Iară gazda, robotind zi și noapte, se proslăvea

pe cuptor, între şanuri, calupuri, astrăgaciu, bedreag, di-chiciu şi alte custuri tăioase, muşcher, piedecă, hască şi clin, ace, sule, cleşte, pilă, ciocan, ghinţ, piele, aţă, hârbul cucălacan, clei şi tot ce trebuie unui ciubotar.

Cu noi şedea şi Bodrângă, un moşneag fără căpătăi, însă de tot hazul. Pentru puţină mâncare şi câte-oleacă de paşcă de cea de trei ocă la para, slujea toată casa: tăia lemne, aţâta focul, aducea apă, mătura, ne spunea la poveşti nopţi întregi, şezând cu nasul în tăciuni, şi ne cânta din fluier: Doina, care te umple de fiori, Corăbiasca, Măriuţa, Horodînca, Alivencile, Țiitura, Ca la uşa cortului, hore şi alte cântece sculăţele ca aceste, de jucam până ce asudau podelele şi ne săreau talpele de la ciubote cu călcăie cu tot, că doar acum o dădusem şi eu pe ciubote. Şi din pricina lui Pepelea de moş Bodrângă, Pavel mai nu le putea dovedi din cârpit; ba şi el, uneori, sărindu-şi din minţi, îşi rupea ciubotele ferfeniţă, jucând împreună cu noi.

Odată venise lui Oşlobanu rândul să cumpere lemne, şi așa, cu toată cărpănoşia lui, iese câine-câineşte în medean, aproape de gazda noastră, şi găseşte un țăran de la Sasca, pare-mi-se, ori de la Baia, cu un car încărcat cu lodbe de fag.

— Cât ceri pe car, bade? zise Oşlobanu, căruia nu-i era a cumpăra lemne cum nu mi-e mie acum a mă face popă.

— Trei husăşi, dascăle.

— Ce spui, bădişorule, pentru un braţ de lemne? Da' că le duc în spate pe toate odată pân-acasă.

— Dacă le-i duce, dascăle, ți le dau degeaba.

— Zău, nu suguiеști, bade?

— Nici o şagă, dascăle; să vedem cum le-i duce, şi halal să-ți fie!

Oşlobanu ia atunci lemnele din carul omului câte unul-

unul și le reazemă în picioare lângă brațu-i, după aceea descinge brâul de pe lângă sine și le împrejură, legându-le frumușel, să nu se hrentuiască; apoi, săltându-le și aburcându-le cam anevoie, le umflă-n spate și la gazdă cu dânsule. Un băietan nebunatic de-alături, văzând asta, zise cu glas mare:

— Dascăle-Trascăle, be-he-he; dracul să te iè!

Iar țăranul, făcându-și cruce, a rămas cu gura căscată, fără să bleștească un cuvânt.

Acum nu vă mai spun cât era de încărcat carul cu lemne, care, la așa loc, ținea pe vremea aceea șapte lei și jumătate, și cât era de mare și de tare Nică Oșlobanu, și alți vro șaiszeci ca dânsul, între care mulți, lăsându-și nevestele câte cu doi-trei copii acasă, în creierii munților, venise la Folticeni să se pricopsească de învățătură...

Ș-apoi carte se învăța acolo, nu glumă! Unii cântau la psaltichie, colea, cu ifos:

Ison, oligon, petasti,

Două chendime, homili,

până ce răgușau ca măgarii; alții, dintr-o răsuflare, spuneau cu ochii închiși cele șapte taine din catihisul cel mare. Gâtlan se certa și prin somn cu uriașul Goliat. Mus-teciosul Davidică de la Fărcașa, până tipărea o mămăligă, mântuia de spus pe de rost, repede și fără greș, toată istoria *Vechiului Testament* de Filaret Scriban, împărțită în perioade, și pronumele conjunctive de dativ și acuzativ din gramatica lui Măcărescu:

— Mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-ve-i-le; me-te-îl-o, ne-ve-i-le, mi-ți-i, ni-vi-li.

Ce-a fi aceea, ducă-se pe pustiu! Unii dondăneau ca nebunii, până-i apuca ameteală; alții o duceau numai într-un muget, citind până le pieria vederea; la unii le um-

blau buzele parcă erau cuprinși de pedepsie; cei mai mulți umblau bezmetici și stăteau pe gânduri, văzând cum își pierd vremea, și numai oftau din greu, știind câte nevoi îi așteaptă acasă. Și turbare de cap și frântură de limbă ca la acești nefericiți dascăli nu mi s-a mai dat a vedea; cumplit meșteșug de tâmpenie, Doamne ferește!

De-a mai mare dragul să fi privit pe Davidică, flăcău de munte, cu barba în furculiță și favorite frumoase, cu pletele crețe și negre ca pana corbului, cu fruntea lată și senină, cu sprâncenele tufoase, cu ochii mari, negri ca murele și scânteietori ca fulgerul, cu obrajii rumeni ca doi bujori, nalt la stat, lat în spete, subțire la mijloc, mlădios ca un mestecăn, ușor ca o căprioară și rușinos ca o fată mare, Dumnezeu să-l ierte! că n-avu parte să se preoțească. A murit, sărmanul, înainte de vreme, înecat cu pronumele conjunctive, pieritu-le-ar fi numele să le piară, că au mâncat juvaier de flăcău!

Mai bună minte avea Mirăuță din Grumăzești, care umbla trelalela, în puterea iernii, pe la tărăbile jidovești, întrebând ba teacă de cosor, ba căpestre de purici, ba cuie de la corabia lui Noe, ba fragi și căpșune pentru cineva care pornise într-adaos, ba cânta în pilda jidovilor:

Nu-mi e ciudă de gândac,  
C-a mâncat frunza de fag;  
Dar mi-e ciudă pe omidă,  
C-a mâncat frunza de crudă:  
N-a lăsat să odrăslească,  
Voinicii să se umbrească.

Și alte drăcării ce-i trăsneau în cap. Nebun era el să-și piardă viața din pricina lui mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-ve-i-le, ca Davidică?

Eu, ca și Mirăuță, nu mă prea osteneam până-ntr-

atâta, să mor învățând; că doar nu-mi plângeau copiii acasă, nici dădusem catihetului cel poclon mare până pe-acolo. Pentru două mierțe de orz și două de ovăs, nu era să las copila popii de la Folticenii-Vechi nemângăiată. Afară de aceasta, când mă uitam în oglindă, barbă și mustăți ca în palmă; și doar le și pârlam eu într-o privire și le ungeam în toată seara cu seu amestecat cu muc de lumânare și alună arsă, dar degeaba muncă! Ș-apoi, intrat în asemenea școală, mai numai barba și punga, bat-o pustia, te făcea să calci a popă!

D-apoi lui Trăsnea, săracul, ce-i pătea sufletul cu gramatica! Odată îmi zise el, plin de mâhnire:

— Ștefănescule (căci așa mă numeam la Folticeni), astăzi nu mai mergem la școală, că nu știu tabla și vreau să învăț pe mâine la gramatică. Mă rog ție, hai cu mine la câmp spre Folticenii-Vechi; vom învăța împreună, sau câte unul, eu la gramatică și tu la ce-i vrea; apoi mi-i asculta, să vedem, nu s-a prinde și de capul meu ceva? Las că nici la celelalte nu prea pot învăța cu slova asta nouă, care-a ieșit, însă afurisita de gramatică îmi scoate peri albi, trăsni-o-ar fi s-o trăsnească! Parcă ai ce face cu dânsa la biserică? Dar dacă se cere!... Am s-o iau și eu din capăt, și, poate, cu tine, care ai trecut pe la părintele Duhu, să mă pot desluși...

Fiindcă la Folticenii-Vechi era ceva mângâiere pentru mine, mă potrivesc lui Trăsnea, și ne ducem împreună. Și era un ger uscat prin luna lui noiembrie, și bătea un vântișor subțire în ziua aceea, de-ți frigea obrazul! Cum ajungem la câmp, Trăsnea se tologește pe-un hat și începe la gramatică, din capăt, întrebarea și răspunsul întâi:

*Întrebare:* Ce este gramatica română?

*Răspuns:* Gramatica română este cartea ce ne învață a vorbi și a scrie o limbă corect.

Iar în altă ediție: Gramatica este o învățătură ce ne arată modul de a vorbi și de a scrie bine într-o limbă.

Asta-i asta! Din ceaslov și psaltire, și acele bălmăjite rău, ca vai de ele, să treci la gramatică, și încă ce gramatică! Nu ca aceste de acum, puzderie de gramatici; unele „raționate“, altele „dezvoltate“ și ticsite de „complimente“, care, trebuie spus fără compliment, îți explică... până ce nu se mai înțelege nimica; adică făcute anume pentru copii, de se joacă cu dănsle, de ușoare ce sunt!...

Însă ce folos? Peste Trăsnea n-a dat asemenea noroc... să umble într-ales... El, păcătosul, uitați-vă ce fel de gramatică trebuia să învețe: „arta, corect, într-o limbă; silabă numim un sunet deplin, simplu sau compus cu una din consune, sau și cu mai multe consune, care însă să se pronunțe cu o scoatere de voace“. Iar în altă ediție: „Prin silabă înțelegem rostitura unei părți de cuvânt ș.c.l.“

Ei, ei! de-acum drege-ți „voacea“ și descurcă-te, măi Trăsne, dacă poți!

Iar, la a treia pagină, îndată altă năzbâtie:

*Întrebare:* Câte părți are gramatica română?

*Răspuns:* Gramatica română are patru părți, care sunt:

1. Etimologia; 2. Sintaxa; 3. Ortografia și 4. Prosodia.

*Întrebare:* Ce ne învață fiecare din părțile aceste?

*Răspuns:* 1. Etimologia ne învață a cunoaște părțile vorbei, adică analisisul gramatical.

2. Sintaxa ne învață a lega părțile vorbei după firea limbii noastre, adică sintesul gramatical.

3. Ortografia ne învață a scrie bine, adică după regulile gramaticii.

4. Prosodia ne învață a accentua silabele și a le rosti după firea cuvintelor și scopul ce-l avem în vorbire.

Apoi: mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-ve-i-le. Și alte iz-noave hăzoase ca aceste!

Mai pune la socoteală că și Trăsnea era înaintat în vârstă, bucher de frunte și tâmp în felul său; că profesorul, care și el se mira cum a ajuns profesor, zicea: „Luați de ici până ici“, cum mi se pare că se mai face pe unele locuri și astăzi, și poate că nu veți aduce bănat nici gramaticului, nici profesorului, nici lui Trăsnea, ci întâmplării, care a făcut pe oameni așa cum sunt: ori cuțite de oțel, ori de tinichea...

Ș-apoi gândiți că Trăsnea citea întrebarea și răspunsul, fiecare pe rând, rar și lămurit, ca să se poată înțelege ceva? Nu așa, necredincioșilor, ci iată cum: „Ce este gramatica română, este... ce este, este... este arata... nu arata, artea... artea... ce... ce... ce ne învață, învață... învață... ce ne învață; a vorbi... bi... bi... ce ne învață... ce este, este... este arata, uite dracu! nu arata, artea ce ne învață... ce este, este....“ Și tot așa dondănind foarte repede, bâlbâit și fără pic de cugetare, până la „a scrie într-o limbă corect“ rar ajungea, sărmanul! Și după ce turba de cap hăt bine, mă striga să-l ascult, că știe. Luam eu cartea din mâna lui și-l întrebam: „Ce este gramatica, măi Trăsne?“ Iar el, închizând ochii, răspundea iute, iute și mornăit, cum cer calicii la pod:

— Ce este gramatica română, este... ce este, este... și celelalte, după obicei, schimonosind cuvintele și îndrugându-le fără nici o noimă, de-ți venea să-i plângi de milă!

— Nu așa, măi Trăsne! Dar cum?

— Nu mai zice română, și spune numai răspunsul; ce ai cu întrebarea?

Și se și opintea el, într-o privire, să răspundă bine, dar degeaba; se încurca și mai rău, începea a ofta și-i venea

să-și spargă capul.

— Mai lasă-mă oleacă, zicea el necăjit și, când te-o striga, să vii iar să mă ascuți; și de n-oi ști nici atunci, apoi dracul să mă ia! Dă, gramatica să zicem că n-o înțeleg și s-o lăsăm la o parte; arta, asemenea; corect, tiji. D-apoi „română, este... ce... ne învață a vorbi și a scrie bine într-o limbă“ parcă-s cuvinte românești, ce naiba! Numai și aici trebuie să fie ceva: „a vorbi și a scrie bine într-o limbă“, îndrăcit lucru! Cum „să scrii într-o limbă“? Poate cu limba, mai știi păcatul? Pesemne că noi, cum s-ar prinde, las' că, de scris, talpa găștei, dar apoi și de vorbit, păcatele noastre, se vede că vorbim pogan și rău de tot; nu românește, ci țărănește... Doamne, Doamne! Învățat mai trebuie să fie și acel care face gramatici! Însă și-n gramatică stau eu și văd că masa tot masă, casa tot casă și boul tot bou se zice, cum le știu eu de la mama. Poate celelalte bâzdăgăanii: „rostitură, arta, corect, pronunțe, analisisul, sintesul, prosodia, ortografia, sintaxa, etimologia, concrete, abstracte, conjunctive: mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-ve-i-le“ și altele de seama acestora să fie mai românești... și noi, prostimea, habar n-aveam de dânsule! Noroc mare că nu ne pune să le și cântăm, c-ar fi și mai rău de capul nostru cel hodorogit! Decât țaran, mai bine să mori! Hai, du-te, Ștefănescule, că m-apuc de învățat!...

Și lăsându-l, m-am dus și eu în ciudă la fata popii, am găsit-o singură-singurică și m-am jucat cu dânsa în ticnă până-ndeseară; căci mamă n-avea, și tată-său ca popa, umbla după căpătat... Apoi m-am întors la câmp, cu zgărđița de la gâtul copilei, c-o năframă cusută frumos cu flori de mătase și cu sânul plin de mere domnești; și, când colo, zărghitul de Trăsnea dormea pe hat, cu gramatica sub nas, și habar n-avea de frig. „Sărace, sărace! nu ești nici de



zeama ouălor; decât așa, mai bine te făcea mă-ta un mânz și te mâncau lupii“, zic eu în mine.

— He! Trăsnea, mă! scoală! știi tabla? Sare el de jos, îl ascult, clei. Haidem acasă, măi Trăsne, că m-au răzbit foamea și frigul, și mor de urât aicea pe câmp!

— Da, că și eu... Ducă-se dracului gramatica! Mi s-a înăncrit sufletul de dânsa! Și osebit de asta, nici nu-mi e bine.

— Un fel de lene, amestecată cu slăbăciune, măi Trăsne, nu-i așa?

— Ba chiar ai nimerit: un fel de leșin la inimă, amestecat cu întinsori, sau cam așa ceva.

— Poate florile gramaticii, zic eu.

— Mai știi păcatul? Poate că ș-aceea să fie, zise Trăsnea; căci, dracul s-o ia! cum pui mâna pe dânsa, îndată-ți vine somn... Flecustețe de-aceste nu se potrivește cu rânduiala bisericii, s-a mântuit vorba... „Osmoglasnicul“ este ce este... Vorba tatei: „Condacul umple sacul, și troparul hambarul, măi băiate! Ce umblăm noi chinuindu-ne cu gramatica, Ștefănescule? Haidem!

Și ne întoarcem noi la gazdă pe la asfințitul soarelui, mâncăm ce mâncăm ș-apoi rugăm pe moș Bodrângă să ne cânte; și unde nu se adună o mulțime de dascălime la noi, căci aici era staniștea lor; și ne întărtăm la joc, știi colè, ca la vârsta aceea, de nici simțirăm când a trecut noaptea. Și așa am scăpat, și eu de urât, și Trăsnea de bolborosit prin somn: „ce este gramatica română, este... ce este, este...“, ca alte dăți.

Însă veselie nu s-a încheiat numai cu atâta; alta și mai și s-a început din capăt. N-apucase moș Bodrângă a lua bine fluierul de la gură, și iaca ne trezim cu popa Buligă, ce-i ziceau și Ciucălău, din ulița Buciumenii, tămăiat și

aghezmuît gata dis-dimineată. Dumnezeu să-l iepure! Și cum ne binecuvântează, după obiceiul său, cu amândouă mâinile, ca vlădicii, ne și trage câte-un ibrișin pe la nas despre fata popii de la Folticenii-Vechi: ba că-i fată cuminte, ba că-i bună de preoteasă, ba c-ar fi potrivită cu mine, ba că are să mi-o lege tată-său de gât, și câte ponosuri și tâlcuri de-a lui popa Buligă cel buclucaș, pân-a început Gâtlan a-l lua cu măguleli, zicând:

— Ia las', las', cinstite părinte! nu mai umbla și sfinția-ta cu scornituri de-aceste chiar în ziua de lăsatul secului. Mai cântă încăltea, moș Bodrângă, un răstimp, să ne veselim de-ajuns, că părintele a fi bun și ne-a ierta...

Moș Bodrângă de cuvânt; iar începe a cânta, și la joc, băieți! Popa Buligă, deși era bătrân, dacă vede că ni-i treaba de-așa, unde nu-și pune poalele antereului în brâu, zicând:

— Din partea mea, tot chef și voie bună să vă dea Domnul, fiilor, cât a fi și-ți trăi!

Apoi zvârle potcapul deoparte, și la joc de-a valma cu noi, de-i pălălăiau pletele. Și tragem un ropot, și două, și trei, de era cât pe ce să scoatem sufletul din popă. Și așa l-am vlăguît, de-i era acum lehamete de noi. Dar vorba ceea: „Dacă te-ai băgat în joc, trebuie să joci!” De la o vreme, văzând bietul popă că s-a pus în cârd cu nebunii, începe s-o întoarce la șurub:

— Mă așteaptă niște fii de duhovnicie, dragii mei, și trebuie să mă duc mort-copt, căci acesta ni-i plugul.

Pavel, gazda noastră, și pune atunci un talger de uscături și-o garafă cu vin dinaintea părintelui Buligă, zicând:

— Ia poftim, cinstite părinte, de-ți lua din masa noastră oleacă de gustare și-un pahar, două de vin, și-apoi vă-ți duce, dacă spuneți c-aveți așa de mare grabă.

Sfinția-sa, nemaipunându-se de pricină, încrucișază mâinile, după obicei, își drege glasul și spune cu smirenie: „Binecuvântează, Doamne, mâncarea și băutura robilor tăi, amin!” După aceea ridică un pahar, zicând: „Mă închin, băieți, la fața voastră cu sănătate, ca la un codru verde! Când ne-a fi mai rău, tot așa să ne fie!” Și dă paharul de dușcă; apoi încă vro două-trei, și peste acele alte câteva; după aceea ne binecuvântează iar cu amândouă mâinile, zicând: „Ei, băieți, de-acum liniștiți-vă!” Și apoi ne lasă în pace și-și caută de drum. Însă noi, vorba ceea:

Nici toate-ale doftorului,

Nici toate-a duhovnicului;

De ce petreci,

De ce-ai mai petrece!

Cam pe înserate, ne luăm târâș, cu moș Bodrângă cu tot, și ne băgăm într-o cinstită crâșmă, la fata vornicului de la Rădășeni, unde mai multă lume se aduna de dragostea crâșmăriței decât de dorul vinului; căci era și frumoasă, bat-o hazul s-o bată! Și-apoi, măritată de curând după un vădăoi bătrân ș-un „lă-mă, mamă”, cum e mai bine de tras la om în gazdă. Crâșmărița, cum ne-a văzut, pe loc ne-a sărit înaintea și ne-a dus deoparte, într-o odaie mare, cu obloane la ferești și podită pe jos, unde eram numai înde noi și crâșmărița, când pofta, ca la casa ei.

Într-un colț al odăii, câteva mierțe de fasole; în altul, sămânță de cânepă; în al treilea, o movilă de mere domnești și pere de Rădășeni, care trăiesc până după Paști; în al patrulea, mazăre și bob, despărțite prin o scândură lată, iar alături, niște bostani turcești; într-o puțină, pere uscate și dulci ca smochinele; mai încolo, un teanc de chite de cânepă și de in; pe-o grindă, călepe de tort și lănuri boite fel de fel pentru scoarțe și lăicere; apoi călți, buci și alte

lucruri, zăhăite prin cele polițe și colțare, ca la casa unui gospodar fruntaș de pe vremea aceea.

Și cum ne aflam noi în această binecuvântată casă, crâșmărița iute a lăsat obloanele în jos, a aprins lumânarea și, cât ai bate din palme, ni s-a și înfățișat cu o cană mare de lut, plină cu vin de Odobești; și turnând prin pahare, săreau stropii din vin de-o șchioapă în sus, de tare ce era. Gâtlan, bun mehenghi, ia un pahar și-l întinde gazdei, zicând:

— Ia poftim, puiculiță, de cinstește dumneata întâi! să vedem, poate c-ai pus ceva într-însul.

Crâșmărița cea frumoasă, luând paharul, se închină la toți cu sănătate, răsându-i ochii, și, după ce gustă puțin, se roagă să n-o zăbovim, că mai are și alți mușterii, și bărbatu-său nu poate dovedi singur. Dar ți-ai găsit; noi, ațiindu-i calea, o pofteam, cu stăruință, să cinstească de la fiecare. Și ea tot ar fi stat mai mult cu noi, dacă n-am fi alungat-o prosteste, mulțumindu-i câte c-o sărutare plină de foc!

— Așa e tineritul ista, bată-l să-l bată, zise moș Bodrângă, șezând cucuiet pe niște buci și molfăind la pere uscate. Aveți dreptate, băieți, acum vi-i vremea!

— Și cum zici, moșule, răspunse crâșmărița, intrând atunci pe ușă c-o strachină de plăcinte fierbinți, c-o găină friptă și punându-le pe masă dinaintea noastră. Și, zău, mare pomană și-a făcut, căci eram flămânzi ca niște lupi!

După ce mântuim de băut cana ceea, ni se aduce alta, pentru care mulțumeam crâșmăriței tot cu sărutări, până ce se făcea că se mânie și iar fugea dintre noi. Mai pe urmă iar venea și iar fugea, căci cam așa se vinde vinul, pe unde se vinde... Ori, mai știi păcatul? Poate că nici crâșmăriței nu-i era tocmai urât a sta între noi, de ne cerca

așa des. La urma urmelor, unde nu-i dă și Trăsnea cel urâcios un pupoi, fără veste! Căci la de-aceste mai tot prostul se pricepe. Și atunci, crâșmărița cea frumoasă curat că s-a mâniat. Dar ce să-i facem? Vorba ceea: „În care cămașă s-a mâniat, într-aceea s-a dezmânia“. Că altfel n-ai cum s-o ghibăcești.

De la o vreme, prinzând moș Bodrângă la curaj, să nu înceapă a cânta din fluier o Corăbiască de cele frământate în loc? Noi, atunci, să nu ne întărtăm la joc? Și așa o fierbeam de tare, de nu ne ajungea casa, și dam chiorâș prin fasole, prin mazere și bob, și sămânța de cânepă se făcea oloi, pârâind sub tălpile noastre.

Cam pe după miezul nopții, văzând că moș Bodrângă ne-a părăsit, începem și noi a ne strecura câte unul, unul, spre gazdă; eu, cu sânul încărcat de pere uscate și c-un bostan mare, ce mi l-a dat crâșmărița, căci pe cât era de frumoasă, pe atâta era și de darnică, mititica!...

Și când ajung la gazdă, ce să vezi? mai fiecare tovarăș al meu furluase câte ceva: unul mere domnești, altul pere de Rădășeni; moș Bodrângă pașlise o grămadă de buci pentru ațâțat focul, și Trăsnea, sămânță de cânepă. Iar Oșlobanu, cu ciubotele dintr-o vacă și cu tălpile din alta, venind mai în urma tuturor, numai ce-l vedem că se pune cu creștetul pe pat și cu tălpile în grindă, așa încălțat și îmbrăcat cum era; și, ce să-ți mai vadă ochii? Să nu spun minciuni, dar peste o dimerlie de fasole i-au curs atunci din turetce, pe care de obicei le purta suflecate, iar atunci le desuflecase, anume pentru trebușoara asta... Numai văru-meu, Ioan Mogorogea, fecior de gospodar cinstit, nu luase nici un capăt de ață. Iar Zaharia lui Gâtlan se mulțumise c-un sărutat din partea frumoasei crâșmărițe. Mare mângâiere pentru un băiat străin, în ziua de lăsatul

secului!... Și ia acum înțeleg eu că Gâtlan, căruia-i zicea în școală Zaharia Simionescu, a fost mai cu minte decât noi toți; căci el din cele aduse de noi s-a folosit; iară noi, din fericirea lui, pace!

Ei, ei, toate bune și frumoase la vremea lor; dar de-acum trebuie să ne mai punem și câte pe-oleacă de carte, căci mâine-poimâine vine vacanța de Crăciun, și noi stricăm pâinea părinților degeaba; nimic fără cheltuială, și banii nu se iau din drum. Unul cu altul la un loc aveam acum, la începutul postului, vro patru-cinci ulcioare de oloi, trei-patru saci de făină de păpușoi, câteva oci de pește sărat, perje uscate, fasole, mazăre, bob, sare și lemne pentru câteva săptămâni; căci stam la masă toți împreună, făcând mâncare cu rândul, fiecare dintr-al său pentru o zi. Însă Oșlobanu, care mânca cât șaptesprezece, ne cam pusesese pe gânduri. Tată-său, popa Neculai, nu-i vorbă, avea de unde să-i trimită; dar „Ce-i în mână nu-i minciună“.

Multe sunt de făcut și puține de vorbit, dacă ai cu cine te înțelege. Mă sfătuiesc eu într-o zi cu Gâtlan, c-aici ar trebui ceva de făcut, să putem scăpa de câțiva mâncăi, căci tovarășia nu ni se părea dreaptă. Și găsim un mijloc nu se poate mai nimerit: noaptea, când vor dormi toți, să punem poștă la tălpi cui vom socoti noi; mai ales că vro câțiva adormeau duși, cum începea moș Bodrângă a spune la povești. Și după ce-am pus la cale unele ca aceste, pândim când erau ceilalți duși de-acasă și ne apucăm de făcut poște, ca s-avem pe mai multă vreme. Câteva pături de hârtie, lipite una peste alta cu seu de lumânare topit pe lângă foc, puse încet la tălpi, când doarme omul greu, și aprinse c-un chibrit, mai sfânt lucru nici că se poate!... Și fiindcă pe Oșlobanu toți aveau ciudă mai mare, lui i-am făcut pocinog întâi. Și când l-a ajuns arsura la os, a sărit

din somn, răcnind ca un taur, și nu-și găsea loc prin casă, de usturime. Dar, neaflând care-i vinovatul și nebizuindu-se în putere a se bate cu toți, se puse la făcut metanii și ne blestema, de-i curgea foc din gură. Noi însă, cu toate blestemele lui, mai punându-i în alte nopți câteva poște și făcându-i-se tălpile numai o rană, a fost nevoit să-și ia tălpășița spre Humulești, lehametindu-se de popie și lăsând toate merindele sale în stăpânirea noastră.

Îndată după asta, Gâtlan scrisese lui Oșlobanu:

„Iubite Oșlobene,

Mă închin cu sănătate de la golătate, despoietii din urmă. De n-aveți ce mânca acolo, poftim la noi să postim cu toții.

Al tău voitor de bine,

Zaharia,

Mare căpitan de poște“

Peste vro câteva zile am mai tăiat gustul de popie unuia, care venise în gazdă la noi din proaspăt; Nic-a lui Constantin a Cosmei, din Humulești, se duse și el cu tălpile bășicate pe urma lui Oșlobanu. Și cu atâta mai bine, căci tot își pierdeau vremea în zadar. Iar Trăsnea, fiind mai chilos și mai tare de cap, rabdă el cât rabdă și, dacă vede că-l răzbim cu poștele, se mută la altă gazdă, luându-și partea de merinde. Și cu astă rânduială, am rămas noi acum numai trei la Pavel ciubotarul: eu, Gâtlan, văru-meu Ioan, poreclit Mogorogea, și moș Bodrângă pe deasupra. Văru-meu, care văzuse de patima celorlalți, luase obicei în toată seara, la culcare, a-și coase mânecile contășului și, vărându-și picioarele într-însele, dormea fără grijă. Vorba ceea: „Paza bună trece primejdia rea“.

Aproape de Crăciun, Pavel făcu o pereche de ciubote de iuft vărului meu Ioan, cu care era prieten unghie și carne.

Doi icusari plătise Mogorogea lui Pavel pentru ciubote. Dar, ce-i drept, făceau paralele acele, căci pusese piele bună, talpă de fund, și erau cusute de tocmală. Numai scârț uitase Pavel să pună... și pentru asta rău i s-a stricat inima lui Mogorogea! Noroc mare că era o iarnă geroasă, și omătul ajuta la scârțâit.

În vacanță ne duceam acasă, și-apoi, vorba țiganului cu „Crăciunul sătulul...” Costițe de porc afumate, chiște de buft umplut, trandafiri usturoiați și slănină de cea subțire, făcute de casă, tăiate la un loc, fripte bine în tigaie și cu mămăliguță caldă, se duc unse pe gât. Mai face el țăranul și alte feluri de mâncări gustoase, când are din ce le face. Și, mulțumită Domnului, părinții noștri aveau de unde, căci sărăcia nu se oploșise încă la ușa lor, pe când știu eu.

Și să nu-mi uit cuvântul! Petrecem noi sărbătorile frumos la părinți, în Humulești, și după Bobotează ne întorcem iar în Folticeni, la Pavel, gazda noastră. Pe la școală mai dam noi așa, câteodată, de formă. Dar, drept vorbind, nici n-aveam ce căuta, căci bucheaua poate s-o învețe și acasă cine vrea. Iar cine nu, ferice de dânsul! Și eu, unul, eram dintr-acei fericiți: când e vorba de credință, ce-ți mai trebuie învățătură? De la moș Bodrângă zic și eu că aveai ce învăța: fluierul său te făcea să joci fără să vrei, și poveștile lui nu-ți dau vreme de dormit. Afară de asta, mai aveam noi cu ce ne trece vremea când voiam: țencușa, ba tăbăcăreasca sau concina, ba alteori, noaptea, ne puneam la taclale până se făcea ziua albă. Iar în sărbători, o luam hăbăuca prin cele sate, pe unde știam că se fac hore. În Rădășeni, sat mare, frumos și bogat, am jucat la trei jocuri într-o singură zi: unul de flăcăi tomnatici, la care venise fetele cele mai tinere; altul de flăcăi tineri, la care venise fetele cele stătute; iar al treilea, de copilandri, la



care venea cine poftea... Flăcăii abia se legănau în joc, și hora se învârtea foarte încet. Fetele nu se-asteptau rugate, ca pe-aiurea, ci fiecare desprindea mâinile a doi flăcăi, unde-i venea la socoteală, spunea bună ziua! și urma jocul înainte. Văru-meu, fudulindu-se cu ciubotele cele nouă, juca numai lângă fata vornicului, soră cu crâșmărița cea frumoasă din Folticeni. Și Gâtlan, care juca lângă mine, îmi spuse la ureche:

— Las' că-i vedea tu ce-am să-i fac lui Mogorogea; de i-a ticni ziua de azi, păcat să-mi fie!

— Taci, măi, zic eu, ce mai vorbești în bobote, că s-a mânia omul și s-a duce și el acasă.

— Ei, ș-apoi? Ce mare pagubă? Vorba ceea: „Dacă s-a da baba jos din căruță, de-abia i-a fi mai ușor iepei“.

Și jucăm înainte. Seara ne întoarcem la gazdă, și Mogorogea, băiat grijuliu, își curăță ciubotele frumos și le pune la uscat pe vatră, deoparte, cum făcea totdeauna. A treia zi după asta, ciubotele văru-meu se rup hăbuc în toate părțile... Și el, supărat la culme, se leagă de Pavel să-i facă altele în locul aceloră, ori să-i dea banii îndărăt numaidecât.

— Mi-ai pus piele scoaptă, cârpaciule, zise Mogorogea înfuriat; așa fel de prieten îmi ești? Haiti! alege-ți una din două, căci altfel dai cinstea pe rușine; îți trântesc scroambe de cap! Auzitu-m-ai?

Pavel, neștiindu-se vinovat, zise cu dispreț:

— Ia ascultă, dascăle Mogorogea, nu te prea întrece cu vorba, că nu-ți șede bine. Pe cine faci cârpaci? După ce-ai purtat ciubotele atâta amar de vreme, umblând toată ziua în pogheazuri, și le-ai scrombăit pe la jocuri și prin toate corhanele și coclaurile, acum ai vrea să-ți dau și banii înapoi, ori să-ți fac pe loc altele nouă? Dar știi că ești ajuns de

cap?! Nu-ți e destul că m-ai amețit, punându-ți sfârloagele pe calup, trăgându-le la șan, și ungându-le aici, pe cuptor, la nasul meu, în toate diminețile? Ba de câte ori mi-ai pus și poște la picioare, și eu, ca omul cel bun, tot am tăcut și ți-am răbdat. Îmi pare rău că ești gros de obraz! Ei, las' că te-oî sluji eu de-acum, dacă ți-i vorba de-așa!

— Ce spui, cârpaciule? zise văru-meu; și tu mă mogorogști? D-apoi numa-n ciubotele tale am stat eu, bicisnicule? Încă te obrăznicești? Acuș te-oî otânji, cu ceva, de nu te-i putea hrăni în toată viața!

— Până ce mi-i otânji, zise Pavel, eu acuș te cinătuiesc frumușel cu dichiciul; înțeleș-ai?

Văzând noi că era cât pe ce să se încaiere la bătaie, ne punem la mijloc și-i împăcăm cu mare greu: Ioan să mai dea un irmilic lui Pavel, iar el să-i căputeze ciubotele, și pace bună!

Mai glumeau ei după aceasta câine-câinește, dar lui Mogorogea nu-i ieșea de la inimă afrontul ce i-l făcuse Pavel.

În săptămâna hârții, sau cârneleaga, moș Vasile, venind la Folticeni, între alte merinde, aduce feciorului său și trei purcei grijiți gata.

— Bine-ai venit sănătos, tată, zise Ioan, sărutându-i mâna. Așă-i că ne-ai nimerit?

— Bine v-am găsit sănătoși, măi băieți, răspunse moș Vasile. D-apoi, vorba ceea: „Nimeresc orbii Suceava, și eu nu eram să vă nimeresc”!

Apoi, din vorbă în vorbă, ne întreabă:

— Ei, ce mai zice Mecetul despre popia voastră? Are gând să vă dea drumul degrabă? Căci eu, drept să vă spun, m-am săturat de-atâta zdruncen și cheltuială.

— Nu se zice mecet, ci catihet, tată, răspunse Ioan

rușinat.

— Na, na, na, măria-ta! parcă asta grijă am eu acum!... vorba ceea: „Nu-i Tanda, și-i Manda; nu-i tei-belei, ci-i belei-tei... de curmei“. Și ce mai atâta înconjur?... Me-cet, Berechet, Pleșcan, cum s-a fi chemând, Ioane, știu că ne jupește bine, zise moș Vasile. Șapoi cică popa-i cu pa-tru ochi!... Ia mai bine rugați-vă cu toată inima sfântului hărășc<sup>1</sup> Nicolai de la Humulești, doar v-a ajuta să vă vedeți popi odată; ș-apoi atunci... ați scăpat și voi deasupra ne-voi: bir n-aveți a da, și havalele nu faceți; la mese ședeți în capul cinstei și mâncați tot plăcinte și găini fripte. Iar la urmă vă plătește și dințăritul... Vorba ceea: „Picioare de cal, gură de lup, obraz de scoarță și pânțece de iapă se cer unui popă“, și nu-i mai trebuie altceva. Bine-ar fi, Doamne iartă-mă, ca fețele bisericești să fie mai altfel!... dar... veți fi auzit voi că popa are mână de luat, nu de dat; el mănâncă și de pe viu, și de pe mort. Vedeți cât de bine trăiește me-cetul, fără să muncească din greu ca noi... Numai... dă!... darul se cinstește!... Ioane, eu ți-am și ochit un potcapic, zise moș Vasile, la pornire. Cată de nu te lăsa pe tânjală, pune mâna pe afiștat<sup>2</sup> mai repede și vin-acasă; căci Ioana lui Grigoraș Roșu, de la noi, așteaptă cu nerăbdare să-ți fie preoteasă. Mai rămâneți cu sănătate, dascăle Zaharie și nepoate, că eu m-am dus!...

— Mergeți sănătos, moș Vasile, zicem noi, petrecându-l până mai încolo, și vă rugăm, spuneți părinților, din par-tea noastră, că ne aflăm bine și-i dorim.

După ce se duce moș Vasile, eu zic lui Ion cu binișorul:

— Vere, ia să frigem în astă seară un purcel de ceia, că tare mi-i dor!...

---

<sup>1</sup>**HĂRĂȘC** - Ierarh.

<sup>2</sup>**AFIȘTAT** - Atestat.

Mogorogea, nătâng și zgârcit cum era, începe a striga la mine:

— Mă! ia ascutați; eu nu-s Nică Oșlobanu, să mă suciți cum vreți voi... Cu ce mă hrăniți, cu aceea am să vă hrănesc. Nu vă dau nici o bucătică de purcel, măcar să crăpați!

— Iar de nu, cel ce zice, răspunde Gâtlan.

— Amin, bleștesc eu cu jumătate de gură.

— Și eu mă anin, spuse Pavel de după sobă.

— Amin, neamin, ștergeți-vă pe bot despre purcei, zise Mogorogea cu ciudă; înțeles-ați? Nu tot umblați după bunătați; mai mâncați și răbdări prăjite, că nu v-a fi ni-mica!

— Ia lăsați-l încolo, măi; sta-i-ar în gât pe ceea lume! zise Zaharia.

Și ne punem, dragă Doamne, la învățat. Însă, fie vorba între noi, nu ne era a învăța, cum nu i-e câinelui a linge sare. În sobă arsese un foc strașnic; îl învelisem și astupasem, căci era ger afară. Moș Bodrângă încurcase nu știu pe unde în seara aceea, și Pavel, neavând lucru ca alte dăți, se culcase devreme. Iar Mogorogea, nădăjduindu-se în potcapicul tătăne-său, adormise înaintea lui Pavel cu picioarele în mânecile contășului, după obicei, și horăia zdravăn. Vorba ceea: „Lasă-mă, să te las;” Mai târziu stingem și noi lumânarea și ne culcăm; însă nu puteam adormi, gândindu-ne la purcel.

— Măi Zaharie, nu mai ai tu vro poștă de cele undeva? zic eu încet.

— Nu, bre, răspunse Zaharia și mai încet; și, Doamne, ce bine-ar fi să trântim una lui Mogorogea! Dar, până la poștă, până la nu știu ce, na cuțitașul meu, taie încetișor custura de la mâneca lui Mogorogea, în dreptul unei tălpi, dă-i o pârleală bună cu niște chibrituri de ieste, care ard

mocnind, și las' dacă i-or mai ticni purceii... Numai cată de nu te mocoși atâta!

— Adă cuțitașul încoace, zic eu, și, la toată întâmplarea, cred că nu mă vei da prin șperlă și nu-l vei lăsa să mă bată!

— Nici vorbă nu mai rămâne, zise Zaharia; dă-i pâroleală înainte, fără grijă.

Atunci... îmi iau inima în dinți și fac tocmai așa cum fusesem povățuit de Gâtlan; tai cusutura încetișor și țin câtu-ți-i smocul de chibrituri aprinse la călcâiul văru-meu, unde era pielea mai groasă, până ce-l răzbește focul. Și când răcnește odată cât ce poate, eu zvrrrr! chibriturile din mână, tuști! la spatele lui Zaharia și-ncepem a horăi, de parcă dormeam cine știe de când... Ion însă, împiedicat cu picioarele în mânecile contășului, căzuse alivanta la pământ, zvârcolinduse ca șarpele și blestemându-ne cum îi venea la gură:

— Vai! osândi-v-ar Dumnezeu să vă osândească, soiuri ticăloase ce sunteți! Nime n-are chip să se odihnească în casa asta de răul vostru! Cine oare mi-a făcut șotia? Pe Zaharia și Nică îi aud horăind și nu cred să fi îndrăznit... Numai că hoțomanul de Pavel mi-a făcut-o... be-l-ar tăunii să-l beie, când i-a fi somnul mai dulce! Și încă se preface că doarme, ticălosul! Ia să-l învâț eu a-și mai bate altă dată joc de om!

Și repede ia cu cleștele un cărbune aprins din vatră, și cu dânsul pe cuptor la Pavel. Și cum dormea, sărmanul, cu fața în sus, îi pune cărbunele pe pieptul gol, zicând:

— Na! satură-te de făcut șagă cu mine, cărpaciule!

Atunci se aude un răcnet spăimântător, și, odată cu răcnetul, Pavel, izbind cu picioarele în sobă, o și darmă la pământ. Și în buimăceala ceea, trezindu-se cu Ion față

în față, unde nu se încinge între dânșii o bătaie crâncenă; ș-apoi stă de-i privește, dacă te rabdă inima...

— Stai, Zaharie, că se face moarte de om în casa asta, și noi avem să dăm seama! zic eu tremurând ca varga de frică.

— Ho, mă! ce vă este? zise Zaharia sărind ca un vultur între dânșii. Casă de oameni de treabă se cheamă asta?...

Iară eu, amandea pe ușă, afară, plângând, și încep a răcni cât îmi lua gura, strigând megieșii. Oamenii săriră buimaci, care dincotro, crezând că-i foc, ori ne taie cătanele, Doamne ferește!... Căci era oștire nemțească în Folticeni pe vremea aceea. După ce se mântuie clăcușoara asta, lumea ne lasă în cât ne-a găsit și se împrăștie, huiduindu-ne. Să fi văzut ce blestemăție și gălămoz era în casă: fereștile sparte, soba dărâmată, smocuri de păr smuls din cap, sânge pe jos, Pavel, cu pieptul ars, și Ion, cu călcâiul fript, sedeau la o parte găfuind; eu cu Zaharia, de alta, mirându-ne de cele întâmplăte... iar nevinovații purcei, fiind spânzurați în tindă, la răceală, nu se știe ce s-au făcut!... Zaharia, de la o vreme, voind a curma tăcerea, zise:

— Cântă-le de-acuma, Ioane: „cei fără prihană, aliluia!” și nu mai tânji atâta după dânșii; se vede că așa le-a fost scris, mititeii!...

— Ia nu mai clămpăni și tu din gură, măi, răspunse Ion, plin de năduh; ați tot strigat asupra lor, și iaca vi s-a făcut pe voie.

În vorbele aceste, venind și moș Bodrângă, chiurluit, începe a-și face cruce de la ușă.

— Ei, moșule, zic eu, place-ți cum ne-ai găsit?

Pavel, care până atunci șezuse ca mut, uitându-se prin casă amărât, zise:

— Ia ascultați, dascălilor: ca să se mântuie toată diho-

nia, cărăbăniți-vă de la mine, și mă lăsați în pace!

Noi, bucuroși c-am scăpat numai cu-atâta, ne luăm ce mai aveam și ne mutăm la un fierar peste drum, dimpreună cu moș Bodrângă, mângâietorul nostru.

Prin postul cel mare se răspândește vuiet printre dascăli despre desființarea catihetilor și trecerea celor mai tineri dintre noi la Socola.

— Na-ți-o bună, că ți-am frânt-o! zise Trăsnea; când la adică, nu-i nimică. Vorba ceea: „Ne-am pricopsit cu cai cu tot...” Dracul mă pune să-mi bat capul de gramatică?... De știam asta, mai bine ședeam acasă; și cu banii câți s-au dat, pe ici, pe colea, își prindea tata altă nevoie.

— D-apoi noi, ziseră dascălii cei însurați, oftând; ne-am caliclit cu desăvârșire: zimți, ba oițe, ba stupi, ba cai și boi s-au dus pe gura lupului! Părintele catihetul să trăiască!...

— Ia tăceți, bre, răspunse Zaharia; banu-i ochiul dracului, s-a mântuit vorba!... Ce-l mai cisluiți atâta pe bietul catihet? Parcă numai el e de-aceia?... Și-apoi și vouă, nu știu, zău, cum v-a mai intra cineva în voie. Vorba ceea: „Hai în car! —Bai! Hai în căruță! —Bai! Hai în teleagă —Bai! Hai pe jos! —Bai! Ziceți mai bine că vă trageți la teapa voastră, ca apa la matcă. Eu-s mai bucuros că s-a întâmplat asta. La Socola să mergem, dacă voim să ieșim dobă de carte!... Acolo-s profesorii cei mai învățați din lume, după cum aud eu.

— La Socola! strigă dascălii cei mai tineri.

— Duceți-vă pe pustiu, dacă vă place! duce-v-ați învățându-vă ca ciocârlia! strigă cei bătrâni.

Și așa, aproape de Paști, ne-am răzlețit unii de alții, și la Socola a rămas să meargă cine-a vrea în toamna viitoare, anul 1855.

București, 1881, septembrie



## IV

Cum nu se dă scos ursul din bârlog, țăranul de la munte strămutat la câmp, și pruncul, dezlipit de la sânul mamei sale, așa nu mă dam eu dus din Humulești în toamna anului 1855, când veni vremea să plec la Socola, după stăruința mamei. Și oare de ce nu m-aș fi dat dus din Humulești, nici în ruptul capului, când mereu îmi spunea mama că pentru folosul meu este aceasta? Iaca de ce nu: drăgăliță Doamne, eram și eu acum holtei, din păcate! Și Iașii, pe care nu-i văzusem niciodată, nu erau aproape de Neamț, ca Fălticeni, de unde, toamna târziu și mai ales prin cășlegile de iarnă, fiind nopțile mari, mă puteam repezi din când în când, pașlind-o așa cam de după toacă, și tot înainte, seara pe lună, cu tovarășii mei la clăci în Humulești, pe unde știam noi, ținând tot o fugă, ca telegarii. Și după câte-un sărutat de la cele copile sprintăre, și până-n ziuă fiind ieșiți din sat, cam pe la prânzul cel mare ne-aflam iar în Fălticeni, trecând desculți prin vad, în dreptul Băiei, Moldova înghețată pe la margini, și la dus și la întors, de ne degera măduva-n oase de frig! Inima însă ne era fierbinte, că ce gândeam și izbândeam. De la Neamț la Fălticeni și de la Fălticeni la Neamț era pentru noi atunci o palmă de loc. Dar acum se schimba vorba: o cale scurtă de

două poște, de la Fălticeni la Neamț, nu se potrivește c-o întindere de șase poște, lungi și obositoare, de la Iași până la Neamț. Căci nu vă pară șagă: de la Neamț până la Iași e câtu-i de la Iași până la Neamț, nici mai mult, nici mai puțin. Și mai bine rămâi pe loc, Ioane, chiteam în mintea mea cea proastă, decât să plângi nemângâiat și să te usuci, de dorul cui știu eu, văzând cu ochii!... Dar, vorba ceea: „Ursul nu joacă de bună voie“. Mort-copt, trebui să fac pe cheful mamei, să plec fără voință și să las ce-mi era drag!

Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul, în care se oglindește cu mândrie Cetatea Neamțului de atâtea veacuri! Dragi-mi erau tata și mama, frații și surorile, și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu care, în zile geroase de iarnă, mă desfătam pe gheață și la săniuș, iar vara, în zile frumoase de sărbători, cântând și chiuind, cutreieram dumbrăvile și luncile umbroase, prundul cu știoalnice, țărinile cu holdele, câmpul cu florile și mândrele dealuri, de după care-mi zâmbeau zorile în zburdalnica vârstă a tinereții!

Asemenea, dragi-mi erau șezătorile, clăcile, horele și toate petrecerile din sat, la care luam parte cu cea mai mare însuflețire! De piatră de-ai fi fost, și nu se putea să nu-ți salte inima de bucurie când auzai, uneori în puterea nopții, pe Mihai scripcarul din Humulești umblând tot satul câte c-o droaie de flăcăi după dânsul și cântând:

Frunză verde de cicoare,  
Astă noapte pe răcoare  
Cânta o privighetoare  
Cu viersul de fată mare.  
Și cânta cu glas duios,  
De picau frunzele jos;  
Și cânta cu glas subțire

Pentru-a noastră despărțire;

Și ofta și ciripea,

Inima de ț-o rupea!

Și câte și mai câte nu cânta Mihai lăutarul din gură și din scripca sa răsunătoare, și câte alte petreceri pline de veselie nu se făceau pe la noi, de-ți părea tot anul zi de sărbătoare! Vorba unei babe: „Să dea D-zeu tot anul să fie sărbători și numai o zi de lucru, și atunci să fie praznic și nuntă“.

Apoi lasă-ți, băiate, satul, cu tot farmecul frumuseților lui, și pasă de te du în loc străin și așa depărtat, dacă te lasă pârdaľnica de inimă! Și doar mă sileam eu, într-o părere, s-o fac a înțeleg pe mama că pot să mă bolnăvesc de dorul ei... și să mor printre străini! că văru-meu Ion Mogorogea, Gheorghe Trăsnea, Nică Oșlobanu și alții s-au lăsat de învățat și, despre asta, tot mănâncă pâine pe lângă părinții lor. Dar zadarnică trudă! Mama avea alte gânduri; ea îmi pregătea cu îngrijire cele trebuitoare, zicându-mi de la o vreme cu asprime:

— Ioane, cată să nu dăm cinstea pe rușine și pacea pe gâlceavă!... Ai să pleci unde zic eu. Și Zaharia lui Gătlan merge cu tine. Luca Moșneagu, megieșul nostru, vă duce cu căruța cu doi cai ca niște zmei. Ia, mai bine, repezi-te până la el de vezi, gata-i de drum? Că mâine desdimineață, cu ajutorul Domnului, plecați.

— Nu mă duc, mamă, nu mă duc la Socola, măcar să mă omori! ziceam eu, plângând cu zece rânduri de lacrimi. Mai trăiesc ei oamenii și fără popie.

— Degeaba te mai sclifosești, Ioane, răspunse mama cu nepăsare! la mine nu se trec acestea... Pare-mi-se că știi tu moarea mea... Să nu mă faci, ia acuș, să iau culeșerul din ocniță și să te dezmiard cât ești de mare!

Apoi cheamă pe tata și-i zice hotărâtor:

— Spune-i și d-ta băiatului, omule, ce se cuvine, ca să-și ia nădejdea și să-și caute de drum.

— Mai rămâne vorbă despre asta? zise tata posomorât. Are să urmeze cum știm noi, nu cum vrea el, că doar nu-i de capul său. Când m-ar bate numai atâta grijă, măi femeie, ce mi-ar fi? Dar eu mă lupt cu gândul cum să-i port de cheltuială, căci banii nu se culeg de la trunchi, ca surcelele. Și la iști vro șase, afară de dânsul, dacă rămân acasă, nu le mai trebuie nimica? Dar fiind el cel mai mare, norocul său; trebuie să căutăm a-l zburătăci, căci nu se știu zilele omului! Și poate vreodată să fie și el sprijin pentru iștialați.

Văzând eu că nu-i chip de stat împotriva părinților, începui a mă gândi la pornire, zicând în sine-mi cu amărăciune: „Ce necaz pe capul meu! Preoții noștri din sat n-au mai trepădat pe la Socola, și mila sfântului! nu-i încape cureaua de pântecoși ce sunt. D-apoi călugării, o adunătură de zamparagii dugliși, din toată lumea, cuibăriți prin mănăstire, ce nu ajung? Și eu să înșir atâtea școli: în Humulești, la Broșteni în crierii munților, în Neamț, la Fălticeni, și acum la Socola, pentru a căpăta voie să mă fac, ia, acolo, un popă prost, cu preoteasă și copii; prea mult mi se cere!...”

Acuș îi spun mamei că mă duc la călugărie, în Neamț, ori la Secu. Și cu câtă carte știu, cu câtă nu știu, peste câțiva ani pot s-ajung dîchiu la vrun mitoc și să strâng un știubei plin de galbeni, ca părintele Chiriș, de la jugărit, din Vânătorii Neamțului. Și-apoi atunci... pune-ți, cuvioase Ilarie, plosca cu rachiu la șold, icrișoare moi cât se poate de multe și altceva de gustare în buzunările dulamei, pistoalele în brâu, pe sub rasă, comanacul pe-o ureche, și,

cu *sabia Duhului* în mână și pletele în vânt, ia-o la papuc, peste „Piciorul Rău“, spre „Cărarea afurisită“ dintre Secu și Agapia din deal, unde toată vara se aude cântând un glas îngeresc:

Ici în vale, la părau,  
Mielușa lui Dumnezeu!  
Iar câte-un glas gros răspunde:  
Hop și eu de la Durău,  
Berbecu lui Dumnezeu!...

Căci, fără să vreau, aflasem și eu, păcătosul, câte ceva din tainele călugărești... umblând vara cu băieții după... bureți prin părțile acele, de unde prinsesem și gust de călugărie... Știi, ca omul cuprins de evlavie.

În sfârșit, ca să nu-mi uit vorba, toată noaptea cea dinainte de plecare, până s-au revărsat zorile, m-am frământat cu gândul, fel și chip, cum aș putea îndupleca pe mama să mă dea mai bine la mănăstire; și tocmai când eram hotărât a spune mamei acestea, iaca și soarele răsare, vestind o zi frumoasă, și Luca Moșneagu, însurățul de-al doilea, a cărui tânără nevastă avusese grijă să-l trezească la timp și să-l pregătească de pornire... se și aude strigând afară: „Gata sunteți? Haidem! că eu vă aștept cu caii înhămați“. Mama atunci mă și ia repede-repede la pornit, fără să am când îi spune de călugărie.

Și, scurtă vorbă, ne adunăm, cu rudele lui Zaharia, cu ale mele, în ogradă la moș Luca, sărutăm noi mâna părinților, luându-ne rămas bun cu ochii înecați în lacrimi și, după ce ne suim în căruță, supărați și plânși, ca vai de noi, Luca Moșneagu, harabagiul nostru, dă bici cailor, zicând nevestei sale, care închidea poarta după noi: „Olimbi-adă, ia sama bine de borta ceea;“ Căci niște porci, spărgând gardul într-un loc, se înădădise în grădina lui la păpușoi.

Era dimineată, în ziua de Tăierea capului lui Ioan Botezătorul, când ieșeam din Humulești, și fetele și flăcăii, gătiți frumos, ca în zi de sărbătoare, foiau prin sat în toate părțile, cu bucuria zugrăvită pe fețe! Numai eu cu Zaharia, ghemuiți în căruța lui moș Luca, ne duceam surgun, dracului pomană, că mai bine n-oi putea zice.

— Rogu-te, mână mai tare, moș Luca, zic eu, să nu se mai uite satul ca la urs la noi!

Luca Moșneagu, însă, mâna cum știa el, căci smârtoagele lui de cai erau vlăguți din cale-afară, și slabi, și ogârjiți ca niște mâți de cei leșinați, nu zmei, cum zicea mama, care nu știa cum să mă urnească mai degrabă din casă.

— Fire-ar afurisit să fie cine a mai desființat și catihețiile cele, tocmai acum în vremea noastră! zise Zaharia lui Gătlan, plin de năduh, după ce-am ieșit la drum, afară. Când să-ți petreci și tu tinerețea, apucă-te de cărturărie; parcă are omul zece vieți! Tot umblând noi din școală în școală, mai mult, ia, așa „de frunza frâsinelului“, mâine, poimâine avem să ne trezim niște babalâci gubavi și oftigoși numai buni de făcut popi, ieșiți din Socola.

— Ce zici dumneata, moș Luca, despre unele ca aceste?

— Ce să zic, dascăle Zaharia; știm noi cum vi-s formele? Eu trebuie să vă duc la locul hotărât, și, de-aici încolo, cum v-a sluji capul. Hi, căluții tatei, să ne întoarcem cât mai degrabă acasă!

Cum auzeam noi pe moș Luca pomenind cu drag de casă și când mai vedeam cum rămân satele și locurile frumoase în urmă, și tot altele necunoscute se înfățișază înaintea-ne, supărarea noastră creștea la culme! Pentru fiecare fântână, pârâu, vâlcică, dumbravă și alte locuri dragălașe ce lăsam în urmă-ne scoteam câte-un suspin adânc din piepturile noastre! Și, după mintea ce-o aveam,

ne-am fi întors înapoi chiar atunci, de nu eram dați în seama lui moș Luca, de care ne rușinam ca și de părinții noștri.

După un scurt popas, făcut la podul de la Timișești, de pe Moldova, pornim înaintea spre Moțca și suim încet-încet codrul Pășcanilor. Apoi, din vârful acestui codru, mai aruncăm, nemernicii de noi, câte-o căutătură jalnică spre munții Neamțului: uriașii munți, cu vârfurile ascunse în nouri, de unde purced izvoarele și se revarsă pâraiele cu răpejune, șopotind tainic, în mersul lor neîncetat, și ducând, poate, cu sine multe-multe patimi și ahturi omenești, să le înce-n Dunărea măreată!

— Ei, ei! măi Zaharie, zic eu, coborându-ne la vale spre Pășcani; de-acum și munții i-am pierdut din vedere, și înstrăinarea noastră este hotărâtă cine știe pentru câtă vreme!

— Cum ne-a fi scris de la Dumnezeu sfântul, zise Zaharia, cu glasul aproape stins, ș-apoi rămase dus pe gânduri tot drumul, până la Blăgești, peste Siret, unde ne-a fost și masul în noaptea aceea.

Dar vai de masul nostru! Aici, pe prispa unui rotar, puțin de nu era să rămânem chiori. De cu seară și până după miezul nopții am stat numai într-o fumăraie de baligi, ca la carantină, și tot ne-au coșit țânțarii.

— Așa-i viața câmpenească, zise moș Luca, cioșmolindu-se și învârtindu-se ca pe jărat, de răul țânțărimii. Cum treci Siretul, apa-i rea și lemnele pe sponci; iar vara te înăduși de căldură, și țânțarii te chinuiesc amarnic. N-aș trăi la câmp, Doamne ferește! Halal pe la noi! Apele-s dulci, limpezi ca cristalul și reci ca gheața; lemne, de-ajuns; vara, umbră și răcoare în toate părțile; oamenii, mai sănătoși, mai puternici, mai voinici și mai voioși, iar nu ca iști de

pe câmp: sarbezi la față și zbârciți, de parcă se hrănesc numai cu ciuperci fripte, în toată viața lor.

— Știi una, moș Luca, zise Zaharia de la o vreme. Găinușa-i spre asfințit, rarițile de-asemene, și luceafărul de ziuă de-acum trebuie să răsară; haidem să pornim la drum!

— Că bine zici, dascăle Zaharie! parcă Ț-a ieșit un sfânt din gură! Decât ne-om tot învărti și cioșmoli pe iastă prispă, mai bine să scurtăm din cale. Căci mare-i Dumnezeu, ne-a feri el de întâmplări!

Și așa, luându-ne rămas bun de la gazdă, care era tot afară culcat, pe altă prispă, plecăm. Și cum ieșim în șleah, părerea noastră de bine: întâlnim câțiva oameni, cu niște care cu draniță, mergând spre Iași. Ne întovărășim cu dânșii, de frica lăieșilor din Ruginoasa, și hai-hai, hai-hai, până-n ziuă, iacă-tă-ne în Târgul-Frumos, unde-am și înjunghiat câțiva harbuji într-ales, de ne-am potolit, deocamdată, și foamea, și setea. Apoi, după ce s-au hodinit caii, am pornit înainte, spre Podu-Leloaiie; și de aici, tot înainte spre Iași, mai mult pe jos decât în căruță, căci zmeii lui moș Luca se muiaseră de tot; și țăranii noștri, glumeți cum sunt ei, ne tot șfichiuiiau, în treacăt, care dincotro, de ni-era mai mare rușinea de rușinea lui moș Luca. Iar, mai ales, pe la asfințitul soarelui, tocmai când intram în Iași, pe rohatca Păcurari, un flăcăuan al dracului ne-a luat în răs cum se cade, zicând:

— Moșule, ia sama de ține bine telegarii ceia, să nu ia vânt; că Iașul ista-i mare și, Doamne ferește, să nu faci vro primejdie!...

Atâta i-a trebuit lui moș Luca, ș-apoi lasă pe dânsul! câte parastase și panaghii, toate i le-a ridicat...

— I-auzi, măi! Dac-ar ști el, chiolhănosul și ticăitul, de unde am pornit astă noapte, ș-ar strânge leoarba acasă,



n-ar mai dărdăi degeaba asupra căișorilor mei! Ş-apoi doar nu vin eu acum întâiaşi dată la Iaşi, să-mi dea povăţ unul ca dânsul ce rânduială trebuie să păzesc. Patruzecile mâne-sa de golan! Dacă n-a stat oleacă, să-l învăţ eu a mai lua de altă dată drumeţii în răs!

Văzând noi că ne iau oamenii tot peste picior şi pe moş Luca tulburat din cale-afară, cum eram în căruţă, ne acoperim peste tot c-un ţol, zicând eu, cam cu sfială:

— Moş Luca, de te-a întreba cineva, de-acum înainte, de ce trag caii aşa de greu, să spui că aduci nişte drobi de sare de la Ocnă, şi las' dacă nu te-a crede fiecare!...

— Ei, apoi?! Ştiutu-v-am eu că şi voi mi-aţi fost de-aceştia? zise moş Luca, mergând pe lângă cai, plin de năduh; nu mă faceţi, că ia acuş vă ard câteva jorii prin ţolul cela, de v-a trece spurcatul!

Auzind noi ce ni se pregăteşte, ghiontitu-ne-am unul pe altul, chicotind înnăduşit, şi ca' mai ba să zicem nici cârc! În sfârşit, după multe şfichiuiiri ce-a primit moş Luca de la unii-alţii, cum e lumea a dracului, mergând noi în pasul cailor, din hop în hop, tot înainte prin rătăcănilile de pe uliţele Iaşilor, am ajuns într-un târziu, noaptea, în cieriul Socolei şi am tras cu căruţa sub un plop mare, unde-am găsit o mulţime de dăscălime adunată de pe la catiheţi, din toate judeţele Moldovei: unii mai tineri, iar cei mai mulţi cu nişte târsoage de barbe cât badanalele de mari, şezând pe iarbă, împreună cu părinţii lor, şi preoţi şi mireni, şi mărturisindu-şi unul altuia păcatele!



## **Povești**



Iubite cetitoriu,  
Multe prostii ăi fi citit, de când ești.  
Cetește, rogu-te, și ceste și, unde-i vedè că nu-ți vin la  
socoteală, iè pana în mână și dă și tu altceva mai bun la  
ivală, căci eu atâta m-am priceput și atâta am făcut.  
Autoriul



## Soacra cu trei nurori

Era odată o babă, care avea trei feciori înalți ca niște brazi și tari de virtute, dar slabi de minte.

O răzeșie destul de mare, casa bătrânească cu toată poijijia ei, o vie cu livadă frumoasă, vite și multe păsări alcătuiau gospodăria babei. Pe lângă acestea mai avea strânse și părăluțe albe pentru zile negre; căci lega paraua cu zece noduri și tremura după ban.

Pentru a nu răzleți feciorii de pe lângă sine, mai dură încă două case alăturate, una la dreapta și alta de-a stânga celei bătrânești. Dar tot atunci luă hotărâre nestrămutată a ținea feciorii și viitoarele nurori pe lângă sine — în casa bătrânească — și a nu orândui nimic pentru împărțeală până aproape de moartea sa. Așa făcu; și-i râdea inima babei de bucurie când gândea numai cât de fericită are să fie, ajutată de feciori și mângâiată de viitoarele nurori. Ba de multe ori zicea în sine: "Voi privighea nurorile, le-oi pune la lucru, le-oi struni și nu le-oi lăsa nici pas a ieși din casă, în lipsa feciorilor mei. Soacră-mea — fie-i țărna ușoară! — așa a făcut cu mine. Și bărbatu-meu — Dumnezeu să mi-l ierte! — nu s-a putut plânga că l-am înșelat sau i-am risipit casa; ... deși câteodată erau bănuiele... și mă probozea... dar acum s-au trecut toate!"

Tustrei feciorii babei umblau în cărăușie și câștigau mulți bani. Celui mai mare îi venea vremea de însurat, și baba, simțind asta, umbla valvârtej să-i găsească mireasă; și în cincișase sate, abia-abia putu nimeri una după placul ei: nu prea tânără, naltă și uscățivă, însă robace și supusă. Feciorul nu ieși din hotărârea maică-sa, nunta se făcu și baba își luă cămașa de soacră, ba încă netăiată la gură, care însemnează că soacra nu trebuie să fie cu gura mare și să tot cârtească de toate cele.

După ce s-a sfârșit nunta, feciorii s-au dus în treaba lor, iar nora rămase cu soacra. Chiar în acea zi, către seară, baba începu să pună la cale viața nurori-sa. Pentru babă, sita nouă nu mai avea loc în cui. “De ce mi-am făcut clește? ca să nu mă ard”, zicea ea. Apoi se suie iute în pod și coboară de acolo un știubei cu pene rămase tocmai de la răposata soacră-sa, niște chite de cânepă și vreo două dimmerlii de păsat.

— Iată ce am gândit eu, noro, că poți lucra nopțile. Piua-i în căsoaia de alături, fusele în oboroc sub pat, iar furca după horn. Când te-i sătura de strujit pene, vei pisa mălai; și când a veni barbatu-tău de la drum, vom face plachie cu costițe de porc, de cele afumate, din pod, și, Doamne, bine vom mânca! Acum deodată, până te-i mai odihni, ia furca în brâu, și până mâine dimineată să gătești fuioarele aceste de tors, penele de strujit și mălaiul de pisat. Eu mă las puțin, că mi-a trecut ciolan peste ciolan cu nunta voastră. Dar tu să știi că eu dorm iepurește; și pe lângă îșiți doi ochi, mai am unul la ceafă, care șede purure deschis și cu care văd, și noaptea și ziua, tot ce se face prin casă. Ai înțeles ce ți-am spus?

— Da, mămuică. Numai ceva de mâncare...

— De mâncare? O ceapă, un usturoi și-o bucată de



mămăligă rece din poliță sunt destul pentru o nevestă tânără ca tine... Lapte, brânză, unt și ouă de-am putea sclipui să ducem în târg ca să facem ceva parale; căci casa s-a mai îngreuiat cu un mâncău și eu nu vreau să-mi pierd comăndul.

Apoi, când înseră, baba se culcă în pat, cu fața la perete, ca să n-o supere lumina de la opaiț, mai dând a înțelege nurori-sa că are s-o privigheze; dar somnul o cuprinse îndată, și habar n-avea de ce face noră-sa. Pe când soacra horăia, dormind dusă, blajina noră migăia prin casă; acuși la strujit pene, acuși îmbăla tortul, acuși pisa mălaiul și-l vântura de buc. Și dacă Enachi se pune pe gene-i, ea îndată lua apă rece și-și spăla fața, ca nu cumva s-o vadă neadormita soacră și să-i bănuiască. Așa se munci biata noră până după miezul nopții; dar, despre ziuă, somnul o doborî, și adormi și ea între pene, caiere, fusele cu tort și bucul de mălai. Baba, care se culcase odată cu găinile, se sculă cu noaptea-n cap și începu a trânti ș-a plesni prin casă, încât biata noră, care de-abia ațipise, de voie, de nevoie, trebui să se scoale, să sărute mâna soacrei și să-i arate ce-a lucrat. Încet-încet, nora s-a dat la brazdă, și baba era mulțumită cu alegerea ce-a făcut. Peste câteva zile, căraușii sosesc, și tânăra nevestă, văzându-și bărbățul, mai uită din cele necazuri!

Nu trece mult, și baba pune la cale și pe feciorul cel mijlociu, și-și ia un suflet de noră întocmai după chipul și asemănarea celei dintâi, cu deosebire numai că aceasta era mai în vârstă și ceva încrucișată, dar foc de harnică.

După nuntă, feciorii se duc iarăși în căraușie și nuro-rile rămân iar cu soacra acasă. După obicei, ea le dă de lucru cu măsură și, cum înserează, se culcă, spunând nurorilor să fie harnice și dându-le de grijă ca nu cumva să

adoarmă, că le vede ochiul cel neadormit.

Nora cea mai mare tălmăci apoi celelalte despre ochiul soacră-sa cel atotevăzător, și așa, una pe alta se îndemnau la treabă, și lucrul ieșea gărlă din mâinile lor. Iară soacra huzurea de bine.

Dar binele, câteodată, așteaptă și rău. Nu trece tocmai mult, și vine vremea de însurat și feciorului cel mic. Baba însă voia cu orice chip să aibă o troiță nedespărțită de nurori... de aceea și chitise una de mai înainte. Dar nu-i totdeauna cum se chitește, ce-i și cum se nimerește. Într-o bună dimineață, feciorul mamei îi și aduce o noră pe cuptor. Baba se scarmână pe cap, dă la deal, dă la vale, dar n-are ce face, și, de voie, de nevoie, nunta s-a făcut, și pace bună!

După nuntă, bărbații din nou se duc la treaba lor și nurorile rămân iar cu soacra acasă. Baba iarăși le dă de lucru cu măsură și, cum vine seara, se culcă după obicei. Cele două nurori, văzând pe cea mai tânără codindu-se la treabă, îi zic:

— Da' nu te tot codi, că mămuca ne vede.

— Cum? Eu o văd că doarme. Ce fel de treabă e aceasta? Noi să lucrăm, și ea să doarmă?!

— Nu căuta că horăiește, zise cea mijlocie, mămuca are la ceafă un ochi neadormit, cu care vede tot ce facem, ș-apoi tu nu știi cine-i mămuca, n-ai mâncat niciodată moarea ei.

— La ceafă?... vede toate? n-am mâncat moarea ei?... Bine că mi-am adus aminte... Dar ce mâncăm noi, fetelor hăi?

— Ia, răbdări prăjite, dragă cumnățică... Iar dacă ești flămândă, ia și tu o bucată de mămăligă din colțar și cu niște ceapă și mănâncă.

— Ceapă cu mămligă? d-apoi neam de neamul meu n-a mâncat așa bucate! Da' slănină nu-i în pod? unt nu-i? ouă nu sunt?

— Ba sunt de toate, ziseră cele două, dar sunt ale mă-mucăi.

— Eu cred că tot ce-i a mă-mucăi e ș-al nostru și ce-i al nostru e ș-al ei. Fetelor hăi! S-a trecut de șagă. Voi lucrați, că eu mă duc să pregătesc ceva de-a mâncării, știi colê, ceva mai omeneste; ș-acuși vă chem și pe voi.

— Doamne, ce vorbă ți-a ieșit din gură! ziseră cele două. Vrei să ne-aprindem paie în cap? să ne zvârlă baba pe drum?

— Las' dacă v-a durea capul! Când v-a întreba pe voi, să dați vina pe mine și să lăsați să vorbesc eu pentru toate.

— Apoi dar... dăă!... fă cum știi; numai să nu ne bagi și pe noi în belea.

— Hai, fetelor, tăceți, gura vă meargă; că nu-i bună pacea, și mi-e dragă gâlceava. Și iese cântând:

Vai, săracul omul prost,

Bun odor la cas-a fost!

Nu trece nici un ceas la mijloc, ș-un cuptor de plăcinte, câțiva pui pârpâliți în frigare și prăjiți în unt, o străchi-noaie de brânză cu smântână și mămliguța erau gata. Apoi iute cheamă și pe celelalte două în bordei, și se pun la masă cu toatele.

— Hai, fetelor, mâncați bine și pe Domnul lăudați, că eu mă reped în cramă s-aduc și un cofăiel de vin, ca să meargă plăcintele aceste mai bine pe gât.

După ce-au mâncat ș-au băut bine, le-au venit a cânta, ca rusului din gura gârliciului:

Soacră, soacră, poamă acră,

De te-ai coace cât te-ai coace,  
Dulce tot nu te-i mai face;  
De te-ai coace toată toamna,  
Ești mai acră decât coarna;  
De te-ai coace-un an ș-o vară,  
Tot ești acră și amară;  
Ieși afară ca o pară;  
Intri-n casă ca o coasă;  
Șezi în unghi ca un junghi.

Ș-au mâncat, ș-au băut, ș-au cântat până au adormit  
cu toatele pe loc.

Când se scoală baba în zori de ziuă, ia nurori dacă ai de unde. Iese afară speriată, dă încolo, dă pe dincolo, și când intră în bordei, ce să vadă? bietele nurori jeleau pe soacră-sa... Pene împrăștiate pe jos, fărâșături, blide aruncate în toate părțile, cofăielul de vin răsturnat, ticăloșie mare!...

— Da' ce-i acolo? strigă baba înspăimântată. Nurorile atunci sar arse în picioare; și cele mari încep a tremura de frică, cum e varga, și lasă capul în jos de rușine. Iar cea cu pricina răspunde:

— Da' bine, mămucă, nu știi c-au venit tătuca și cu mămuca, și le-am făcut de mâncare, și le-am scos un cofăiel de vin, și de aceea ne-am chefăluit și noi oleacă. Iaca, chiar mai dineoarea s-au dus.

— Și m-au văzut cuscii cum dormeam?

— D-apoi cum să nu te vază, mămucă?!

— Ș-apoi de ce nu m-ați sculat? Mânca-v-ar ciuma să vă mănânce!

— D-apoi dă, mămucă, fetele aceste au spus că d-ta vezi tot; și de aceea am gândit că ești mânioasă pe tătuca și pe mămuca, de nu te scoli. Și ei erau așa de mânăniți, de

mai nu le-a ticnit mâncarea.

— Ei, lasă, ticăloaselor, că vă voi doborâla eu de acum înainte!

Și de atunci nurorile n-au mai avut zi bună în casă cu baba. Când își aducea ea aminte de puicile cele nadolence și boghete, de vinișorul din crămă, de risipa ce s-a făcut cu munca ei, și c-au văzut-o cuscii dormind așa lăfăiată, cum era, crăpa de ciudă și rodea în nurori, cum roade cariul în lemn.

Se lehametiseră până și cele două de gura cea rea a babei; și cea mai tânără găsi acum prilej să-i facă pe obraz și să orânduiască totodată și moștenirea babei prin o diată nemaipomenită până atunci, și iată cum:

— Cumnatelor, zise ea într-o zi, când se aflau singure în vie. Nu putem trăi în casa aceasta de n-om face toate chipurile să scăpăm de hârca de babă.

— Ei, cum?

— Să faceți cum v-oi învăța eu, și habar să n-aveți.

— Ce să facem? Întrebă cea mai mare.

— Ia, să dăm busta în casă la babă, și tu s-o iei de cânepa dracului și s-o trăsnești cu capul de peretele cel despre răsărit, cât îi putea; tot așa să faci și tu cu capul babei, de peretele cel despre apus, ș-apoi ce i-oi mai face și eu, veți vedea voi.

— D-apoi când or veni ai noștri?

— Atunci, voi să vă faceți moarte-n păpușoi, să nu spuneți nici laie, nici bălaie. Oî vorbi eu și cu dânșii, și las' dacă va fi ceva!...

Se înduplecară și cele două, intrară cu toatele în casă; luară pe babă de păr ș-o izbiră cu capul de pereți până i-l dogiră. Apoi cea mai tânără, fiind mai șugubață decât

cele două, trânteste baba în mijlocul casei și-o frământă cu picioarele, și-o ghigosește ca pe dânsa; apoi îi scoate limba afară, i-o străpunge cu acul și i-o presură cu sare și cu piper, așa că limba îndată se umflă, și biata soacră nu mai putu zice nici cârc! și, slabă și stâlcită cum era, căzu la pat bolnavă de moarte. Apoi nurorile, după sfătuirea celei cu pricina, așezară baba într-un așternut curat, ca să-și mai aducă aminte de când era mireasă; și după aceasta începură a scoate din lada babei valuri de pânză, a-și da ghiont una alteia și a vorbi despre stârlici, toiag, năsălie, poduri, paraua din mâna mortului, despre găinile ori oaia de dat peste groapă, despre strigoi și câte alte năzdrăvânii înfiorătoare, încât numai aceste erau de ajuns, ba și de întrecut, s-o vâre în groapă pe biata babă.

Iaca fericirea visată de mai înainte cum s-a împlinit!

Pe când se petreceau aceste, iaca s-aud scârțâind niște care: bărbații veneau. Nevestele lor le ies întru întâmpinare și, după sfătuirea celei mai tinere, de la poartă s-aruncă în gâtul bărbaților și încep a-i lua cu vorba și a-i dezmierda care de care mai măgulitor.

— Da' ce face mămuca? întrebare cu toții deodată când dejugau boii.

— Mămuca, le luă cea mai tânără vorba din gură, mămuca nu face bine ce face; are de gând să ne lase sănătate, sârmana.

— Cum? ziseră bărbații înspăimântați, scăpând restele din mână.

— Cum? Ia, sunt vreo cinci-șase zile de când a fost să ducă vițeii la suhat, și un vânt rău pesemne a dat peste dânsa, sârmana!... ielele i-au luat gura și picioarele.

Fiii se reped atunci cu toții în casă la patul mâne-sa; dar biata babă era umflată cât o butie și nici nu putea blești

măcar din gură; simțirea însă nu și-o pierduse de tot. Și, văzându-i, își mișcă puțin mâna și arată la nora cea mare și la peretele despre răsărit, apoi arată pe cea mijlocie și peretele despre apus; pe urmă pe cea mai tânără și jos în mijlocul casei; după aceea de-abia putu aduce puțin mâna spre gură și îndată căzu într-un leșin grozav.

Toți plângeau și nu se puteau dumeri despre semnele ce face mama lor. Atunci nora cea tânără zise, prefăcându-se că plânge și ea:

— Da' nu înțelegeți ce vrea mămuca?

— Nu, ziseră ei.

— Biata mămuică lasă cu limbă de moarte: că fratele cel mare să ia locul și casa cea despre răsărit; cel mijlociu, cea despre apus; iară noi, ca mezini ce suntem, să rămânem aici, în casa bătrânească.

— Că bine mai zici tu, nevastă, răspunse bărbatu-său.

Atunci ceilalți, nemaiaivând încotro șovăi, diata ră-mase bună făcută.

Baba muri chiar în acea zi, și nurorile, despletite, o boceau de vuia satul. Apoi, peste două zile, o îngropară cu cinste mare, și toate femeile din sat și de prin meleagurile vecine vorbeau despre soacra cu trei nurori și ziceau: "Ferice de dânsa c-a murit, că știu că are cine-o boci!"





## Capra cu trei iezi

Era odată o capră care avea trei iezi. Iedul cel mare și cu cel mijlociu dau prin băț de obraznici ce erau; iară cel mic era harnic și cuminte. Vorba ceea : “Sunt cinci degete la o mână și nu samănă toate unul cu altul”.

Într-o zi, capra cheamă iezii de pe-afară și le zice :

– Dragii mamei copilași ! Eu mă duc în pădure ca să mai duc ceva de-a mâncării. Dar voi, încuieți ușa după mine, ascultați unul de altul, și să nu cumva să deschideți până ce nu-ți auzi glasul meu. Când voi veni eu, am să vă dau de știre, ca să mă cunoașteți, și am să vă spun așa :

Trei iezi cucuieți

Ușa mamei descuieți !

Că mama v-aduce vouă :

Frunze-n buze,

Lapte-n țâțe,

Drob de sare

În spinare,

Mălăieș

În călcăieș

Smoc de flori

Pe subsuori.

Auzit-ați ce-am spus eu ?

– Da, mămucă, ziseră iezii.

– Pot să am nădejde în voi ?

– Să n-ai nici o grijă, mămucă, apucară cu gura înainte cei mai mari. Noi suntem odată băieți, și ce-am vorbit odată vorbit rămâne.

– Dacă-i așa, apoi veniți să vă sărute mama ! Dumnezeu să vă apere de cele rele, și mai rămâneți cu bine!

– Mergi sănătoasă, mămucă, zise cel mic, cu lacrimi în ochi, și Dumnezeu să-ți ajute ca să te întoarne cu bine și să ne-aduci demâncare.

Apoi capra iese și se duce în treaba ei. Iar iezii închid ușa după dânsa și trag zăvorul. Dar vorba veche : “Păreții au urechi și fereștile ochi”. Un dușman de lup - ș-apoi știți care ? - chiar cumătrul caprei, care de mult pândea vreme cu prilej ca să pape iezii, trăgea cu urechea la păretele din dosul casei, când vorbea capra cu dânșii.

“Bun ! zise el în gândul său. Ia, acum mi-e timpul... De i-ar împinge păcatul să-mi deschidă ușa, halal să-mi fie ! Știu că i-aș cărnoși și i-aș jumuli !” Cum zice, și vine la ușă; și cum vine, și începe :

Trei iezi cucuieți

Ușa mamei descuieți !

Că mama v-aduce vouă :

Frunze-n buze,

Lapte-n țâțe,

Drob de sare

În spinare,

Mălăieș

În călcăieș

Smoc de flori

Pe subsuori.

– Hai ! deschideți cu fuga, dragii mamei, cu fuga !

– Ia ! Băieți, zise cel mai mare, săriți și deschideți ușa, că vine mama cu demâncare.

– Săracuțul de mine ! zise cel mic. Să nu cumva să faceți pozna să deschideți, că-i vai de noi ! Asta nu-i mămuca. Eu o cunosc de pe glas; glasul ei nu-i așa de gros și de răgușit, că-i mai subțire și mai frumos !

Lupul, auzind aceste, se duse la un ferar și puse să-i ascute limba și dinții, pentru a-și subția glasul, ș-apoi, întorcându-se, începu iar :

Trei iezi cucuieți

Ușa mamei descuieți !...

– Ei, vedeți, zise iarăși cel mare; dacă mă potrivesc eu vouă ? Nu-i mămuca, nu-i mămuca !

D-apoi cine-i dacă nu-i ea ? Că doar și eu am urechi ! Mă duc să-i deschid.

– Bădică ! bădică ! zise iarăși cel mic. Ascultați-mă și pe mine ! Poate mai de-apoi a veni cineva ș-a zice:

Deschideți ușa,

Că vine mătușa !

ș-atunci voi trebuie numaidecât să deschideți ? D-apoi nu știți că mătușa-i moartă de când lupii albi și s-a făcut oale și ulcioare, sărmana ?

– Apoi, da ! nu spun eu bine ? zise cel mare. Ia, de-atunci e rău în lume, de când a ajuns coada să fie cap... Dacă te-i potrivi tu acestora, îi ține mult și bine pe mămuca afară. Eu, unul, mă duc să deschid.

Atunci mezinul se vâra iute în horn și, sprijinit cu picioarele de prichiciu și cu nasul de funingine, tace ca peștele și tremură ca varga de frică. Dar frica-i din raiu,

sărmana ! Asemene cel mijlociu, tuștiu ! iute sub un chersin; se-nghemuiește acolo cum poate, tace ca pământul și-i tremură carnea pe dânsul de frică : Fuga-i rușinoasă, da-i sănătoasă !

... Însă cel mare se dă după ușă și - să tragă, să nu tragă ? - în sfârșit, trage zăvorul... Când iaca !... ce să vadă ? ș-apoi mai are când vede ?... căci lupului îi scăpărau ochii și-i sfârâia gâtulejul de flămând ce era. Și, nici una, nici două, haț ! pe ied de gât, îi rătează capul pe loc și-l mănâncă așa de iute și cu atâta poftă, de-ți părea că nici pe-o măsea nu are ce pune. Apoi se linge frumușel pe bot și începe a se învărti prin casă cu neastâmpăr, zicând :

- Nu știi, părerea m-a amăgit, ori am auzit mai multe glasuri ? Dar ce Dumnezeu ?! Parc-au intrat în pământ... Unde să fie ? Se ițește el pe colo, se ițește pe dincolo, dar pace bună ! iezii nu-s nicăiri !

- Mă !... că mare minune-i asta !... dar nici acasă n-am de coasă... ia să mai odihnesc oleaca aste bătrânețe !

Apoi se îndoaie de șele cam cu greu, și se pune pe chersin. și când s-a pus pe chersin, nu știu cum s-au făcut, că ori chersinul a crăpat, ori cumătrul a strănutat...

Atunci iedul de sub chersin, să nu tacă ? - Îl păștea păcatul și-l mânca spinarea, sărăcuțul !

- Să-ți fie de bine, nănașule !

- A !... ghidi ! ghidi ! ghiduși ce ești ! Aici mi-ai fost ? Ia vină-ncoace la nănășelul, să te pupe el ! Apoi ridică chersinul binișor, înșfăcă iedul de urechi și-l flocăiește și-l jumulește și pe-acela de-i merg petecele !... Vorba ceea : "Că toată paserea pe limba ei piere".

Pe urmă se mai învărte prin casă, doar a mai găsi ceva, dar nu găsește nimic, căci iedul cel cuminte tăcea molcum în horn, cum tace peștele în borș la foc. Dacă vede lupul și

vede că nu mai găsește nimic, își pune în gând una : aşază cele două capete cu dinții rânjiți în ferești, de ți se părea că râdeau; pe urmă unge toți pereții cu sânge, ca să facă și mai mult în ciuda caprei, ș-apoi iese și-și caută de drum. Cum a ieșit dușmanul din casă, iedul cel mic se dă iute jos din horn și încuie ușa bine. Apoi începe a se scărmana de cap și a plânge cu amar după frățiorii săi.

– Drăguții mei frățiori ! De nu s-ar fi înduplecat, lupul nu i-ar fi mâncat ! și biata mamă nu știe de astă mare urgie ce-a venit pe capul ei !

Și bocește el și bocește până îl apucă leșin ! Dar ce era să le facă ? Vina nu era a lui, ce au căutat pe nas le-a dat.

Când jălea el așa, iacă și capra venea cât putea, încărcată cu de-a mâncării și gâfuind. Și cum venea, cât de colo vede cele două capete, cu dinții rânjind, în ferești.

– Dragii mămuței, dragi ! Cum așteaptă ei cu bucurie și-mi râd înainte când mă văd !

Băieții mamei, băieți,

Frumușei și cucuieți !

Bucuria caprei nu era proastă. Dar când s-apropie bine, ce să vadă ? Un fior rece ca gheața îi trece prin vine, picioarele i se taie, un tremur o cuprinde în tot trupul, și ochii i se pănjinesc. și ce era nu era a bine !... Ea însă tot merge pân' la ușă, cum poate, crezând că părerea o înșală... și cum ajunge, și începe

Trei iezi cucuieți

Ușa mamei descuieți !

Că mama v-aduce vouă :

Frunze-n buze,

Lapte-n țate,

Drob de sare

În spinare,  
Mălăieș  
În călcăieș  
Smoc de flori  
Pe subsuori.

Atunci iedul mezin - care acum era și cel dintâi și cel de pe urmă - sare iute și-i deschide ușa. Apoi s-aruncă în brațele mâne-sa și cu lacrimi de sânge începe a-i spune :

– Mămucă, mămucă, uite ce am pățit noi ! Mare foc și potop au căzut pe capul nostru !

Capra atunci, holbând ochii lung prin casă, o cuprinde spaima și rămâne încremenită !... Dar mai pe urmă, îmbărbătându-se, și-a mai venit puțin în fire și-a întrebat :

– Da' ce-a fost aici, copile ?

– Ce să fie, mămucă ? Ia, cum te-ai dus dumneata de-acasă, n-a trecut tocmai mult și iacă cineva s-aude bătând la ușă și spunând :

Trei iezi cucuieți,  
Mamei ușa descuiеți...

– Și ?...

– Și frate-meu cel mare, nătâng și neastâmpărat cum îl știi, fuga la ușă să deschidă.

– Ș-atunci ?...

– Atunci, eu m-am vârat iute în horn, și frate-meu cel mijlociu în cherșin, iar cel mare, după cum îți spun, se dă cu nepăsare după ușă și trage zăvorul !...

– Ș-atunci ?...

– Atunci, grozăvie mare ! Nănașul nostru și prietenul dumitale, cumătrul lup, se și arată în prag !

– Cine ? Cumătrul meu ? El ? Care s-a jurat pe părul său că nu mi-a spărie copilașii niciodată ?

– Apoi da, mamă ! Cum vezi, i-a umplut de spărieți !

– Ei las', că l-oiu învăța eu ! Dacă mă vede că-s o văduvă sărmană și c-o casă de copii, apoi trebuie să-și bată joc de casa mea ? Și pe voi să vă puie la pastramă ? Nici o faptă fără plată... Ticălosul și mangositul ! Încă se rânjea la mine câteodată și-mi făcea cu măseaua... Apoi doar eu nu-s de-acelea de care crede el : n-am sărit peste garduri niciodată de când sunt. Ei, taci, cumătre, că te-oiu dobzăla eu ! Cu mine ți-ai pus boii în plug ? Apoi, ține minte că ai să-i scoți fără coarne !

– Of, mămucă, of ! Mai bine taci și lasă-l în plata lui Dumnezeu ! Că știi că este o vorbă : “Nici pe dracul să-l vezi, da' nici cruce să-ți faci !”

– Ba nu, dragul mamei ! “Că până la Dumnezeu, sfinții îți ieu sufletul.” ș-apoi ține tu minte, copile, ce-ți spun eu : că de i-a mai da lui nasul să mai miroase p-aici, apoi las' !... Numai tu, să nu cumva să te răsufli cuiva, ca să prindă el de veste.

Și de-atunci căuta și ea vreme cu prilej ca să facă pe obraz cumătru-său. Se pune ea și stă în cumpene, cum să dreagă și ce să-i facă ?

“Aha ! ia, acum i-am găsit leacul, zise ea în gândul său. Taci ! că i-oiu face eu cumătrului una de ș-a mușca labele !”

Aproape de casa ei era o groapă adâncă; acolo-i nădejdea caprei.

– La cadă cu dubală, cumătre lup, că nu-i de chip !... Ia, de-acu să-ncepe fapta : Hai la treabă, cumătriță, că lupul ți-a dat de lucru !”

Și așa zicând, pune poalele-n brâu, își suflecă mânicele, atâță focul și s-apucă de făcut bucate. Face ea sarmale, face plachie, face alivenci, face pască cu smântână și cu ouă

și fel de fel de bucate. Apoi umple groapa cu jărat și cu lemne putregăioase ca să ardă focul mocnit. După asta așază o leașă de nuielă numai întinată și niște frunzări peste dânsa : peste frunzări toarnă țărână și peste țărână așterne o rogojină. Apoi face un scăuieș de ceară anume pentru lup. Pe urmă lasă bucatele la foc să fearbă și se duce prin pădure să caute pe cumătru-său și să-l poftască la praznic. Merge ea cât merge prin codru, până ce dă pe-o prăpastie grozavă și întunecoasă și pe-o tihăraie dă peste lup.

– Bună vreme, cumătro ! Da' ce vânt te-a abătut pe-aici ?

– Bună să-ți fie inima, cumătre, cum ți-i căutătura... apoi da, nu știi dumneata că nevoia te duce pe unde nu ți-i voia ? Ia, nu știu cine-a fost pe la mine pe-acasă în lipsa mea, că știu că mi-a făcut-o bună !

– Ca ce fel, cumătriță dragă ?

– Ia, a găsit iezi singurei, i-a ucis și i-a crâmpoțit, de le-am plâns de milă ! Numai văduvă să nu mai fie cineva !

– Da' nu mai spune, cumătră !

– Apoi de-acum, ori să spun, ori să nu mai spun, că totuna mi-e. Ei, mititeii, s-au dus cătră Domnul, și datoria ne face să le căutam de suflet. De aceea am făcut și eu un praznic, după puterea mea, și am găsit de cuviință să te poftesc și pe d-ta, cumătre; ca să mă mai mângâi...

– Bucuros, dragă cumătră, dar mai bucuros eram când m-ai fi chemat la nuntă.

– Te cred, cumătre, d-apoi, da, nu-i cum vrem noi, ci-i cum vre Cel-de-sus.

Apoi capra pornește înainte plângând, și lupul după dânsa, prefăcându-se că plânge.

– Doamne, cumătre, Doamne ! zise capra suspinând.



De ce ți-e mai drag în lume, de-aceea n-ai parte...

– Apoi da, cumătră, când ar ști omul ce-ar păți, dinainte s-ar păzi. Nu-ți mai face și dumneata atâta inimă rea, că odată avem să mergem cu toții acolo.

– Așa este, cumătre, nu-i vorba. Dar sărmanii găgălici, de cruzi s-au mai dus !

– Apoi da, cumătră; se vede că și lui Dumnezeu îi plac tot pușori de cei mai tineri.

– Apoi, dacă i-ar fi luat Dumnezeu, ce ți-ar fi ? D-apoi așa ?

– Doamne, cumătră, Doamne ! Oiu face și eu ca prostul... Oare nu cumva nenea Martin a dat pe la dumneata pe acasă ? Că mi-aduc aminte ca acu că l-am întâlnit odată prin zmeuriș; și mi-a spus că dacă-i vrea dumneata să-i dai un băiet, să-l învețe cojocăria.

Și din vorbă-n vorbă, din una-n alta, ajung pân-acasă la cumătră !

– Ia poftim, cumătre, zise ea luând scăuieșul și punându-l deasupra groapei cu pricina, șezi cole și să ospătezi oleacă din ceea ce ne-a dat Dumnezeu !

Răstoarnă apoi sarmalele în strachină și i le pune dinainte.

Atunci lupul nostru începe a mânca hâlpav; și gogâlt, gogâlt, gogâlt, îi mergeau sarmalele întregi pe gât.

– Dumnezeu să ierte pe cei răposăți, cumătră, că bune sarmale ai mai făcut !

– Și cum ospăta el, buf ! cade fără sine în groapa cu jă-ratic, căci scăuieșul de ceară s-a topit, și leașa de pe groapă nu era bine sprijinită : nici mai bine, nici mai rău, ca pentru cumătru.

– Ei, ei ! Acum scoate, lupe, ce-ai mâncat ! Cu capra

ți-ai pus în cârd ? Capra ți-a venit de hac !

– Văleu, cumătră, tăpele mele ! Mă rog, scoate-mă că-mi arde inima-n mine !

– Ba nu, cumătre; c-așa mi-a ars și mie inima după iezișorii mei ! Lui Dumnezeu îi plac pui de cei mai tineri; mie însă-mi plac și de iști mai bătrâni, numai să fie bine fripți; știi, cole, să treacă focul printr-înșii.

– Cumătră, mă pârllesc, ard de tot, mor, nu mă lăsa !

– Arzi, cumătre, mori, că nici viu nu ești bun ! De-abie i-a mai trece băietului istuia de spărieț, că mult păr îmi trebuia de la tine ca să-l afum. Ți-aduci aminte, dihanie răutăcioasă și spurcată, când mi te-ai jurat pe părul tău ? și bine mi-ai mâncat iezișorii !

– Mă ustură inima-n mine, cumătră ! mă rog, scoate-mă, și nu-ți mai face atâta osândă cu mine !

– Moarte pentru moarte, cumătre, arsură pentru arsură, că bine-o mai plesniși dînioare cu cuvinte din scriptură !

După aceasta, capra și cu iedul au luat o căpiță de fân și-au aruncat-o peste dânsul, în groapă, ca să se mai potolească focul. Apoi, la urma urmelor, năpădiră asupra lui și-i mai trântiră în cap cu bolovani și cu ce-au apucat, până-l omorâră de tot. Și așa s-a păgubit sârmana capră și de cei doi iezi, da' și de cumătru-său lupul păgubașă a rămas, și păgubașă să fie.

Și auzind caprele din vecinătate de una ca aceasta, tare le-au mai părut bine ! Și s-au adunat cu toatele la priveghiu și unde nu s-au așternut pe mâncate și pe băute, veselindu-se împreună...

Și eram și eu acolo de față, și-ndată după aceea am încălecat iute pe-o șea, și-am venit de v-am spus povestea așa, și-am mai încălecat pe-o roată și v-am spus jitia toată;

și unde n-am mai încălecat pe-o capșună și v-am spus,  
oameni buni, o mare și gogonată minciună !



## Punguța cu doi bani

Era odată o babă și un moșneag. Baba avea o găină, și moșneagul un cucuș; găina babei se oua de câte două ori pe fiecare zi și baba mânca o mulțime de ouă; iar moșneagului nu-i da nici unul. Moșneagul într-o zi perdu răbdarea și zise:

— Măi babă, mănânci ca în târgul lui Cremene. Ia dă-mi și mie niște ouă, ca să-mi prind pofta măcar. — Da' cum nu! zise baba, care era foarte zgârcită. Dacă ai poftă de ouă, bate și tu cucușul tău, să facă ouă, și-i mânca; că eu așa am bătut găina, și iacătă-o cum se ouă.

Moșneagul, pofticios și hapsin, se ia după gura babei și, de ciudă, prinde iute și degrabă cucușul și-i dă o bataie bună, zicând:

— Na! ori te ouă, ori du-te de la casa mea; ca să nu mai strici mâncarea degeaba.

Cucușul, cum scăpă din mâinile moșneagului, fugi de-acasă și umbla pe drumuri, bezmetec. Și cum mergea el pe-un drum, numai iată găsește o punguță cu doi bani. Și cum o găsește, o și ia în clonț și se întoarnă cu dânsa înapoi către casa moșneagului. Pe drum se întâlnește c-o trăsură c-un boier și cu niște cucoane. Boierul se uită cu băgare de seamă la cucuș, vede în clonțu-i o punguță și

zice vezeteului:

— Măi! ia dă-te jos și vezi ce are cucoșul cela în plisc.

Vezeteul se dă iute jos din capra trăsurei, și c-un feliu de meșteșug, prinde cucoșul și luându-i punguța din clonț o dă boieriului. Boieriul o ia, fără pasare o pune în buzunar și pornește cu trăsura înainte. Cucoșul, supărat de asta, nu se lasă, ci se ia după trăsură, spuiind neîncetat:

Cucurigu ! boieri mari, Dați punguța cu doi bani !

Boierul, înciudat, când ajunge în dreptul unei fântâni, zice vezeteului:

— Mă! ia cucoșul ist obraznic și-l dă în fântâna ceea.

Vezeteul se dă iarăși jos din capră, prinde cucoșul și-l azvârle în fântână! Cucoșul, văzând această mare primejdie, ce să facă? Începe-a înghiți la apă; și-nghite, și-nghite, până ce-nghite toată apa din fântână. Apoi zboară de-acolo afară și iarăși se ia în urma trăsurei, zicând:

Cucurigu ! boieri mari, Dați punguța cu doi bani !

Boierul, văzând aceasta, s-a mirat cumplit și a zis:

— Mă! da' al dracului cucoș i-aista! Ei, las' că ți-oiu da eu ție de cheltuială, măi crestaturele și pintenaturele!

Și cum ajunge acasă, zice unei babe de la bucătărie să ia cucoșul, să-l azvârle într-un cuptor plin cu jărat și să pună o lespede la gura cuptorului. Baba, cânoasă la inimă, de cuvânt; face cum i-a zis stăpânu-său. Cucoșul, cum vede și astă mare nedreptate, începe a vărsa la apă; și toarnă el toată apa cea din fântână pe jărat, până ce stinge focul de tot, și se răcorește cuptoriul; ba încă face ș-o apăraie prin casă, de s-au îndrăcit de ciudă hârca de la bucătărie. Apoi dă o bleandă lespezei de la gura cuptorului, iese teafăr și de-acolo, fuga la fereastra boierului și începe a trânti cu ciocul în geamuri și a zice:

Cucurigu ! boieri mari, Dați punguța cu doi bani !

— Măi, că mi-am găsit beleaua cu dihania asta de cucoș, zise boieriul cuprins de mierare. Vezeteu! Ia-l de pe capul meu și-l zvârle în cireada boilor ș-a vacilor; poate vreun buhaiu înfuriat i-a veni de hac; l-a lua în coarne, și-om scăpa de supărare.

Vezeteul iarăși ia cucoșul și-l zvârle în cireadă! Atunci, bucuria cucoșului! Să-l fi văzut cum înghițea la buhai, la boi, la vaci și la viței; păn-a înghițit el toată cireada, ș-a făcut un pânțec mare, mare cât un munte! Apoi iar vine la fereastră, întinde aripele în dreptul soarelui, de întunecă de tot casa boierului, și iarăși începe!

Cucurigu ! boieri mari, Dați punguța cu doi bani !

Boierul, când mai vede și astă dandanaie, crăpa de ciudă și nu știa ce să mai facă, doar va scăpa de cucoș. Mai stă boierul cât stă pe gânduri, până-i vine iarăși în cap una.

— Am să-l dau în haznaua cu banii; poate va înghiți la galbeni, i-a sta vreunul în gât, s-a îneca și-oiu scăpa de dânsul.

Și, cum zice, umflă cucoșul de-o aripă și-l zvârle în zahnaua cu banii; căci boieriul acela, de mult bănărit ce avea, nu-i mai știa numărul. Atunci cucoșul înghite cu lăcomie toți banii și lasă toate lăzile pustii. Apoi iese și de-acolo, el știe cum și pe unde, se duce la fereastra boierului și iar începe:

Cucurigu ! boieri mari, Dați punguța cu doi bani !

Acum, după toate cele întâmplate, boierul, văzând că n-are ce-i mai face, i-azvârle punguța. Cucoșul o ia de jos cu bucurie, se duce la treaba lui și lasă pe boier în pace. Atunci toate paserile din ograda boierească, văzând voiața cucoșului, s-au luat după dânsul, de ți se părea că-i

o nuntă, și nu altăceva; iară boierul se uita galiș cum se duceau paserile și zise oftând:

— Ducă-se și cobe și tot, numai bine că am scăpat de belea, că nici lucru curat n-a fost aici!

Cucoșul însă mergea țăntoș, iar paserile după dânsul, și merge el cât merge, până ce ajunge acasă la moșneag, și de pe la poartă începe a cânta: “Cucurigu !!! cucurigu !!!” Moșneagul, cum aude glasul cucoșului, iesă afară cu bucurie; și, când își aruncă ochii spre poartă, ce să vadă? Cucoșul său era ceva de spăriet! elefantul ți se părea purice pe lângă acest cucoș; ș-apoi în urma lui veneau cărduri nenumărate de paseri, care de care mai frumoase, mai cucuiete și mai boghete. Moșneagul, văzând pe cucoșul său așa de mare și de greoiu, și încunjurat de-atâta amar de galițe, i-a deschis poarta. Atunci cucoșul i-a zis:

— Stăpâne, așterne un Țol aici în mijlocul ogrăzii.

Moșneagul, iute ca un prâsnel, așterne Țolul. Cucoșul atunci se așază pe Țol, scutură puternic din aripi și îndată se umple ograda și livada moșneagului, pe lângă paseri, și de cirezi de vite; iară pe Țol toarnă o movilă de galbeni, care strălucea la soare de-ți lua ochii! Moșneagul, văzând aceste mari bogății, nu știa ce să facă de bucurie, sărutând mereu cucoșul și dezmerdându-l. Atunci, iaca și baba vine nu știu de unde; și, când a văzut unele ca aceste, numa-i sclipeau răutăcioasei ochii în cap și plesnea de ciudă.

— Moșnege, zise ea rușinată, dă-mi și mie niște galbeni! — Ba pune-ți pofta-n cuiu, măi babă! Când ți-am cerut ouă, știi ce mi-ai răspuns? Bate acum și tu găina, să-ți aducă galbeni; c-așa am bătut eu cucoșul, știi tu din a cui pricină... și iaca ce mi-a adus!

Atunci baba se duce în poiată, găbuiește găina, o apucă de coadă și o ia la bătaie, de-ți venea să-i plângi de milă!



Biata găină, cum scapă din mânilor babei, fuge pe drumuri. Și cum mergea pe drum, găsește și ea o mărgică și-o înghite. Apoi răpede se întoarce acasă la babă și începe de pe la poartă: "Cot, cot, cotcodac !" Baba iese cu bucurie înaintea găinei. Găina sare peste poartă, trece iute pe lângă babă și se pune pe cuibariu; și, după vrun ceas de ședere, sare de pe cuibariu, cotcodocind. Baba atunci se duce cu fuga, să vadă ce i-a făcut găina!... Și, când se uită în cuibariu, ce să vadă? Găina se ouase o mărgică. Baba, când vede că și-a bătut găina joc de dânsa, o prinde și-o bate, și-o bate, până o omoară în bătaie! Și așa, baba cea zgârcită și nebună a rămas de tot săracă, lipită pământului. De-acu a mai mânca și răbdări prăjite în loc de ouă; că bine și-a făcut răs de găină și-a ucis-o fără să-i fie vinovată cu nemica, sârmana!

Moșneagul însă era foarte bogat; el și-a făcut case mari și grădini frumoase și trăia foarte bine; pe babă, de milă, a pus-o găinăriță, iară pe cucuș îl purta în toate părțile după dânsul, cu salbă de aur la gât și încălțat cu ciuboțele galbene și cu pinteni la călcâie, de ți se părea că-i un irod de cei frumoși, iară nu cucuș de făcut cu borș.



## Dănilă Prepeleac

Erau odată într-un sat doi frați, și amândoi erau însurați. Cel mai mare era harnic, grijuliu și chiabur, pentru că unde punea el mâna punea și Dumnezeu mila, dar n-avea copii. Iară cel mai mic era sărac. De multe ori fugea el de noroc și norocul de dânsul, căci era lenes, nechitit la minte și nechibzuit la trebi; ș-apoi mai avea și o mulțime de copii! Nevasta acestui sărac era muncitoare și bună la inimă, iar a celui bogat era peștriță la mațe și foarte zgârcită. Vorba veche: "Tot un bou ș-o belea". Fratele cel sărac — sărac să fie de păcate! — tot avea și el o pereche de boi, dar colè: porumbi la păr, tineri, nalți de trup, țepoși la coarne, amândoi cudalbi, țintați în frunte, ciolănoși și groși, cum sunt mai buni de înjugat la car, de ieșit cu dâșii în lume și de făcut treabă. Dar plug, grapă, teleagă, sanie, car, tânjală, cârceie, coasă, hreapcă, țăpoi, greblă și câte alte lucruri ce trebuiesc omului gospodar nici că se aflau la casa acestui om nesocotit. Și când avea trebuință de asemenea lucruri, totdeauna supăra pe alții, iară mai ales pe frate-său, care avea de toate. Nevasta celui bogat de multe ori făcea zile fripte bărbatului, ca să-l poată descotorosi odată de frate-său. Ea zicea adeseori:

— Frate, frate, dar pita-i cu bani, bărbate.

— Apoi, dă, măi nevastă, sângele apă nu se face. Dacă nu l-oi ajuta eu, cine să-l ajute?

Nevasta, nemaivând încotro, tăcea și înghițea noduri. Toate ca toate, dar carul său era de haimana. Nu treceau douătrei zile la mijloc, și se trezea la ușa ei cu Dănilă, cumnatusău, cerând să-i împrumute carul: ba să-și aducă lemne din pădure, ba făină de la moară, ba căpiți din țarină, ba multe de toate.

— Măi frate, zise într-o zi cel mai mare istuilalt; mi-e lehamite de frăția noastră!... Tu ai boi, de ce nu-ți închipuiești ș-un car? Al meu l-ai hârbuit de tot. Hodorog! încolo, hodorog! pe dincolo, carul se strică. Și-apoi, știi vorba ceea: “Dă-ți, popă, pintenii și bate iapa cu călcâiele”.

— Apoi, dă, frate, zise istalalt, scărpinându-se în cap, ce să fac?

— Ce să faci? Să te-nvăț eu: boii tăi sunt mari și frumoși; ia-i și-i du la iarmaroc, vinde-i și cumpără alții mai mici și mai ieftini, iar cu banii rămași cumpără-ți și un car, și iaca te-ai făcut gospodar.

— Ia, știi că nu m-ai învățat rău? Așa am să fac.

Zicând aceste, se duce la dânsul acasă, își ia boii de-o funie și pornește cu ei spre târg. Dar, cum am spus, omul nostru era un om de aceia căruia-i mânca câinii din traistă, și toate trebile, câte le făcea, le făcea pe dos. Târgul era cam departe, și iarmarocul pe sfârșite. Dar cine poate sta împotriva lui Dănilă Prepeleac? (că așa îi era porecla, pentru că atâta odor avea și el pe lângă casă făcut de mâna lui). El tuflește cușma pe cap, o îndeasă pe urechi și habar n-are: “Nici nu-i pasă de Năstasă; de Nichita, nici atâta”.

Mergând el cu Duman și Tălășman ai săi, tot înainte spre iarmaroc, tocmai pe când suia un deal lung și trăgănat, alt om venea dinspre târg cu un car nou, ce și-l cum-

părase chiar atunci și pe care îl trăgea cu mâinile singur, la vale cu proptele și la deal cu opintele.

— Stai, prietene, zise ist cu boii, care se tot smunceau din funie, văzând troscotul cel fraged și mândru de pe lângă drum. Stai puțin cu carul, c-am să-ți spun ceva.

— Eu aș sta, dar nu prea vrea el să steie. Dar ce ai să-mi spui?

— Carul dumitale parcă merge singur.

— D-apoi... mai singur, nu-l vezi?

— Prietene, știi una?

— Știu dacă mi-i spune.

— Hai să facem treampa; dă-mi carul, și na-ți boii. Nu vreau să le mai port grija în spate: ba fân, ba ocol, ba să nu-i mănânce lupii, ba de multe de toate... Oi fi eu vrednic să trag un car, mai ales dacă merge singur.

— Șuguiești, măi omule, ori ți-e într-adins?

— Ba nu șuguiesc, zise Dănilă.

— Apoi dar, te vād că ești bun mehenghiu, zise cel cu carul; m-ai găsit într-un chef bun; hai, noroc să dea Dumnezeu! Să-ți aibi parte de car, și eu de boi!

Apoi dă carul, își ia boii, pleacă pe costișă într-o parte spre pădure și se cam mai duce. Istalalt, adică Dănilă, zice în gândul său:

“Taci, că-i cu buche; l-am potcovit bine! De nu cumva s-ar răzgândi; dar parcă nu era țigan, să întoarcă.”

Apoi își ia și el carul și pornește tot la vale înapoi spre casă.

— Aho! car nebun, aho! Când te-oi încărca zdravăn cu saci de la moară, ori cu fân din țarină, atunci să mergi așa!

Și cât pe ce, cât pe ce să nu-l ia carul înainte. Dar de la

o vreme valsea s-a sfârșit și s-a început un deal; când să-l suie la deal, suie-l dacă poți!... Hârți! încolo, scârți! încolo, carul se da înapoi.

— Na! car mi-a trebuit, car am găsit!

Apoi cu mare greu hartioiește carul într-o parte, îl oprește în loc, se pune pe proțap și se așterne pe gânduri.

— Mă!... asta încă-i una! De-oi fi eu Dănilă Prepeleac, am prăpădit boii; iar de n-oi fi eu acela, apoi am găsit o căruță... Ba e Prepeleac, ba nu-i el... Când iaca un om trecea iute spre târg c-o capră de vânzare.

— Prietene, zise Dănilă, nu mi-i da capra ceea, să-ți dau carul ista?

— Apoi... dă... capra mea nu-i de cele săritoare, și-i bună de lapte.

— Ce mai la deal, la vale! bună, ne-bună, na-ți carul și dă-mi-o!

Cela nu se pune de pricină, dă capra și ia carul. Apoi așteaptă până vin alte care, de-l leagă dinapoia lor, și se duce în treaba lui spre casă, lăsând pe Dănilă gură cască tot pe loc.

— Bun, zise Prepeleac. Ia, pe ist cu capra știu încaltea că bine l-am boit!

Ia apoi și el capra și pornește iar spre târg. Dar capra tot capră; se smunea în toate părțile, încât îi era acum lehamete de dânsa.

— De-aș ajunge mai degrabă în târg, zise Prepeleac, ca să scap de râia asta.

Și, mergând el mai departe, iaca se întâlnește c-un om ce venea de la târg c-o găscă în brațe.

— Bun întâlnișul, om bun! zise Dănilă.

— Cu bine să dea Dumnezeu!

— Nu vrei să facem schimb? să-ți dau capra asta și să-mi dai găscă.

— N-ai nimerit-o, că nu-i găscă, ci-i gânsac; l-am cum-părat de sămânță.

— Da, dă-mi-l, dă-mi-l! că-ți dau și eu o sămânță bună.

— De mi-i da ceva adaos, poate să ți-l dau; iară de nu, norocul găștelor de-acasă; că are să facă un otrocol prin ele, de s-a duce vestea! În sfârșit, dur la deal, dur la vale, unul mai dă, altul mai lasă, și Prepeleac mărită capra! Apoi înșfacă gânsacul și pleacă tot înainte spre târg. Când ajunsese în târg, gânsacul, dorit de găște, țipa cât îl lua gura: "ga, ga, ga, ga!"

"Na! c-am scăpat de dracul și am dat peste tată-său: acesta mă asurzește! Las' că te însor eu și pe tine acuși, măi buclucașule!"

Și, trecând pe lângă un negustor cu pungi de vânzare, dă gânsacul pe-o pungă de cele pe talger și cu băierile lungi, de pus în gât. Ia el punga, o sucește, o învârtește ș-apoi zice:

"Na-ți-o frântă, că ți-am dres-o! Dintr-o pereche de boi de-a mai mare dragul să te uiți la ei am rămas c-o pungă goală.

Măi! măi! măi! măi! Doar știi că nu mi-i acum întâiași dată să merg la drum; dar parcă dracul mi-a luat mințile!"

Mai șede el cât șede de cască gura prin târg, ș-apoi își ia tălpășița spre casă. Și, ajungând în sat, se duce drept la fratesău, ca să-i ducă bucurie.

— Bine v-am găsit, bădiță!

— Bine-ai venit, frate Dănilă! Da' mult ai zăbovit la târg!

— Apoi dă, bădiță; m-am pornit cu graba și m-am

întâlnit cu zăbava.

— Ei, ce veste ne mai aduci de pe la târg?

— Ia, nu prea bună! Bieții boișorii mei s-au dus ca pe gura lupului.

— Vro dihanie a dat peste dânșii, ori ți i-a furat cineva?

— Ba! I-am dat eu singur cu mâna mea, bădiță.

Apoi spuse din capăt toată întâmplarea, pe unde-a fost și ce-a pățit; iar la urma urmelor zise:

— Ş-apoi, ce mai atâta vorbă lungă, dintr-o pereche de boi m-am ales c-o pungă; ş-apoi şi asta pute a pustiu, bădiță dragă.

— Mă! da, drept să-ți spun, că mare nătărău mai ești!

— Apoi dă!... bădiță! pân-aici, toate-au fost cum au fost, da' de-acum am prins eu minte... Numai ce folos? Când e minte, nu-i ce vinde; când e brânză, nu-i bărbânță. Iaca îți dau dumitale punga asta, că eu n-am ce face cu dânsa. Și te mai rog de toți dumnezeii să-mi împrumuți macar o dată carul cu boii, s-aduc niște lemne din pădure la nevastă și la copii, că n-au scânteie de foc în vatră, sărmanii! ş-apoi, ce-a da Dumnezeu! cred că nu te-oi mai supăra.

— Ptiu! mă! zise frate-său, după ce l-a lăsat să sfârșască. Se vede că Dumnezeu a umplut lumea asta cu ce-a putut. Iaca-ți mai dau o dată carul, dar asta ți-a fi cea de pe urmă.

Lui Dănilă atâta i-a trebuit. Ia acum carul cu boii frăținesău și pornește. Cum ajunge în pădure, chitește un copac care era mai mare și trage carul lângă el; fără să dejuge boii, începe a tăia copacul, ca să cadă în car deodată. Trebi de ale lui Dănilă Prepeleac! Bocănește el cât bocănește, când pârrr! cade copacul peste car de-l sfarmă și peste boi de-i ucide!



“Na! că făcui pacostea și fraține-meu! Ei, ei, acum ce-i de făcut?... Eu cred că ce-i bine, nu-i rău: Dănilă face, Dănilă trebuie să desfacă. Mă duc să văd, n-oi putea smomi pe frate-meu să-mi împrumute și iapa, să fug apoi cu ea în lume, iar copiii și nevasta să-i las în știrea Celui-de-sus.”

Așa zicând, pornește și, mergând prin pădure, s-a ră-tăcit. După multă trudă și buimăceală, în loc să iasă la drum, dă de-un heleșteu și, văzând niște lișițe pe apă, zvârrr! cu toporul într-însele, cu chip să ucidă vro una s-o ducă peșchin frăținesău... Dar lișițele, nefiind chioare, nici moarte, au zburat; toporul s-a cufundat, și Prepeleac a rămas bătând în buze.

“Mă!... că rău mi-a mai mers astăzi! Ce zi pocită! Se vede că m-a luat cineva din urmă!”

Apoi dă din umeri și pornește; mai merge el cât merge, până ce, cu mare greu, găsește drumul. Apoi o ia la papuc și hai, hai! hai, hai! ajunge în sat, la frate-său, și pe loc cârpește o minciună, care se potrivea ca nuca în perete.

— Frate, mai fă-mi un bine și cu iapa, ca să mân boii de călare: în pădure a plouat grozav, și s-a făcut o mângă ș-un ghețuș, de nu te mai poți de fel ținea pe picioare.

— Mă! zise frate-său, se vede că tu ai fost bun de călugărit, iar nu de trăit în lume, să necăjești oamenii și să chinuiești nevasta și copiii! Haiți! lipsești dinaintea mea și du-te unde-a dus surdul roata și mutul iapa, ca să nu mai aud de numele tău!

Iapa! Las' pe Dănilă, că știe el unde-a duce-o: să-și ia iertăciune de la boi și ziua bună de la car. Apoi iese pe ușă, pune mâna pe iapă și pe-o secure, și tunde-o! Când se trezește frate-său, ia iapa dacă ai de unde! Prepeleac era tocmai la heleșteul din pădure, să caute toporul. Aici îi trăsni în cap lui Dănilă că el ar fi bun de călugăr, după

vorbele frăţine-său.

— Am să durez o mănăstire pe pajiştea asta, de are să se ducă vestea în lume, zise el.

Şi deodată se şi apucă. Face mai întâi o cruce şi-o înfige în pământ, de înseamnă locul. Apoi se duce prin pădure şi începe a chiti copacii trebuitori: ista-i bun de amânare, cela de tălpi, ista de grinzi, cela de tumurugi, cela de costoroabe, ista de toacă; şi tot aşa dondăinind el din gură, iaca se trezeşte dinaintea lui c-un drac ce ieşise din iaz.

— Ce vrei să faci aici, măi omule?

— Da' nu vezi?

— Stai, mă! nu te-apuca de năzbutii. Iazul, locul şi pădurea de pe-aici sunt ale noastre.

— Poate-i zice că şi raţele de pe apă sunt ale voastre, şi toporul meu din fundul iazului. V-oi învăţa eu pe voi să puneţi stăpânire pe lucrurile din lume, cornoraţilor!

Dracul, neavând ce-i face, huştiuliuc! în iaz şi dă de ştire lui Scaraoschi despre omul lui Dumnezeu, cu năravul dracului. Ce să facă dracii? Se sfătuiesc între dâşşii, şi Scaraoschi, căpetenia dracilor, găseşte cu cale să trimită pe unul din ei c-un burduf de bivoli plin cu bani, să-i dea pusnicului Dănilă, ca să-l poată mătura de-acolo.

— Na-ţi, mă, bani! zise dracul trimis; şi să te cărăbăneşti de aici; că, de nu, e rău de tine!

Prepeleac se uită la cruce, se uită la drac şi la bani... dă din umeri şi-apoi zice:

— Aveţi noroc, spurcaţilor, că-mi sunt mai dragi banii decât pusnicia, că v-aş arăta eu vouă!

Dracul răspunde:

— Nu te pune în poară, măi omule, cu împăratul iadului; ci mai bine ia-ţi bănişorii şi caută-ţi de nevoi.

Apoi lasă banii și se întoarce în heleșteu, unde găsește pe Scaraoschi tare mâhnit pentru pierderea unei comori așa de mari, cu care ar fi putut dobândi o mulțime de suflete.

Prepeleac, în acest timp, se chitea cum ar face să vadă banii acasă la dânsul.

— Bun! zise Dănilă. Nici asta nu se ia din drum. Tot mănăstiri să croiești, dacă vrei să te bage dracii în seamă, să-ți vie cu banii de-a gata la picioare și să te facă putred de bogat!

Pe când se îngrijea el cum să ducă banii acasă, iaca un alt drac din iaz i se înfățișază înainte, zicându-i:

— Măi omule! Stăpănu-meu s-a răzgândit; el vrea mai întâi să ne cercăm puterile și-apoi să iei banii.

“Ia, acu-i acu!” zise Prepeleac în gândul său, oftând. Dar este o vorbă: tot bogatul mintios și tânărul frumos. Dănilă mai prinsese acum la minte.

— Puterile? Ei, cum și în ce fel?

— Iaca cum: dintru-ntâi și dintru-ntâi, care dintre noi amândoi a lua iapa ta în spate și va înconjura iazul de trei ori, fără s-o pună jos și să se răsuflă, ai aceluia să fie banii.

Și cum zice, umflă dracul iapa în cârcă și într-o clipă înconjură iazul de trei ori. Prepeleac, văzând atâta putere din partea dracului, nu-i prea veni la socoteală, dar tot își ținu firea și zise:

— Măi Michiduță! doar eu te credeam mai tare decât ești! Așa-i că tu ai luat iapa în spate? Însă eu ți-o lua-o numai între picioare; și îndată se și azvârle pe iapă și înconjură iazul de trei ori, fără să se răsuflă.

Dracul atunci se miră mult de asta și, neavând ce mai zice, iscodi alta.

— Acum să ne întrecem din fugă, zise el.

— Măi Michiduță! da' cu mine ți-ai găsit că poți tu să te întreci din fugă?

— D-apoi cu cine?

— Vină încoace, să-ți arăt eu cu cine!

Apoi merge împreună cu dracul în niște porumbrei, unde vede un iepure dormind, și i-l arată.

— Vezi tu colo pe cineva ghemuit jos și mititel?

— Văd.

— Acela-i copilul meu cel mai mic. Aține-te! Și când l-oi trezi din somn, să te iei după el. Și-odată și strigă: u! ta! na! na! na!...

Atunci iepurele sare, și dracul după el. Fug ei cât fug, și de la o vreme dracul pierde urma iepurelui. Până acum toți râdeau de Prepeleac, dar acum a ajuns să râdă și el de dracul. Pe când Dănilă se ținea cu mâna de inimă, râzând de prostia dracului, iaca și acesta se înturna găfuind.

— Mă! da' sprinten și sprintăroi copil mai ai, drept să-ți spun! Când aproape-aproape să pun mâna pe dânsul, i-am pierdut urma, și să te duci, duluță!

— Seamănă tătâne-său, sireicanul! zise Dănilă. Ei? mai ai poftă să te întreci și cu mine?

— Ba mai pune-ți pofta-n cui!... Mai bine să ne întrecem din trântă.

— Din trântă? Doar de ți-e greu de viață. Mă! tot am auzit din bătrâni că dracii nu-s proști; d-apoi, cum văd eu, tu numai nu dai în gropi, de prost ce ești. Ascultă! Eu am un unchi bătrân de 999 de ani și 52 de săptămâni; și de-l vei putea trânti pe dânsul, atunci să te încerci și cu mine, dar cred că ți-a da pe nas.

Zicând aceste, pornește înainte și face semn dracu-

lui cu mâna, să vină după el. În fundul pădurii, sub niște stânci, se afla o bizunie de urși, peste care dăduse Prepeleac, umblând câteodată, ca pusnic ce se găsea, după vlăstari sălbatici și după zmeură. Ajungând ei aproape, Dănilă zise:

— Iaca locașul unchiului meu. Intră înlăuntru; ai să-l găsești dormind în cenușă, cu nasul în tăciuni. De vorbit, nu poate vorbi, că măselele și dinții i-au căzut mai bine de o mie de ani.

Dracul, când n-are ce face, știți ce face... Intră înlăuntru și începe a-și purta codița cea bârligată pe la nasul uncheșului. Atâta i-a trebuit lui moș Ursilă, ș-apoi las' pe dânsul! Deodată sare mânios din bârlog, haț! dracul sub-suoară și-l strânge cu atâta putere, de era să-și dea sufletul, și ochii i-au ieșit afară din cap cât cepele de mari.

— Na! nu cauți, ș-o găsești, zise Dănilă, care privea de departe vâlmășagul acesta și se strica de râs. Dar nu știu ce face dracul, că face el ce face, și cu mare greu scapă din labele lui moș Ursilă. Dănilă, cum vede pe drac scăpat, bun teafăr... se face că-l scoate.

— Ia las', măi omule, las'! nu-ți mai face obraz. Dacă ai știut că ai un moș așa de grobian, pentru ce m-ai îndemnat să mă lupt cu el?

— Da' ce? Nu ți-a plăcut? Hai și cu mine!

— Cu tine, și numai cu tine, m-oi întrece din chiuit; și care-a chiui mai tare, acela să ia banii.

— Bun!... zise Dănilă în gând; las' că te-oi chiui eu! Măi Michiduță! Ia chiuie tu întâi, ca să aud cum chiui.

Atunci dracul se crăcește c-un picior la asfintit și cu unul la răsărit, s-apucă zdravăn cu mâinile de torțire cerului, cascade o gură cât o șură, și, când chiuie o dată, se cutremură pământul, văile răsună, mările clocotesc și peștii din

ele se sperie; dracii ies afară din iaz câtă frunză și iarbă! Și oleacă numai de nu s-a risipit bolta cerului. Dănilă însă sedea călare pe burduful cu bani și, ținându-și firea, zise:

— Mă! da' numai așa de tare poți chiui? Eu mai nu te-am auzit. Mai chiuie o dată!

Dracul chiuie și mai grozav.

— Tot nu te-am auzit. Încă o dată!

Dracul chiuie ș-a treia oară, așa de tare, de credeai că s-a rupt ceva într-însul.

— Acum nu te-am auzit nici atâta... Așa-i c-a venit și rândul meu?

— Mai așa!

— Măi Michiduță! când oi chiui eu, ai să asurzești ș-au să-ți sară creierii din cap. Înțeles-ai tu? Însă eu îți priesc bine, dacă-i vrea să mă ascuți.

— În ce fel?

— Ia să-ți leg ochii și urechile c-un ștergar, dacă vrei să mai trăiești.

— Leagă-mi ce știi și cu ce știi, numai să nu mor!

Atunci Dănilă leagă strâns c-un ștergar gros de călți ochii și urechile dracului, ca la baba-oarba; apoi ia o drughineată groasă de stejar în mână, căci, cât era de pusnic Dănilă, tot mai mult se bizuia pe drughineată decât în sfânta cruce, și pâc! la tâmpla dracului cea dreaptă, una!

— A... leu! destul! Nu mai chiui!

— Ba nu! stai, Sarsailă! tu cum ai chiuit de trei ori? Trosce! și la stânga una!

— Va... leu! destul!

— Ba nu-i destul! și-i mai trage și-n numele tatălui una!

— A...uleo! strigă dracul îngrozitor, și cu ochii legați,

cum era, văicăărându-se grozav și zvârcolindu-se ca șarpele, se aruncă în iaz, spunând lui Scaraoschi cele întâmplăte și că nu-i de șuguit cu vrăjitorul acesta.

Dănilă însă ofta din greu lângă burduful cu bani și se tot frământa cu gândul ce-i de făcut. Când, iaca al treilea drac i se înfățișază înaintea, c-un buzdugan strașnic de mare în mână, pe care îl trânteste la pământ și zice:

— Măi omule! ia, acum să te văd! Cine-a azvârli buzduganul ista mai tare în sus, ai aceluia să fie banii.

“Na! Dănilă, zice el în gândul său, așa-i c-ai sfeclit-o?”

Dar vorba ceea: “Nevoia învață pe cărăuș”.

— Ia zvârle-l tu întâi, măi dracule!

Atunci dracul ia buzduganul de coadă, și când îl zvârle, se suie așa de tare, de nu se mai vede; și abia după trei zile și trei nopți, căzând jos, cu mare strășnicie s-a cufundat în fundul pământului, de s-au zguduit temeliile lumii!

— Ia azvârle-l și tu acum, zise dracul îngâmfat.

— L-oi zvârli eu, nu te îngriji, dar scoate-l mai întâi în fața pământului, cum a fost și la tine.

Dracul ascultă și-l scoate.

— Haiti! mai repede, mai repede, că n-am timp de așteptat...

— Mai îngăduiește puțin, tartarule, că nu te trag copiii de poale! Dracul îngăduie, căci n-are încotro.

Nu trecu mult și ziua se călători. Cerul era limpede, și luceferii sclipitori râdeau la stele, iară luna, scoțând capul de după dealuri, se legăna în văzduh, luminând pământul.

— Da' nu-l mai zvârli, omule?

— Ba am să-l zvârl de-acum; dar îți spun dinainte, să te ștergi pe bot despre dânsul.

— De ce?

— Iaca de ce: vezi tu colo în lună niște pete?

— Le văd.

— Acolo-s frații mei din ceea lume. Și, Doamne, mare nevoie mai au de fier, ca să-și potcovească caii. Uite bine și vezi cum îmi fac semn cu mâna, să le dau buzduganul ista; ș-odată și pune mâna pe dânsul.

— Stăi, nepriceputule, că buzduganul ista îl avem lăsat moștenire de la strămoșul nostru; și nu-l putem da nici pentru toată lumea; ș-odată-i și smuncește buzduganul din mână, și fuga cu el în iaz, spunând lui Scaraoschi ce era să pățească cu buzduganul.

Atunci Scaraoschi, îngrijit și mânios grozav, chemă înaintea sa pe toată drăcimea și bătu din picior, strigând:

— Acum, în clipă, să se aleagă unul dintre voi care să meargă și să afurisească pe acest procler și vrăjmaș cumplit.

Pe loc și vine unul înaintea sa, tremurând.

— Să trăiți, mârșăvia-voastră! Eu mă duc să îndeplinesc nelegiuirea voastră poruncă.

— Mergi! și dacă-i fi meșter și-i izbuti, să știi c-am să te fac mai mare.

Atunci dracul pornește c-o falcă-n cer și cu una-n pământ, și într-o clipă și ajunge la pusnicul Dănilă.

— Măi omule, zise dracul. Tu, cu șmecheriile tale, ai tulburat toată drăcimea; da' acuși am să te vâr și eu în toate grozile morții! Hai să ne blestemăm, și care dintre noi amândoi a fi mai meșter, acela să ia banii!

Ș-odată și-ncepe dracul a boscorodi din gură și a descânta, că nu știu ce face, de-i pocnește lui Dănilă un ochi din cap. Săracul Prepeleac! se vede că i-a fost scris tot el să răsplătească și păcatele iepei frăține-său, ale caprei, ale



gânsacului logodit și ale boilor uciși în pădure. Pesemne blestemul găștelor văduvite l-a ajuns, sărmanul!

Doamne! Multe mai are de pătimit un pusnic adevărat când se depărtează de poftele lumești și se gândește la fapte bune!... Ş-apoi ce este mai gingaș decât ochiul? Dănilă crăpa de durere! dar, oricât îl durea de tare, el tot își ținu inima cu dinții și zise:

— Nu mă sperii tu cu de-alde-aceste, demon spurcat ce ești! Am să te fac să-ți muști mâinile și să mă pomenești în toată viața ta!

— Dă, dă, nu mai dondăi atâta din gură și blestemă și tu acum, să te văd cât ești de meșter.

— Ai să iei burduful cu bani în spate și ai să mergi la casa mea, căci blestemurile părintești nu-s la mine. Înțeles-ai?

Și, cum zice, încalecă și Dănilă pe burduf; iară dracu-i umflă în spate și zboară iute ca gândul taman la casa lui Dănilă Prepeleac.

Copiii și nevasta lui, când au văzut un bivol zburând pe sus, au rupt-o de fugă, înspăimântați. Dănilă, însă, a început a-i striga pe nume; și ei, cunoscând glasul lui, s-au oprit.

— Dragii tatei, băieți! Ia veniți încoace și aduceți cu voi și blestemurile părintești! ragila și pieptenii de pieptănat câlți!

Băieții încep a curge toți, care dincotro, cu blestemurile părintești în mână. Îi venise acum și lui Dănilă apa la moară.

— Puneți mâna, copii, pe jupânul ista, și începeți a-l blestema cum îți ști voi mai bine, ca să-i placă și dumisale.

Atunci lasă pe copii, că și dracul fuge de dânsii. Au tăbărât cu toții pe dânsul și l-au schingiuit după placul lui

Dănilă. Ş-a început dracul a ţipa cât îi lua gura; şi scăpând cu mare greu de mâinile lor, hârşcâit şi stâlcit cum era, a lăsat şi bani şi tot şi s-a dus pe urlaţi după ceilalţi.

Iară Dănilă Prepeleac, nemaifiind supărat de nimene şi scăpând deasupra nevoii, a mâncat şi a băut şi s-a desfătat până la adânci bătrâneţe, văzându-şi pe fiii fiilor săi împrejurul mesei sale.

## Povestea porcului

Cică erau odată o babă și un moșneag: moșneagul de-o sută de ani, și baba de nouăzeci; și amândoi bătrânii aceștia erau albi ca iarna și posomorâți ca vremea cea rea din pricină că nu aveau copii. Și, Doamne! tare mai erau doriți să aibă măcar unul, căci, cât era ziua de mare, se așezau singuri ca cucul și le țiuiau urechile, de urât ce le era. Și apoi, pe lângă toate acestea, nici vreo scofală mare nu era de dânsii: un bordei ca vai de el, niște țeale rupte, așternute pe lațe, și atâta era tot. Ba de la o vreme încoace, urâtul îi mânca și mai tare, căci țișenie de om nu le deschidea ușa; parcă erau bolnavi de ciumă, sărmanii!

În una din zile, baba oftă din greu și zise moșneagului:

— Doamne, moșnege, Doamne! De când suntem noi, încă nu ne-a zis nime tată și mamă! Oare nu-i păcat de Dumnezeu că mai trăim noi pe lumea asta? Căci la casa fără de copii nu cred că mai este vrun Doamne-ajută!

— Apoi dă, măi babă, ce putem noi face înaintea lui Dumnezeu?

— Așa este, moșnege, văd bine; dar, până la una, la alta, știi ce-am gândit eu astă-noapte?

— Știu, măi babă, dacă mi-i spune.

— Ia, mâine dimineață, cum s-a miji de ziuă, să te scoli

și să apuci încotro-i vedea cu ochii; și ce ți-a ieși înainte întâi și-ntâi, dar a fi om, da' șarpe, da', în sfârșit, orice altă jivină a fi, pune-o în traistă și o adă acasă; vom crește-o și noi cum vom putea, și acela să fie copilul nostru.

Moșneagul, sătul și el de-atâta singurătate și dorit să aibă copii, se scoală a doua zi dis-dimineată, își ia traista în băț și face cum i-a zis baba... Pornește el și se duce tot înainte pe niște ponoare, până ce dă peste un bulhac. Și nu-mai iaca că vede în bulhac o scroafă cu doisprezece purcei, care ședeau tologiți în glod și se păleau la soare. Scroafa, cum vede pe moșneag că vine asupra ei, îndată începe a grohăi, o rupe de fugă, și purceii după dânsa. Numai unul, care era mai ogârjit, mai răpănos și mai răpciugos, neputând ieși din glod, rămase pe loc.

Moșneagul degrabă îl prinde, îl bagă în traistă, așa plin de glod și de alte podoabe cum era, și pornește cu dânsul spre casă.

— Slavă ție, Doamne! zise moșneagul, că pot să duc babei mele o mângâiere! Mai știi eu? Poate ori Dumnezeu, ori dracul i-a dat în gând ieri noapte de una ca asta.

Și cum ajunge-acasă, zice:

— Iaca, măi băbușcă, ce odor ți-am adus eu! Numai să-ți trăiască! Un băiat ochios, sprâncenat și frumușel de nu se mai poate. Îți seamănă ție, ruptă bucățică!... Acum pune de lăutoare și grijește-l cum știi tu că se grijesc băieții: că, după cum vezi, îi cam colbăit, mititelul!

— Moșnege, moșnege! zise baba, nu râde, că și aceasta-i făptura lui Dumnezeu; ca și noi... Ba poate... și mai nevinovat, sărmanul!

Apoi, sprintenă ca o copilă, face degrabă leșie, pregătește de scăldătoare și, fiindcă știa bine treaba moșitului, lă purcelul, îl scaldă, îi trage frumușel cu untură din opaiț pe

la toate încheieturile, îl strânge de nas și-l sumuță, ca să nu se deoache odorul. Apoi îl piaptă și-l grijește așa de bine, că peste câteva zile îl scoate din boală; și cu târâte, cu cojițe, purcelul începe a se înfiripa și a crește văzând cu ochii, de-ți era mai mare dragul să te uiți la el. Iară baba nu știa ce să mai facă de bucurie că are un băiat așa de chipos, de hazliu, de gras și învelit ca un pepene. Să-i fi zis toată lumea că-i urât și obraznic, ea ținea una și bună, că băiat ca băiatul ei nu mai este altul! Numai de-un lucru era baba cu inima jignită: că nu putea să le zică tată și mamă.

Într-una din zile, moșneagul voiește a merge la târg să mai cumpere câte ceva.

— Moșnege, zise baba, nu uita să aduci și niște roșcove pentru ist băiat, că tare-a fi dorit, mititelul!

— Bine, măi babă. Dar în gândul său: “Da’ mânca-l-ar brânca să-l mănânce, surlă, că mult mă mai înăduși cu dânsul. De-am avea pâine și sare pentru noi, da’ nu să-l mai îndop și pe dânsul cu bunătăți... Când m-aș potrivi eu babei la toate cele, apoi aș lua câmpii!”

În sfârșit, moșneagul se duce la târg, târguiește el ce are de târguit și, când vine acasă, baba îl întreabă, ca totdeauna:

— Ei, moșnege, ce mai știi de pe la târg?

— Ce să știu, măi babă? Ia, nu prea bune vești: împăratul vrea să-și mărite fata.

— Și asta-i veste rea, moșnege? — D-apoi îngăduiește puțin, măi babă, că nu-i numai atâta, că, de ce-am auzit eu, mi s-a suit părul în vârful capului. Și când ți-oi spune până la sfârșit, cred că ți s-a încrâncena și ție carnea pe tine.

— Da’ de ce, moșnege? Vai de mine!

— D-apoi, iaca de ce, măi babă, ascultă: Împăratul

a dat de știre, prin crainicii săi, în toată lumea, că oricine s-a afla să-i facă, de la casa aceluia și până la curțile împărătești, un pod de aur pardosit cu pietre scumpe și fel de fel de copaci, pe de-o parte și de alta, și în copaci să cânte tot felul de păsări, care nu se mai află pe lumea asta, aceluia îi dă fata; ba cică-i mai dă și jumătate din împărăția lui. Iară cine s-a bizui să vină ca s-o ceară de nevastă și n-a izbuti să facă podul, așa cum ți-am spus, aceluia pe loc îi și taie capul. Și cică până acum o mulțime de feciori de crai și de împărați, cine mai știe de pe unde au venit, și nici unul din ei n-a făcut nici o ispravă; și împăratul, după cum s-a hotărât, pe toți i-a tăiat, fără cruțare, de le plânge lumea de milă. Apoi, măi babă, ce zici? bune vesti sunt aceste? Ba și împăratul cică s-a bolnăvit de supărare!

— Of! moșnege, of! boala împăraților e ca sănătatea noastră! Numai despre feții de împărat, ce mi-ai spus, mi se rupe inima din mine, că mare jale și alean or fi mai ducând mamele lor pentru dâșii! Mai bine că al nostru nu poate vorbi și nu-l duce capul, ca pe alții... la atâtea iznoave.

— Bune-s și acestea, măi babă; da' bună ar fi și aceea când ar avea cineva un fecior care să facă podul și să ia pe fata împăratului, că știu c-ar încăleca pe nevoie și, Doamne! mare slavă ar mai dobândi în lume!

Când vorbeau bătrânii, purcelul ședea în culcuș, într-un cotlon sub vatră, cu râțul în sus și, uitându-se țință în ochii lor, asculta ce spun ei și numai pufnea din când în când. Și cum sfătuiau bătrânii, ei înde ei, despre acestea, numai iaca se aude sub vatră: "Tată și mamă! eu îl fac". Baba atunci a amețit de bucurie, moșneagul însă, gândind că-i Ucigă-l crucea, s-a speriat și, uimit, se uita prin bordei în toate părțile, să vadă de unde a ieșit acel glas; dar,

nevăzând pe nime, și-a mai venit în sine. Însă godacul iar a strigat:

— Tată, nu te înfricoșa, că eu sunt! Ci trezește pe mama și du-te la împăratul de-i spune că eu îi fac podul.

Moșneagul atunci zise îngăimat:

— D'apoi ai să-l poți face, dragul tatei?

— Despre asta n-ai bi grijă, tată, că ești cu mine. Numai du-te și vestește împăratului ce-am spus eu!

Baba, atunci, venindu-și în sine, sărută băiatul și-i zise:

— Dragul mamei, drag! Nu-ți pune viața în primejdie, și pe noi să ne lași, tocmai acum, străini, cu inima arsă și fără nici un sprijin!

— Nu te îngriji, mămucă, defel; că trăind și nemurind ai să vezi cine sunt eu.

Atunci moșneagul, nemaiaivând ce zice, își piaptână barba frumos, ia toiagul bătrâneților în mână, apoi iese din casă și pornește spre împărăție și, cum ajunge în târg, se duce cu pieptul deschis drept la palatul împăratului. Un străjer, cum vede pe moșneag că stă pe-acolo, îl întreabă:

— Da' ce vrei, moșule!

— Ia, am treabă la împăratul; feciorul meu se prinde că i-a face podul.

Străjerul, știind porunca, nu mai lungeste vorba, ci ia moșneagul și-l duce înaintea împăratului. Împăratul, văzând pe moșneag, îl întreabă:

— Ce voiești de la mine, moșule?

— Să trăiți mulți ani cu bine, luminate și preaputer-nice împărate! Fecioru-meu, auzind că aveți fată de măritat, m-a trimis, din partea lui, ca să aduc la cunoștința măriei-voastre că el, cică, poate să vă facă podul.

— Dacă poate să-l facă, facă-l, moșnege; și atunci fata și jumătate din împărăția mea ale lui să fie. Iară de nu, atunci... poate-i fi auzit ce-au pățit alții, mai de viță decât dânsul?! Dacă te prinzi așa, apoi mergi de-ți adă feciorul încoace. Iară de nu, caută-ți de drum și nu umbla cu gărgăunii în cap.

Moșneagul, auzind aceste chiar din gura împăratului, se pleacă până la pământ; apoi iese și pornește spre casă, ca să-și aducă feciorul. Și, cum ajunge acasă, spune fecioru-său ce a zis împăratul. Purcelul atunci, plin de bucurie, începe a zburda prin bordei, dă un ropot pe sub laite, mai răstoarnă câteva oale cu râțul și zice:

— Haidem, tătucă, să mă vadă împăratul!

Baba, atunci, începe a se boci și a zice:

— Se vede că eu nu mai am parte în lumea asta de nimica! Până acum m-am chinuit de l-am crescut și l-am scos din toată nevoia, și acum... parcă văd c-am să rămân fără dânsul!

Și, tot bocind ea, o apucă leșin de supărare. Iar moșneagul, de cuvânt; pune cușma pe cap, o îndeasă pe urechi, își ia toiagul în mână, iese din casă și zice:

— Hai cu tata, băiete, s-aducem noră mâne-ta.

Purcelul, atunci, de bucurie, mai dă un ropot pe sub laite, apoi se ia după moșneag și, cât colè, mergea în urma lui, grohăind și mușluind pe jos, cum e treaba porcului. Abia ajung ei la porțile palatului împărătesc, și străjerii, cum îi văd, încep a se uita unul la altul și a bufni de râs.

— Da' ce-i acesta, moșule? zise unul din ei.

— D'apoi acesta mi-e feciorul, care se prinde c-a face podul împăratului.

— Doamne, moșule, Doamne! multă minte îți mai trebuie! zise un străjer bătrân; se vede că ți-ai urât zilele!



— Apoi dă, ce-i scris omului în frunte-i este pus, și tot de-o moarte are să moară cineva.

— D-ta, moșule, cum vedem noi, cauți pricina ziua-miazamare, cu lumânare, ziseră străjerii.

— D-apoi asta nu vă privește pe d-voastre; ia, mai bine păziți-vă gura și dați de știre împăratului c-am venit noi, răspunse moșneagul.

Străjerii, atunci, se uită lung unul la altul și strâng și ei din umeri, apoi unul din ei vestește împăratului despre venirea noilor pețitori, moșneagul cu purcelul său! Atunci împăratul îl cheamă înaintea sa. Moșneagul, cum intră, se pleacă până la pământ și stă la ușă, smerit. Iară purcelul calcă înainte pe covoare, grohăind, și începe a mușlui prin casă.

Atunci împăratul, văzând așa mare obraznicie, pe de-o parte i-a venit a râde, iară pe de alta se tulbură grozav și zise:

— Da' bine, moșnege, când ai venit în cela rând, parcă erai în toată mintea; dar acum unde te visezi, de umbli cu porci după tine? Și cine te-a pus la cale să mă iei tocmai pe mine în bătaie de joc?

— Ferească Dumnezeu, înălțate împărate, să cuget eu, om bătrân, la una ca asta! D-apoi, să avem iertare, luminareavoastră, că acesta mi-i flăcăul, despre care v-am spus mai deunăzi că m-a trimis la măria-voastră, dacă vă mai aduceți aminte.

— Și el are să-mi facă podul?

— D-apoi așa nădăjduim în Dumnezeu, că chiar el, măria-ta!

— Hai! ia-ți porcul de-aici și ieși afară! Și dacă până mâine dimineață n-a fi podul gata, moșnege, are să-ți stea capul unde-ți stau tălpile. Înțelesu-m-ai?

— Milostiv este Cel-de-sus, măria-voastră! Iară dacă s-a întâmpla, — să nu bănuți, puternice împărate! — după dorința luminării-voastre, apoi atunci să ne trimiteți copila acasă.

Și zicând aceste, se pleacă după obicei, își ia purcelul, iese și pornește spre casă, urmat de câțiva ostași, în paza cărora l-a dat împăratul până a doua zi; ca să vadă ce poate fi una ca asta. Căci multă vorbă, mult răs și mare nedumerrire se mai făcuse la palat și în toate părțile despre o astfel de batjocură nemaipomenită.

Și, către seară, ajungând moșneagul și cu purcelul acasă, pe babă o apucă un tremur, de spaimă, și începe a se văicăra și a zice:

— Vai de mine, moșnege! da' ce foc mi-ai adus la casă? Mie ostași îmi trebuiesc?

— Încă mai ai gură să întrebi?! acestea-s faptele tale; m-am luat după capul tău cel sec și m-am dus pe coclauri să-ți aduc copii de suflet. Și acum, iaca în ce chichion am intrat! Că n-am adus eu ostașii, ci ei m-au adus pe mine. Și capului meu se vede că până mâine dimineață i-a fost scris să mai steie unde stă!

Purcelul însă umbla mușluind prin casă după mâncare și nici grijă n-avea despre încurcala ce făcuse. Moșnegii s-au ciondănit cât s-au mai ciondănit și, cât erau ei de îngrijiți, despre ziuă au adormit. Iară purcelul atunci s-a suit binișor pe laiță, a spart o fereastră de bărdăhan și, suflând o dată din nări, s-au făcut că două suluri de foc, de la bordeiul moșneagului, care acum nu mai era bordei, și până la palatul împăratului. Și podul, cu toate cele poruncite, era acum gata. Iară bordeiul moșneagului se prefăcuse într-un palat mult mai strălucitor decât al împăratului! Și, deodată, baba și moșneagul se trezesc

îmbrăcați în porfiră împărătească, și toate bunătățile de pe lume erau acum în palaturile lor. Iară purcelul zburda și se tologea numai pe covoare, în toate părțile.

Tot în acea vreme, și la împărăție strașnică zvoană s-a făcut, și însuși împăratul cu sfetnicii săi, văzând această mare minune, grozav s-au speriat, și temându-se împăratul să nu i se întâmple ceva de rău, a făcut sfat și a găsit cu cale să dea fata după feciorul moșneagului și de îndată a și trimis-o. Căci și împăratul, cât era de împărat, le dăduse acum toate pe una, și nici măcar aceea nu era bună: frica!

Nuntă n-a mai făcut, căci cu cine era s-o facă? Fata împăratului, cum a ajuns la casa mirelui, i-au plăcut palaturile și socrii. Iar când a dat cu ochii de mire, pe loc a încremenit, dar mai pe urmă, strângând ea din umeri, a zis în inima sa: "Dacă așa au vrut cu mine părinții și Dumnezeu, apoi așa să rămâie". Și s-a apucat de gospodărie.

Purcelul toată ziua mușluia prin casă, după obiceiul său, iară noaptea, la culcare, lepăda pielea cea de porc și rămânea un fecior de împărat foarte frumos! Și n-a trecut mult, și nevasta lui s-a deprins cu dânsul, de nu-i mai era acum așa de urât ca dintâi.

La vro săptămână, două, tânăra împărăteasă, cuprinsă de dor, s-a dus să-și mai vadă părinții; iară pe bărbat l-a lăsat acasă, căci nu-i da mâna să iasă cu dânsul. Părinții, cum au văzut-o, s-au bucurat cu bucurie mare, și, întrebându-o despre gospodărie și bărbat, ea a spus tot ce știa. Atunci împăratul a început s-o sfătuiască, zicând:

— Draga tatei! Să nu cumva să te împingă păcatul să-i faci vrun neajuns, ca să nu pățești vreo nenorocire! Căci, după cum văd eu, omul acesta, sau ce-a fi el, are mare putere. Și trebuie să fie ceva neînțeleș de mintea noastră, de vreme ce a făcut lucruri peste puterea omenească!

După aceasta au ieșit amândouă împărătesele în grădină ca să se plimbe. Și aici, mama sfătui pe fată cu totul de alt fel:

— Draga mamei, ce fel de viață ai să mai duci tu dacă nu poți ieși în lume cu bărbatul tău? Eu te sfătuiesc așa: să potrivești totdeauna să fie foc zdravăn în sobă și, când a adormi bărbatu-tău, să iei pielea cea de porc și s-o dai în foc, ca să ardă, și atunci ai să te mântui de dânsa!

— Că bine zici, mamă! iaca, mie nu mi-a venit în cap de una ca asta.

Și cum s-a întors împărăteasa cea tânără seara acasă, a și poruncit să-i facă un foc bun în sobă. Și când dormea bărbatusău mai bine, ea a luat pielea cea de porc, de unde o punea el, și a dat-o pe foc! Atunci perii de pe dânsa au început a pârai și pielea a sfârâi, prefăcându-se în cioric ars și apoi în scrum; și a făcut în casă o duhoare așa de grozavă, încât bărbatul pe loc s-a trezit înspăimântat, a sărit drept în picioare și s-a uitat cu jale în sobă. Și când a văzut această mare nenorocire, a lăcrimat, zicând:

— Alei! femeie nepricepută! Ce-ai făcut? De te-a învățat cineva, rău ți-a priit, iară de-ai făcut-o din capul tău, rău cap ai avut!

Atunci ea deodată s-a văzut încinsă peste mijloc cu un cerc zdravăn de fier. Iară bărbatu-său i-a zis:

— Când voi pune eu mâna mea cea dreaptă pe mijlocul tău, atunci să plesnească cercul acesta, și numai atunci să se nască pruncul din tine, pentru că ai ascultat de sfaturile altora, de ai nenorocit și căzăturile ieste de bătrâni, m-ai nenorocit și pe mine și pe tine deodată! Și dacă vei avea cândva nevoie de mine, atunci să știi că mă cheamă Făt-Frumos și să mă cauți la Mănăstirea-de-Tămâie.

Cum a sfârșit de zis aceste, deodată s-a stârnit un vânt

năprasnic, și, venind un vârtej înfricoșat, a ridicat pe gine-rele împăratului în sus și s-a făcut nevăzut. Atunci podul cel minunat îndată s-a stricat și s-a mistuit, de nu se știe ce s-a făcut. Iară palatul în care ședeau moșnegii și cu nora, cu toate bogățiile și podoabele din el, s-a schimbat iarăși în sărăcăciosul bordei al moșneagului, de mai înainte. Atunci bătrânii, văzând astă mare nenorocire și pe nora lor în așa hal, au început a o mustra, cu lacrimi în ochi, și a-i zice cu asprime să se ducă unde știe, că ei n-au cu ce s-o țină.

Ea, văzându-se acum așa de nenorocită și oropsită, ce să facă și încotro s-apuce? Să se ducă la părinți? Se temea de asprimea tată-său și de șugubața defăimare a oamenilor! Să rămână pe loc? Nu avea cele trebuitoare și-i era lehamete de muștrările socrilor. În sfârșit, s-a hotărât a se duce în toată lumea, să-și caute bărbatul. Și hotărându-se astfel, a zis Doamne-ajută! și a pornit încotro a văzut cu ochii. Și a mers ea, a mers tot înainte, prin pustiuri, un an de zile, până a ajuns într-un loc sălbatic și cu totul necunoscut. Și aici, văzând o căsuță tupilată și acoperită cu mușchi, care mărturisea despre vechimea ei, a bătut la poartă. Atunci se aude dinlăuntru un glas de femeie bătrână, zicând:

— Cine-i acolo?

— Eu sunt, un drumeț rătăcit.

— De ești om bun, dă-te aproape de chilioara mea; iară de ești om rău, du-te departe de pe locurile aceste, că am o cățea cu dinții de oțel și, de i-oi da drumul, te face mii de fărâme!

— Om bun, măicuță!

Atunci i se deschide poarta și drumeața intră înlăuntru.

— Da' ce vânt te-a adus și cum ai putut răzbate prin aceste locuri, femeie, hăi? Că pasăre măiastră nu vine pe aici, necum om pământean.

Atunci drumeața a oftat din greu și a zis:

— Ia, păcatele mele m-au adus, măicuță. Caut Mănăstirea-de-Tămâie și nu știu în care parte a lumii se află!

— Se vede că tot mai ai oleacă de noroc de ai nimerit tocmai la mine. Eu sunt sfânta Miercuri, de-i fi auzit de numele meu.

— De nume am auzit, măicuță, dar că te afli în lumea asta, nici prin cap nu mi-a trecut vreodată.

— Vezi? Tot de noroc să se plângă omul!

Apoi sfânta Miercuri a strigat o dată cu glas puternic, și pe loc s-au adunat toate jivinele din împărăția ei; și, întrebându-le despre Mănăstirea-de-Tămâie, au răspuns toate deodată că nici n-au auzit măcar pomenindu-se de numele ei. Sfânta Miercuri, auzind aceste, s-a arătat cu mare părere de rău, dar, neavând nici o putere, a dat drumeței un corn de prescură și un păhăruț de vin, ca să-i fie pentru hrană la drum; și i-a mai dat încă o furcă de aur, care torcea singură, și i-a zis cu binișorul: "Păstrează-o, că ți-a prinde bine la nevoie". Apoi a îndreptat-o la soră-sa cea mai mare, la sfânta Vineri.

Și drumeața, pornind, a mers iar un an de zile tot prin locuri sălbatice și necunoscute, până ce cu mare greu ajunsese la sfânta Vineri. Și aici i s-a întâmplat ca și la sfânta Miercuri: numai că sfânta Vineri i-a mai dat și ea un corn de prescură, un păhăruț de vin și o vârtelniță de aur care depăna singură; și a îndreptat-o și ea cu multă bunătate și blândețe la soră-sa cea mai mare, la sfânta Duminică. Și de aici drumeața, pornind chiar în aceea zi, a mers iarăși un an de zile prin niște pustietăți și mai grozave decât

cele de până aici. Și fiind însărcinată pe al treilea an, cu mare greutate a putut să ajungă și până la sfânta Duminică. Și sfânta Duminică a primit-o cu aceeași rânduială și tot așa de bine ca și surorile sale. Și făcându-i-se milă de această nenorocită și zdruncinată ființă, a strigat și sfânta Duminică o dată, cât a putut, și îndată s-au adunat toate vietățile: cele din ape, cele de pe uscat și cele zburătoare. Și atunci ea le-a întrebat cu tot dinadinsul dacă știe vreuna din ele în care parte a lumii se află Mănăstirea-de-Tămâie. Și toate au răspuns, ca dintr-o singură gură, că nu li s-a întâmplat să audă măcar vorbindu-se vreodată depre aceasta. Atunci sfânta Duminică a oftat din adâncul inimii, s-a uitat galeș la nenorocita drumeață și i-a zis:

— Se vede că vrun blestem al lui Dumnezeu, sau altăceva, așa trebuie să fie, de nu ai parte de ceea ce cauți, fiica mea! Că aici este capătul unei lumi necunoscute încă și de mine, și oricât ai voi tu și oricare altul să mai meargă înainte de aici, este cu neputință.

Și atunci, numai iaca un ciocârlan șchiop se vede venind, cât ce putea; și, șovâlc, șovâlc, șovâlc! se înfățișază înaintea sfintei Duminici. Atunci ea îl întreabă și pe acesta:

— Tu, ciocârlane, nu cumva știi unde se află Mănăstirea-de-Tămâie?

— Da' cum să nu știu, stăpână? Că doar pe-acolo m-a purtat dorul, de mi-am frânt piciorul.

— Dacă-i așa, apoi acum îndată ia pe această femeie, du-o numaidecât acolo, cum îi ști tu, și povățuiește-o cum a fi mai bine.

Atunci ciocârlanul, oftând, a răspuns cu smerenie:

— Mă supun cu toată inima la slujba măriei-voastre, stăpână, deși este foarte cu anevoie de mers până acolo.

Apoi sfânta Duminică a dat și ea drumeței un corn

de prescură și un păhăruț de vin, ca să-i fie pentru hrană până la Mănăstirea-de-Tămâie; și i-a mai dat o tipsie mare de aur și o cloșcă tot de aur, bătută cu pietre scumpe, și cu puii tot de aur, ca să-i prindă bine la nevoie; și apoi a dat-o pe seama ciocârlanului, care îndată a și pornit, șovâlcâind.

Și când ciocârlanul pe jos, când drumeața pe sus, când ea pe jos, când el pe sus. Și când biata drumeață nu mai putea nici pe sus, nici pe jos, atunci îndată ciocârlanul o lua pe aripioarele sale și o ducea. Și tot așa mergând ei încă un an de zile, cu mare greutate și zdruncen, au trecut peste nenumărate țări și mări, și prin codri și pustietăți așa de îngrozitoare, în care fojgăiau balauri, aspidе veninoase, vasiliscul cel cu ochi fermecători, vidre câte cu douăzeci și patru de capete și altă mulțime nenumărată de gânganii și jigării înspăimântătoare, care stăteau cu gurile căscate, numai și numai să-i înghită; despre a căroră lăcomie, viclenie și răutate nu-i cu putință să povestească limba omenească.

Și, în sfârșit, după atâta amar de trudă și primejdii, cu mare ce au izbutit să ajungă la gura unei peșteri. Aici călătorea s-a suit iarăși pe aripile ciocârlanului, din care abia mai putea fâlfâi, și el și-a dat drumul cu dânsa pe o altă lume, unde era un rai, și nu altăceva!

— Iaca Mănăstirea-de-Tămâie! zise ciocârlanul. Aici se află Făt-Frumos, pe care îl cauți tu de-atât amar de vreme. Nu cumva ți-i cunoscut ceva pe aici?

Atunci ea, deși îi fugeau ochii de atâtea străluciri, se uită mai cu băgare de seamă și îndată cunoaște podul cel minunat din ceea lume și palatul în care trăise ea cu Făt-Frumos așa de puțin, și îndată i se umplură ochii de lacrimi de bucurie.

— Mai stai! și nu te bucura așa degrabă, că încă ești



nemernică pe aceste locuri și tot n-ai scăpat de primejdii, zise ciocârlanul.

Îi arată apoi o fântână, unde trebuia să se ducă trei zile de-a rândul; îi spune cu cine are să se întâlnească și ce să vorbească; o povățuiește ce să facă, rând pe rând, cu furca, cu vârtelnița, cu tipsia și cu cloșca cu puii de aur dăruite ei de cele trei surori: sfânta Miercuri, sfânta Vineri și sfânta Duminică.

Apoi, luându-și ziua bună de la călătoria încredințată lui, iute se întoarne înapoi, zburând neîncetat de frică să nu-i mai rupă cineva și celălalt picior. Iară nemernica drumeață, lăcrimând, îl petrecea cu ochii în zbor, mergând spre fântâna ce-i arătase el.

Și cum ajunge la fântână, scoate mai întâi furca, de unde o avea strânsă, și apoi se pune jos să se odihnească.

Nu trece mult și, venind o slujnică să ia apă, cum vede o femeie necunoscută și furca cea minunată torcând singură fire de aur, de mii de ori mai subțiri decât părul din cap, fuga la stăpână-sa și-i dă de veste!

Stăpâna acestei slujnice era viespea care înălbise pe dracul, îngrijitoarea de la palatul lui Făt-Frumos, o vrăjitoare strașnică, care închea apa și care știa toate drăcăriile de pe lume. Dar numai un lucru nu știa hârca: gândul omului. Talpaiadului, cum aude despre această minunăție, trimite slujnica degrabă, să-i cheme femeia cea străină la palat și, cum vine, o întreabă:

— Am auzit că ai o furcă de aur care toarce singură. Nu ți-e de vânzare, și cât mi-i cere pe dânsa, femeie, hăi?

— Ia, să mă lași să stau într-o noapte în odaia unde doarme împăratul.

— De ce nu? Dă furca încoace și rămâi aici până la noapte, când s-a înturna împăratul de la vânatoare.

Atunci drumeața dă furca și rămâne. Știrba-baba-cloanța, știind că împăratul are obicei a bea în toată seara o cupă de lapte dulce, i-a pregătit acum una ca să doarmă dus până a doua zi dimineată. Și cum a venit împăratul de la vânătoare și s-a pus în așternut, hârca i-a și trimis laptele; și cum l-a băut împăratul, pe loc a adormit ca mort. Atunci Talpa-iadului a chemat pe necunoscuta drumeață în odaia împăratului, după cum avusese tocmeală, și a lăsat-o acolo, zicându-i încetișor:

— Șezi aici până despre ziuă, ca am să vin atunci tot eu să te iau.

Hârca, nu doar că șoptea și umbla cătinel ca să n-o audă împăratul, ci avea grijă să n-o audă, din odaia de alături, un credincios al împăratului, care în toate zilele umbla cu dânsul la vânat.

Și cum s-a depărtat băboiul de acolo, nenorocita drumeață a îngenuncheat lângă patul soțului ei și a început a plânge cu amar și a zice:

— Făt-Frumos! Făt-Frumos! Întinde mâna ta cea dreaptă peste mijlocul meu, ca să plesnească cercul ist afurisit și să nasc pruncul tău!

Și, sârmana, s-a chinuit așa până despre ziuă, dar înzadar, căci împăratul parcă era dus pe ceea lume!

Despre ziuă, Tălpoiul a venit posomorâtă, a scos pe necunoscuta de acolo și i-a zis cu ciudă să iasă din ogradă și să meargă unde știe. Și nenorocita, ieșind cu nepus în masă și necăjită ca vai de ea, s-a dus iarăși la fântână și a scos acum vârtelnița. Și venind iarăși slujnica la apă și văzând și această mare minune, fuga la stăpână-sa și-i spune că femeia ceea de ieri are acum o vârtelniță de aur, care deapănă singură și care-i mult mai minunată decât furca ce i-a dat. Atunci pohața de babă o cheamă iarăși

la dânsa prin slujnică, pune mâna și pe vârtelniță, tot cu același vicleșug, și a doua zi dis-dimineată o scoate iarăși din odaia împăratului și din ogradă.

Însă în această noapte credinciosul împăratului, simțind ce s-a petrecut și făcându-i-se milă de nenorocita de străină, ș-a pus în gând să descopere vicleșugul babei. Și cum s-a sculat împăratul și s-a pornit la vânătoare, credinciosul i-a spus cu de-amănuntul ce se petrecuse în odaia lui în cele două nopți din urmă. Și împăratul, cum a auzit aceste, pe loc a tresărit, de parcă i-a dat inima dintr-însul. Apoi a plecat ochii în jos și a început a lăcrima. Și pe când din ochii lui Făt-Frumos se scurgeau șiroaie de lacrimi, la fântâna știută, urgisita și zbuciumata lui soție scosese acum pe tipsie și cloșca cu puii de aur, cea mai de pe urmă a ei nădejde! Și cum sta ea în preajma fântânii, numai ce iaca pe slujnica știută iarăși o aduce Dumnezeu la fântână, și când mai vede și această mare minunăție, nici mai așteaptă să ia apă, ci fuga la stăpână-sa și-i spune.

— Doamne, stăpână, Doamne! Ce-am văzut eu! Fe-meia ceea are acum o tipsie de aur și o cloșcă de aur, cu puii tot de aur, așa de frumoși, de-ți fug ochii pe dânșii!

Băbornița, cum aude aceasta, pe loc trimite s-o cheme, zicând în gândul său: “După ce umblă ea nu se mănâncă”.

Și cum vine străina, hoanghina pune mâna și pe tablaua cea de aur și pe cloșca de aur cu puii de aur, tot cu același vicleșug.

Dar împăratul, când a venit în astă-sară de la vânat și când i s-a adus laptele, a zis în gândul său:

— Acest lapte nu se mai bea și, cum a zis, l-a și aruncat pe furis, undeva, și pe loc s-a făcut că doarme dus.

După ce hârca s-a încredințat că împăratul doarme, bizuindu-se ea și acum în puterea băuturii sale, a adus

iarăși pe străină în odaia lui, tot cu aceeași rânduială ca și în nopțile trecute; și lăsând-o acolo, s-a depărtat! Atunci zbuciumata drumeață, căzând iarăși în genunchi lângă patul soțului ei, se îneca în lacrimi, spunând iarăși cuvintele aceste:

— Făt-Frumos! Făt-Frumos! Fie-ți milă de două suflete nevinovate, care se chinuiesc de patru ani, cu osânda cea mai cumplită! Și întinde mâna ta cea dreaptă peste mijlocul meu, să plesnească cercul și să se nască pruncul tău, că nu mai pot duce această nefericită sarcină!

Și când a sfârșit de zis aceste, Făt-Frumos a întins mâna, ca prin somn, și când s-a atins de mijlocul ei, dang! a plesnit cercul, și ea îndată a născut pruncul, fără a simți cătuși de puțin durerile facerii. După aceasta împărăteasa povestește soțului său câte a pătimit ea de când s-a făcut el nevăzut.

Atunci împăratul, chiar în puterea nopții, se scoală, ridică toată curtea în picioare și poruncește să-i aducă pe hârca de babă înaintea sa, dimpreună cu toate odoarele luate cu vicleșug de la împărăteasa lui. Apoi mai poruncește să-i aducă o iapă stearpă și un sac plin cu nuci, și să lege și sacul cu nucile și pe hârcă de coada iepei, și să-i dea drumul. Și așa s-a făcut. Și când a început iapa a fugi, unde pica nuca, pica și din Talpa-iadului bucățica; și când a picat sacul, i-a picat și hârcei capul.

Hârca aceasta de babă era scroafa cu purceii din bulhacul peste care v-am spus că dăduse moșneagul, crescătorul lui Făt-Frumos. Ea, prin drăcăriile ei, prefăcuse atunci pe stăpânușău, Făt-Frumos, în purcelul cel răpciugos și răpănos, cu chip să-l poată face mai pe urmă ca să ia vreo fată de-a ei, din cele unsprezece ce avea și care fugiseră după dânsa din bulhac. Iaca dar pentru ce Făt-Frumos

a pedepsit-o așa de grozav. Iară pe credincios cu mari daruri l-au dăruit împăratul și împărăteasa, și pe lângă dânșii l-au ținut până la sfârșitul vieții lui.

Acum, aduceți-vă aminte, oameni buni, că Făt-Frumos nu făcuse nuntă când s-a însurat. Dar acum a făcut și nunta și cumătria totodată, cum nu s-a mai pomenit și nici nu cred că s-a mai pomeni una ca aceasta undeva. Și numai cât a gândit Făt-Frumos, și îndată au și fost de față părinții împărătesei lui și crescătorii săi, baba și moșneagul, îmbrăcați iarăși în porfiră împărătească, pe care i-au pus în capul mesei. Și s-a adunat lumea de pe lume la această mare și bogată nuntă, și a ținut veselie trei zile și trei nopți, și mai ține și astăzi, dacă nu cumva s-a sfârșit.



## Povestea lui Stan Pătitul

Era odată un flăcău stătut, pe care-l chema Stan. Și flăcăul acela din copilăria lui se trezise prin străini, fără să cunoască tată și mamă și fără nici o rudă care să-l ocrotească și să-l ajute.

Și, ca băiat străin ce se găsea, nemernicind el de colo până colo pe la ușile oamenilor, de unde până unde s-a oploșit de la o vreme într-un sat mare și frumos.

Și aici, slujind cu credință ba la unul, ba la altul, până la vârsta de treizeci și mai bine de ani, și-a sclipuit puține parale, câteva oi, un car cu boi și o vacușoară cu lapte. Mai pe urmă și-a înjghebat și o căsuță, și apoi s-a statornicit în satul acela pentru totdeauna, trăgându-se la casa lui și muncind ca pentru dânsul. Vorba ceea: “Și piatra prinde mușchi dacă șede mult într-un loc”.

Și cum s-a văzut flăcăul cu casă și avere bunicică, nu mai sta locului, cum nu stă apa pe pietre, și mai nu-l prindea somnul de harnic ce era. Dintr-o parte venea cu carul, în alta se ducea, și toate treburile și le pune la cale singurel. Nu-i vorbă că, de greu, greu îi era; pentru că, în lipsa lui, n-avea cine să-i îngrijească de casă și de vitișoare cum trebuie. Numai, dă! ce să facă bietul om? Cum era să se întindă mai mult, că de-abia acum se prinsese și el cu

măinile de vatră; și câte a tras până s-a văzut la casa lui, numai unul Dumnezeu știe. De-aceea alerga singur zi și noapte în toate părțile, cum putea, și muncea în dreapta și în stânga, că doar-doar a încăleca pe nevoie, ș-apoi atunci, văzând și făcând.

Toate ca toate, dar urâtul îi venea de hac. În zile de lucru, calea-valea; se lua cu treaba și uita de urât. Dar în nopțile cele mari, când era câte o givorniță cumplită și se mai întâmpla să fie și sărbători la mijloc, nu mai știa ce să facă și încotro să apuce, vorba cântecului:

De urât mă duc de-acasă,

Și urâtul nu mă lasă;

De urât să fug în lume,

Urâtul fuge cu mine.

Se vede lucru că așa e făcut omul, să nu fie singur. De multe ori i-a venit flăcăului în cap să se însoare, dar când își aducea aminte uneori de câte i-au spus că au pățimit unii și alții de la femeile lor, se lua pe gânduri și amâna, din zi în zi și de joi până mai de-apoi, această poznașă trebușoară și gingașă în multe privințe, după cum o numea el, gândindu-se mereu la multe de toate... Unii zic așa, că femeia-i sac fără fund. Ce-a mai fi și asta? Alții, că să te ferească Dumnezeu de femeia leneșă, mârșavă și risipitoare; alții alte năstrușnicii, încât nu știi ce să crezi și ce să nu crezi?

Numai nu-i vorbă că am văzut eu și destui bărbați mult mai ticăiți și mai chitcăiți decât cea mai bicisnică femeie. Și așa, trezindu-se el în multe rânduri vorbind singur, ca nebunii, sta în cumpene: să se însoare... să nu se însoare?!...

Și, ba s-a însura la toamnă, ba la iarnă, ba la primăvară, ba la vară, ba iar la toamnă, ba vremea trece, flăcăul începe



și el a se trece, mergând tot înainte cu burlăcia, și însurătoarea rămâne baltă. Și apoi este o vorbă: că până la 20 de ani se însoară cineva singur; de la 20-25 îl însoară alții; de la 25-30 îl însoară o babă, iară de la 30 de ani înainte numai dracu-i vine de hac.

Tocmai așa s-a întâmplat și cu flăcăul acesta că, până la vremea asta, nici el de la sine, nici prietenii, nici babele — câtu-s ele de-a dracului, de prefăcute și iscoditoare — tot nu l-au putut face să se însoare.

Stan era om tăcut în felul său, dar și când da câte-o vorbă dintr-însul vorba era vorbă, la locul ei, și nu-l putea răpune te miri cine.

Mulți trăgeau nădejdea să-l ia de ginere, dar flăcăul era chitit la capul său și nu se da cu una, cu două. Și așa, de la o vreme, și prietenii și babele, lehametindu-se, l-au dat în burduful dracului și l-au lăsat pe seama lui, să facă de-acum înainte ce-a ști el cu dânsul, că ei și-au luat toată nădejdea.

Amu, într-una din zile, flăcăul se scoală de noapte, face mămăligă îmbrânzită și ce-a mai dat Dumnezeu, pune mâncarea în traistă, înjugă boii la car, zice Doamne-ajută și se duce la pădure, să-și aducă un car de lemne. Și ajungând el în pădure pe când se mijează de ziuă, a tăiat lemne, a încărcat carul zdravăn și l-a cetluit bine, și pân-or mai mânca boii, s-a pus să mănânce și el ceva. Și după ce a mâncat cât a trebuit, i-a mai rămas o bucată de mămăligă îmbrânzită și, făcând-o boț, a zis: "Ce s-o mai duc acasă? ia s-o pun ici pe teșitura asta, că poate-a găsi-o vreo lighioaie ceva, a mânca-o și ea și-a zice-o bodaproste". Și punând mămăliga pe teșitură, înjugă boii, zice iar un Doamne-ajută și, pe la prânzișor, pornește spre casă. Și cum a pornit el din pădure, pe loc s-a și stârnit un vifor

cumplit, cu lapoviță în două, de nu vedeai nici înainte, nici înapoi. Mânia lui Dumnezeu ce era afară! să nu scoți câine din casă, dar încă om! Însă dracul nu caută mai bine; la așa vreme te face să pierzi răbdarea și, fără să vrei, te vâra în păcat.

În acea zi, Scaraoschi, căpetenia dracilor, voind a-și face mendrele cum știe el, a dat poruncă tuturor slugilor sale ca să apuce care încotro a vedea cu ochii, și pretutindene, pe mare și pe uscat, să vâre vrajbă între oameni și să le facă pacoste.

Atunci dracii s-au împrăștiat, iute ca fulgerul, în toate părțile. Unul din ei a apucat spre păduri, să vadă de n-a putea trebăului ceva și pe-acolo; doar a face pe vrun om să bârfească împotriva lui Dumnezeu, pe altul să-și chinuiască boii, altuia să-i rupă vrun capăt sau altceva de la car, altuia să-i schilodească vrun bou, pe alții să-i facă să se bată până s-or ucidă, și câte alte bazaconii și năzbutii de care iscodește și vrăjește dracul.

Ce-or fi isprăvit ceilalți draci nu știm, dar acestui de la pădure nu i-a mers în acea zi. S-a pus el, nu-i vorbă, luntre și punte ca să-și vâre codița cea bârligată undeva, dar degeaba i-a fost, că, pe unde se ducea, tot în gol umbla.

Și tot cercând el ba aici, ba colea, înspre seară numai ce dă de-o pârtie. Atunci se ia tiptil-tiptil pe urma ei și se duce tocmai la locul de unde încărcase Stan lemnele. Și, când colo, găsește numai locul, pentru că flăcăul, după cum am spus, de mult ieșise din pădure și se dusesese în treaba lui.

Văzând el dracul că nici aici n-a izbutit nimica, crâșcă din măsele și crapă de ciudă, pentru că era îngrijit cu ce obraz să se înfățișeze înaintea lui Scaraoschi; ș-apoi, afară de aceasta, era buimac de cap și hămesit de foame, de atâta

umblet.

Și cum sta el pe gânduri, posomorât și bezmetic, numai iaca ce vede pe-o teșitură un boț de mămăligă. Atunci, bucuria dracului! Odată-o și halește și nu zice nimica. Apoi, nemaivând ce face, își ia coada între vine și se întoarce la stăpănu-său, și, cum ajunge în iad, Scaraoschi îl întreabă:

— Ei, copile, ce ispravă ai făcut? Câte suflete mi-ai arvonit? Dă-ți solia!

— Ia, mai nimica, stăpâne, răspunse dracul, rușinat și tremurând ca varga de frică; se vede c-am pornit într-un ceas rău. Vremea a fost prea dimpotrivă, cum știți, și numai un om a venit azi în pădure, dar și-acela a scăpat de mine, căci am dat în urma lui târziu, tocmai când se dusesse. Noroc numai c-am găsit pe-o teșitură un boț de mămăligă, de-am mâncat, căci îmi gârâiau mațele de foame. Alta nu mai știu nimica, întunecimea-voastră.

— Ei bine, zmârdoare urâcioasă ce ești, de mâncat ai mâncat boțul cel de mămăligă, dar ce-a zis omul acela când a pus mămliga acolo, pe teșitură, ai tu la știință?

— Ba de asta nu știu nimica, stăpâne. — Apoi, ce păzești tu alta, dacă nu știi nici macar ceea ce vorbesc muritorii? Să-ți spun eu dară, deși n-am fost în pădure, ca tine: a zis că cine-a mânca boțul cel de mămăligă să zică bodaproste. Zis-ai tu ceva când ai mâncat-o?

— Ba n-am zis nimica, stăpâne. — Așa? În loc să-ți dai osteneală ca să afli până și gândul oamenilor, tu nu știi nici măcar ceea ce vorbesc ei? Mai pot eu să am nădejde în voi? Ei, las' că-ți găsesc eu acuş leacul; te-i învăța tu minte de altă dată! Hai, pornește acum degrabă la omul acela, și să-i slujești taman trei ani de zile, cu credință, la ce te-a pune el! Simbrie în bani să nu primești de la dânsul, ci

să faci tocmală că, după ce ți-i împlini anii, să ai a lua din casa lui ce-i vrea tu; și aceea are să fie de trebuință la talpa iadului, că au început a putrezi căpătâiele... Ia să vedem, ți-a veni în cap ce ai să iei? hai, gata ești? ia-ți tălpășița!

— Gata, stăpâne, iaca, pornesc! Atunci dracul dă o raită pe la talpa iadului, să vadă ce lipsește, și apoi iese iute ca scânteia și se tot duce înainte la slujbă, după porunca lui Scaraoschi. Și când pe aproape de casa lui Stan, dracul s-a prefăcut într-un băiat ca de opt ani, îmbrăcat cu straie nemțești, și umbla zgribulind pe la poartă. Stan era acasă și chiar atunci luase ceaunul de pe foc, ca să mestece mămăliga; și numai iaca ce vede că se reped câinii să rupă omul, nu altăceva, și când se uită mai bine, ce să vadă? Vede un băiat că se acățara pe stâlpul porții, de teama câinilor. Atunci Stan aleargă la poartă, zicând:

— Țibă, Hormuz, na, Balan, nea! Zurzan, dați-vă-n lături, cotarle! Da' de unde ești tu, măi țică? și ce cauți pe-aici, spaima câinilor?

— De unde să fiu, bădică? Ia, sunt și eu un băiat sărman, din toată lumea, fără tată și mamă, și vreau să intru la stăpân.

— Să intri la stăpân? d-apoi tu nici de păscut găștele nu ești bun... Cam de câți ani îi fi tu?

— Ia, poate să am vro treisprezece ani. — Ce spui tu, măi?... Apoi dar bine-a zis cine-a zis, că vrabia-i tot pui, dar numai dracul o știe de când îi... Eu de-abia ți-aș fi dat șapte, mult opt ani. Dar ce, Doamne iartă-mă! pesemne că și straiele acestea pocite fac să arăți așa de sfrijit și închircit. Am mai văzut deunăzi umblând pe aici prin sat un ciofligar de-alde tine, dar acela era oleacă mai chipos și altfel îmbrăcat:

Cu antereu de canavață,

Ce se ținea numa-n ață,  
Și cu nădragi de anglie,  
Petice pe ei o mie.

Și când mergea pe drum, nădragii mergeau alătura  
cu drumul: căci umbla după strâns pielcele, și cum trecea  
pe la poarta mea, de-abia l-am scos din gura lui Zurzan;  
l-a pieptănat de i-au mers peticele. Vorba ceea: “Aș veni  
desară la voi, dar mi-e rușine de câini”. Și acum parcă-l  
văd cât era de ferfenișos și cum își culegea boarfele de pe  
jos. Oleacă de n-ai pățit și tu ca dânsul. Și cum te cheamă  
pe tine?

— Tot Chirică mă cheamă. — Măi parpalecule, nu  
cumva ești botezat de sfântul Chirică Schiopul, care ține  
dracii de păr?

— Nu-l știu pe acela, dar Chirică mă cheamă. — Apoi,  
despre mine, fie oricine ți-a fi nănaș, dar știu c-a nimerit-o  
bine, de ți-a pus numele Chirică: pentru că ești un fel de  
vrăbioi închircit.

— Apoi dă, bade, închircit, vrăbioi, cum mă vezi, acesta  
sunt, am văzut eu și hoituri mari și nici de-o lume: la  
treabă se vede omul ce poate. Las’ să mă cheme cum m-a  
chema; ce ai d-ta de-acolo? Da’ pe d-ta cum te cheamă?

— Tot Stan mă cheamă, dar de la o boală ce am avut,  
când eram mic, mi-au schimbat numele din Stan în Ipate,  
și de-atunci am rămas cu două nume.

— D-apoi ai la știință, bade, că și d-ta ai cântec:

Ipate, care dă oca pe spate

Și face cu mâna să-i mai aducă una.

— Dar știi că m-ai plesnit în pălărie, măi Chirică? Al  
dracului băiat! Parcă ești Cel-de-pe-comoară, măi, de știi  
toate cele!

De trup ești mărunțel, nu-i vorbă, dar la fire ești mare.  
Ia să te vedem dacă mi-i ghici tu cimilitura aceasta:

Lată peste lată,  
peste lată îmbujorată,  
peste îmbujorată crăcănată,  
peste crăcănată măciulie,  
peste măciulie limpezeală,  
peste limpezeală gălbeneală  
și peste gălbeneală huduleț.

Chirică atunci începe a zâmbi și zice: — De-oi ghici, mi-i da și mie o hrincă dintr-însa? — D-apoi știi eu ce crezi tu că-i aceea? Ghicește întâi, să vedem.

— Ce să fie?! zise Chirică. Ia fața casei, vatra, focul, pirositiile, ceaunul, apa dintr-însul, făina și culeșerul sau melesteul.

— Bun, măi Chirică, ia acum văd și eu că nu ești prost!  
Hai! cât să-ți dau pe an ca să te tocmești la mine?

— Apoi eu... nu mă tocmesc cu anul. — Dar cum te tocmești tu? — Eu mă tocmesc pe trei ani odată: pentru că nu-s deprins a umbla din stăpân în stăpân, și vreau să cunosc ceva când voi ieși de la d-ta.

— Despre mine, cu atâta mai bine, măi Chirică. Și ce mi-i cere tu pentru trei ani?

— Ce să-ți cer? Ia, să-mi dai de mâncare și de purtat cât mi-a trebui, iar când mi s-or împlini anii, să am a lua din casa d-tale ce voi vrea eu.

— Ce fel de vorbă-i asta? Poate că tu îi bărăni atunci să-mi iei sufletul din mine, ori mai știi eu ce dracul ți-a veni în cap să ceri!?

— Ba nu, bade Ipate, n-aibi grijă; nu ți-oi mai cere vrun lucru mare până pe-acolo. Ș-apoi, ce ți-oi lua eu din

casă nu-ți face trebuință d-tale.

— Apoi na! zise Ipate. Măsoară-i vorba cu îmblăciul. Balan să-ți aleagă din gură ce spui, dacă nu vorbești deslușit.

— Apoi dă, bade Ipate, unde-i vorbă, nu-i mânia: mai bine să te tocmești întâi, decât pe urmă.

— Apoi aceasta-ți spun și eu, măi, ciotul dracului! dezleagă odată calul de la gard, să știu eu atunci — de-oi ajunge cu sănătate — ce-i al tău și ce-i al meu.

— Ia lasă, bade Ipate, lasă, nu te mai pune și d-ta atâta pentru te miri ce și mai nimica, că doar n-are să fie un cap de țară...

— Măi Chirică, știi una? rămâi la mine, și ne-om împăca noi atunci. Te văd că ești un băiat isteț și — mai știi păcatul? — poate și harnic; sameni a fi știind de unde să iei lucrul și unde să-l pui.

— Despre aceasta n-aibi grijă, bade, zise Chirică. Nu căuta că-s mic, dar trebile care ți le-oi face eu, nu le-a face altul, măcar să fie cu stea în frunte.

— Mai știi? Bine-ar fi, măi Chirică, dac-ar fi toate cu lapte câte le spui. Dar tu curat că ai dat peste un stăpân ca pâinea cea bună; numai să avem vorba dinainte, să nu fii rău de gură, c-apoi mi-i să nu mă scoți din sărite și să mă faci câteodată să-mi ies din răbuș afară.

— Nici despre asta nu mă tem că-i bănuî, bade Ipate. — Vasăzică, ne-am înțeles. De-acum vină de-i mânca și tu ceva. Iaca niște bulughine cu mujdei și cu mămăligă. Hai! dă-i colb și-apoi te apucă de treabă.

Băiatul se pune ciobănește într-un genunchi, îmbucă repede ce îmbucă și apoi se duce după trebi. Și așa era Chirică de liniștit și de harnic la trebile lui, că parcă era de-acolo de când l-a făcut mă-sa, și Ipate se îndemna cu

dânsul, uitase acum de urât și huzurea de bine, și din ziua în care s-a tocmit Chirică la Ipate, norocul îi curgea gârlă din toate părțile, și nu mai știa ce are la casa lui.

Ce garduri streșinite cu spini, de mai nici vântul putea răzbate printre ele! Ce șuri și ocoale pentru boi și vaci, perdea pentru oi, poieți pentru păsări, cotețe pentru porci, sâsâiac pentru păpușoi, hambare pentru grâu și câte alte lucruri de gospodărie, făcute de mâna lui Chirică, cât ai bate din palme! Să nu spun minciuni, dar Ipate se îmbogățise însutit și înmiit de când a venit Chirică în slujbă la dânsul. Acum văzuse el ce poate Chirică, și-i era drag ca ochii din cap.

Trecură vreo doi ani la mijloc și în una din zile Chirică zise stăpânului său:

— Stăpâne, să nu bănuiești, da' am să zic și eu o vorbă: de ce nu te însori? Că mâine-poimâine te-i trezi că ai îmbătrânit, și nu-ți rămâne nici un urmaș. După viață este și moarte. De unde știi ce se întâmplă, ferească Dumnezeu! și atunci, cui rămâne atâta avere?

— Ce vorbești tu, măi Chirică? Dacă nu m-am însurat eu când am fost de însurat, apoi la vremea asta ți-ai găsit să mă însor? Pesemne vrei să-și facă dracul râs de mine... Nu vezi că a trecut soarele de-amiază: sunt mai mult bătrân decât tânăr.

— Da' ia lasă-mă la pârdaľnicul, stăpâne, că-i speria oamenii cu vorbele d-tale! Nu te mai face așa de bătrân, că doar nu ți-i vremea trecută. Eu gândesc că tocmai acum ești bun de însurat; pentru că ai cu ce să ții nevasta și copiii. Slavă Domnului! mulți ar dori să aibă ceea ce ai d-ta.

— Ți-ai găsit, zise Ipate. Parcă ești nu știu cum, măi Chirică; vorbești și tu, ia așa, în dodii, câteodată. Am eu semănături? am eu toate cele trebuincioase pentru casă?



Tu crezi că numai așa se ține femeia... Vorba ceea: "Când se-nsoară, nu-i de moară."

— De asta te plângi, stăpâne?

— D-apoi, de care altă, măi Chirică? Nu știi tu că gura înainte de toate și apoi celelalte?

— Stăpâne, dacă-i numai atâta, apoi las' că te fac eu cu grâu, să ai de unde face pâine și colaci pentru nuntă, ba și pentru cumătrie dacă vrei.

— De unde, măi Chirică?

— Vezi d-ta, colo departe, niște lanuri frumoase de grâu care dă în copt?

— Le văd. — Du-te chiar acum la stăpânul moșiei și-i spune că te prinzi să-i dai în girezi tot grâul cât îl are semănat. Și dacă te-a întreba cât să-ți dea pentru această ostenicioasă treabă, spune-i că nu primești bani, ci numai atâta grâu, cu paie cu tot, cât îi putea duce d-ta în spate și cu un băiat al d-tale.

— Cum asta, măi Chirică? Parcă vorbești de pe ceea lume. Crezi tu că vom putea noi singuri secera și strânge atâta amar de grâu, că doar sute și mii de brațe trebuiesc acolo, nu șagă! Ș-apoi, numai pentru două sarcini de grâu? Ce nebun ai crede tu c-ar fi acela?

— Stăpâne, ca să cunoști cine sunt eu și cât pot, ascultă-mă și du-te la boier de-i spune cum te-am învățat.

Ipate, cu un gând să se ducă și cu zece nu. În sfârșit, își ia el inima-n dinți și se duce la curte să vadă ce are să fie și, cum ajunge, se înfățișază înaintea boierului și zice:

— Să nu vă supărați, cucoane! Nu cumva aveți trebuință de secerători?

— Ba încă mare nevoie am, om bun; parcă Dumnezeu te-a adus. Căci grâul e copt, nu mai poate suferi întârziere.

— Apoi, cucoane, mă prind eu să ți-l secer. — Cum, singur? — Asta-i treaba mea, cucoane. Eu mă prind să ți-l dau girezi. Nu-i cuvânt gospodăresc?

— Cum văd, te bizuiești în brațe multe. — Multe, cucoane, puține, cucoane, câte-a dat Dumnezeu; numai treaba s-o fac.

— Și-apoi ce mi-i cere, așa cu hurta? — Ce să cer, cucoane, ia când ți-oi da grâul în girezi, să am voie a lua numai atâta grâu, cu paie cu tot, cât oi putea duce în spate eu și c-un băietan al meu.

— Măi omule, vorbești înadins ori vrei să șuguiești? — Ba ferească Dumnezeu, cucoane, vorbesc înadins. Boierul a crezut că Ipate e nebun și voia să se mântuie de dânsul, zicând:

— Dacă-i așa, om bun, du-te mâine dimineată și te apucă de lucru; oi vedea eu ce treabă-i face și ne-om împăca noi.

— Împăcarea, cum ți-am spus, cucoane. — Ei, du-te, du-te, și las'! să vedem! Atunci Ipate se întoarne acasă, și Chirică îl întreabă: — Ei, stăpâne, cum a rămas cu boierul? — Cum să rămână, măi Chirică! Ia, m-am prins hăt și bine să-i dau grâul în girezi, după cum ai zis. Dar m-a luat groaza când am trecut pe lângă lan și l-am văzut câtu-i de mare. Asta-i o treabă foarte grea și mare lucru să fie ca s-o putem noi scoate la capăt. Știu eu tare bine că boierul m-a luat de nebun, dar nici cu minte nu sunt, după cât văd eu acum. Dracul știe ce avem să facem!

— N-ai bi grijă, stăpâne, că doar ești cu mine! zise Chirică. — Ia mai bine să luăm cele trebuitoare și haidem acolo chiar în astă-sară, ca mâine dimineată să ni se facă ziuă pe lan.

Și așa se iau ei amândoi și se duc. Și cum ajung acolo,

cam pe înseratelea, Ipate zice:

— Vezi tu, măi Chirică? asta nu-i șagă; mi se pare că noi avem să dăm peste dracul.

— Stăpâne, știi ce? culcă-te și te odihnește, și mâine dimineață vom vorbi amândoi.

Ipate, ca cel cu grija în spate, se frământă el cu mintea cât se mai frământă și, obosit fiind, se lăsă oleacă jos pe iarbă și adormi dus. Chirică atunci, el știe ce face și cum face, că într-o clipă adună toată drăcimea și-o pune la lucru pe câmp. Unii secerau, alții legau snopi, alții făceau clăi și suflau cu nările să se usuce, alții cărau, alții durau girezi, mă rog, claca dracului era! ce să spun mai mult?

Când se trezește Ipate, în zori de ziuă, se sperie ce vede: totul era mântuit; în locul grâului de pe câmp vede acum o gireadă mare și două mai mici, așezate pe culmea dealului, iară pe Chirică nu-l vede nicăieri. Atunci lui Ipate i s-a suit tot părul în vârful capului de frică și a început a căuta pe Chirică în toate părțile. Și când colo, numai ce iată că-l văzu dormind pe vârful unei girezi, și atunci își mai veni puțin în fire. Feciorii boierești se sculară cu noaptea-n cap, cum îi treaba lor, și veniră pe lanuri să vadă ce mai este. Și când văzură ei una ca aceasta, îi cuprinse spaima, și fuga la boier, de-i vestiră. Boierul atunci se scoală iute, se azvârle pe un cal și ține numai o fugă până la lanuri, și când colo, vede și el ce nu se mai văzuse și nu se mai auzise de când lumea și pământul.

— Ei, cucoane, am mântuit trebușoara, zise Ipate. Bine că ați apucat a veni și d-voastră, ca să fiți de față când ne-om lua dreptul.

Atunci Chirică, nici una, nici două, scoate o funie cu care era încins, leagă bine gireada cea mare, cum știe el, o ia în spate și pe ici și-i drumul. Iară boierul, mai văzând

și aceasta, a încremenit cu mâinile subsuori, uitându-se la dânsul cum se ducea. Și crezând că de-acum și Ipate are să ia cele două girezi mici și-l calicește de tot, crăpa de necaz, dar n-avea încotro. Și neștiind ce să facă, zise lui Ipate cu binișorul:

— Om bun, na-ți bani în locul grâului ce mai ai a lua, și lasă-mă în pace. N-am crezut că am a face cu dracul.

— Ferească Dumnezeu, cucoane, cruce de aur cu noi în casă! Departe de pe locurile aceste! Ba, zău, am muncit de-a dat inima din noi.

— Ia lasă-mă încolo, măi omule; pesemne tu ai să mă înveți pe mine ce-i plugăria!? Că doar nu samăn eu grâu de ieri, de alaltăieri, să nu fi mai avut a face cu secerători!... Și chiar de nu-i fi tu Ucigă-l-crucea, tot n-ați umblat cu lucru curat; însă ce-am eu cu sufletul vostru? voi aveți a da seamă. Primește banii, cum ți-am spus, și mai duceți-vă și la altă casă, că eu, unul, știu c-am pățit-o bună.

Ipate, auzind aceasta, părerea lui de bine; ia banii cu cât se învoiește și se duce el după Chirică. Și când ajunge acasă, Chirică treierase, vânturase, măcinase; în sfârșit, pusese toate trebile la cale. Și Ipate, când a mai văzut și asta, nu mai știa ce să zică; mai că-i venea a crede că și el are a face cu dracul.

— Măi Chirică, d-apoi știi că și boierul, câtui de boier, a pus-o de mămăligă. Iaca, mi-a dat și bani de am adus acasă.

— Și aceștia-s buni, stăpâne; pune-i la chimir și taci molcum. Am știut eu dinainte că are să ne iasă și de cheltuială.

A doua zi după asta, Chirică zise lui Ipate:

— Ei, stăpâne, de-acum cred că n-ai ce mai zice: ca mâinepoimâine mi se împlinesc anii, și rămâi făr' de mine.

Mai nainte, calea-valea; erai deprins a trăi singur, dar acum are să-ți cadă greu; mai ales că ți s-a îngreuiat și gospodăria. Hai, ce zici, te însori ori ba?

— Apoi dă, măi Chirică, știu eu ce să fac? Parcă tot m-aș însura; când aș da peste-o parte bună, aș face poate și eu pasul acesta. Dar tare mă tem nu cumva să-mi iau pe dracul după cap, să-l aduc cu lăutari în casă și pe urmă să nu-l pot scoate nici cu o mie de popi; c-apoi atunci, lehamete și de însurat, și de avere, și de tot!

— De asta ți-i acum în grijă, stăpâne? dac-a rămas treaba până la atâta, apoi las' pe mine, că te-oi face eu să iei un drăguț de femeie care nu se mai află! Căci eu sed călare în inima lor și, nu că mă laud, dar știu toate măruntaiele dintr-însele. Despre asta nu mi-e rușine; pot să-ți aleg una și noaptea p-întuneric. Pentru altul n-aș face-o, să știu că mi-ar da lumea de pe lume, dar pe d-ta vreau numaidecât să te văd om ca toți oamenii, în rând cu lumea. Nu vezi că cei mai mulți de teapa d-tale se țin cu nasul pe sus numai din pricina asta? Ca și cum parcă d-ta n-ai fi vrednic să ții o femeie!

— Măi Chirică, tare mai ești și tu nu știu cum! scoți omul din minți cu vorbele tale. Bun staroste mi-am găsit! Nu știu cine te-a îndreptat la casa mea, că știu că ești berechet bun. Ș-apoi, mult stau eu câteodată și mă gândesc în mintea mea, de unde ai tu atâta putere? Mai că-mi vine să zic și eu, ca boierul cela. Nu știu, nălucă să fii, om să fii, dracul să fii, dar nici lucru curat nu ești. Numai fii ce-i fi, asta nu mă privește; mie unuia știu că mi-ai priit bine, n-am ce zice! Ei, ia spune, cum zici tu că mi-i alege femeie?

— Ia, în duminica viitoare, stăpâne, să mergem în sat la horă. Eu oi sta deoparte, cu băieții, iar d-ta să te prinzi în joc lâng-o fată care ți-a plăcea. Eu atunci mi-oi târâi

piciorul pe lângă d-ta, oi ochi-o bine și apoi ți-oi spune eu ce zace într-însa.

— Da' știi c-ai chitit-o bine, măi Chirică?! Tot cu draci ești tu, bine zic eu.

— Apoi dă, stăpâne, în ziua de azi, dacă nu-i fi și cu draci oleacă, apoi cică te fură sfinții și iar nu-i bine.

În sfârșit, ce spun ei, ce nu mai spun, cum vine duminica, Ipate și cu Chirică se iau și se duc la horă în sat. Chirică, cum îi treaba băieților, se acățara pe cele garduri și se hlizea cu ceilalți băieți. Iar Ipate, de cuvânt; se prinde în joc lângă o fată, care chitește că i-ar cam veni la socoteală; începe el a o măsura cu ochii de sus până jos și de jos până sus și, cum se învârtea hora, ba o strângea pe fată de mână, ba o călca pe picior, ba... cum e treaba flăcăilor. Și tropai, tropai, ropai, ropai! i se aprind lui Ipate al nostru călcăiele. Chirică era și el pe-acolo, și, cum se lasă Ipate din joc, spiridușul dracului îi zice:

— Ei, stăpâne, parcă te-ai cam aburit la față, nu știi cum; ce zici, așa-i că-ți vine la socoteală?

— Apoi dă, nu știi cum să mai zic și eu; pesemne păcatele mele mi te-au scos înainte, măi Chirică. Eu gândesc s-o pornesc pe treabă, fata-i hazulie și m-a fermecat de-acum.

— Ba nu, stăpâne; dacă-i vrea să mă ascuți, eu te sfătuiesc să n-o iei pe asta. Și focu-i hazuliu, dar tare rău te pârljește câteodată. Fetișoara asta, o vezi d-ta cât e de scumpă la răs? Parcă ți-ar veni a crede că-i de cele cu crucea-n sân, dar, ia, una de aceste a înălbit odată, numai într-o singură noapte, pe moșu-meu în fântână.

— Cum asta, mă Chirică? — Da', ia nu mai ști și d-ta cum, stăpâne! — Ian auzi-l, mai degrabă i-ai putea strâmba fălcile decât vorba! Măi Chirică, eu gândesc că

s-a da după mine și s-a face și ea mai bună.

— Î... hî! da, cum nu? Eu însă îți spun prietenește că fetișoara asta are trei coaste de drac într-însa; și chiar și cea mai bună dintre femei încă tot mai are una. Să te mai lași, stăpâne, pân-om da măcar peste una de acelea, ș-apoi ți-oî mai spune eu ce mai este de făcut.

— Apoi dă, măi Chirică, tu m-ai tot cihăit de cap pînă acum, să mă însor, să mă însor, de mi-ai aprins pofta de însurat, și apoi, acum, tot tu o șurubuești și-o întorci, cum îți vine ție la socoteală.

— Stăpâne, știi că eu nu-ți voiesc răul; ascultă-mă, că n-ai să greșești.

Ipate, auzind așa, se dă după Chirică și se întoarnă ei seara acasă tot cum s-au dus. Însă cum ajunge acasă, parcă nu era acela; muncea el, nu muncea, dar știu că se frământa cu gândurile și de-abia aștepta să vină duminica viitoare.

Duminica vine, și ei iară se duc la horă, în alt sat. Chirică, după obiceiul său, se ia cu băieții, iară Ipate se prinde în joc lângă o fată, care o chitește el; joacă cât joacă și lângă aceea, și, intrînd în vorbă cu dânsa, fata, bună mehenghe, îi întoarce capul și Ipate vede că nu-i de lepădat. Dar Chirică era și el pe-acolo și, cum se lasă Ipate de joc, îi zice:

— Ei, stăpâne, cum văd eu, nici de asta nu te-ai da în lături; așa-i că ți-a căzut tronc la inimă?

— Mai așa, măi Chirică!

— Apoi îți spun eu, stăpâne, că nici asta nu-i de noi. O vezi cât e de pășină, dar și asta are două coaste de drac într-însa. Să te mai lași, stăpâne, cum ți-am spus eu.

— Apoi dă, măi Chirică; în ziua de azi nu știu, zău, care-a mai fi cu crucea-n sân, cum cauți tu... Eu gîndesc că tot om alege, om alege, pân-om culege.

— Ba nu, stăpâne; lasă pe mine, că știu eu ce fac.

— Ipate iar se lasă după cum zice Chirică, și se întoarne ei seara acasă tot cum s-au dus. Dar Ipate, acum, nici de treabă nu-și mai căuta, nici mâncarea nu se prindea de dânsul, nici somnul nu-l fura, era cum e mai rău; toată ziua prindea buburuzi și, punându-i pe dosul mâinii, zicea:

Buburuz, buburuz,

Încotro vei zbura

Într-acolo m-oi însura.

Dă, ce să-i zici? dăduse și el în pârpăra însuratului. Și-apoi știți că este-o vorbă: când îi omul în doi peri, să te ferești de dânsul, c-atunci e cum îi mai rău. Vorba ceea: “Arde focu-n paie ude”. Așa și Ipate, tot sughița, tot ofta din greu și de-abia aștepta să vină duminica.

Duminica iar vine, și ei acum se iau și se duc la joc în alt sat. Și cum ajung acolo, Ipate se și prinde în joc lângă un pușor de fată căreia îi jucau ochii în cap ca la o șerpoaică. Se învățase și el, șiretul, a le alege așa de pe deasupra, dar numai Chirică băiatul știa ce zace în inima lor și cât le poate calul; că ce-i mai greu de ales decât omul? Dar Chirică era și el pe-acolo. Și ce-a făcut el, ce-a dres, că fetei și lui Ipate au început a le sfârâi inima unul după altul. Boldul Satanei se vede că-i înghimpase. Și cum se lasă Ipate din joc, Chirică îl trage deoparte și-l întreabă:

— Ei, stăpâne, cum ți se pare?

— Cum să mi se pară, măi Chirică? Ia, parcă-mi vine s-o sorb cu ochii, de dragă ce-mi e; dacă n-a mai fi nici asta, apoi nu mă mai însor niciodată, că destul mi-ai tulburat mințile pân-acum.

— Asta-i bună, stăpâne! zise Chirică. Nu-i vorbă, că tot are și ea o coastă de drac; dar, trăind și nemurind, i-om



scoate-o noi și pe-aceea.

Atunci, bucuria lui Ipate! Începe a se ține de fată ca scaiul de oaie. Și unde nu ți-o înșfacă pe sus, și se iau ei ba din tâlcuri, ba din cimilituri, ba din pâcâlit, ba din una, ba din alta și, de colè până colea, și-au plăcut unul altuia. Și Ipate, nemaiaivând răbdare, se și duce la tată-său și la mă-sa, de-o cere. Vorba ceea:

Vin' la mama de mă cere:

De m-a da, de nu m-a da,

Peste noapte mi-i fura.

Părinții fetei, când aud asta, au de bucurie că le-a picat un om așa de bun și o dau cu mâneci largi. Peste câteva zile nunta se face, și Ipate își ia femeia, cu zestre cu tot, o duce acasă la dânsul, și pace bună! Și așa trăiau ei de bine și se iubeau unul pe altul, ca niște hulubași. Și Ipate, fiind foarte mulțumit de asta, zise într-o zi:

— Doamne, măi Chirică, bun suflet de femeie mai am! Bine mi-am ales-o!

— Bună, stăpâne, nu-i cuvânt, dar știi că este-o vorbă: “Când nici nu gândești, atunci te trânteste!”; las' să vedem. Ia adu-ți aminte ce ți-am spus odată, că și asta, cât îi de bună și blajină, tot are o coastă de drac într-însa, care trebuie scoasă numaidecât, dacă ți-i voia să ai femeie cum trebuie și s-o duci cu dânsa până la adânci bătrânețe.

— Apoi dă, nu știu cine ți-a mai putea intra și ție în voie, măi Chirică. Câte știi tu, numai dracul cred că poate să-ți dea de fund.

Dar nu se împlinește bine anul, și femeia lui Ipate face un băiat. La vro două-trei luni după asta, Ipate se trezește într-o zi cu socru-său că vine și-l cheamă la nunta unui frate al femeii sale. Chirică, simțind toate, cum îi dracul, trage pe stăpănu-său la o parte și zice:

— Stăpâne, lasă să se ducă numai nevasta d-tale cu copilul, iar d-ta spune că, de-i avea vreme să te duci mai pe urmă, bine-de-bine, iară de nu, să te ierte. Și după asta, ți-oi mai spune eu ce-i de făcut.

Ipate, deprins a asculta pe Chirică, zice socrului său:

— Tată, eu n-oi putea merge, că, după cum vezi, am tare multe trebi pe capul meu și numai cu un argătel cel am de-abia le pot dovedi. Nevasta mea, însă, poate să meargă, și, de m-a ierta vremea să pot veni și eu mai pe urmă, bine-de-bine, iară de nu, te rog să mă ierți.

Socru-său atunci, nemaiavând ce zice, ia pe nevasta lui Ipate cu copil cu tot și se ca' mai duce.

În ziua de uncrop, Chirică zice lui Ipate:

— Stăpâne, ia, acum a venit vremea ca să scoatem coasta cea de drac din femeia d-tale. Hai, încalecă iute pe cal și te du la nuntă. Dar să știi de la mine ce ai să faci când vei ajunge acolo. Alături cu casa socru-tău este o căsuță tupilată, în care șede un tâlpoi de babă, meșteșugoasă la trebile sale, cum îi sfredelul dracului. Du-te de trage în gazdă la dânsa și te fă că ești un drumeț străin. Pune-te apoi pe lângă ea luntre și punte și juruieste-i cerul și pământul, ca să-ți smomească pe nevasta d-tale și să ți-o aducă acolo. Și atunci să vezi ce pot babele și cât îi de credincioasă femeia!

— Să...ra! măi Chirică, ce spui tu? Parcă despre asta mi-aș pune capul la mijloc.

— Ba nu fi așa de darnic, stăpâne. Mai bine cruță-ți capul, că poate ți-a mai trebui.

— Dar oare nu m-or cunoaște, măi Chirică? — N-aibi grijă, stăpâne, poți să te duci și pe la nuntă, că am făcut ce știu eu, și nime n-are să te cunoască.

Ipate, voind să se încredințeze și despre asta, ascultă

pe Chirică și se duce. Și cum ajunge în sat, trage la gazdă la babă, o ia cam pe departe și-i spune ca să-i aducă deseară pe nevasta lui Stan din satul cutare la dânsul.

Baba, când aude asta, pune mâna la gură, clatină din cap și zice:

— Doamne, om bun, cum crezi d-ta că aș face eu una ca asta, mai ales că femeia are bărbat bun, frumos și bogat și nu-i de-acele de care gândești d-ta?

Atunci Ipate scoate plosca de la oblânc, dă babei vreo câteva gături de rachiu și apoi îi mai întinde o pungă țoșcă de bani, zicând:

— Mătușă, de mi-i face acest bine, atunci să știi că ai să ai mai multe de la mine. Fii bine încredințată că n-are să ne știe nici pământul.

Baba, deodată, stă pe gânduri; parcă n-ar fi prea voit nici treaba s-o facă, dar nici punga s-o lase. În sfârșit, mai sedea ea pe gânduri cât sedea, apoi ia punga și zice:

— Om bun, mânca-te-ar puricii să te mănânce!... Eu știu ce va să zică durerea la inimă, bat-o pârdaľnica s-o bată!... Nu știu, zău, cum a sta și asta! Îmi plesnește obrazul de rușine când gândesc cum am să mă înfățișez înaintea femeii celea cu vorbe de-acestea... Mă duc și eu într-un noroc, să vedem, și de-oi putea face ceva, bine-de-bine, iară de nu, mi-i crede și d-ta, că știu cum se fac de greu trebile acestea, și rar le scoatem la capăt.

— Crede și d-ta, mătușă, că de-i face pe treabă, n-are să-ți fie degeaba.

Atunci baba zice: — Să vedem; întrebarea n-are greș. Mai știi de unde sare iepurele? Mai ales că bărbatu-său nu este aici.

Apoi, cam înspre seară, lasă pe drumeț singur în casă și se duce alătura la nuntă și, cum ajunge, trage pe nevasta

lui Ipate deoparte, îi spune codoșca câte și mai multe ș-o face pe femeie să se alunece cu mintea.

— Mătușă, zice nevasta, d-apoi oare cum om face noi ca să fie mai bine?

— Acesta nu-i vrun lucru pân' pe-acolo, copilă, hăi, zise baba. Ia, du-te în casă, trezește-ți copilul din somn, și el atunci are să înceapă a plânge; pe urmă pișcă-l tot câte-oleacă, și el are să înceapă a țipa. Și atunci tatu-tău, cum îi el supărăcios, are să zică de la o vreme să iei băiatul și să-l dai, ia, încolo, la baba cea de-alătura. Tu, cum îi auzi asta, să iei băiatul cu albie cu tot și să vii cu dânsul la mine. Ș-apoi atunci...

Femeia lui Ipate ascultă de babă, face cum i-a zis ea și, pe înserate, vine la dânsa cu copilul în brațe; și cum intră în casă, începe a se chicoti și a spune de la nuntă multe și mărunte, fără să cunoască pe bărbatu-său.

Atunci Ipate le dă de băut până le amețește pe amândouă, apoi își fură copilul din covățică, după cum îl învățase Chirică, și fuge cu dânsul acasă. Chirică, cum îl vede venind, îi iese înaintea de pe la poartă și zice:

— Ei, stăpâne, minciuni ți-am spus eu, ori ba?

— Ba nu, măi Chirică; acum văd eu ce poate femeia. De-acum nu mai trăiesc nici un ceas cu dânsa; am s-o dau dracului de pomană, soi rău ce este ea!

— Ba nu, stăpâne, să nu faci una ca asta, că femeia d-tale e una dintre cele mai bune femei. Da' știu eu cine-i de vină aici. Las-o întâi să vină acasă, să-i scoatem costița ceea care ți-am spus eu, și atunci îi vedea d-ta ce lucru de femeie are să iasă dintr-însa.

Acum, să ne întorcem iar din urmă. Femeia lui Ipate și cu baba, când se trezesc din amețeală, nici tu drumeț, nici tu copil, nici tu nimica! Atunci odată încep ele a se

boci înădușit și a se bate cu pumnii peste cap, însă fără nici un folos! Mai iscodeșe ea pe ici, pe colea, să vadă, n-a putea afla ceva despre copil, dar copilul parcă intrase în pământ.

— Ei, ei! Acu-i acu. Vai de mine, nevastă, hăi! zise baba; ce păcat mi-am găsit cu tine! Dracul știe ce să fac!

Și cum sta baba împietrită, dracul îi și dă în gând una: — Nevastă, hăi! alta nu-i de făcut decât să înșomoltăcim motanul ista al meu cu niște petice, să-l punem în albiuță și apoi să dăm foc casei pe dinlăuntru, iară noi să ieșim afară. Și când s-a aprinde mai tare, noi să începem a ne boci în gura mare și a striga: foc! foc! și, pân-or sări oamenii de la nuntă, până nu știi ce, casa are să se topească. Și când or găsi motanul scrum, au să creadă că a ars copilul, și poate s-o tămăduim.

— Că bine zici d-ta, mătușă, asta s-o facem! — S-o facem, s-o facem! Dar eu ce fac tocmai acum, la bătrânețe, fără leac de adăpost?

— Nu te îngriji de asta, mătușă dragă, că am să te iau cu mine și-i trăi pe lângă noi ca banul cel bun. Bărbatu-meu e cum îi pâinea cea bună, și te-om avea curat ca pe-o mamă.

Atunci baba se înduplecă, căci n-are încotro, dau ele foc casei, și până când sar oamenii, până nu știi ce, și casă, și motan, și tot se făcuse scrum. Iară ele plâneau de udao pământul, zicând:

— Vai de noi și de noi, copilașul nostru, cum au ars! Oamenii, văzându-le zbuciumându-se așa, au început care dîncotro să le mângâie. Și a doua zi, tatăl femeii lui Ipate trimite pe un argat al său cu carul cu boi să ducă și pe babă și pe fiică-sa la bărbatu-său acasă, arătându-se cu mare părere de rău pentru astă cumplită nenorocire. Pe drum,

femeia lui Ipate zice babei:

— Mătușică, vâă-te ici în sacul acesta, și când vom ajunge acasă, întâi am să spun bărbatu-meu că aici sunt niște buci de la mămuca, pentru făcut saci. Și aceasta numai până s-a duce de la noi un ticălos de argat care-l avem, că chiar azi i se împlinește.

Baba ascultă și se vâă în sac. Și cum ajung acasă și trag carul în ogradă, nevasta lui Ipate lasă toate cele în car și se duce de-a dreptul în casă, plângând, să găsească pe bărbatus ău și să-i spună cele întâmplare. Însă, când colo, nici Ipate, nici Chirică nu erau acasă. Atunci femeia lui Ipate și cu argatul tătâne-său tăbăresc sacul cum pot, îl pun într-o căsoaie, pe cuptor, după horn, și apoi ea dă drumul argatului să se ducă înapoi. Și cum pornește acesta, Ipate și pică în loc. Femeia lui, cum îl vede, începe a boci și a zice:

— Vai de mine și de mine, bărbate, ce-am pățit!... Copilașul nostru nu mai este!

Și îi spune toată întâmplarea, după cum se înțelesese cu baba. Ipate atunci îi zice:

— Lasă, măi femeie, că, de-om trăi, vom fi noi harnici să mai facem copii. Dă, cu cine să te sfădești? pesemne așa a fost să fie de la Dumnezeu!

Și cum vorbeau ei, numai iaca intră și Chirică pe ușă, cu un ciocan, c-o daltă și c-o pereche de clești în mână. Femeia lui Ipate, cum îl vede, începe a i se tângui și lui. Dar Chirică, după ce-o ascultă, zice:

— Ocrezi, stăpâne, ce spune? Nu te mai uita în gura ei! Ia mai bine s-o cinătuim. Pune-o jos să-i scoatem costița ceea.

Atunci Ipate odată mi țî-o și înșfacă de cozi, o trânteste la pământ și-o ține bine. Iară Chirică începe a-i număra

coastele din stânga, zicând: una, două, trei și, când la a patra, pune dalta, trănțește cu ciocanul, o apucă cu cleștele ș-o dă afară. Apoi așază pielea la loc, pune el ce pune la rană, și pe loc se tămăduiește. După aceasta zice:

— Stăpâne, ia de-acum ai femeie cumsecade; numai s-o cam ții din frâu și să-i retezi unghiile din când în când, ca nu cumva să-ți pună coarne.

Și odată se duce Chirică la casa de alături și aduce copilul. Femeia lui Ipate, când a mai văzut și asta, numai i s-a încheștat gura și a înghețat de frică.

Atunci Chirică sărută mâna lui Ipate și zice: — Ei, stăpâne, iaca, chiar azi mi s-au împlinit anii de slujbă. Rămâi de-acum sănătos, că eu mă duc de unde am venit. Dar să știi de la mine, și să spui și altora, că te-a slujit un drac trei ani de zile, numai pentru un boț de mămăligă de pe teșitura din pădure și pentru un putregai de căpătâi ce-mi trebuiește sub talpa-iadului.

Și atunci, odată și înșfacă Chirică sacul cel de după horn cu babă cu tot și se face nevăzut. Femeia lui Ipate începe atunci a țipa grozav și a zice:

— Aleargă după dânsul, bărbate, și nu-l lăsa! Câțtii de la mămuca mi i-a luat!... din ce mai facem noi saci?

Ipate însă nu avea acum grijile aceste; el era mâhnit pentru pierderea lui Chirică, care era bunătate de băiat, și nu știa unde l-ar găsi, ca să-i mulțumească pentru atâtea binefaceri ce primise de la dânsul.

Dar Chirică era acum tocmai în iad și se desfăta la sânul lui Scaraoschi, iar codoșca de babă gemea sub talpa-iadului și numai motanul ei cel din ceea lume îi plângea de milă, pentru că l-a cocolit așa de bine.

Și iaca așa, oameni buni, s-a izbăvit Ipate și de dracul și de babă, trăind în pace cu nevasta și copiii săi. Și după

aceea, când îi spunea cumva cineva câte ceva de pe undeva, care era cam așa și nu așa, Ipate flutura din cap și zicea:

— Ia păziți-vă mai bine treaba și nu-mi tot spuneți cai verzi pe pereți, că eu sunt Stan Pătitul!



## Povestea lui Harap Alb

Amu cică era odată într-o țară un crai, care avea trei feciori. Și craiul acela mai avea un frate mai mare, care era împărat într-o altă țară, mai depărtată. Și împăratul, fratele craiului, se numea Verde-împărat; și împăratul Verde nu avea feciori, ci numai fete. Mulți ani trecură la mijloc de când acești frați mai avură prilej a se întâlni amândoi. Iară verii, adică feciorii craiului și fetele împăratului, nu se văzuse niciodată de când erau ei. Și așa veni împrejurarea de nici împăratul Verde nu cunoștea nepoții săi, nici craiul nepoatele sale: pentru că țara în care împărătea fratele cel mai mare era tocmai la o margine a pământului, și crăia istuilalt la o altă margine. Și apoi, pe vremile acelea, mai toate țările erau bântuite de războaie grozave, drumurile pe ape și pe uscat erau puțin cunoscute și foarte încurcate și de aceea nu se putea călători așa de ușor și fără primejdii ca în ziua de astăzi. Și cine apuca a se duce pe atunci într-o parte a lumii adeseori dus rămânea până la moarte.

Dar ia să nu ne depărtăm cu vorba și să încep a depăna firul poveștii.

Amu cică împăratul acela, aproape de bătrânețe, căzând la zăcare, a scris către frăține-său craiului, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase

împărat în locul său după moartea sa. Craiul, primind cartea, îndată chemă tustrei feciorii înaintea sa și le zise:

— Iaca ce-mi scrie frate-meu și moșul vostru. Care dintre voi se simte destoinic a împărăți peste o țară așa de mare și bogată, ca aceea, are voie din partea mea să se ducă, ca să împlinească voința cea mai de pe urmă a moșului vostru.

Atunci feciorul cel mai mare ia îndrăzneală și zice :

— Tată, eu cred că mie mi se cuvine această cinste, pentru că sunt cel mai mare dintre frați; de aceea te rog să-mi dai bani de cheltuială, straie de primeneală, arme și cal de călărie, ca să și pornesc, fără zăbavă.

— Bine, dragul tatei, dacă te bizuiesti că-i putea răzbate până acolo și crezi că ești în stare a cârmui și pe alții, alege-ți un cal din herghelie, care-i vrea tu, ia-ți bani cât ți-or trebui, haine care ți-or plăcea, arme care-i crede că-ți vin la socoteală și mergi cu bine, fătul meu.

Atunci feciorul craiului își ia cele trebuitoare, sărută mâna tătâne-său, primind carte de la dânsul către împăratul, zice rămas bun fraților săi și apoi încalecă și pornește cu bucurie spre împărăție.

Craiul însă, vrând să-l ispitească, tace molcum și, pe înserate, se îmbracă pe ascuns într-o piele de urs, apoi încalecă pe cal, iese înaintea fecioru-său pe altă cale și se bagă sub un pod. Și când să treacă fiu-său pe acolo, numai iaca la capătul podului îl și întâmpină un urs mornăind. Atunci calul fiului de crai începe a sări în două picioare, forăind, și cât pe ce să izbească pe stăpânu-său. Și fiul craiului, nemaiputând struni calul și neîndrăznind a mai merge înainte, se întoarce rușinat înapoi la tatu-său. Până să ajungă el, craiul pe de altă parte și ajunsese acasă, dăduse drumul calului, îndosise pielea cea de urs și aștepta

acum să vină fecioru-său. Și numai iaca îl și vede venind repede, dar nu așa după cum se dusesese.

— Da' ce-ai uitat, dragul tatei, de te-ai întors înapoi? zise craiul cu mirare. Aista nu-i semn bun, după cât știu eu.

— De uitat, n-am uitat nimica, tată, dar ia, prin dreptul unui pod, mi-a ieșit înaintea un urs grozav, care m-a vârat în toți spărieții. Și cu mare ce scăpând din labela lui, am găsit cu cale să mă întorc la d-ta acasă decât să fiu prada fiarelor sălbatice. Și de-acum înaintea, ducă-se, din partea mea, cine știe, că mie unuia nu-mi trebuie nici împărăție, nici nimica; doar n-am a trăi cât lumea, ca să moștenesc pământul.

— Despre aceasta bine ai chitit-o, dragul tatei. Se vede lucru că nici tu nu ești de împărat, nici împărăția pentru tine; și decât să încurci numai așa lumea, mai bine să sezi departe, cum zici, căci, mila Domnului: „Lac de-ar fi, broaște sunt destule”. Numai așa vrea să știu, cum rămâne cu moșu-tău. Așa-i că ne-am încurcat în slăbăciune?

— Tată, zise atunci feciorul cel mijlociu, să mă duc eu, dacă vrei.

— Ai toată voia de la mine, fătul meu, dar mare lucru să fie de nu ți s-or tăia și ție cărările. Mai știi păcatul, poate să-ți iasă înaintea vreun iepure, ceva... și popâc! m-oi trezi cu tine acasă, ca și cu frate-tău, și-apoi atunci rușinea ta n-a fi proastă. Dar dă, cearcă și tu, să vezi cum ți-a sluji norocul. Vorba ceea: „Fiecare pentru sine, croitor de pâine”. De-i izbuti, bine-de-bine, iară de nu, au mai pățit și alți voinici ca tine...

Atunci feciorul cel mijlociu, pregătindu-și cele trebuitoare și primind și el carte din mâna tată-său către împăratul, își ia ziua bună de la frați, și a doua zi pornește și

el. Și merge, și merge, până se înnoptează bine. Și când prin dreptul podului, numai iaca și ursul: mor! mor! mor! Calul fiului de crai începe atunci a forăi, a sări în două picioare și a da înapoi. Și fiul craiului, văzând că nu-i lucrul de șagă, se lasă și el de împărăție și, cu rușinea lui, se întoarce înapoi la tată-său acasă. Craiul, cum îl vede, zice:

— Ei, dragul tatei, așa-i că s-a împlinit vorba ceea: „Apără-mă de găini, că de câini nu mă tem”.

— Ce fel de vorbă-i asta, tată?! zise fiu-său rușinat; la d-ta urșii se cheamă găini? Ba, ia acum cred eu frăține-meu, că așa urs oștirea întreagă este în stare să o zdru-mice... Încă mă mir cum am scăpat cu viață; lehamite și de împărăție și de tot, că doar, slavă Domnului, am ce mânca la casa d-tale.

— Ce mânca văd eu bine că ai, despre asta nu e vorbă, fătul meu, zise craiul posomorât, dar ia spuneți-mi: rușinea unde o puneți? Din trei feciori câți are tata, nici unul să nu fie bun de nimica?!

Apoi, drept să vă spun, că atunci degeaba mai stricați mâncarea, dragii mei... Să umblați numai așa, frunza frăținelului, toată viața voastră și să vă lăudați că sunteți feciori de crai, asta nu miroase a nas de om... Cum văd eu, frate-meu se poate culca pe o ureche din partea voastră; la sfântul Așteaptă s-a împlini dorința lui. Halal de nepoți ce are! Vorba ceea:

La plăcinte, înainte  
Și la război, înapoi.

Fiul craiului cel mai mic, făcându-se atunci roș cum îi gotca, iese afară în grădină și începe a plânge în inima sa, lovit fiind în adâncul sufletului de apăsătoarele cuvinte ale părintelui său. Și cum sta el pe gânduri și nu se dumerea ce să facă pentru a scăpa de rușine, numai iaca se trezește

dinaintea lui cu o babă gârbovită de bătrânețe, care umbla după milostenie.

— Da' ce stai așa pe gânduri, luminate crăișor? zise baba; alungă mâhnirea din inima ta, căci norocul îți râde din toate părțile și nu ai de ce fi supărat. Ia, mai bine miluiește baba cu ceva.

— Ia lasă-mă-ncolo, mătușă, nu mă supăra, zise fiul craiului; acum am altele la capul meu.

— Fecior de crai, vedea-te-aș împărat! Spune babei ce te chinuiește; că, de unde știi, poate să-ți ajute și ea ceva.

— Mătușă, știi ce? Una-i una și două-s mai multe; lasă-mă-n pace, că nu-mi văd lumea înaintea ochilor de necaz.

— Luminate crăișor, să nu bănuiești, dar nu te iuți așa de tare, că nu știi de unde-ți poate veni ajutor.

— Ce vorbești în dodii, mătușă? Tocmai de la una ca d-ta ți-ai găsit să aștept eu ajutor?

— Poate ți-i deșanț de una ca aceasta? zise baba. Hei, luminate crăișor! Cel-de-sus varsă darul său peste cei neputincioși; se vede că așa place sfinției-sale. Nu căuta că mă vezi gârbovă și stremțuroasă, dar, prin puterea ce-mi este dată, știu dinainte ceea ce au de gând să izvodească puternicii pământului și adeseori râd cu hohot de nepriceperea și slăbiciunea lor. Așa-i că nu-ți vine a crede, dar să te ferească Dumnezeu de ispită! Căci multe au mai văzut ochii mei de-atâta amar de veacuri câte port pe umerii aceștia. O! crăișorule! crede-mă, că să aibi tu puterea mea, ai vântura țările și mărilor, pământul l-ai da de-a dura, lumea aceasta ai purta-o, uite așa, pe degete, și toate ar fi după gândul tău. Dar uite ce vorbește gârbova și neputincioasa! Iartă-mă, Doamne, că nu știu ce mi-a ieșit din gură! Luminate crăișor, miluiește baba cu ceva!

Fiul craiului, fermecat de vorbele babei, scoate atunci

un ban și zice:

— Ține, mătușă, de la mine puțin și de la Dumnezeu mult.

— De unde dai, milostivul Dumnezeu să-ți dea, zise baba, și mult să te înzilească, luminate crăișor, că mare norocire te așteaptă. Puțin mai este, și ai să ajungi împărat, care n-a mai stat altul pe fața pământului așa de iubit, de slăvit și de puternic. Acum, luminate crăișor, ca să vezi cât poate să-ți ajute milostenia, stai liniștit, uită-te drept în ochii mei și ascultă cu luare-aminte ce ți-o spune: du-te la tată-tău și cere să-ți dea calul, armele și hainele cu care a fost el mire, și atunci ai să te poți duce unde n-au putut merge frații tăi; pentru că ție a fost scris de sus să-ți fie dată această cinste. Tatu-tău s-a împotrivi și n-a vrea să te lase, dar tu stăruiește pe lângă dânsul cu rugămintă, că ai să-l îndupleci. Hainele despre care ți-am vorbit sunt vechi și ponosite, și armele ruginite, iară calul ai să-l poți alege punând în mijlocul hergheliei o tavă plină cu jăratic, și care dintre cai a veni la jăratic să mănânce, acela are să te ducă la împărăție și are să te scape din multe primejdii. Ține minte ce-ți spun eu, că poate să ne mai întâlnim la vrun capăt de lume: căci deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om!

Și pe când vorbea baba aceste, o vede învăluită într-un hobot alb, ridicându-se în văzduh, apoi înălțându-se tot mai sus, și după aceea n-o mai zări defel. Atunci o înfiorare cuprinde pe fiul craiului, rămânând uimit de spaimă și mirare, dar pe urmă, venindu-i inima la loc și plin de încredere în sine că va izbuti la ceea ce gândea, se înfățișază înaintea tată-său, zicând:

— Dă-mi voie ca să mă duc și eu pe urma fraților mei, nu de alta, dar ca să-mi încerc norocul. Și ori oi putea

izbuti, ori nu, dar îți făgăduiesc dinainte că, odată pornit din casa d-tale, înapoi nu m-oi mai întoarce, să știu bine că m-oi întâlni și cu moartea în cale.

— Lucru negândit, dragul tatei, să aud așa vorbe toc-mai din gura ta, zise craiul. Frații tăi au dovedit că nu au inimă într-înșii, și din partea lor mi-am luat toată nădejdea. Doar tu să fii mai viteaz, dar parcă tot nu-mi vine a crede. Însă, dacă vrei și vrei numaidecât să te duci, eu nu te opresc, dar mi-i nu cumva să te întâlnești cu scârba în drum și să dai și tu cinstea pe rușine, c-apoi atunci curat îți spun că nu mai ai ce căuta la casa mea.

— Apoi dă, tată, omul e dator să se încerce. Am să pornesc și eu într-un noroc și cum a da Dumnezeu! Numai, te rog, dă-mi calul, armele și hainele cu care ai fost d-ta mire, ca să mă pot duce.

Craiul, auzind aceasta, parcă nu i-a prea venit la socoteală și, încrețind din sprâncene, a zis:

— Hei, hei! dragul tatei, cu vorba aceasta mi-ai adus aminte de cântecul cela:

Voinic tânăr, cal bătrân,  
Greu se-ngăduie la drum!

D-apoi calul meu de pe atunci cine mai știe unde i-or fi putrezind ciolanele! Că doar nu era să trăiască un veac de om! Cine ți-a vârât în cap și una ca aceasta, acela încă-i unul... Ori vorba ceea: Pesemne umbli după cai morți să le iei potcoavele.

— Tată, atâta cer și eu de la d-ta. Acum, ori c-a fi trăind calul, ori că n-a fi trăind, aceasta mă privește pe mine; numai vreau să știu dacă mi-l dai ori ba.

— Din partea mea, dat să-ți fie, dragul tatei, dar mi-i de-a mirarea de unde ai să-l iei, dacă n-are ființă pe lume.

— Despre aceasta nu mă plâng eu, tată, bine că mi l-ai

dat; de unde-a fi, de unde n-a fi, dacă l-oi găsi, al meu să fie.

Și atunci, odată se suie în pod și coboară de-acolo un căpăstru, un frâu, un bici și o șa, toate colbăite, sfarogite și vechi ca pământul. Apoi mai scoate dintr-un gherghiriu niște straie foarte vechi, un arc, niște săgeți, un paloș și un buzdugan, toate pline de rugină, și se apucă de le grijește bine și le pune deoparte. Pe urmă umple o tava cu jărat, se duce cu dânsa la herghelie și o pune jos între cai. Și atunci, numai iaca ce iese din mijlocul hergheliei o răpciugă de cal, grebănos, dupuros și slab, de-i numărărai coastele; și venind de-a dreptul la tava, apucă o gură de jărat. Fiul craiului îi și trage atunci cu frâul în cap, zicând:

— Ghijoagă urâcioasă ce ești! din toți caii, tocmai tu te-ai găsit să mănânci jărat! De te-a împinge păcatul să mai vii o dată, vai de steaua ta are să fie!

Apoi începe a purta caii încolo și încoace, și numai iaca slăbătura cea de cal iar se repede și apucă o gură de jărat. Fiul craiului îi mai trage și atunci un frâu în cap, cât ce poate, și apoi iar începe a purta caii de colo până colo, să vadă, nu cumva a veni alt cal să mănânce jărat. Și numai iaca, și a treia oară, tot gloaba cea de cal vine și începe a mânca la jărat, de n-a mai rămas. Atunci fiul craiului, mânios, îi mai trage un frâu, iar cât ce poate, apoi îl prinde în căpăstru și, punându-i frâul în cap, zice în gândul său: "Să-l iau, ori să-i dau drumul? Mă tem că m-oi face de râs. Decât cu așa cal, mai bine pedestru".

Și cum sta el în cumpene, să-l ia, să nu-l ia, calul se și scutură de trei ori, și îndată rămâne cu părul lins-prelins și tânăr ca un tretin, de nu era alt mânzoc mai frumos în toată herghelia. Și apoi, uitându-se țință în ochii fiului de



crai, zice:

— Sui pe mine, stăpâne, și țiine-te bine! Fiul craiului, punându-i zabala în gură, încalecă, și atunci calul odată zboară cu dânsul până la nouri și apoi se lasă în jos ca o săgeată. După aceea mai zboară încă o dată până la lună și iar se lasă în jos mai iute decât fulgerul. Și unde nu mai zboară și a treia oară până la soare și, când se lasă jos, întreabă:

— Ei, stăpâne, cum ți se pare? Gândit-ai vrodată că ai să ajungi: soarele cu picioarele, luna cu mâna și prin nouri să cauți cununa?

— Cum să mi se pară, dragul meu tovarăș? Ia, m-ai băgat în toate grozile morții, căci, cuprins de amețeală, nu mai știam unde mă găsesc și cât pe ce erai să mă prăpădești.

— Ia, așa am amețit și eu, stăpâne, când mi-ai dat cu frâul în cap, să mă prăpădești, și cu asta am vrut să-mi răstorc cele trei lovituri. Vorba ceea: una pentru alta. Acum cred că mă cunoști și de urât și de frumos, și de bătrân și de tânăr, și de slab și de puternic; de-aceea mă fac iar cum m-ai văzut în herghelie, și de-acum înainte sunt gata să te întovărășesc oriunde mi-i porunci, stăpâne. Numai să-mi spui dinainte cum să te duc: ca vântul ori ca gândul?

— De mi-i duce ca gândul, tu mi-i prăpădi, iar de mi-i duce ca vântul, tu mi-i folosi, căluțul meu, zise fiul craiului.

— Bine, stăpâne. Acum sui pe mine fără grija și hai să te duc unde vrei.

Fiul craiului, încălecând, îl netezește pe coamă și zice:  
— Hai, căluțul meu! Atunci calul zboară lin ca vântul, și când vântul a aburit, iaca și ei la crai în ogradă au sosit.

— Bun sosit la noi, voinice! zise craiul, cam cu jumătate de gură. Dar aista cal ți l-ai ales?...

— Apoi dă, tată, cum a dat târgul și norocul; am de trecut prin multe locuri și nu vreau să mă ia oamenii la ochi. M-oi duce și eu cât călare, cât pe jos, cum oi putea.

Și zicând aceste, pune tarnița pe cal, anină armele la oblânc, își ia merinde și bani de ajuns, schimburi în desagi și o ploscă plină cu apă. Apoi sărută mâna tată-său, primind carte de la dânsul către împăratul, zice rămas bun fraților săi și a treia zi către seară pornește și el, mergând din pasul calului. Și merge el, și merge, până se înnoptează bine. Și, prin dreptul podului, numai iaca îi iese și lui ursul înainte, mornăind înfricoșat. Calul atunci dă năvală asupra ursului, și fiul craiului, ridicând buzduganul să dea, numai iaca ce aude glas de om zicând:

— Dragul tatei, nu da, că eu sunt. Atunci fiul craiului descalecă, și tată-său, cuprinzându-l în brațe, îl sărută și-i zice:

— Fătul meu, bun tovarăș ți-ai ales; de te-a învățat cineva, bine ți-a priit, iară de-ai făcut-o din capul tău, bun cap ai avut. Mergi de-acum tot înainte, că tu ești vrednic de împărat. Numai ține minte sfatul ce-ți dau: în călătoria ta ai să ai trebuință și de răi, și de buni, dar să te ferești de omul roș, iară mai ales de cel spân, cât îi putea; să n-ai de-a face cu dâșii, căci sunt foarte șugubeți. Și, la toată întâmplarea, calul, tovarășul tău, te-a mai sfătuit și el ce ai să faci, că de multe primejdii m-a scăpat și pe mine în tinerețile mele! Na-ți acum și pielea asta de urs, că ți-a prinde bine vreodată.

Apoi, dezmiardând calul, îi mai sărută de câteva ori pe amândoi și le zice:

— Mergeți în pace, dragii mei. De-acum înainte, Dumnezeu știe când ne-om mai vedea!...

Fiul craiului atunci încalecă, și calul, scuturându-se,

mai arată-se o dată tânăr, cum îi plăcea craiului, apoi face o săritură înapoi și una înainte și se cam mai duc la împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvântul din poveste, înainte mult mai este. Și merg ei o zi, merg două, și merg patruzeci și nouă, până ce de la o vreme le intră calea în codru și atunci numai iaca ce le iese înainte un om spân și zice cu îndrăzneală fiului de crai:

— Bun întâlnișul, voinice! Nu ai trebuință de slugă la drum? Prin locurile iestea e cam greu de călătorit singur; nu cumva să-ți iasă vro dihanie ceva înainte și să-ți scurteze cărările. Eu cunosc bine pe-aici, și poate mai încolo să ai nevoie de unul ca mine.

— Poate să am, poate să n-am, zise fiul craiului, uitându-se țință în ochii Spânului, dar acum deodată mă las în voia întâmplării, și apoi, dând piteni calului, pornește.

Mai merge el înainte prin codru cât merge, și, la o strămoare, numai iaca ce Spânul iar îi iese înainte, prefăcut în alte straie, și zice cu glas subțiratic și necunoscut:

— Bună calea, drumețule! — Bună să-ți fie inima, cum ți-i căutătura, zise fiul craiului. — Cât despre inima mea, s-o dea Dumnezeu oricui, zise Spânul oftând... Numai ce folos? Omul bun n-are noroc; asta-i știută; rogu-te, să nu-ți fie cu supărare, drumețule, dar fiindcă a venit vorba de-așa, îți spun, ca la un frate, că din cruda copilărie slujesc prin străini, și încaltea nu mi-ar fi ciudă, când n-aș vra să mă dau la treabă, căci cu munca m-am trezit. Dar așa, muncesc, muncesc, și nu s-alege nimica de mine; pentru că tot de stăpâni calici mi-am avut parte. Și vorba ceea: La calic slujești, calic rămâi. Când aș da odată peste un stăpân cum gândesc eu, n-aș ști ce să fac să nu-l smintesc. Nu cumva ai trebuință de slugă, voinice? Cum te văd, sameni a avea seu la rărunchi. De ce te scumpești pentru nimica

toată și nu-ți iei o slugă vrednică, ca să-ți fie mână de ajutor la drum? Locurile aiestea sunt șugubețe; de unde știi cum vine întâmplarea, și, Doamne ferește, să nu-ți cadă greu singur.

— Acum deodată încă tot nu, zise fiul craiului cu mâna pe buzdugan; m-oi mai sluji și eu singur, cum oi putea, și dând iar pinteni calului, pornește mai repede.

Și mergând el tot înainte prin codri întunecoși, de la un loc se închide calea și încep a i se încurca cărările, încât nu se mai pricepe fiul craiului acum încotro să apuce și pe unde să meargă.

— Ptiu, drace! iaca în ce încurcătură am intrat! Asta-i mai rău decât poftim la masă, zise el. Nici tu sat, nici tu târg, nici tu nimica. De ce mergi înainte, numai peste pustietăți dai; parcă a pierit sămânța omenească de pe fața pământului. Îmi pare rău că n-am luat măcar spânul cel de-al doilea cu mine. Dacă s-a aruncat în partea mâne-sa, ce-i vinovat el? Tata așa a zis, însă la mare nevoie ce-i de făcut? vorba ceea: Rău-i cu rău, dar e mai rău făr' de rău. Și tot horhăind el când pe o cărare, când pe un drum părăsit, numai iaca ce iar îi iese Spânul înainte, îmbrăcat altfel și călare pe un cal frumos, și, prefăcându-și glasul, începe a căina pe fiul craiului, zicând:

— Sărmane omule, rău drum ai apucat! Se vede că ești străin și nu cunoști locurile pe aici. Ai avut mare noroc de mine, de n-ai apucat a coborî priporul ista, că erai prăpădit. Ia, colo devala, în înfundătura ceea, un taur grozav la mulți bezmetici le-a curmat zilele. Și eu, mai deunăzi, cât mă vezi de voinic, de-abia am scăpat de dânsul, ca prin urechile acului. Întoarce-te înapoi, ori, dacă ai de dus înainte, ia-ți un ajutor pe cineva. Chiar și eu m-aș tocmi la d-ta, dacă ți-a fi cu plăcere.

— Așa ar trebui să urmez, om bun, zise fiul craiului, dar ți-oi spune drept: tata mi-a dat în grijă, când am pornit de-acasă, ca să mă feresc de omul roș, iară mai ales de cel spân, cât oi putea; să n-am de a face cu dâșii nici în clin, nici în mîinecă; și dacă n-ai fi spân, bucuros te-aș tocmi.

— Hei, hei! călătorule. Dacă ți-i vorba de-așa, ai să-ți rupi ciochinele umblând și tot n-ai să găsești slugă cum cauți d-ta, că pe-aici sunt numai oameni spâni. Ș-apoi, când este la adicălea, te-aș întreba: ca' ce fel de zăticneală ai putea să întâmpini din pricina asta? Pesemne n-ai auzit vorba ceea: că de păr și de coate-goale nu se plînge nimene. Și când nu sunt ochi negri, săruți și albaștri! Așa și d-ta: mulțumește lui Dumnezeu că m-ai găsit și tocmește-mă. Și dacă-i apuca odată a te deprinde cu mine, știi bine că n-am să pot scăpa ușor de d-ta, căci așa sunt eu în felul meu, știi una și bună: să-mi slujesc stăpânul cu dreptate. Hai, nu mai sta la îndoială, că mă tem să nu ne-apuce noaptea pe aici. Și când ai avea încăltea un cal bun, calea-valea, dar cu smârtoagul ista îți duc vergile.

— Apoi dă, Spânule, nu știi cum să fac, zise fiul craiului. Din copilăria mea sunt deprins a asculta de tată și, tocmindu-te pe tine, parcă-mi vine nu știi cum. Dar, fiindcă mi-au mai ieșit până acum înainte încă doi spâni, și cu tine al treilea, apoi mai-mi vine a crede că asta-i țara spânilor și n-am încotro; mort-copt, trebuie să te iau cu mine, dacă zici că știi bine locurile pe aici.

Și, din două vorbe, fiul craiului îl tocmește și după aceea pornesc împreună să iasă la drum, pe unde arată Spânul. Și mergând ei o bucată bună, Spânul se prefacă că-i e sete și cere plosca cu apă de la stăpânul-său. Fiul craiului i-o dă, și Spânul, cum o pune la gură, pe loc o și ia, oțărându-se, și varsă toată apa dintr-însa. Fiul craiului

zice atunci supărat:

— Dar bine, Spânule, de ce te apuci? Nu vezi că pe aici e mare lipsă de apă? Și pe arșița asta o să ne uscăm de sete.

— Să avem iertare, stăpâne! Apa era bâhlită și ne-am fi putut bolnăvi. Cât despre apa bună, nu vă îngrijiți; acuș avem să dăm peste o fântână cu apă dulce și rece ca gheața. Acolo vom poposi puțin, oi clătări plosca bine și-o umple-o cu apă proaspătă, ca să avem la drum, căci mai încolo nu prea sunt fântâni, și, din partea apei, mi se pare că i-om duce dorul. Și cârnind pe o cărare, mai merg ei oleacă înainte, până ce ajung într-o poiană și numai iaca ce dau de o fântână cu ghizdele de stejar și cu un capac deschis în lături. Fântâna era adâncă și nu avea nici roată, nici cumpănă, ci numai o scară de coborât până la apă.

— Ei, ei! Spânule, acum să te văd cât ești de vrednic, zise fiul craiului. Spânul atunci zâmbește puțin și, coborându-se în fântână, umple întâi plosca și o pune la sold. Apoi, mai stând acolo în fund pe scară, aproape de fața apei, zice:

— Ei, da' ce răcoare-i aici! "Chima răului pe malul pâraului!" Îmi vine să nu mai ies afară. Dumnezeu să ușureze păcatele celui cu fântâna, că bun lucru a mai făcut. Pe arșițele ieste, o răcoreală ca asta mult plătește!

Mai șede el acolo puțin și apoi iese afară, zicând: — Doamne, stăpâne, nu știi cât mă simțesc de ușor; parcă îmi vine să zbor, nu altăceva! Ia vâra-te și d-ta oleacă, să vezi cum ai să te răcorești; așa are să-ți vină de îndemână după asta, de are să ți se pară că ești ușor cum îi pana...

Fiul craiului, boboc în felul său la trebi de aieste, se potrivește Spânului și se bagă în fântână, fără să-i trăsnească prin minte ce i se poate întâmpla. Și cum sta și el acolo de se răcorea, Spânul face tranc! capacul pe gura

fântânii, apoi se suie deasupra lui și zice cu glas răutăcios:

— Alelei! fecior de om viclean ce te găsești; tocmai de ceea ce te-ai păzit n-ai scăpat. Ei, că bine mi te-am căptușit! Acum să-mi spui tu cine ești, de unde vii și încotro te duci, că, de nu, acolo îți putrezesc ciolanele!

Fiul craiului ce era să facă? Îi spune cu de-amănuntul, căci, dă, care om nu ține la viață înaintea de toate?

— Bine, atâta am vrut să aflu din gura ta, pui de viperă ce mi-ai fost, zice atunci Spânul: numai cată să fie așa, că, de te-oi prinde cu oca mică, greu are să-ți cadă. Chiar acum aș putea să te omor, în voia cea bună, dar mi-i milă de tinerețile tale... Dacă vrei să mai vezi soarele cu ochii și să mai calci pe iarbă verde, atunci jură-mi-te pe ascuțișul paloșului tău că mi-i da ascultare și supunere întru toate, chiar și-n foc de ți-aș zice să te arunci. Și, de azi înaintea, eu o să fiu în locul tău nepotul împăratului, despre care mi-ai vorbit, iară tu — sluga mea; și atâta vreme să ai a mă sluji, până când îi muri și iar îi învia. Și oriunde vei merge cu mine, nu care cumva să bleștești din gură către cineva despre ceea ce a urmat între noi, că te-am șters de pe fața pământului. Îți place așa să mai trăiești, bine-de-bine; iară de nu, spune-mi verde în ochi, ca să știu ce leac trebuie să-ți fac...

Fiul craiului, văzându-se prins în clește și fără nici o putere, îi jură credință și supunere întru toate, lăsându-se în știrea lui Dumnezeu, cum a vrea el să facă. Atunci Spânul pune mâna pe cartea, pe banii și pe armele fiului de crai și le ia la sine; apoi îl scoate din fântână și-i dă paloșul să-l sărute, ca semn de pecetluire a jurământului, zicând:

— De-acum înaintea să știi că te cheamă Harap-Alb; aista ți-i numele, și altul nu.

După aceasta încalecă, fiecare pe calul său, și pornesc,

Spânul înainte, ca stăpân, Harap-Alb în urmă, ca slugă, mergând spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvântul din poveste, înainte mult mai este.

Și merg ei, și merg, cale lungă să le-ajungă, trecând peste nouă mări, peste nouă țări și peste nouă ape mari, și într-o târzie vreme ajung la împărăție.

Și cum ajung, Spânul se înfățișază înaintea împăratului cu carte din partea craiului. Și împăratul Verde, citind cartea, arde de bucurie că i-a venit nepotul, și pe dată îl și face cunoscut curții și fetelor sale, care îl primesc cu toată cinstea cuvenită unui fiu de crai și moștenitor al împăratului.

Atunci Spânul, văzând că i s-au prins minciunile de bine, cheamă la sine pe Harap-Alb și-i zice cu asprime:

— Tu să șezi la grajd nedezipit și să îngrijești de calul meu ca de ochii din cap, că de-oi veni pe-acolo și n-oi găsi trebile făcute după plac, vai de pielea ta are să fie. Dar până atunci, na-ți o palmă, ca să ții minte ce ți-am spus. Bagat-ai în cap vorbele mele?

— Da, stăpâne, zise Harap-Alb, lăsând ochii în jos. Și, ieșind, pornește la grajd. Cu asta a voit Spânul să-și arate arama și să facă pe Harap-Alb ca să-i ia și mai mult frica.

Fetele împăratului întâmplându-se de față când a lovit Spânul pe Harap-Alb, li s-a făcut milă de dânsul și au zis Spânului cu binișorul:

— Vere, nu faci bine ceea ce faci. Dacă este că a lăsat Dumnezeu să fim mari peste alții, ar trebui să avem milă de dânsii, că și ei, sărmanii, sunt oameni!

— Hei, dragele mele vere, zice Spânul cu viclenia lui obicinuită; d-voastră încă nu știți ce-i pe lume. Dacă dobitoacele n-ar fi fost înfrânate, de demult ar fi sfâșiat pe om. Și trebuie să știți că și între oameni cea mai mare



parte sunt dobitoare, care trebuiesc ținute din frâu, dacă ți-i voia să faci treabă cu dânșii.

Ei, apoi... zi că nu-i lumea de-apoi! Să te ferească Dumnezeu când prinde mămăliga coajă. Vorba ceea:

Dă-mi, Doamne, ce n-am avut,  
Să mă mier ce m-a găsit.

Fetele atunci au luat altă vorbă, dar din inima lor nu s-a șters purtarea necuviincioasă a Spânului, cu toate îndreptările și înrudirea lui, pentru că bunătatea nu are de-a face cu răutatea. Vorba ceea:

Vița-de-vie, tot în vie,  
Iară vița-de-boz, tot răgoz.

Și din ceasul acela au început a vorbi ele înde ele, că Spânul defel nu samănă în partea lor, nici la chip, nici la bunătate; și că Harap-Alb, sluga lui, are o înfățișare mult mai plăcută și seamănă a fi mult mai omenos. Pesemne inima le spunea că Spânul nu le este văr, și de aceea nu-l puteau mistui. Așa îl urâse ele de tare acum, că, dacă ar fi fost în banii lor, s-ar fi lepădat de Spân ca de Ucigă-l-crucea. Dar nu aveau ce se face de împăratul, ca să nu-i aducă supărare.

Amu, într-una din zile, cum ședea Spânul la ospăț împreună cu moșu-său, cu verele sale și cu alții, câți se întâmplase, li s-au adus mai la urmă în masă și niște sălăți foarte minunate. Atunci împăratul zice Spânului :

— Nepoate, mai mâncat-ai sălăți de aceste de când ești? — Ba nu, moșule, zice Spânul; tocmai eram să vă întreb de unde le aveți, că tare-s bune!... O haraba întreagă aș fi în stare să mănânc, și parcă tot nu m-aș sătura.

— Te crede moșul, nepoate, dar când ai ști cu ce greutate se capătă! pentru că numai în Grădina Ursului, dacă-i fi auzit de dânsa, se află sălăți de aceste, și mai rar om care

să poată lua dintr-însele și să scape cu viață. Între toți oamenii din împărăția mea, numai un pădurar se bizuiește la treaba asta. Și acela, el știe ce face, ce drege, de-mi aduce din când în când așa, câte puține, de poftă.

Spânul, voind să piardă acum pe Harap-Alb cu orice preț, zise împăratului:

— Doamne, moșule, de nu mi-a aduce sluga mea sălăți de aceste și din piatra seacă, mare lucru să fie!

— Ce vorbești, nepoate! zise împăratul; unul ca dânsul, și încă necunoscător de locurile acestea, cum crezi că ar putea face această slujbă? Doar de ți-i greu de viața lui.

— Ia las', moșule, nu-i duce grija; pun rămășag că are să-mi aducă sălăți întocmai ca aceste, și încă multe, că știu eu ce poate el.

Ș-odată cheamă Spânul pe Harap-Alb și-i zice răstit: — Acum degrabă să te duci cum îi ști tu și să-mi aduci sălăți de aceste din Grădina Ursului. Hai, ieși repede și pornește, că nu-i vreme de pierdut. Dar nu cumva să faci de altfel, că nici în borta șoarecului nu ești scăpat de mine!

Harap-Alb iese mâhnit, se duce în grajd și începe a-și netezi calul pe coamă, zicând:

— Ei, căluțul meu, când ai ști tu în ce necaz am intrat! Sfânt să fie rostul tătâne-meu, că bine m-a învățat! Așa-i că, dacă n-am ținut seamă de vorbele lui, am ajuns slugă la dârloagă și acum, vrând-nevrând, trebuie s-ascult, că mi-i capul în primejdie?

— Stăpâne, zise atunci calul; de-acum înainte, ori cu capul de piatră, ori cu piatra de cap, tot atâta-i: fii odată bărbat și nu-ți face voie rea. Încalecă pe mine și hai! Știu eu unde te-oi duce, și mare-i Dumnezeu, ne-a scăpa el și din aceasta!

Harap-Alb, mai prinzând oleacă la inimă, încalecă și

se lasă în voia calului, unde vrea el să-l ducă.

Atunci calul pornește la pas, până ce iese mai încolo, ca să nu-i vadă nimene. Apoi își arată puterile sale, zicând:

— Stăpâne, ține-te bine pe mine, că am să zbor lin ca vântul, să cutreierăm pământul. Mare-i Dumnezeu și meșteru-i dracul. Helbet! vom putea veni de hac și Spânului celuia, nu-i e vremea trecută.

Și odată zboară calul cu Harap-Alb până la nouri; apoi o ia de-a curmezișul pământului: pe deasupra codrilor, peste vârful munților, peste apa mărilor și după aceea se lasă încet- încet într-un ostrov mândru din mijlocul unei mări, lângă o casuță singuratică, pe care era crescut niște mușchi pletos de o podină de gros, moale ca mătasa și verde ca buraticul.

Atunci Harap-Alb descalecă, și spre mai mare mirarea lui, numai iaca îl întâmpină în pragul ușii cerșetoarea căreia îi dăduse el un ban de pomană, înainte de pornirea lui de acasă.

— Ei, Harap-Alb, așa-i că ai venit la vorbele mele, că deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om? Află acum că eu sunt Sfânta Duminică și știu ce nevoie te-a adus pe la mine. Spânul vrea să-ți răpună capul cu orice chip și de-aceea te-a trimis să-i aduci sălăți din Grădina Ursului, dar i-or da ele odată pe nas... Rămâi aici în astă-noapte, ca să văd ce-i de făcut.

Harap-Alb rămâne bucuros, mulțumind Sfintei Dumini pentru buna găzduire și îngrijirea ce are de el.

— Fii încredințat că nu eu, ci puterea milosteniei și inima ta cea bună te ajută, Harap-Alb, zice Sfânta Duminică ieșind și lăsându-l în pace să se liniștească.

Și cum iese Sfânta Duminică afară, odată și pornește desculță prin rouă, de culege o poală de somnoroasă, pe

care o fierbe la un loc cu o vadră de lapte dulce și cu una de miere și apoi ia mursa aceea și iute se duce de o toarnă în fântâna din Grădina Ursului, care fântână era plină cu apă până la gură. Și mai stând Sfânta Duminică oleacă în preajma fântânii, numai iaca ce vede că vine ursul cu o falcă în cer și cu una în pământ, mornăind înfricoșat. Și cum ajunge la fântână, cum începe a bea lacom la apă și a-și linge buzele de dulceața și bunătatea ei. Și mai stă din băut, și iar începe a mornăi; și iar mai bea câte un răstimp, și iar mornăiește, până ce, de la o vreme, încep a-i slăbi puterile și, cuprins de ameteală, pe loc cade jos și adoarme mort, de puteai să tai lemne pe dânsul.

Atunci Sfânta Duminică, văzându-l așa, într-o clipă se duce și, deșteptând pe Harap-Alb chiar în miezul nopții, îi zice:

— Îmbracă-te iute în pielea cea de urs, care o ai de la tată- tău, apucă pe ici tot înainte, și cum îi ajunge în răscrucile drumului, ai să dai de Grădina Ursului. Atunci sai repede înlăuntru de-ți ia sălăți într-ales, și câte-i vrea de multe, căci pe urs l-am pus eu la cale. Dar, la toată întâmplarea, de-i vedea și-i vedea că s-a trezit și năvălește la tine, zvârle-i pielea cea de urs și apoi fugi încoace spre mine cât îi putea.

Harap-Alb face cum îi zice Sfânta Duminică. Și cum ajunge în grădină, odată începe a smulge la sălăți într-ales și leagă o sarcină mare, mare, cât pe ce să n-o poată ridica în spinare. Și când să iasă cu dânsa din grădină, iaca ursul se trezește, și după dânsul, Gavri! Harap-Alb, dacă vede reaua, i-aruncă pielea cea de urs, și apoi fuge cât ce poate cu sarcina în spate, tot înainte la Sfânta Duminică, scăpând cu obraz curat.

După aceasta, Harap-Alb, mulțumind Sfintei Dumi-

nici pentru binele ce i-a făcut, îi sărută mâna, apoi își ia sălățile și, încălecând, pornește spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvântul din poveste, înainte mult mai este.

Și mergând tot cum s-a dus, de la o vreme ajunge la împărăție și dă sălățile în mâna Spânului.

Împăratul și fetele sale, văzând aceasta, le-a fost de-a mirarea. Atunci Spânul zice îngâmfat:

— Ei, moșule, ce mai zici? — Ce să zic, nepoate? Ia, când aș avé eu o slugă ca aceasta, nu i-aș trece pe dinainte.

— D-apoi de ce mi l-a dat tata de-acasă? numai de vrednicia lui, zise Spânul; căci altfel nu-l mai luam după mine, ca să-mi încurce zilele.

La vro câteva zile după aceasta, împăratul arată Spânului niște pietre scumpe, zicând:

— Nepoate, mai văzut-ai pietre nestemate așa de mari și frumoase ca acestea de când ești?

— Am văzut eu, moșule, felurite pietre scumpe, dar ca aceste, drept să-ți spun, n-am văzut. Oare pe unde se pot găsi așa pietre?

— Pe unde să se găsească, nepoate! Ia, în Pădurea Cerbului. Și cerbul acela este bătut tot cu pietre scumpe, mult mai mari și mai frumoase decât aceste. Mai întâi, cică are una în frunte, de strălucește ca soarele. Dar nu se poate apropia nimene de cerb, căci este solomonit și nici un fel de armă nu-l prinde; însă el, pe care l-a zări, nu mai scapă cu viață. De-aceea fuge lumea de dânsul de-și scoate ochii; și nu numai atâta, dar chiar când se uită la cineva, fie om sau orice dihanie a fi, pe loc rămâne moartă. Și cică o mulțime de oameni și de sălbătăciuni zac fără suflare în pădurea lui numai din astă pricină: se vede că este solomonit, întors de la țată, sau dracul mai știe ce

are de-i așa de primejdios. Dar cu toate acestea, trebuie să știi, nepoate, că unii oameni îs mai al dracului decât dracul; nu se astâmpără nici în ruptul capului; măcar că au pățit multe, tot cearcă prin pădurea lui, să vadă, nu l-or putea găbui cumva? Și care dintre ei are îndrăzneala mare și noroc și mai mare, umblând pe acolo, găsește din întâmplare câte o piatră de aceste, picată de pe cerb, când se scutură el la șapte ani o dată, și apoi aceluia om nu-i trebuie altă negustorie mai bună. Aduce piatra la mine și i-o plătesc cât nu face; ba încă sunt bucuros că o pot căpăta. Și află, nepoate, că asemenea pietre fac podoaba împărăției mele, nu se găsesc altele mai mari și mai frumoase decât aceste la nici o împărăție, și de-aceea s-a dus vestea despre ele în toată lumea. Mulți împărați și crai înadins vin să le vadă, și li-i de-a mirarea de unde le am.

— Doamne, moșule! zise atunci Spânul; să nu te superi, dar nu știu ce fel de oameni fricoși aveți pe aici. Eu pun rămășag pe ce vrei că sluga mea are să-mi aducă pielea cerbului aceluia, cu cap cu tot, așa împodobit cum este.

Ș-odată cheamă Spânul pe Harap-Alb și-i zice: — Du-te în Pădurea Cerbului, cum îi ști tu, și măcar fă pe dracul în patru, sau orice-i face, dar numaidecât să-mi aduci pielea cerbului, cu cap cu tot, așa bătute cu pietre scumpe, cum se găsesc. Și doar te-a împinge păcatul să clintești vreo piatră din locul său, iară mai ales acea mare din fruntea cerbului, c-apoi atâta ți-i leacul! Hai, pornește iute, că nu-i vreme de pierdut!

Harap-Alb vede el bine unde merge treaba, că doar nu era din butuci; dar neavând încotro, iese mârșit, se duce iar în grajd la cal și, netezindu-l pe coamă, îi zice:

— Dragul meu căluț, la grea belea m-a vârat iar Spânul!... De-oi mai scăpa și din asta cu viață, apoi tot mai am

zile de trăit. Dar nu știu, zău, la cât mi-a sta norocul!

— Nu-i nimica, stăpâne, zise calul. Capul de-ar fi să-nătos, că belelele curg gărlă. Poate ai primit poruncă să jupești piatra morii și să duci pielea la împărăție...

— Ba nu, căluțul meu; alta și mai înfricoșată, zise Harap-Alb.

— Vorbă să fie, stăpâne, că tocmeala-i gata, zise calul. Nu te teme, știu eu năzdrăvăanii de ale Spânului; și să fi vrut, de demult i-aș fi făcut pe obraz, dar lasă-l să-și mai joace calul. Ce gândești? Și unii ca aceștia sunt trebuitori pe lume câteodată, pentru că fac pe oameni să prindă la minte... Zi și d-ta că ai avut să tragi un păcat strămoșesc. Vorba ceea: "Părinții mănâncă aguridă, și fiilor li se strepezesc dinții". Hai, nu mai sta la gânduri; încalecă pe mine și pune-ți nădejdea în Dumnezeu, că mare-i puterea Lui; nu ne-a lăsa el să suferim îndelung. Cum vrei. "Ce-i e scris omului în frunte-i e pus." Doar' mare-i Cel-de-sus! S-or sfârși ele și aceste de la o vreme...

Harap-Alb atunci încalecă, și calul pornește la pas, până ce iese mai încolo departe, ca să nu-i ia lumea la ochi. Și apoi, încordându-se și scuturându-se o dată voinicește, iară-și arată puterile, zicând:

— Ține-te zdravăn, stăpâne, că iar am să zbor:

În înaltul cerului,

Văzduhul pământului;

Pe deasupra codrilor,

Peste vârful munților,

Prin ceața măgurilor,

Spre noianul mărilor,

La crăiasa zânelor,

Minunea minunilor,

*Din ostrovul florilor.*

Și zicând aceste, odată și zboară cu Harap-Alb

În înaltul cerului,

Văzduhul pământului;

și o ia de-a curmeziș:

De la nouri către soare,

Printre lună și luceferi,

Stele mândre lucitoare,

și apoi se lasă lin ca vântul:

În ostrovul florilor,

La crăiasa zânelor,

Minunea minunilor.

Și când vântul a aburit, iaca și ei la Sfânta Duminică iar au sosit. Sfânta Duminică era acasă și, cum a văzut pe Harap-Alb poposind la ușa ei, pe loc l-a întâmpinat și i-a zis cu blândețe:

— Ei, Harap-Alb, așa-i că iar te-a ajuns nevoia de mine?

— Așa este, măicuță, răspunse Harap-Alb, cufundat în gânduri și galben la față, de parcă-i luase pânda de pe obraz. Spânul vrea să-mi răpună capul cu orice preț. Și de-aș muri mai degrabă, să scap odată de zbucium: decât așa viață, mai bine moarte de o mie de ori!

— Vai de mine și de mine, Harap-Alb, zise Sfânta Duminică; parcă nu te-aș fi crezut așa slab de înger, dar, după cât văd, ești mai fricos decât o femeie! Hai, nu mai sta ca o găină plouată! rămâi la mine în astă noapte și ți-oi da eu vrun ajutor. Mare-i Dumnezeu! N-a mai fi el după gândul Spânului. Însă mai rabdă și tu, fătul meu, că mult ai avut de răbdat și puțin mai ai. Pân-acum ți-a fost mai greu, dar de-acum înainte tot așa are să-ți fie, până ce-i ieși din slujba Spânului, de la care ai să tragi încă multe necazuri,



dar ai să scapi din toate cu capul teafăr, pentru că norocul te ajută.

— Poate așa să fie, măicuță, zise Harap-Alb, dar prea multe s-au îngrămădit deodată pe capul meu.

— Câte a dat Dumnezeu, Harap-Alb, zise Sfânta Duminică; așa a trebuit să se întâmple, și n-ai cui bănuî: pentru că nu-i după cum gândește omul, ci-i după cum vrea Domnul. Când vei ajunge și tu odată mare și tare, îi căuta să judeci lucrurile de-a fir-a-păr și vei crede celor asupriți și necăjiți, pentru că știi acum ce e necazul. Dar până atunci, mai rabdă, Harap-Alb, căci cu răbdarea îi frigi pielea.

Harap-Alb, nemaivând ce zice, mulțumește lui Dumnezeu, și de bine, și de rău, și Sfintei Duminici pentru buna găzduire și ajutorul făgăduit.

— Ia, acum mai vii de-acasă, fătul meu! Zică cine-a zice și cum a vrea să zică, dar când este să dai peste păcat, dacă-i înainte, te silești să-l ajungi, iar dacă-i în urmă, stai și-l aștepți. Mă rog, ce mai la deal, la vale? așa e lumea asta și, de-ai face ce-ai face, rămâne cum este ea; nu poți s-o întorci cu umărul, măcar să te pui în ruptul capului. Vorba ceea: "Zi-i lume și te mântuie". Dar ia să lăsăm toate la o parte și, până la una-alta, hai să vedem ce-i de făcut cu cerbul, că Spânul te-a fi așteptând cu nerăbdare. Și, dă, stăpân nu-i? trebuie să-l ascuți. Vorba ceea: „Leagă calul unde zice stăpânul”.

Și odată scoate Sfânta Duminică obrăzarul și sabia lui Statu-Palmă-Barbă-Cot, de unde le avea și, dându-le lui Harap-Alb, zice:

— Ține aceste, că au să-ți fie de mare trebuință unde mergem. Și chiar haidem, cu ajutorul Domnului, să isprăvim odată și trebușoara asta.

Și pe la cântatul cucoșilor se ia Sfânta Duminică îm-

preună cu Harap-Alb și se duc în Pădurea Cerbului. Și cum ajung în pădure, sapă o groapă adâncă de un stat de om, lângă un izvor, unde în fiecare zi pe la amiază venea cerbul de bea apă, apoi se culca acolo pe loc și dormea cât un bei, până ce asfințea soarele. Și după aceea, sculându-se, o lua în porneală și nu mai da pe la izvor iar până a doua zi pe la amiază.

— Ei, ei! acum groapa este gata, zise Sfânta Duminică. Tu, Harap-Alb, rămâi aici într-însa, toată ziua, și iaca ce ai de făcut: pune-ți obrăzarul cum se pune, iară sabia să n-o slăbești din mână; și de-amiază, când a veni cerbul aici la izvor să bea apă și s-a culca ș-a adormi, cu ochii deschiși, cum i-i feleșagul, tu, îndată ce l-îi auzi horăind, să ieși încetîșor și să potrivești așa ca să-i zbori capul dintr-o singură lovitură de sabie, și apoi repede să te arunci în groapă și să șezi acolo într-însa până după asfințitul soarelui. Capul cerbului are să te strige până atunci mereu pe nume, ca să te vadă, dar tu nu cumva să te îndupleci de rugămintea lui și să te ițești la dânsul, că are un ochi otrăvit și, când l-a pironi spre tine, nu mai trăiești. Însă, cum a asfinți soarele, să știi că a murit cerbul. Și atunci să iei fără frică să-i jupești pielea, iară capul să-l iei așa întreg, cum se găsește, și apoi să vii la mine.

Și așa, Sfânta Duminică se ia și se întoarnă singură acasă. Iară Harap-Alb rămâne la pândă în groapă. Și, când pe la amiază, numai iaca ce aude Harap-Alb un muget înădușit: cerbul venea boncăluind. Și ajungând la izvor, odată și începe a bea hâlpav la apă rece; apoi mai boncăluiește, și iar mai bea câte un răstimp, și iar mai boncăluiește, și iar mai bea, până ce nu mai poate. După aceea începe a-și arunca țărnă după cap, ca buhaiul, și apoi, scurmând de trei ori cu piciorul în pământ, se tologește

jos pe pajiște, acolo pe loc, mai rumegă el cât mai rumegă, și pe urmă se așterne pe somn, și unde nu începe a mâna porcii la jir.

Harap-Alb, cum îl aude horăind, iese afară încetișor și, când îl croiește o dată cu sabia pe la mijlocul gâtului, îi și zboară capul cât colo de la trup și apoi Harap-Alb se aruncă fără sine în groapă, după cum îl povățuise Sfânta Duminică. Atunci sângele cerbului odată a și-nceput a curge gâlgâind și a se răspândi în toate părțile, îndreptându-se și năboind în groapă peste Harap-Alb, de cât pe ce era să-l înece. Iară capul cerbului, zvârcolindu-se dureros, striga cu jale, zicând:

— Harap-Alb, Harap-Alb! De nume ți-am auzit, dar de văzut nu te-am văzut. Ieși numai oleacă să te văd înalta, vrednic ești de comoara ce ți-o las, și apoi să mor cu plăcere, dragul meu!

Dar Harap-Alb tăcea molcum și de-abia își putea descleșta picioarele din sângele încheșat, care era mai-mai să umple groapa. În sfârșit, mai strigă el, capul cerbului, cât mai strigă, însă Harap-Alb nici nu răspunde, nici se arată, și de la o vreme se face tăcere. Și așa, după asfințitul soarelui, Harap-Alb iese din groapă, jupește pielea cerbului cu băgare de seamă, să nu smintească vreo piatră din locul ei, apoi ia capul întreg, așa cum se găsea, și se duce la Sfânta Duminică.

— Ei, Harap-Alb, zise Sfânta Duminică, așa-i că am scos-o la capăt și asta?

— Așa; cu ajutorul lui Dumnezeu și cu al sfinției-voastre, răspunde Harap-Alb, am izbutit, măicuță, să facem și acum pe cheful Spânului, rămânere-aș păgubaș de dânsul să rămân, și să-l văd când mi-oi vedea ceafa; atunci, și nici atunci, că tare mi-i negru înaintea ochilor!

— Lasă-l, Harap-Alb, în plata lui Dumnezeu, că și-a da el Spânul peste om vrodată; pentru că nu-i nici o faptă fără plată, zise Sfânta Duminică. Mergi de i le du și acestea, că i-or rămânea ele de cap odată.

Atunci Harap-Alb, mulțumind Sfintei Duminici, îi sărută mâna, apoi încalecă pe cal și pornește tot cum a venit, mergând spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvântul din poveste, înainte mult mai este... Și pe unde trecea, lumea din toate părțile îl înghesuia: pentru că piatra cea mare din capul cerbului strălucea de se părea că Harap-Alb soarele cu el îl ducea.

Mulți crai și împărați ieșeau înaintea lui Harap-Alb, și care dincotro îl ruga, unul să-i dea bănărit, cât a cere el, altul să-i dea fata și jumătate de împărăție; altul să-i dea fata și împărăția întreagă pentru asemenea odoare. Dar Harap-Alb ca de foc se ferea și, urmându-și calea înainte, la stăpănu-său le ducea.

Și într-una din seri, cum ședea Spânul împreună cu moșus ău și cu verile sale sus într-un foișor, numai iaca ce zăresc în depărtare un sul de raze scânteietoare, care venea înspre dânșii; și de ce se apropia, de ce lumina mai tare, de le fura vederile. Și deodată toată suflarea s-a pus în mișcare: lumea de pe lume, fiind în mare nedumerire, alerga să vadă ce minune poate să fie. Și, când colo, cine era? Harap-Alb, care venea în pasul calului, aducând cu sine pielea și capul cerbului pe care le-a și dat în mâna Spânului.

La vederea acestei minunății, toți au rămas încremeniți și, uitându-se unii la alții, nu știau ce să zică. Pentru că în adevăr era și lucru de mirare!

Dar Spânul, cu viclenia sa obicinuită, nu-și pierde cum-pătul. Și, luând vorbă, zice împăratului:

— Ei, moșule, ce mai zici? adeveritu-s-au vorbele mele?  
— Ce să mai zic, nepoate?! răspunse împăratul uimit. Ia, să am eu o slugă așa de vrednică și credincioasă ca Harap-Alb, aș pune-o la masă cu mine, că mult prețuiește omul acesta!

— Ba să-și pună pofta-n cui! răspunse Spânul cu glas răutăcios. Asta n-aș face-o eu de-ar mai fi el pe cât este; doar nu-i frate cu mama, să-l pun în capul cinstei! Eu știu, moșule, că sluga-i slugă și stăpânu-i stăpân; s-a mântuit vorba. Na, na, na! d-apoi pentru vrednicia lui mi l-a dat tata, căci altfel de ce l-aș fi luat cu mine. Hei, hei! Nu știți d-voastră ce poam-a dracului e Harap-Alb aista! Până l-am dat la brazdă, mi-am stupit sufletul cu dânsul. Numai eu îi vin de hac. Vorba ceea: "Frica păzește bostănăria". Alt stăpân în locul meu nu mai face brânză cu Harap-Alb, cât îi lumea și pământul. Ce te potrivești, moșule? Cum văd eu, d-ta prea intri în voia supușilor. De-aceea nu-ți dau cerbii pietre scumpe și urșii sălăți. Mie unuia știu că nu-mi suflă nimene în borș: când văd că mâța face mărăzuri, ți-o strâng de coadă, de mănâncă și mere pădurețe, căci n-are încotro... Dacă ți-a ajuta Dumnezeu să mă rânduiești mai degrabă în locul d-tale, îi vedea, moșule dragă, ce prefacere are să ia împărăția; n-or mai ședeă lucrurile tot așa moarte cum sunt. Pentru că știi vorba ceea: "Omul sfînțește locul!"... Fost-ai și d-ta la tinerete, nu zic. Dar acum îți cred. Dă, bătrânețe nu-s? Cum n-or sta trebile baltă!

În sfârșit, Spânului îi mergea gura ca pupăza, de-a ametit pe împăratul, încât a uitat și de Harap-Alb, și de cerb, și de tot.

Fetele împăratului însă priveau la verișor... cum privește câinele la mătă, și le era drag ca sarea-n ochi: pentru că

le spunea inima ce om fără de lege este Spânul. Dar cum erau să iasă ele cu vorba înaintea tatălui lor? Spânul n-avea de cine... Vorba ceea: "Găsise un sat fără câini și se primbla fără băț". Că altă, ce pot să zic?

La vro câteva zile după asta, împăratul făcu un ospăț foarte mare în cinstea nepotu-său, la care ospăț au fost poftiți cei mai străluciți oaspeți: împărați, crai, voievozi, căpitanii oștirilor, mai-marii orașelor și alte fețe cinstite.

În ziua de ospăț, fetele împăratului s-au pus cu rugămintea pe lângă Spân să dea voie lui Harap-Alb ca să slujească și el la masă. Spânul, neputându-le strica hatârul, cheamă pe Harap-Alb de față cu dânsese și-i învoi aceasta, însă cu tocmală, ca în tot timpul ospățului să stea numai la spatele stăpănu-său și nici măcar să-și ridice ochii la ceilalți meseni, că de l-oi vedea obrăznicindu-se cumva, acolo pe loc îi și tai capul.

— Auzit-ai ce am spus, slugă netrebnică, zise Spânul, arătând lui Harap-Alb tăișul paloșului, pe care jurase credință și supunere Spânului la ieșirea din fântână.

— Da, stăpâne, răspunse Harap-Alb cu umilință; sunt gata la porunca luminării-voastre.

Fetele împăratului au mulțumit Spânului și pentru atâta.

Amu, tocmai pe când era temeiul mesei, și oaspeții, tot gustând vinul de bun, începuse a se chiurchiului câte oleacă, numai iaca o pasăre măiastră se vede bătând la fereastră și zicând cu glas muieratic:

— Mâncați, beți și vă veseliți, dar de fata împăratului Roș nici nu gândiți!

Atunci, deodată, tuturor mesenilor pe loc li s-a stricat cheful și au început a vorbi care ce știa și cum îi ducea capul: unii spuneau că împăratul Roș, având inimă haină,

nu se mai satură de a vărsa sânge omenesc; alții spuneau că fata lui este o farmazoană cumplită, și că din pricina ei se fac atâtea jertfe; alții întăreau spusele celorlalți, zicând că chiar ea ar fi venit în chip de pasăre de a bătut acum la fereastră, ca să nu lase și aici lumea în pace. Alții ziceau că, oricum ar fi, dar pasărea aceasta nu-i lucru curat; și că trebuie să fie un trimis de undeva, numai pentru a iscodi casele oamenilor. Alții, mai fricoși, își stupeau în sân, menind-o ca să se întoarcă pe capul celui care a trimis-o. În sfârșit, unii spuneau într-un fel, alții în alt fel, și multe se ziceau pe seama fetei împăratului Roș, dar nu se știa care din toate acele vorbe este cea adevărată.

Spânul, după ce-i ascultă pe toți cu luare-aminte, clătină din cap și zise:

— Rău e când ai a face tot cu oameni care se tem și de umbra lor! D-voastră, cinstiți oaspeți, se vede că pașteți boboci, de nu vă pricepeți al cui fapt e acesta.

Și atunci Spânul repede își ațintește privirile asupra lui Harap-Alb și, nu știu cum, îl prinde zâmbind.

— Așa... slugă vicleană ce-mi ești!? Vasăzică, tu ai știință de asta și nu mi-ai spus. Acum degrabă să-mi aduci pe fata împăratului Roș, de unde știi și cum îi ști tu. Hai, pornește! Și nu cumva să faci de altfel, că te-ai dus de pe fața pământului!

Atunci Harap-Alb, ieșind plin de mâhnire, se duce în grajd la cal și, netezindu-l pe coamă și sărutându-l, zice:

— Dragul meu tovarăș, la grea nevoie m-a băgat iar Spânul! Amu a scornit alta: cică să-i aduc pe fata împăratului Roș de unde-oi ști. Asta-i curat vorba ceea: "Poftim pungă la masă, dacă ți-ai adus de-acasă." Se vede că mi s-a apropiat funia la par. Cine știe ce mi s-a mai întâmpla! Cu Spânul tot am dus-o cum am dus-o, câine-câinește,

până acum. Dar cu omul roș nu știu, zău, la cât mi-a sta capul. Și-apoi, unde s-a fi găsimd acel împărat Roș și fata lui, care cică este o farmazoană cumplită, numai Cel-de-pe-comoară a fi știind! Parcă dracul vrăjește, de n-apuc bine a scăpa din una și dau peste alta! Se vede că m-a născut mama într-un ceas rău, sau nu știu cum să mai zic, ca să nu greșesc înaintea lui Dumnezeu. Mă pricep eu tare bine ce ar trebui să fac, ca să se curme odată toate aceste. Dar m-am deprins a târâi după mine o viață ticăloasă. Vorba ceea: “Să nu dea Dumnezeu omului cât poate el suferi”.

— Stăpâne, zise atunci calul, nechezând cu înfocare, nu te mai olicăi atâta! După vreme rea, a fi el vreodată și senin. Dacă’r sta cineva să-și facă seamă de toate cele, cum chitești d-ta, apoi atunci ar trebui să vezi tot oameni morți pe toate cărările... Nu fi așa de nerăbdător! De unde știi că nu s-or schimba lucrurile în bine și pentru d-ta? Omul e dator să se lupte cât a putea cu valurile vieții, căci știi că este o vorbă: “Nu aduce anul ce aduce ceasul”. Când sunt zile și noroc, treci prin apă și prin foc și din toate scapi nevătămat. Vorba cântecului:

Fă-mă, mamă, cu noroc,  
Și măcar m-aruncă-n foc.

Las’ pe mine, stăpâne, că știu eu pe unde te-oi duce la împăratul Roș: pentru că m-au mai purtat o dată păcatele pe acolo cu tatu-tău, în tinerețile lui. Hai, încalecă pe mine și ține-te bine, că acum am să-mi arăt puterile chiar de aici, de pe loc, în ciuda Spânului, ca să-i punem venin la inimă.

Harap-Alb atunci încalecă, și calul, nechezând o dată puternic, zboară cu dânsul:

În înaltul cerului,  
Văzduhul pământului



și o ia de-a curmeziș:  
De la nourii către soare,  
Printre lună și luceferi,  
Stele mândre lucitoare.

Și apoi, de la o vreme, începe a se lăsa lin ca vântul, și luând de-a lungul pământului, merg spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvântul din poveste, înainte mult mai este.

Dar ia să vedem, ce se mai petrece la masă după ducea lui Harap-Alb?

— Hei, hei! zise Spânul în sine, tremurând de ciudă: nu te-am știut eu că-mi ești de aceștia, că de mult îți făceam felul!... Dar trăind și nemurind, te-oi sluji eu, măi badeo!... Paloșul ista are să-ți știe de știre... Ei, vedeți, moșule și cinstiți meseni, cum hrănești pe dracul, fără să știi cu cine ai de-a face? Dacă nu-s și eu un pușor de om în felul meu, dar tot m-a tras Harap-Alb pe sfoară! Bine-a zis cine-a zis: "Că unde-i cetatea mai tare, acolo bate dracul război mai puternic".

În sfârșit, împăratul, fetele sale și toți oaspeții rămaseră încremeniți, Spânul, bodrogănind din gură, nu știa cum să-și ascundă ura, iară Harap-Alb, îngrijit de ce i s-ar mai putea întâmpla în urmă, mergea tot înainte prin locuri pustii și cu greu de străbătut.

Și când să treacă un pod peste o apă mare, iaca o nuntă de furnici trecea și ea tocmai atunci podul. Ce să facă Harap-Alb? Stă el oleacă și se sfătuiește cu gândul: "Să trec peste dânsule, am să omor o mulțime; să dau prin apă, mă tem că m-oi îneca, cu cal cu tot. Dar tot mai bine să dau prin apă, cum a da Dumnezeu, decât să curm viața atâtor găzulițe nevinovate". Și zicând Doamne-ajută, se aruncă cu calul în apă, o trece înot dincolo, la cea mal, fără

primejdie și apoi își ia drumul înainte. Și cum mergea el, numai iaca i se înfățișază o furnică zburătoare zicând:

— Harap-Alb, fiindcă ești așa de bun, de ți-a fost milă de viața noastră, când treceam pe pod, și nu ne-ai stricat veselia, vreau să-ți fac și eu un bine: na-ți aripa asta, și când îi avea vrodată nevoie de mine, să dai foc aripei, și atunci eu împreună cu tot neamul meu avem să-ți venim în ajutor.

Harap-Alb, strângând aripa cu îngrijire, mulțumește furnicii pentru ajutorul făgăduit și apoi pornește tot înainte.

Și mai merge el cât merge, și numai iaca ce aude o bâzâitură înădușită. Se uită el în dreapta, nu vede nimica; se uită în stânga, nici atâta; și când se uită în sus, ce să vadă? Un roi de albine se învârtea în zbor pe deasupra capului său și umblau bezmetice de colo până colo, neavând loc unde să se așeze. Harap-Alb, văzându-le așa, i se face milă de dânsule și, luându-și pălăria din cap, o pune pe iarbă la pământ, cu gura-n sus, și apoi el se dă într-o parte. Atunci, bucuria albinelor; se lasă jos cu toatele și se adună ciotcă în pălărie. Harap-Alb, aflându-se cu părere de bine despre asta, aleargă în dreapta și în stânga și nu se lasă până ce găsește-un buștihan putregăios, îl scobește cu ce poate și-i face urdiniș; după aceea așază niște țepuși într-însul, îl freacă pe dinăuntru cu cătușnică, cu sulcină, cu mătăciune, cu poala sântă-Măriei și cu alte buruiene mirositoare și prielnice albinelor și apoi, luându-l pe umăr, se duce la roi, răstoarnă albinele frumușel din pălărie în buștihan, îl întoarce binișor cu gura în jos, îi pune deasupra niște captălan, ca să nu răzbată soarele și ploaia înlăuntru, și apoi, lăsându-l acolo pe câmp, între flori, își caută de drum.

Și cum mergea el, mulțumit în sine pentru această facere de bine, numai iaca i se înfățișază înaintea crăiasa albinelor, zicându-i:

— Harap-Alb, pentru că ești așa de bun și te-ai ostenit de ne-ai făcut adăpost, vreau să-ți fac și eu un bine în viața mea: na-ți aripa asta și, când îi avea vreodată nevoie de mine, aprinde-o, și eu îndată am să-ți vin întru ajutor.

Harap-Alb, luând aripa cu bucurie, o strânge cu îngrijire; apoi, mulțumind crăiesei pentru ajutorul făgăduit, pornește, urmându-și calea tot înainte.

Mai merge el cât merge și, când la poalele unui codru, numai iaca ce vede o dihanie de om, care se pârpilea pe lângă un foc de douăzeci și patru de stâneni de lemne și tot atunci striga, cât îi lua gura, că moare de frig. Și apoi, afară de aceasta, omul acela era ceva de speriat; avea niște urechi clăpăuge și niște buzoaie groase și dăbălăzate. Și când sufla cu dânsule, cea deasupra se răsfârțea în sus peste scăfârția capului, iar cea dedesubt atârna în jos, de-i acoperea pânțele. Și, ori pe ce se oprea suflarea lui, se puneau promoroace mai groase de-o palmă. Nu era chip să te apropii de dânsul, că așa tremura de tare, de parcă-l zghihiuia dracul. Și dac-ar fi tremurat numai el, ce ți-ar fi fost? Dar toată suflarea și făptura de primprejur îi țineau hangul: vântul gemea ca un nebun, copacii din pădure se văicărau, pietrele țipau, vreascurile țiuiau și chiar lemnele de pe foc pocneau de ger. Iară veritetele, găvozdite una peste alta în scorburi de copaci, suflau în unghii și plângeau în pumni, blestemându-și ceasul în care s-au născut. Mă rog, foc de ger era: ce să vă spun mai mult! Harap-Alb, numai o țară cât a stat de s-a uitat, a făcut țurțuri la gură și, neputându-și stăpâni râsul, zise cu mirare:

— Multe mai vede omul acesta cât trăiește! Măi tartorule, nu mânca haram și spune drept, tu ești Gerilă? Așă-i că taci?... Tu trebuie să fii, pentru că și focul îngheață lângă tine, de arzuluu ce ești.

— Râzi tu, râzi, Harap-Alb, zise atunci Gerilă tremurând, dar, unde mergi, fără mine n-ai să poți face nimica.

— Hai și tu cu mine, dacă vrei, zise Harap-Alb; de-abia te-i mai încălzi mergând la drum, căci nu e bine când stai locului.

Gerilă atunci se ia cu Harap-Alb și pornesc împreună. Și mergând ei o bucată înainte, Harap-Alb vede altă drăcărie și mai mare: o namilă de om mânca brazdele de pe urma a 24 de pluguri și tot atunci striga în gura mare că crapă de foame.

— Ei, apoi să nu bufnești de râs? zise Harap-Alb. Măi, măi, măi! că multe-ți mai vād ochii! Pesemne c-aista-i Flămânzilă, foametea, sac fără fund sau cine mai știe ce pricopseală a fi, de nu-l poate sătura nici pământul.

— Râzi tu, râzi, Harap-Alb, zice atunci Flămânzilă, dar, unde mergeți voi, fără mine n-aveți să puteți face nici o ispravă.

— Dacă-i așa, hai și tu cu noi, zise Harap-Alb, că doar n-am a te duce în spinare.

Flămânzilă atunci se ia după Harap-Alb și pornesc tustrei înainte. Și mai mergând ei o postată, numai iaca Harap-Alb vede altă minunăție și mai mare: o arătare de om băuse apa de la 24 de iazuri și o gărlă pe care umblau numai 500 de mori și tot atunci striga în gura mare că se usucă de sete.

— Măi, da' al dracului onănie de om e și acesta! zise Harap-Alb. Grozav burdăhan și nesățios gâtlej, de nu pot să-i potolească setea nici izvoarele pământului; mare ghiol

de apă trebuie să fie în mâțele lui! Se vede că acesta-i prăpădenia apelor, vestitul Setilă, fiul Secetei, născut în zodia rațelor și împodobit cu darul suptului.

— Râzi tu, râzi, Harap-Alb, zise atunci Setilă, căruia începu a-i țâșni apa pe nări și pe urechi, ca pe niște lăptoace de mori, dar, unde vă duceți voi, fără mine degeaba vă duceți.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise Harap-Alb; de-abia nu te-ai mai linciuri atâta în cele ape, îi scăpa de blestemul broaștelor și-i da răgaz morilor să umble, că destul ți-ai făcut mendrele până acum. Ce, Doamne iartă-mă, îi face broaște în pânțele de atâta apă!

Setilă atunci se ia după Harap-Alb și pornesc tuspătru înainte. Și mai mergând ei o bucată, numai iaca ce vede Harap-Alb altă minunăție și mai minunată: o schimonositură de om avea în frunte numai un ochi, mare cât o sită și, când îl deschidea, nu vedea nimica; da chior peste ce apuca. Iară când îl ținea închis, dar fie zi, dar fie noapte, spunea că vede cu dânsul în măruntaiele pământului.

— Iaca, începu el a răcni ca un smintit, toate lucrurile mi se arată găurite, ca sitișca, și străvezii, ca apa cea limpede; deasupra capului meu văd o mulțime nenumărată de văzute și nevăzute; văd iarba cum crește din pământ; văd cum se rostogolește soarele după deal, luna și stelele cufundate în mare; copacii cu vârful în jos, vitele cu picioarele în sus și oamenii umblând cu capul între umere; văd, în sfârșit, ceea ce n-aș mai dori să vadă nimene, pentru a-și osteni vederea: văd niște guri căscate uitându-se la mine și nu-mi pot da seama de ce vă mirați așa, mira-v-ați de... frumusețe-vă!

Harap-Alb atunci se bate cu mâna peste gură și zice:  
— Doamne ferește de omul nebun, că tare-i de jălit, sârma-

null! Pe de-o parte îți vine a râde și pe de alta îți vine a-l plânge. Dar se vede că așa l-a lăsat Dumnezeu. Poate că acesta-i vestitul Ochilă, frate cu Orbilă, văr primare cu Chi-orilă, nepot de soră lui Pândilă, din sat de la Chitilă, peste drum de Nimerilă. Ori din târg de la Să-l-cați, megieș cu Căutați și de urmă nu-i mai dați. Mă rog, unu-i Ochilă pe fața pământului, care vede toate și pe toți altfel de cum vede lumea cealaltă; numai pe sine nu se vede cât e de frumuseț. Parcă-i un boț, chilimboț boțit, în frunte cu un ochi, numai să nu fie de deochi!

— Râzi tu, râzi, Harap-Alb, zise atunci Ochilă, uitându-se închiorchioșat, dar, unde te duci, fără de mine rău are să-ți cadă. Fata împăratului Roș nu se capătă așa de lesne cum crezi tu. Din gardul Oancei ți-a da-o împăratul, dacă n-oi fi și eu pe-acolo.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise Harap-Alb, că doar n-avem a te duce de mână, ca pe un orb.

Ochilă atunci se ia și el după Harap-Alb și pornesc tuscinci înainte. Și mai mergând ei o bucată, numai iaca ce vede Harap-Alb altă bâzdâganie și mai și: o pocitanie de om umbla cu arcul după vânat păsări. Și-apoi, chitiți că numai în arc se încheia tot meșteșugul și puterea omului aceluia? Ți-ai găsit! Avea un meșteșug mai drăcos și o putere mai pe sus decât își poate dracul închipui: când voia, așa se lătea de tare, de cuprindea pământul în brațe. Și altă dată, așa se deșira și se lungia de grozav, de ajungea cu mâna la lună, la stele, la soare și cât voia de sus. Și dacă se întâmpla să nu nimerească păsările cu săgeata, ele tot nu scăpau de dânsul; ți le prindea cu mâna din zbor, le răsucea gâtul cu ciudă și apoi le mânca așa, crude, cu pene cu tot. Chiar atunci avea un vraf de păsări dinainte și ospăta dintr-însele cu lăcomie, ca un vultan hămesit.

Harap-Alb, cuprins de mirare, zise:

— Dar oare pe acesta cum mama dracului l-o fi mai chemând?

— Zi-i pe nume, să ți-l spun, răspunse atunci Ochilă, zâmbind pe sub mustăți.

— Dar te mai duce capul ca să-l botezi? Să-i zici Păsărilă... nu greșești; să-i zici Lățilă... nici atâta; să-i zici Lungilă... asemenea; să-i zici Păsări-Lăți-Lungilă, mi se pare că e mai potrivit cu năravul și apucăturile lui, zise Harap-Alb, înduioșat de mila bietelor păsări. Se vede că acesta-i vestitul Păsări- Lăți-Lungilă, fiul săgetătorului și nepotul arcașului; brâul pământului și scara cerului; ci-uma zburătoarelor și spaima oamenilor, că altfel nu te pricepi cum să-i mai zici.

— Râzi tu de mine, râzi, Harap-Alb, zise atunci Păsări-Lăți- Lungilă, dar mai bine ar fi să râzi de tine, căci nu știi ce păcat te paște. Chitești că fata împăratului Roș numai așa se capătă? Poate n-ai știință ce vidmă de fată e aceea, când vrea, se face pasăre măiastră, îți arată coada, și ia-i urma dacă poți! De n-a fi și unul ca mine pe-acolo, degeaba vă mai bateți picioarele ducându-vă.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise atunci Harap-Alb; de-abia mi-i lua pe Gerilă de ȣuluc și l-îi purta cu nasul pe la soare, doar s-a încălzi câtuși decât și n-a mai clănțani atâta din măsele, ca un cocostârc de cei bătrâncioși, că parcă mă strânge în spate când îl văd așa.

Păsări-Lăți-Lungilă se ia atunci după Harap-Alb și pornesc ei tussase înainte. Și pe unde treceau, pârjol făceau: Gerilă potopea pădurile prin ardere. Flămânzilă mânca lut și pământ amestecat cu humă și tot striga că moare de foame. Setilă sorbea apa de prin bălți și iazuri, de se zbăteau peștii pe uscat și țipa șarpele în gura broaștei de

secetă mare ce era pe acolo. Ochilă vedea toate cele ca dracul, și numai înghețai ce da dintr-însul:

Că e laie,

Că-i bălaie;

Că e ciută,

Că-i cornută.

Mă rog, nebunii de-a lui, câte-n lună și în stele, de-ți venea să fugi de ele. Sau să râzi ca un nebun, credeți-mă ce vă spun!

În sfârșit, Păsări-Lăți-Lungilă ademenea zburătoarele și, jumulte, nejumulte, ți le păpa pe rudă, pe sămânță, de nu se mai stăvilea nimene cu păsări pe lângă casă de răul lui.

Numai Harap-Alb nu aducea nici o supărare. Însă, ca tovarăș, era părtaș la toate: și la pagubă, și la câștig, și prietenos cu fiecare, pentru că avea nevoie de dânzii în călătoria sa la împăratul Roș, care, zice, cică era un om păclișit și răutăcios la culme: nu avea milă de om nici cât de un câine. Dar vorba ceea: “La unul fără suflet trebuie unul fără de lege”. Și gândesc eu că din cinci nespălați câți merg cu Harap-Alb, i-a veni el vreunul de hac; ș-a mai da împăratul Roș și peste oameni, nu tot peste butuci, ca până atunci. Dar iar mă întorc și zic: mai știi cum vine vremea? Lumea asta e pe dos, toate merg cu capu-n jos; puțini suie, mulți coboară, unul macină la moară. Ș-apoi acel unul are atunci în mână și pâinea, și cuțitul și taie de unde vrea și cât îi place, tu te uiți și n-ai ce-i face. Vorba ceea: “Cine poate oase roade; cine nu, nici carne moale”. Așa și Harap-Alb și cu ai săi; poate-ar izbuti să ia fata împăratului Roș, poate nu, dar acum, deodată, ei se tot duc înainte și, mai la urmă, cum le-a fi norocul. Ce-mi pasă mie? Eu sunt dator să spun povestea și vă rog să ascultați.



Amu Harap-Alb și cu ai săi mai merg ei cât merg și, într-o târzie vreme, ajung la împărăție, Dumnezeu să ne tie, că cuvântul din poveste, înainte mult mai este. Și cum ajung, odată intră buluc în ogradă, tussase. Harap-Alb înainte și ceilalți în urmă, care de care mai chipos și mai îmbrăcat, de se târâiau ațele și curgeau obielele după dânșii, parcă era oastea lui Papuc Hogeă Hogegarul. Și atunci, Harap-Alb se și înfățișază înaintea împăratului Roș, spunându-i de unde, cum, cine și pentru ce anume au venit. Împăratului i-a fost de-a mirarea, văzând că niște golani au asemenea îndrăzneală, de vin cu nerușinare să-i ceară fata, fie din partea oricui ar fi. Dar, nevoind a le strica inima, nu le spune nici da, nici ba, ci le dă răspuns ca să rămâie peste noapte acolo, și până mâine dimineață s-a mai gândi el ce trebuie să facă... Și pe altă parte, împăratul odată cheamă în taină pe un credincios al său și dă poruncă să-i culce în casa cea de aramă înfocată, ca să doarmă pentru veșnicie, după cum pățise și alți pețitori, poate mai ceva decât aceștia.

Atunci credinciosul împăratului se duce repede și dă foc casei celei de aramă pe dedesubt, cu 24 de stânjeni de lemne, de se face casa roșie cum e jăraticul. Apoi, cum înseamnă, vine și pofteste pe oaspeți la culcare. Gerilă atunci, năzdrăvan cum era el, cheamă pe tovarășii săi deoparte și le zice încetișor:

— Măi, nu cumva să vă împingă Mititelul să intrați înaintea mea unde ne-a duce omul țafului celui roș, că nu mai ajungeți să vedeți ziua de mâine. Doar unu-i împăratul Roș, vestit prin meleagurile aceste pentru bunătatea lui cea nemaipomenită și milostivirea lui cea neauzită. Îl știu eu cât e de primitor și de darnic la spatele altora. Nu-mai de nu i-ar muri mulți înainte! să trăiască trei zile cu

cea de-alaltaieri! D-apoi fetișoara lui; a zis dracul și s-a făcut; bucățică ruptă tată-său în picioare, ba încă și mai și. Vorba ceea: “Capra sare masa, și iada sare casa”. Dar las’ că și-au găsit ei omul. De nu le-oi veni eu de hac în astă noapte, nici mama dracului nu le mai vine!

— Așa gândesc și eu, zise Flămânzilă; și-a pus el, împăratul Roș, boii în cârd cu dracul, dar are să-i scoată fără coarne.

— Ba mi se pare c-a da el și teleagă, și plug, și otic, și tot, numai să scape de noi, zise Ochilă.

— Ia ascultați, măi! zise Gerilă: “Vorba lungă, sărăcia omului”. Mai bine haidem la culcare, că ne așteaptă omul împăratului cu masa întinsă, cu făcliile aprinse și cu brațele deschise. Hai! Ascuțiți-vă dinții și porniți după mine.

Și odată pornesc ei, teleap, teleap, teleap! Și, cum ajung în dreptul ușii, se opresc puțin. Atunci Gerilă suflă de trei ori cu buzișoarele sale cele iscusite și casa rămâne nici fierbinte, nici rece, cum e mai bine de dormit într-însa. Apoi intră cu toții înlăuntru, se tologește care unde apucă, și tac mă cheamă. Iară credinciosul împăratului, înclinând ușa pe din afară cu repejune, le zice cu răutate:

— Las’ că v-am găsit eu ac de cojoc. De-acum dormiți, dormire-ați somnul cel de veci, că v-am așternut eu bine! Vă veți face scrum până mâine-dimineată.

Apoi îi lasă acolo și el se duce în treaba lui. Dar Hara-p Alb și cu ai săi nici nu bindiseau de asta; ei, cum au dat de căldurică, pe loc li s-au muiat ciolanele și au început a se întinde și a se hârjoni în ciuda fetei împăratului Roș. Ba încă Gerilă se întindea de căldură, de-i treceau genunchile de gură. Și hojma morocănea pe ceilalți, zicând:

— Numai din pricina voastră am răcit casa; căci pentru

mine era numai bună, cum era. Dar așa pățești dacă te iei cu niște bicisnici. Las' că v-a mai păli el berechetul acesta de altă dată! Știi că are haz și asta? Voi să vă lăfăiți și să huzuriți de căldură, iară eu să crap de frig. Bu...nă treabă! Să-mi dau eu liniștea mea pentru hatârul nu știu cui? Acuși vă târnâiesc prin casă, pe rudă pe sămânță; încăltea să nu se aleagă nimica nici de somnul meu, dar nici de al vostru.

— Ia tacă-ți gura, măi Gerilă! ziseră ceilalți. Acuși se face ziuă, și tu nu mai stinchești cu brașoave de-ale tale. Al dracului lighioaie mai ești! Destul acum, că ne-ai făcut capul călindar. Cine-a mai dori să facă tovărășie cu tine aibă-și parte și poarte-ți portul. Că pe noi știu că ne-ai ametit. Are cineva cap să se liniștească de răul tău? I-auzi-l-ai: parcă-i o moară hodorogită. Numai gura lui se aude în toate părțile. Hojma tolocănește pentru nimica toată, curat ca un nebun. Tu, măi, ești bun de trăit numai în pădure, cu lupii și cu urșii, dar nu în case împărătești și între niște oameni cumsecade.

— Ia ascultați, măi, dar de când ați pus voi stăpânire pe mine? zise Gerilă. Apoi nu mă faceți din cal măgar, că vă veți găsi mantaua cu mine! Eu îs bun cât îs bun, dar și când mă scoate cineva din răbdare, apoi nu-i trebuie nici ȝigan de laie împotriva mea.

— Zău, nu șuguiești, măi Buzilă? Da' amarnic mai ești la viață; când te mânii, faci sânge-n baligă, zise Flămânzilă. Tare-mi ești drag!... Te-aș vârî în sân, dar nu încapi de urechi... Ia mai bine ogoiește-te oleacă și mai strânge-ți buzișoarele acasă; nu de alta, dar să nu-ți pară rău pe urmă, că doar nu ești numai tu în casa asta.

— Ei, apoi! Vorba ceea: "Fă bine, să-ți auzi rău", zise Gerilă. Dacă nu v-am lăsat să intrați aici înaintea mea, așa mi se cade; ba încă și mai rău decât așa. Cine-a face de altă

dată ca mine, ca mine să pătească.

— Ai dreptate, măi Gerilă, numai tu nu te cauți, zise Ochilă. Dar cu prujituri de-a tale, ia acuși se duce noaptea, și vai de odihna noastră. Măcar tu să fii acela, ce ai zice, când ți-a strica cineva somnul? Ba încă ai dat peste niște oameni ai lui Dumnezeu, dar, să fi fost cu alții, hei, hei! mâncai papara până acum.

— Dar nu mai tăceți, măi? Că ia acuși trec cu picioarele prin pereți și ies afară cu acoperământul în cap, zise LățiLungil ă. Parcă nu faceți a bine, de nu vă mai astâmpără dracul nici la vremea asta. Măi Buzilă, mi se pare că tu ești toată pricina gâlcevei dintre noi.

— Ba bine că nu! zise Ochilă. Are el noroc de ce are, dar știu eu ce i-ar trebui.

— Ia, să-i faci chica topor, spinarea dobă și pânțelele cobză, zise Setilă, căci altmintrelea nici nu e de chip s-o scoți la capăt cu buclucașul acesta.

Gerilă, văzând că toți îi stau împotrivă, se mânie atunci și unde nu trânteste o brumă pe pereți, de trei palme de groasă, de au început a clănțani și ceilalți de frig, de sărea cămășa de pe dâșșii.

— Na! încaltea v-am făcut și eu pe obraz. De-acum înainte spuneți ce vă place, că nu mi-a fi ciudă, zise Gerilă, râzând cu hohot. Ei, apoi? Cică să nu te strici de răs!... De HarapAlb, nu zic. Dar voi, mangosiților și farfasiților, de câte ori îți fi dormit în stroh și pe târnomată, să am eu acum atâția bani în pungă nu mi-ar mai trebui altă! Oare nu cumva v-ați face și voi, niște feciori de ghindă, fâțați în tindă, că sunteți obraze subțiri?

— Iar cauți sămânță de vorbă, măi Buzilă? ziseră ceilalți. Al dracului să fii cu tot neamul tău, în vecii vecilor, amin!

— De asta și eu mă anin și mă închin la cinstita față voastră, ca la un codru verde, cu un poloboc de vin și cu unul de pelin, zise Gerilă. Și hai de-acum să dormim, mai acuși să ne trezim, într-un gând să ne unim, pe Harap-Alb să-l slujim și tot prieteni să fim; căci cu vrajbă și urgie raiul n-o să-l dobândim.

În sfârșit, ce-or fi mai dondănit ei, și cât or mai fi dondănit, că numai iaca se face ziuă!... Și atunci, credinciosul împăratului, crezând că s-a curățit de oaspeți, vine cu gândul să măture scrumul afară, după rânduială. Și când ajunge mai aproape, ce să vadă? Casa cea de aramă, înfocată așa de strașnic de cu sară, era acum toată numai un sloi de gheață, și nu se mai cunoștea pe din afară nici ușă, nici ușori, nici gratii, nici obloane la ferești, nici nimica; iar înlăuntru se auzea un tărăboi grozav; toți bocăneau la ușă cât ce puteau și strigau cât le lua gura, zicând:

— Nu știm ce fel de împărat e acesta, de ne lasă fără scânteie de foc în vatră, să degerăm aicea... Așa sărăcie de lemne nu s-a văzut nici la bordeiul cel mai sărăcăcios. Vai de noi și de noi, că ne-a înghețat limba în gură și măduva în ciolane de frig!...

Credinciosul împăratului, auzind aceste, pe de-o parte l-a cuprins spaima, iară pe de alta s-a îndrăcit de ciudă. Și dă el să descuie ușa, nu poate; dă s-o desprindă, nici atâta. Pe urmă, ce să facă? Aleargă și vestește împăratului despre cele întâmplute. Atunci vine și împăratul cu o mulțime de oameni, cu cazmale ascuțite și cu cazane pline cu uncrop; și unii tăiau gheața cu cazmalele, alții aruncau cu uncrop pe la țâțânile ușii și în borta cheii și după multă trudă, cu mare ce hălăduiesc de deschid ușa și scot pe oaspeți afară. Și când colo, ce să vezi? Toți erau cu părul, cu barba și mustețile pline de promoroacă, de nu-i cunoșteai, oameni

sunt, draci sunt, ori alte arătări. Și așa tremurau de tare, de le dârdâiau dinții în gură. Iară mai ales pe Gerilă parcă-l zghihiuiau toți dracii; pozne făcea cu buzișoarele sale, încât s-a îngrozit și împăratul Roș când l-a văzut făcând așa de frumușel.

Atunci Harap-Alb, ieșind dintre dânșii, se înfățișază cuviincios înaintea împăratului, zicând:

— Prea înălțate împărate! Luminarea-sa, nepotul prea puternicului Verde-împărat, m-a fi așteptând cu nerăbdare. De-acum înainte, cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră.

— Bine, voinice, zise împăratul, uitându-se la dânșii cam acru oarecum; a veni ea și vremea aceea... Dar acum, deodată, ia să ospătați ceva, ca să nu ziceți că ați ieșit din casa mea ca de la o casă pustie.

— Parcă v-a ieșit un sfânt din gură, luminate împărate, zise atunci Flămânzilă, că ne ghiorăiesc mațele de foame.

— Poate ni-ți da și ceva de udeală, măria-ta, zise Setilă, că ne sfârâie gâtulejul de sete.

— Ia lăsați, măi, zise Ochilă, clipocind mereu din gene, că luminarea-sa știe ce ne trebuie.

— Așa cred și eu, zise Păsărilă, doar, de-a putere-a hi, am căzut la casă împărătescă, să nu vă temeți, că are înălțimea-sa atâta purtare de grijă, ca să nu fim chinuiți cu frig, cu foame și cu sete.

— Mai rămâne îndoială despre asta, zise Gerilă, tremurând cumplit. Dar n-aveți știință că înălțimea-sa este tata flămânzilor și al însetaților? Și tocmai de asta mă bucur și eu, că de-abia m-oi mai încălzi oleacă bând sângele Domnului.

— Ei, tacă-vă gura de-acum! zise Flămânzilă. Destul e o măciucă la un car de oale. Nu tot cetărați pe măria-sa,

că om e dumnealui. Pentru niște sărăcuți ca noi e greu de făcut trebi de acestea. Dar la o împărăție, ca cum te-ar pișca un purice; nu se mai bagă în seamă.

— Din partea mea, mâncarea-i numai o zăbavă; băutura mai este ce este, zise Setilă; și aş ruga pe luminarea-sa că, dacă are de gând a ne ospăta, după cum s-a hotărât, apoi să ne îndesească mai mult cu udeala, pentru că acolo stă toată puterea și îndrăzneala. Vorba ceea: “Dă-i cu cinstea, să piară rușinea”. Dar mi se pare că ne-am prea întins cu vorba, și luminarea-sa nu știe cum să ne mai intre în voie.

— Acum, de ne-ar da odată ce ne-ar da, zise Flămânzilă, căci mă roade inima de foame ce-mi e!

— Ia mai îngăduiți oleacă, măi, zise Ochilă, că doar nu v-au mas șoarecii în pântece. Acuși s-or aduce și bucatele, și vinul, și numai de-ați avea pântece unde să le puneți.

— Îndată vi s-a aduce și demâncare, și băătură, zise împăratul, numai de-ți putea dovedi cât vă voi da eu; că de nu-ți fi mâncători și băutori buni, v-ați găsit beleaua cu mine, nu vă pară lucru de șagă!

— De ne-ar da Dumnezeu tot atâta supărare, luminarea voastră, zise atunci Flămânzilă, ținându-se cu mâinile de pântece.

— Și înălțimei-voastre gând bun și mână slobodă, ca să ne dați cât se poate mai multă mâncare și băutură, zise Setilă, căruia îi lăsa gura apă, că din mâncare și băătură, las' dacă ne-a întrece cineva; numai la treabă nu ne prea punem cu toți nebunii.

Împăratul tăcea la toate aceste, îi asculta cu dezgust și numai înghițea noduri. Dar, în gândul său: “Bine, bine! Cercați voi marea cu degetul, dar ia să vedem cum i-ți da de fund? Vă vor ieși ele toate aceste pe nas”. După aceea îi

lasă și se duce în casă.

În sfârșit, nu trece mult la mijloc, și numai iaca li se aduc 12 harabale cu pâine, 12 ialovițe fripte și 12 buți pline cu vin de cel hrănit, de care, cum bei câte oleacă, pe loc ți se taie picioarele, îți sclipesc ochii în cap, ți se încheie limba în gură și începi a bolborosi turcește, fără să știi bechiu măcar. Flămânzilă și Setilă ziseră atunci celorlalți:

— Măi, mâncați voi întâi și beți cât veți putea, dar nu cumva să vă puneți mintea cu toată mâncarea și băutura, c-apoi al vostru e dracul!

Atunci Harap-Alb, Gerilă, Ochilă și Păsări-Lăți-Lungilă se pun ei de ospătează și beau cât le trebuie. Dar ce are a face? parcă nici nu se cunoștea de unde au mâncat și au băut; că doar mâncare și băătură era acolo, nu șagă; dă, ca la o împărăție.

— Hai, ia dați-vă deoparte, măi păcătoșilor, că numai ați crâmpoțit mâncarea, ziseră atunci Flămânzilă și Setilă, care așteptau cu neastâmpăr, fiind ruși în coș de foame și de sete.

Și atunci unde nu începe Flămânzilă a cărăbăni deodată în gură câte o haraba de pâine și câte o ialoviță întreagă, și repede mi ți le-a înfulecat și le-a forfecat, de parcă n-au mai fost. Iară Setilă, dând fundurile afară la câte o bute, horp! ți-o suga dintr-o singură sorbitură; și, repede-repede, mi ți le-a supt pe toate de-a rândul, de n-a mai rămas nici măcar picătură de vin pe doage.

După aceea, Flămânzilă a început a striga în gura mare că moare de foame și a zvârli cu ciolane în oamenii împărătești, care erau acolo de față.

Iară Setilă striga și el cât ce putea că crapă de sete și zvârlea cu doage și cu funduri de poloboc în toate părțile, ca un nebun.



Împăratul atunci, auzind vuiet tocmai din casă, iese afară și, când vede aceste, își pune mâinile în cap de necaz.

— Măi, măi, măi! Aceștia-s curat sărăcie trimisă de la Dumnezeu pe capu meu, zise împăratul în sine, plin de amărăciune. Mi se pare că, ia acum, mi-am dat și eu peste oameni.

Harap-Alb iese atunci din mijlocul celorlalți și iar se înfățișază înaintea împăratului, zicând:

— Să trăiți, luminate împărate! De-acum cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră, căci nepotul împăratului Verde ne-a fi așteptând cu nerăbdare.

— A veni ea și vremea aceea, voinice, zise împăratul cam cu jumătate de gură. Dar ia mai aveți puțină răbdare, căci fata nu-i de cele de pe drumuri, s-o luați numai așa, cum s-ar întâmpla. Ia să mai vedem cam cum ar veni trebușoara asta. Nu-i vorbă, de mâncat ați mâncat și de băut ați băut fiecare cât șaptesprezece. Însă de acum înainte mai aveți și ceva treabă de făcut: iaca, vă dau o mierță de sămânță de mac, amestecată cu una de nisip mărunțel; și, până mâine dimineață, să-mi alegeți macul de-o parte, fir de fir, și nisipul de altă parte; nu cumva să gălesc vreun fir de mac printre nisip sau vreunul de nisip printre mac, că atunci am stricat pacea. Și dacă-ți putea scoate la capăt trebușoara asta, atunci oi mai vedea eu... Iară de nu, veți plăti cu capul obrăznicia ce ați întrebuințat față cu mine, ca să prindă și alții la minte văzând de patima voastră.

Și apoi, ducându-se împăratul în treaba lui, i-a lăsat să-și bată capul cum vor ști.

Atunci Harap-Alb și cu ai săi au început a strânge din umere, nepricepându-se ce-i de făcut.

— Ei, apoi șagă vă pare? Cu chițibușuri de aceste să ne

zăbovim noi? Pâclișit om e împăratul Roș! se vede el, zise atunci Ochilă. Eu, nu-i vorbă, măcar că e așa de întuneric, deosebesc tare bine firele de mac din cele de nisip. Dar numai iuteală și gură de furnică ar trebui să aibi ca să poți apuca, alege și culege niște flecușete ca aceste, în așa scurtă vreme. Bine-a zis cine-a zis ca să te ferești de omul roș, căci e liștai dracul în picioare, acum văd eu.

Harap-Alb își aduce atunci aminte de aripa cea de furnică, o scoate de unde-o avea strânsă, apoi scapără și-i dă foc cu o bucățică de iască aprinsă. Și atunci, minune mare! Numai iaca au și început a curge furnicile cu droaia, câtă pulbere și spuză, câtă frunză și iarbă; unele pe sub pământ, altele pe deasupra pământului și altele în zbor, de nu se mai curmau venind. Și, într-un buc, au și ales nisipul de-o parte și macul de altă parte; să fi dat mii de mii de lei, nu găseai fir de mac printre nisip sau fir de nisip printre mac. Și apoi, în zori de ziuă, când e somnul mai dulce, de doarme și pământul sub om, o mulțime de furnici de cele mărunțele au străbătut înlăuntrul palatului și au început a pișca din somn pe împăratul, de-l frigeau, nu altăceva. Și văzându-se el cuprins de așa usturime, s-a sculat cu nepus în masă, căci nu mai era de chip să doarmă, cum dormea alte dăți, până pe la amiază, nesupărat de nimene. Și, cum s-a sculat, a și început a căuta cu de-amănuntul prin așternut, să vadă ce poate să fie. Dar a găsit nimica toată, căci furnicile parcă intrară în pământ; s-au mistuit, de nu se știe ce s-au mai făcut.

— A dracului treabă! Uite ce blândă mi-a ieșit pe trup. Să fi fost nimica... parcă nu-mi vine a crede. Însă mai știi eu?... Ori părerea mă înșală, ori s-a stricat vremea, zise împăratul; din două, una trebuie să fie numaidecât. Dar, până una-alta, ia să mă duc să văd: ales-au nisipul de mac

acei nespălați, care-mi rod urechile să le dau fata?

Și când se duce împăratul și vede cum se îndeplinise de bine porunca lui, se umple de bucurie... Și, nemaiaivând ce pricină să le caute, rămâne pe gânduri.

Atunci Harap-Alb iar iese din mijlocul celorlalți și se înfățișază împăratului, zicând:

— Preaînălțate împărate, de-acum cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem de unde am venit.

— A veni ea și vremea aceea, voinice, zise împăratul, îngânând vorba printre dinți, dar până atunci mai este încă treabă; iaca ce aveți de făcut: fata mea are să se culce desară unde se culcă totdeauna, iară voi să mi-o străjuți toată noaptea. Și dacă mâine dimineată s-a afla tot colo, atunci poate să ți-o dau; iară de nu, ce-i păți, cu nime nu-i împărți... Înțelea-ați?

— Să trăiți, luminate împărate, răspunse Harap-Alb, numai de n-ar fi mai multă întârziere, căci stăpânul mă așteaptă și grozavă urgie poate să cadă pe capul meu din astă pricină.

— Stăpănu-tău, ca stăpănu-tău; ce ți-a face el, asta-i deosebit de başcă, zise împăratul, uitându-se chiorâș la dâșii. Ieie-vă macar și pielea de pe cap, ce am eu de-acolo? Însă pe mine căutați să nu mă smintiți: fata și ochii din cap, căci atâta vi-i leacul; v-ați dus pe copce, cu toată șmecheria voastră.

După aceasta, împăratul îi lasă încurcați și se duce la ale sale.

— Aici încă trebuie să fie un drac la mijloc, zise Gerilă, clătînând din cap.

— Ba încă de cei bătrâni; săgeata de noapte și dracul cel de amiazăzi, răspunse Ochilă. Dar nu și-a juca el

mendrele îndelung, așa cred eu.

În sfârșit, durai-vurai, seara vine, fata se culcă și Hara-pAlb se pune de strajă chiar la ușa ei, iară ceilalți se înșiră tot câte unul-unul până la poartă, după poruncă.

Și, când pe aproape de miezul nopții, fata împăratului se preface într-o păsărică și zboară nevăzută printre cinci străji. Dar când ajunge pe la străjerul Ochilă, el, sireicanul, mi ți-o vede și dă de știre lui Păsărilă, zicând:

— Măi, fetișoara împăratului ne-a tras butucul. A dracului zgâtie de fată! s-a prefăcut în păsărică, a zburat ca săgeata pe lângă ceilalți și ei habar n-au despre asta. Ei, apoi? Lasă-te în seama lor dacă vrei să rămâi făr' de cap. De-acum, numai noi o putem găsi și aduce la urma ei. Taci molcum și haidem după dânsa. Eu ți-oi arăta-o pe unde se ascunde, iară tu să mi-o prinzi cum ți-i meșteșugul și să-i strâmbi gâtul oleacă, să se învețe ea de altă dată a mai purta lumea pe degete.

Și atunci, odată și pornesc ei după dânsa, și nu merg tocmai mult și Ochilă zice:

— Măi Păsărilă, iacătă-o, ia! colo, în dosul pământului, tupilată sub umbra iepurelui; pune mâna pe dânsa și n-o lăsa!

Păsărilă atunci se lățește cât ce poate, începe a bojbăi prin toate buruienile și, când să pună mâna pe dânsa, zbr! pe vârful unui munte, și se ascunde după o stâncă.

— Iacătă-oi, măi, colo, în vârful muntelui, după stâncă ceea, zise Ochilă.

Păsărilă atunci se înalță puțin și începe a cotrobăi pe după stânci; și când să pună mâna pe dânsa, zbr! și de acolo și se duce de se ascunde tocmai după lună.

— Măi Păsărilă, iacătă-oi, ia! colo, după lună, zise Ochilă; căci nu pot eu s-o ajung, să-i dau o scărmanătură

bună.

Atunci Păsărilă se deșiră odată și se înalță până la lună. Apoi, cuprinzând luna în brațe, găbuieste păsărica, mi ți-o înșfacă de coadă și cât pe ce să-i sucească gâtul. Ea atunci se preface în fată și strigă înspăimântată:

— Dăruiește-mi viața, Păsărilă, că te-oi dărui și eu cu milă și cu daruri împăratești, așa să trăiești!

— Ba că chiar că erai să ne dăruiești cu milă și cu daruri împăratești, dacă nu te vedeam când ai pașlit-o, farmazoană ce ești! zise Ochilă. Știu că am tras o durdură bună căutându-te. Ia, mai bine hai la culcuș, că se face ziuă acuși. Ș-apoi, ce-a mai fi a mai fi.

Și odată mi ți-o înșfacă ei, unul de-o mână și altul de cealaltă și hai! hai, hai! în zori de ziuă ajung la palat și, trecând cu dânsa printre străji, o silesc să intre în odaia ei, tot cum a ieșit.

— Ei, Harap-Alb, zise atunci Ochilă, dacă nu eram eu și cu Păsărilă, ce făceați voi acum? Iaca așa, tot omul are un dar și un amar; și unde prisosește darul nu se mai bagă în seamă amarul. Amar era să fie de voi, de nu eram noi amândoi. Și cu străjuirea voastră, era vai de pielea noastră!

Harap-Alb și ceilalți, nemaivând ce zice, pleacă capul rușinați, mulțumind lui Păsărilă și vestitului Ochilă, căci le-au fost ca niște frați.

Și atunci, numai iaca și împăratul vine ca un leu-paraleu, să-și ia fata pe seamă și, când o găsește sub strajă, după cum nu se aștepta el, numa-i scânteiau ochii în cap de ciudă, dar nu avu ce face.

Atunci Harap-Alb iar se înfățișază înaintea împăratului, zicând:

— Luminat împărate, de-acum cred că mi-ți da fata,

ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră.

— Bine, voinice, zise împăratul posomorât; a veni ea și vremea aceea. Însă eu mai am o fată, luată de suflet, tot de o vârstă cu fata mea; și nu e deosebire între dânselle nici la frumusețe, nici la stat, nici la purtat. Hai, și dacă-i cunoaște-o care-i a mea adevărată, ia-ți-o și duceți-vă de pe capul meu, că mi-ați scos peri albi, de când ați venit. Iaca, mă duc să le pregătesc, zise împăratul. Tu vină după mine, și, dacă-i ghici-o, ferice de tine a fi. Iară de nu, luați-vă catrafusele și începeți a vă cărăbăni de la casa mea, căci nu vă mai pot suferi!

Și ducându-se împăratul, pune de piaptănă și îmbracă la fel pe amândouă fetele și apoi dă poruncă să vie Harap-Alb să ghicească fata împăratului.

Harap-Alb, văzându-se pus în încurcală, nu mai știa ce să facă și încotro să-o dea ca să nu greșescă tocmai acum, la ducă. Și, mai stând el pe gânduri oleacă, cum e omul tulburat, își aduce aminte de aripa cea de albină și, scoțând-o de unde-o avea strânsă, scapără și-i dă foc cu o bucățică de iască aprinsă. Și atunci, numai iaca se pomenește cu crăiasa albinelor.

— Ce nevoie te-a ajuns de mine, Harap-Alb? zise ea, zburând pe umărul său. Spune-mi, căci sunt gata să te slujesc.

Atunci Harap-Alb începe a-i spune toate cu de-amănuntul și o roagă de toți dumnezeii ca să-i dea ajutor.

— N-ai grijă, Harap-Alb, zise crăiasa albinelor; las' că te fac eu s-o cunoști și dintr-o mie. Hai, intră în casă cu îndrăzneală, căci am să fiu și eu pe-acolo. Și cum îi intra, stai puțin și te uită la fete; și care-i vedea-o că se apără cu năframa, să știi că aceea este fata împăratului.

Atunci Harap-Alb intră, cu albina pe umăr, în odaia

unde era împăratul și cu fetele, apoi stă puțin deoparte și începe a se uita când la una, când la alta. Și cum sta el drept ca lumânarea și le privea, cu băgare de seamă, crăiasa albinelor zboară pe obrazul fetei împăratului. Atunci ea, tresărind, odată începe a țipa și a se apăra cu năframa, ca de un dușman. Lui Harap-Alb atâta i-a trebuit: îndată face câțiva pași spre dânsa, o apucă frumușel de mână și zice împăratului:

— Luminarea-voastră, de-acum cred că nu mi-ți mai face nici o împiedicare, pentru că am adus într-o îndeplinire tot ceea ce ne-ai poruncit.

— Din partea mea poți s-o iei de-acum, Harap-Alb, zise împăratul, ovilit și sarbăd la față de supărare și rușine; dacă n-a fost ea vrednică să vă răpuie capul, fii măcar tu vrednic s-o stăpânești, căci acum ți-o dau cu toată inima.

Harap-Alb mulțumește atunci împăratului și apoi zice fetei: — De-acum putem să mergem, căci stăpănu-meu, luminarea-sa nepotul împăratului Verde, a fi îmbătrânit așteptându-mă.

— Ia mai îngăduiește puțin, nerăbdătorule, zise fata împăratului, luând o turturică în brațe, spunându-i nu știu ce la ureche și sărutând-o cu drag; nu te grăbi așa, Harap-Alb, că te-i pripi. Stai, că mai ai și cu mine oleacă de vorbă: înainte de pornire, trebuie să meargă calul tău și cu turturica mea să-mi aducă trei smicele de măr dulce și apă vie și apă moartă de unde se bat munții în capete. Și de-a veni turturica mea înainte cu smicelele și apa, ia-ți nădejdea despre mine, căci nu merg, ferească Dumnezeu! Iară de-i avea noroc și-a veni calul tău mai întâi și mi-o aduce cele poruncite, să știi că merg cu tine, oriunde mi-i duce; s-a mântuit socoteala.

Și atunci, odată pornesc și turturica și calul, fugind

pe întrecute, când pe sus, când pe jos, după cum cerea trebuința.

Dar turturica, fiind mai ușoară, ajunge mai înainte; și pândind tocmai când era soarele în cruce, de se odihneau munții numai pentru o clipită, se repede ca prin foc și ia trei smicele de măr dulce și apă vie și apă moartă, și apoi ca fulgerul se întoarce înapoi. Și, când pe la poarta munților, calul îi iese înainte, o propește în cale și o ia cu măgulelile, zicându-i:

— Turturică-rică, dragă pășărică, adă la mine cele trei smicele de măr dulce, apa cea vie și cea moartă, și tu du-te înapoi de-ți ia altele și mi-i ajunge pe drum, căci ești mai sprintenă decât mine. Hai, nu mai sta la îndoială și dă-mi-le, căci atunci are să fie bine și de stăpănu-meu, și de stăpână-ta, și de mine, și de tine; iară de nu mi li-i da, stăpănu-meu Harap-Alb este în primejdie, și de noi încă n-are să fie bine.

Turturica parcă n-ar fi voit. Dar calul n-o mai întreabă de ce-i e cojocul; se repede și-i ia apa și smicelele cu hapca și apoi fuge cu dânsule la fata împăratului și i le dă, de față cu Harap-Alb. Atunci lui Harap-Alb i s-a umplut inima de bucurie.

Vine ea și turturica mai pe urmă, dar ce-ți e bună? — Alei, țolină ce-mi ești, zise fata împăratului; da' bine m-ai vândut. Dacă e așa, hai, pornește chiar acum la împăratul Verde și vestește-i că venim și noi în urmă.

Atunci turturica pornește. Iară fata împăratului înge-nunche dinaintea tătâne-său și zice:

— Binecuvântează-mă, tată, și rămâi sănătos! Se vede că așa mi-a fost sortit și n-am ce face; trebuie să merg cu Harap-Alb, și pace bună!

După aceasta, își ia cele trebuitoare la drum, apoi în-



calecă și ea pe un cal năzdrăvan și stă gata de pornire. Iară HarapAlb, luându-și oamenii săi, încalecă și el și pornesc spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvântul din poveste, înainte mult mai este.

Mers-au ei și zi și noapte, nu se știe cât au mers; și, de la un loc, Gerilă, Flămânzilă și Setilă, Păsări-Lăți-Lungilă și năzdrăvanul Ochilă se opresc cu toții în cale, se opresc și zic cu jale:

— Harap-Alb, mergi sănătos! De-am fost răi, tu ni-i ierta, căci și răul câteodată prinde bine la ceva.

Harap-Alb le mulțumește ș-apoi pleacă liniștit. Fata vesel îi zâmbește, luna-n cer a asfințit. Dar în pieptul lor răsare... Ce răsare? Ia, un dor; soare mândru, luminos și în sine arzător, ce se naște din scânteia unui ochi fermecător!

Și mai merg ei cât mai merg, și de ce mergeau înainte, de ce lui Harap-Alb i se tulburau mințile, uitându-se la fată și văzând-o cât era de tânără, de frumoasă și plină de vină-ncoace.

Sălățile din Grădina Ursului, pielea și capul cerbului le-a dus la stăpânu-său cu toată inima. Dar pe fata împăratului Roș mai nu-i venea s-o ducă, fiind nebun de dragostea ei. Căci era boboc de trandafir din luna lui mai, scăldat în roua dimineții, dezmiardat de cele întâi raze ale soarelui, legănat de adierea vântului și neatins de ochii fluturilor. Sau, cum s-ar mai zice la noi în țărănește, era frumoasă de mama focului; la soare te puteai uita, iar la dânsa ba. Și de-aceea Harap-Alb o prăpădea din ochi de dragă ce-i era. Nu-i vorbă, și ea fura cu ochii, din când în când, pe Harap-Alb, și în inima ei parcă se petrecea nu știu ce... poate vreun dor ascuns, care nu-i venea a-l spune. Vorba cântecului:

Fugi de-acole, vină-ncoace!

Șezi binișor, nu-mi da pace!

sau mai știi eu cum să zic, ca să nu greșesc? Dar știu atâta, că ei mergeau fără a simți că merg, părându-li-se calea scurtă și vremea și mai scurtă; ziua ceas și ceasul clipă; dă, cum e omul când merge la drum cu dragostea alături.

Nu știa sărmanul Harap-Alb ce-l așteaptă acasă, căci nu s-ar mai fi gândit la de-alde acestea.

Însă vorba cântecului:

De-ar ști omul ce-ar păți,

Dinainte s-ar păzi!

Dar iaca ce m-am apucat de spus. Mai bine vă spun neam că turturica ajunsese la împăratul Verde și-l înștiințase că vine și Harap-Alb cu fata împăratului Roș.

Atunci împăratul Verde a și început a face pregătire, ca pentru o fată de împărat, dând și poruncă să le iasă întru întâmpinare. Iară Spânul icnea în sine și se gândea numai la răzbunare.

În sfârșit, mai merge Harap-Alb cu fata împăratului cât mai merge, și de la o vreme ajung și ei la împărăție.

Și, când colo, numai iaca ce le ies înainte împăratul Verde, fetele sale, Spânul și toată curtea împărătească, ca să-i primească. Și văzând Spânul cât e de frumoasă fata împăratului Roș, odată se repede să o ia în brațe de pe cal. Dar fata îi pune atunci mâna pe piept, îl brânțește cât colo și zice:

— Lipsește dinaintea mea, Spânule! Doar n-am venit pentru tine, ș-am venit pentru Harap-Alb, căci el este adevăratul nepot al împăratului Verde.

Atunci împăratul Verde și fetele sale au rămas încremeniți de ceea ce au auzit. Iar Spânul, văzând că i s-a dat vicleșugul

pe față, se repede ca un câine turbat la Harap-Alb și-i zboară capul dintr-o singură lovitură de paloș, zicând:

— Na! așa trebuie să pățească cine calcă jurământul! Dar calul lui Harap-Alb îndată se repede și el la Spân și-i zice:

— Pân-aici, Spânule! Și odată mi ți-l înșfacă cu dinții de cap, zboară cu dânsul în înaltul cerului, și apoi, dându-i drumul de-acolo, se face Spânul până jos praf și pulbere. Iară fata împăratului Roș, în vălmășagul acesta, repede pune capul lui Harap-Alb la loc, îl înconjură de trei ori cu cele trei smicele de măr dulce, toarnă apă moartă, să stea sângele și să se prindă pielea, apoi îl stropește cu apă vie, și atunci Harap-Alb îndată învie și, ștergându-se cu mâna pe la ochi, zice suspinând:

— Ei, da' din greu mai adormisem! — Dormeai tu mult și bine, Harap-Alb, de nu eram eu, zise fata împăratului Roș, sărutându-l cu drag și dându-i iar paloșul în stăpânire.

Și apoi, îngenunchind amândoi dinaintea împăratului Verde, își jură credință unul altuia, primind binecuvântare de la dânsul și împărăția totodată.

După aceasta se începe nunta, ș-apoi, dă Doamne bine!

Lumea de pe lume s-a strâns de privea,

Soarele și luna din cer le râdea.

Ș-apoi fost-au fost poftiți la nuntă: Crăiasa furnicilor, Crăiasa albinelor și Crăiasa zânelor, minunea minunilor din ostrovul florilor!

Și mai fost-au poftiți încă: crai, crăiese și-mpărați, oameni în seamă băgați, ș-un păcat de povestar, fără bani în buzunar. Veselie mare între toți era, chiar și sărăcimea ospăta și bea!

Și a ținut veselia ani întregi, și acum mai ține încă;  
cine se duce acolo bea și mănâncă. Iar pe la noi, cine are  
bani bea și mănâncă, iară cine nu, se uită și rabdă.

## Fata babei și fata moșneagului

Erau odată un moșneag și-o babă; și moșneagul avea o fată, și baba iar o fată. Fata babei era slută, leneșă, țăfnoasă și rea la inimă; dar, pentru că era fata mamei, se alinta cum s-alintă cioara-n laț, lăsând tot greul pe fata moșneagului. Fata moșneagului însă era frumoasă, harnică, ascultătoare și bună la inimă. Dumnezeu o împodobise cu toate darurile cele bune și frumoase. Dar această fată bună era horopsită și de sora cea de scoarță, și de mama cea vitregă; noroc de la Dumnezeu că era o fată robace și răbdătoare; căci altfel ar fi fost vai ș-amar de pielea ei.

Fata moșneagului la deal, fata moșneagului la vale; ea după găteje prin pădure, ea cu tăbuietul în spate la moară, ea, în sfârșit, în toate părțile după treabă. Cât era ziulica de mare, nu-și mai strângea picioarele; dintr-o parte venea și-n alta se ducea. Ș-apoi baba și cu odorul de fiică-sa tot cârtitoare și nemulțumitoare erau. Pentru babă, fata moșneagului era piatră de moară în casă; iar fata ei — busuioc de pus la icoane.

Când se duceau amândouă fetele în sat la șezătoare seara, fata moșneagului nu se încurca, ci torcea câte-un ciur plin de fuse; iar fata babei îndruga și ea cu mare ce câte-un fus; și apoi, când veneau amândouă fetele acasă

noaptea târziu, fata babei sărea iute peste pârlaz și zicea fetei moșneagului să-i dea ciurul cu fusele, ca să-l ție până va sări și ea. Atunci fata babei, vicleană cum era, lua ciurul și fuga în casă la babă și la moșneag, spunând că ea a tors acele fuse. În zadar fata moșneagului spunea în urmă că acela este lucrul mâinilor sale; căci îndată o apucau de obraz baba și cu fiică-sa și trebuia numaidecât să rămâie pe-a lor. Când veneau duminica și sărbătorile, fata babei era împopoțată și netezită pe cap, de parc-o linseseră viței. Nu era joc, nu era clacă în sat la care să nu se ducă fata babei, iar fata moșneagului era oprită cu asprime de la toate aceste. Și-apoi, când venea moșneagul de pe unde era dus, gura babei umbla cum umblă melița; că fata lui nu ascultă, că-i ușernică, că-i leneșă, că-i soi rău... că-i laie, că-i bălaie; și că s-o alunge de la casă; s-o trimită la slujbă unde știe, că nu-i de chip s-o mai ție; pentru că poate să înnăvălească și pe fata ei.

Moșneagul, fiind un gură-cască, sau cum îți vrea să-i ziceți, se uita în coarnele ei, și ce-i spunea ea sfânt era. Din inimă, bietul moșneag poate c-ar fi mai zis câte ceva; dar acum apucase a cânta găina la casa lui, și cucoșul nu mai avea nici o trecere; și-apoi, ia să-l fi pus păcatul să se întreacă cu dedeochiul; căci baba și cu fiică-sa îl umplea de bogdaproste.

Într-una din zile, moșneagul, fiind foarte amărât de câte-i spunea baba, chemă fata și-i zise:

— Draga tatei, iaca ce-mi tot spune mă-ta de tine: că n-o ascuți, că ești rea de gură și înnăvălită și că nu este de chip să mai stai la casa mea; de-aceea du-te și tu încotro te-a îndrepta Dumnezeu, ca să nu se mai facă atâta gâlceavă la casa asta, din pricina ta. Dar te sfătuiesc, ca un tată ce-ți sunt, că, orișunde te-i duce, să fii supusă, blajină și

harnică; căci la casa mea tot ai dus-o cum ai dus-o: c-a mai fost și mila părintească la mijloc!... dar prin străini, Dumnezeu știe peste ce soi de sămânță de oameni îi da; și nu ți-or putea răbda câte ți-am răbdat noi.

Atunci biata fată, văzând că baba și cu fiică-sa voiesc cu orice chip s-o alunge, sărută mâna tată-său și, cu lacrimi în ochi, pornește în toată lumea, depărtându-se de casa părintească fără nici o nădejde de întoarcere!

Și merse ea cât merse pe-un drum, până ce, din întâmplare, îi ieși înaintea o cățelușă, bolnavă ca vai de capul ei și slabă de-i numărai coastele; și cum văzu pe fată, îi zise:

— Fată frumoasă și harnică, fie-ți milă de mine și mă grijește, că ți-oi prinde și eu bine vrodată!

Atunci fetei i se făcu milă și, luând cățelușa, o spălă și-o griji foarte bine. Apoi o lăsă acolo și-și căută de drum, mulțumită fiind în suflet că a putut săvârși o faptă bună.

Nu merse ea tocmai mult, și numai iaca ce vede un păr frumos și înflorit, dar plin de omizi în toate părțile. Părul, cum vede pe fată, zice:

— Fată frumoasă și harnică, grijește-mă și curăță-mă de omizi, că ți-oi prinde și eu bine vrodată!

Fata, harnică cum era, curăță părul de uscături și de omizi cu mare îngrijire și apoi se tot duce înaintea să-și caute stăpân. Și, mergând ea mai departe, numai iaca ce vede o fântână mîlită și părăsită. Fântâna atunci zice:

— Fată frumoasă și harnică, îngrijește-mă, că ți-oi prinde și eu bine vrodată!

Fata rânește fântâna și-o grijește foarte bine; apoi o lasă și-și caută de drum. Și, tot mergând mai departe, numai iaca ce dă de-un cuptor nelipit și mai-mai să se risipească. Cuptorul, cum vede pe fată, zice:

— Fată frumoasă și harnică, lipește-mă și grijește-mă,

că poate ți-oi prinde și eu bine vrodată!

Fata, care știa că de făcut treabă nu mai cade coada nimănui, își suflecă mânecile, călcă lut și lipi cuptorul, îl humui și-l griji, de-ți era mai mare dragul să-l privești! Apoi își spală frumușel mâinile de lut și porni iarăși la drum.

Și mergând ea acum și zi și noapte, nu știu ce făcu, că se rătăci; cu toate acestea, nu-și pierdu nădejdea în Dumnezeu, ci merse tot înainte până ce, într-una din zile, disdimineată, trecând printr-un codru întunecos, dă de-o poiană foarte frumoasă, și în poiană vede o căsuță umbrită de niște lozii pletoase; și când s-apropie de acea casă, numai iaca o babă întâmpină pe fată cu blândețe și-i zice:

— Da' ce cauți prin aceste locuri, copilă, și cine ești? — Cine să fiu, mătușă? Ia, o fată săracă, fără mamă și fără tată, pot zice; numai Cel-de-sus știe câte-am tras de când mama care m-a făcut a pus mâinile pe piept! Stăpân caut și, necunoscând pe nime și umblând din loc în loc, m-am rătăcit. Dumnezeu însă m-a povățuit de-am nimerit la casa d-tale și te rog să-mi dai sălășluire.

— Sărmană fată! zise bătrâna. Cu adevărat numai Dumnezeu te-a îndreptat la mine și te-a scăpat de primejdii. Eu sunt Sfânta Duminică. Slujește la mine astăzi și fii încredințată că mâine n-ai să ieși cu mâinile goale de la casa mea.

— Bine, măicuță, dar nu știu ce trebi am să fac. — Ia, să-mi lai copilașii, care dorm acum, și să-i hrănești; apoi să-mi faci bucate; și, când m-oi întoarce eu de la biserică, să le găsesc nici reci, nici fierbinți, ci cum îs mai bune de mâncat.

Și, cum zice, bătrâna pornește la biserică, iară fata suflecă mânecile și s-apucă de treabă. Întâi și-ntâi face



lăutoare, apoi iese afară și începe a striga:

— Copii, copii, copii! Veniți la mama să vă lăie! Și când se uită fata, ce să vadă? Ograda se umpluse și pădurea fojgăia de-o mulțime de balauri și de tot soiul de jivine mici și mari! Însă, tare în credință și cu nădejdea la Dumnezeu, fata nu se sperie; ci le ia pe câte una și le lă și le îngrijește cât nu se poate mai bine. Apoi s-apucă de făcut bucate, și când a venit Sfânta Duminică de la biserică și a văzut copiii lăuți frumos și toate trebile bine făcute, s-a umplut de bucurie; și după ce-a șezut la masă, a zis fetei să se suie în pod și să-și aleagă de-acolo o ladă, care-a vrea ea, și să și-o ia ca simbrie; dar să n-o deschidă pân-acasă, la tată-său. Fata se suie în pod și vede acolo o mulțime de lăzi: unele mai vechi și mai urâte, altele mai noi și mai frumoase. Ea, însă, nefiind lacomă, ș-alege pe cea mai veche și mai urâtă dintre toate. Și când se dă cu dânsa jos, Sfânta Duminică cam încrețește din sprâncene, dar n-are încotro. Ci binecuvântează pe fată, care își ia lada în spate și se întoarne spre casa părintească cu bucurie, tot pe drumul pe unde venise.

Când, pe drum, iaca cuptorul grijit de dânsa era plin de plăcinte crescute și rumenite... Și mănâncă fata la plăcinte, și mănâncă, hăt bine; apoi își mai ia câteva la drum și pornește.

Când, mai încolo, numai iaca fântâna grijită de dânsa era plină până-n gură cu apă limpede cum îi lacrima, dulce și rece cum îi gheața. Și pe colacul fântânii erau două pahare de argint, cu care a băut la apă până s-a răcorit. Apoi a luat paharele cu sine și a pornit înainte.

Și mergând mai departe, iaca părul grijit de dânsa era încărcat de pere, galbene ca ceara, de coapte ce erau, și dulci ca mierea. Părul, văzând pe fată, și-a plecat crengile-

n jos; și ea a mâncat la pere și și-a luat la drum câte i-au trebuit.

De-acolo mergând mai departe, iaca se întâlnește și cu cățelușa, care acum era voinică și frumoasă, iară la gât purta o salbă de galbeni pe care a dat-o fetei, ca mulțumită pentru că a căutat-o la boală. Și de aici, fata, tot mergând înainte, a ajuns acasă la tată-său. Moșneagul, când a văzut-o, i s-au umplut ochii de lacrimi și inima de bucurie. Fata atunci scoate salba și paharele cele de argint și le dă tătâne-său; apoi deschizând lada împreună, nenumărate herghelii de cai, cirezi de vite și turme de oi ies din ea, încât moșneagul pe loc a întinerit, văzând atâtea bogății! Iară baba a rămas opărită și nu știa ce să facă de ciudă. Fata babei atunci și-a luat inima-n dinți și a zis:

— Las', mamă, că nu-i prădată lumea de bogății; mă duc să-ți aduc eu și mai multe.

Și cum zice, pornește cu ciudă, trăsbind și plesnind. Merge și ea cât merge, tot pe acest drum, pe unde fusese fata moșneagului; se întâlnește și ea cu cățelușa cea slabă și bolnavă; dă și ea de părul cel ticsit de omide, de fântâna cea mălită și seacă și părăsită, de cuptorul cel nelipit și aproape să se risipească; dar când o roagă și cățelușa, și părul, și fântâna, și cuptorul ca să îngrijească de dânsle, ea le răspundea cu ciudă și în bătaie de joc:

— Da' cum nu!? că nu mi-oi feșteli eu mânuțele tătucutei și a mămucutei! Multe slugi ați avut ca mine?

Atunci, cu toatele, știind că mai ușor ar putea căpăta cineva lapte de la o vacă stearpă decât să te îndatorească o fată alintată și leneșă, au lăsat-o să-și urmeze drumul în pace și n-au mai cerut de la dânsa nici un ajutor. Și mergând ea tot înainte, a ajuns apoi și ea la Sfânta Duminică; dar și aici s-a purtat tot hursuz, cu obraznicie și prostește.

În loc să facă bucatele bune și potrivite și să lăie copiii Sfintei Duminici cum i-a lăut fata moșneagului de bine, ea i-a opărit pe toți, de țițau și fugeau nebuni de usturime și de durere. Apoi bucatele le-a făcut afumate, arse și sleite, de nu mai era chip să le poată lua cineva în gură... și când a venit Sfânta Duminică de la biserică, și-a pus mâinile-n cap de ceea ce-a găsit acasă. Dar Sfânta Duminică, blândă și îngăduitoare, n-a vrut să-și puie mintea c-o sturlubatică și c-o leneșă de fată ca aceasta; ci i-a spus să se suie în pod, să-și aleagă de-acolo o ladă, care i-a plăcea, și să se ducă în plata lui Dumnezeu. Fata atunci s-a suit și și-a ales lada cea mai nouă și mai frumoasă; căci îi plăcea să ia cât de mult și ce-i mai bun și mai frumos, dar să facă slujbă bună nu-i plăcea. Apoi, cum se dă jos din pod cu lada, nu se mai duce să-și ia ziua bună și binecuvântare de la Sfânta Duminică, ci pornește ca de la o casă pustie și se tot duce înainte; și mergea de-i pârlăiau călcâiele, de frică să nu se răzgândească Sfânta Duminică să pornească după dânsa, s-o ajungă și să-i ieie lada.

Și când ajunge la cuptor, frumoase plăcinte erau într-însul! Dar când s-apropie să ia dintr-însele și să-și prindă pofta, focul o arde și nu poate lua. La fântână, așijderea: păhăruțele de argint, nu-i vorbă, erau, și fântâna plină cu apă până-n gură; dar când a vrut fata să puie mâna pe pahar și să ia apă, paharele pe loc s-au cufundat, apa din fântână într-o clipă a secat, și fata de sete s-a uscat!... Când prin dreptul părului, nu-i vorbă, că parcă era bătut cu lopata de pere multe ce avea, dar credeți c-a avut fata parte să guste vro una? Nu, căci părul s-a făcut de-o mie de ori mai înalt de cum era, de-i ajunsese crengile în nour! Și-atunci... scobește-te, fata babei, în dinți! Mergând mai înainte, cu cățelușa încă s-a întâlnit; salbă de galbeni avea

și acum la gât; dar când a vrut fata să i-o ia, cățelușa a mușcat-o de i-a rupt degetele și n-a lăsat-o să puie mâna pe dânsa. Își mușca fata acum degetelele mămucuței și ale tătucuței de ciudă și de rușine, dar n-avea ce face. În sfârșit, cu mare ce a ajuns și ea acasă, la mă-sa, dar și aici nu le-a ticnit bogăția. Căci, deschizând lada, o mulțime de balauri au ieșit dintr-însa și pe loc au mâncat pe babă, cu fată cu tot, de parcă n-au mai fost pe lumea asta, și apoi s-au făcut balaurii nevăzuți cu ladă cu tot.

Iar moșneagul a rămas liniștit din partea babei și avea nenumărate bogății: el a măritat pe fiică-sa după un om bun și harnic. Cucoșii cântau acum pe stâlpii porților, în prag și în toate părțile; iar găinile nu mai cântau cucoșește la casa moșneagului, să mai facă a rău; c-apoi atunci nici zile multe nu mai aveau. Numai atâta, că moșneagul a rămas pleșuv și spetit de mult ce-l netezise baba pe cap și de cercat în spatele lui cu cociorva, dacă-i copt mălaiul.

## Ivan Turbincă

Era odată un rus, pe care îl chema Ivan. Și rusul acela din copilărie se trezise în oaste. Și slujind el câteva soroace de-a rândul, acum era bătrân. Și mai-marii lui, văzându-l că și-a făcut datoria de ostaș, l-au slobozit din oaste, cu arme cu tot, să se ducă unde-a vrea, dându-i și două carboave de cheltuială.

Ivan atunci mulțumi mai-marilor săi și apoi, luându-și rămas bun de la tovarășii lui de oaste, cu care mai trase câte-o dușcă, două de rachiu, pornește la drum cântând.

Și cum mergea Ivan, șovăind când la o margine de drum, când la alta, fără să știe unde se duce, puțin mai înaintea lui mergeau din întâmplare, pe-o cărare lăuntrică, Dumnezeu și cu Sfântul Petre, vorbind ei știu ce. Sfântul Petre, auzind pe cineva cântând din urmă, se uită înapoi și, când colo, vede un ostaș mătăhăind pe drum în toate părțile.

— Doamne, zise atunci Sfântul Petre, speriat: ori hai să ne grăbim, ori să ne dăm într-o parte, nu cumva ostașul acela să aibă harțag, și să ne găsim beleaua cu dânsul. Știi c-am mai mâncat eu o dată de la unul ca acesta o chelfâneală.

— N-ai grijă, Petre, zise Dumnezeu. De drumețul care cântă să nu te temi. Ostașul acesta e un om bun la inimă și

milostiv. Vezi-l? Are numai două carboave la sufletul său; și, drept cercare, hai, fă-te tu cerșetor la capătul ist de pod, și eu la celălalt. Și să vezi cum are să ne dea amândouă carboavele de pomană, bietul om! Adu-ți aminte, Petre, de câte ori ți-am spus, că unii ca aceștia au să moștenească împărăția cerurilor.

Atunci Sfântul Petre se pune jos la un capăt de pod, iară Dumnezeu la celălalt și încep a cere de pomană.

Ivan, cum ajunge în dreptul podului, scoate cele două carboave de unde le avea strânse și dă una lui Sfântul Petre și una lui Dumnezeu, zicând:

— Dar din dar se face raiul. Na-vă! Dumnezeu mi-a dat, eu dau, și Dumnezeu iar mi-a da, că are de unde.

Și apoi Ivan începe iar a cânta și se tot duce înainte.

Atunci Sfântul Petre zice cu mirare:

— Doamne, cu adevărat bun suflet de om e acesta, și n-ar trebui să meargă nerăsplătit de la fața ta!

— Dar, Petre, las' că am eu purtare de grijă pentru dânsul.

Apoi Dumnezeu pornește cu Sfântul Petre și, cât ici, cât colè, ajung pe Ivan, care-o ducea tot într-un cântec, de parcă era toată lumea a lui.

— Bună calea, Ivane, zise Dumnezeu. Dar cânti, cânti, nu te-ncurci!

— Mulțumesc d-voastră, zise Ivan, tresărind. Dar de unde știi așa de bine că mă cheamă Ivan?

— D-apoi, dacă n-oi ști eu, cine altul are să știe? răspunse Dumnezeu.

— Dar cine ești tu, zise Ivan cam zborșit, de te lauzi că știi toate?

— Eu sunt cerșetorul pe care l-ai miluit colo la pod,

Ivane. Și cine dă săracilor împrumută pe Dumnezeu, zice scriptura. Na-ți împrumutul înapoi, căci noi nu avem trebuință de bani. Ia, numai am vrut să dovedesc lui Petre că ești tu de milostiv. Află acum, Ivane, că eu sunt Dumnezeu și pot să-ți dau orice-i cere de la mine; pentru că și tu ești om cu dreptate și darnic.

Ivan atunci, cuprins de fiori, pe loc s-a dezmețit, a căzut în genunchi dinaintea lui Dumnezeu și a zis:

— Doamne, dacă ești tu cu adevărat Dumnezeu, cum zici, rogu-te blagoslovește-mi turbinca asta, ca ori pe cine-o vrea eu, să-l vâr într-însa; și apoi să nu poată ieși de aici fără învoirea mea.

Dumnezeu atunci, zâmbind, blagoslovi turbinca, după dorința lui Ivan, și apoi zise:

— Ivane, când te-î sătura tu de umblat prin lume, atunci să vii să slujești și la poarta mea, căci nu ți-a fi rău.

— Cu toată bucuria, Doamne; am să vin numaidecât, zise Ivan. Dar acum, deodată, mă duc să văd, nu mi-a pica ceva la turbincă?

Și zicând aceste, apucă peste câmpii de-a dreptul, spre niște curți mari, care de-abia se zăreau înaintea lui, pe culmea unui deal. Și merge Ivan, și merge, și merge, până când, pe înserate, ajunge la curțile cele. Și cum ajunge, intră în ogradă, se înfățișază înaintea boierului și cere găzduire. Boierul acela cică era cam zgârcit, dar, văzând că Ivan este om împărătesc, n-are ce să facă. Și vrând-nevrând, poruncește unei slugi să dea lui Ivan ceva de mâncare și apoi să-l culce în niște case nelocuite, unde culca pe toți musafirii care veneau așa, nitamnisam. Sluga, ascultând porunca stăpânului, ia pe Ivan, îi dă ceva de mâncare și apoi îl duce la locul hotărât, să se culce.

„Las’ dacă nu i-a da odihna pe nas, zise boierul în gân-

dul său, după ce orându-i cele de cuviință. Știu că are să aibă de lucru la noapte. Acum să vedem care pe care! Ori el pe draci, ori dracii pe dânsul!”

Căci trebuie să vă spun că boierul acela avea o pereche de case, mai de-o parte, în care se zice că locuia necuratul. Și tocmai acolo porunci să culce și pe Ivan!

Ivan însă habar n-avea de asta. El, cum a intrat în odaia unde l-a dus omul boierului, și-a pus armele în rânduială, s-a închinat după obicei și apoi s-a tologit așa, îmbrăcat cum era, pe un divan moale ca bumbacul, punându-și turbinca cu cele două carboave sub căpătâi și așternându-se pe somn; căci de-abia îl țineau picioarele de trudit ce era. Dar poate, bietul, să se odihnească? Căci cum a stins lumânarea, odată se trezește că-i smuncește cineva perna de sub cap și i-o aruncă cât colo! Ivan atunci, punând mâna pe sabie, se scoală repede, aprinde lumânarea și începe a căuta prin casă, în toate părțile, dar nu găsește pe nimene.

— Măi! Dar acest păcat! Ori casa asta nu-i curată, ori s-a cutremurat pământul, de mi-a sărit perna de sub cap, și eu umblu bădădăind ca un nebun! Ce-or mai fi și cutremurele ieste?! zise Ivan, mai făcând câteva cruci până la pământ, și apoi iară se culcă.

Dar, când să ațipească, deodată se aud prin casă o mulțime de glasuri, care de care mai urâcioase: unele mi-orlăiau ca mîța, altele covițau ca porcul, unele orăcăiau ca broasca, altele mornăiau ca ursul, mă rog, fel de fel de glasuri schimonosite se auzeau, de nu se mai știa ce mama dracului să fie acolo! Ivan, atunci, se cam pricepe ce-ar fi asta.

— Apoi, stai dar! că are Chira socoteală, cum văd eu. Și odată începe a striga puternic:

— Pașol na turbinca, ciorti! Atunci diavolii odată încep



a se cărăbăni unul peste altul în turbincă, de parcă-i aducea vântul. Și după ce intră ei cu toții înlăuntru, Ivan începe a-i ghigosi muscălește. După aceea leagă turbinca strâns la gură, o pune sub cap, mai trântindu-le prin turbincă niște ghionturi rusești, colè, cum știa el, de da inima din draci. Apoi se culcă cu capul pe dâșii și, nemaifiind supărat de nimene, trage Ivan un somn de cele popești... Dar, când aproape de cântători, Scaraoschi, căpetenia dracilor, văzând că parte din slugile lui se zăbovesc, pornește cu grăbire la locul știut, să le caute. Și, ajungând într-o clipă, se vâără, el știe cum și pe unde în odaie la Ivan și-i șterge o palmă prin somn, cât ce poate. Ivan, atunci, sare ars și odată strigă:

— Pașol na turbinca! Scaraoschi, atunci, intră și el fără vorbă și se înghesuiește peste ceilalți dimoni, căci n-are încotro.

— Ei, las' că vă judec eu acuși, necuraților; voi scoate incul din voi, zise Ivan tulburat. Cu mine v-ați găsit de jucat? Am să vă mușurluiesc de au să râdă și câinii de voi!

Și odată se îmbracă și se înarmează Ivan cu toate ale lui și, ieșind afară, începe a face un tăraș de s-a sculat toată ograda în gura lui.

— Dar ce-ai pățit, mă pohonțule, de te-ai sculat cu noaptea-n cap și faci așa larmă, ziseră oamenii boierului, care dau chiori unul peste altul, de parcă aveau orbul gănilor.

— Ce să pătesc? zise Ivan dârz. Ia! am căptușit niște iepuroi și am de gând să-i jumulesc.

Boierul, în zgomotul ista, se scoală și el și întreabă: — Ce vuiet e acolo prin ogradă? — Ia, mai toată noaptea nu ne-am putut odihni din pricina rusului celuia. Dracul știe ce are... Cică a prins niște iepuroi și vrea să-i jumulească,

să iertați d-voastră!

În vorbele aceste, numai iaca ce se înfățișază și Ivan înaintea boierului, cu turbinca plină de draci, care se zbăteau ca peștii în vârșă.

— Iaca, gospodin, cu cine m-am vânjolit toată noaptea... dar încaltea ți-am curățit și eu casa de draci și vi-i aduc poclon dis-dimineată. Poruncește să-mi aducă niște palce, că am să-i bat la stroi, să pomenească ei cât or trăi că au dat peste Ivan, robul lui Dumnezeu.

Boierul, văzând aceasta, pe de-o parte l-a cuprins spaima, iară pe de alta nu mai știa ce să facă de bucurie; căci multe sărindare mai dăduse el până atunci pe la popi, în toate părțile, ca să-i poată izgoni dracii de la casă, și nici că fusese chip. Dar se vede că pân acum le-a fost și lor veleatul. Cu Ivan și-au găsit popa.

— Bine, Ivane, zise boierul cu mulțumire. Să-ți aducă palce câte vrei, și fă-ți datoria cum știi; c-apoi om oi fi și eu, helbet!

În sfârșit, nu trece mult la mijloc, iaca se pomenește Ivan cu un car de palce cum îi plăcea lui. Le ia și le leagă la un loc, tot câte două-trei, după cum își știa meșteșugul.

Dar, până la vremea asta, se adunase împrejurul lui Ivan tot satul, ca să vadă de patima dracilor. Căci lucru de mirare era acesta, nu șagă! Atunci Ivan dezleagă turbinca în fața tuturor, numai cât poate să încapă mâna, și luând câte pe un drăcușor de cornițe, mi ți-l ardea cu palcele, de-i crăpa pielea. Și după ce-l răfuia bine, îi da drumul, cu tocmeală, să nu mai vie pe acolo, altă dată.

— N-oi mai veni, Ivane, câte zilișoare-oi avea eu, zicea Ucigă-l-crucea, cuprins de usturime, și se tot ducea împușcat. Iară oamenii ce priveau și mai ales băieții leșinau de răs.

Dar, mai la urma urmelor, Ivan scoate de barbă și pe Scaraoschi și-i trage un frecuș, de cele moschicești, de-i fuge sufletul.

— Poftim! După bucluc umbli, peste bucluc ai dat, măi jupâne Scaraoschi! Să te înveți tu de altădată a mai bântui oamenii. Sărsăilă spurcat ce ești! Și apoi, dându-i drumul, „na!” fuge și Scaraoschi după ceilalți, ca tăunul cu paiul...

— Dumnezeu să te înzilească, zise atunci boierul, cu-prinzând pe Ivan în brațe și sărutându-l. De-acum rămâi la mine, Ivane, și, pentru că mi-ai curățit casa de draci, am să te țin ca pe palmă.

— Ba nu, gospodin, zise Ivan. Mă duc să slujesc pe Dumnezeu, împăratul tuturor.

Și, zicând aceste, se încinge cu sabia, pune turbinca la sold, își ia ranița în spate și pușca de-a umăr și, pornind, se tot duce înainte, la Dumnezeu. Iară privitorii, cu căciulile în mână, îi urau drum bun, oriîncotro s-a întoarce.

— Călătorie sprâncenată! zise boierul; de rămâneai, îmi erai ca un frate; iară de nu, îmi ești ca doi.

Mi se pare mie că și boierul, cât era de boier, luase frica turbincăi, de nu-i păru așa de rău după Ivan, care-i făcuse atâta bine.

Ivan însă nici nu se gândea la asta; el își căuta acum de drum, întrebând din om în om unde șede Dumnezeu. Dar toți pe câți îi întreba dădeau din umere, neștiind ce să răspundă la așa întrebare ciudată.

— Numai Sfântul Nicolai trebuie să știe asta, zise Ivan, scoțând o iconiță din sân și sărutând-o pe dos și pe față.

Și atunci, ca prin minune, se și trezește Ivan la poarta raiului! Și, nici una, nici două, odată începe a bate în poartă cât putea. Atunci Sfântul Petre întrebă dinlăuntru:

— Cine-i acolo?

— Eu.

— Cine eu?

— Eu, Ivan.

— Și ce vrei?

— Tabacioc este?

— Nu-i.

— Votchi este?

— Nu-i.

— Femei sunt?

— Ba.

— Lăutari sunt?

— Nu-s, Ivane, ce mă tot chihăiești de cap?!

— Dar unde se găsesc de aceste?

— La iad, Ivane, nu aici.

— Măi! Dar ce sărăcie lucie pe aici, pe la rai!... zise Ivan. Și, nemailungind vorba, îndată și pornește la iad. Și el știe pe unde cotigeste, că nu umblă tocmai mult și numai iaca ce dă și de poarta iadului. Și atunci, odată începe a bate în poartă, strigând:

— Ei! Tabacioc este?

— Este, răspunde cineva dinlăuntru.

— Votchi este?

— Este.

— Femei sunt?

— Dar cum să nu fie?!

— Lăutari sunt?

— Ho, ho! Câți poștești.

— A! harașo, harașo! Aici e de mine! Deschideți iute, zise Ivan, tropăind și frecându-și mâinile.

Dracul de la poartă, gândind că e vreun mușteriu vechi de-al lor, deschide; și atunci, numai iaca ce se trezesc pe neașteptate cu Ivan Turbinca!

— Vai de noi și de noi! ziseră atunci dracii, scărmanându-se de cap în toate părțile. Așa-i c-am pățit-o?

Ivan, însă, poruncește să-i aducă mai degrabă votchi, tabacioc, lăutari și femei frumoase, că are gust să facă un guleai.

Se uită dracii unii la alții și, văzând că nu-i chip de stat împotriva lui Ivan, încep a-i aduce, care dincotro, rachiu, tutun, lăutari și tot ce-i poftea lui Ivan sufletul. Umblau dracii în toate părțile, iute ca prâsnelul, și-i intrau lui Ivan în voie cu toate cele, căci se temeau de turbincă ca de nu știu ce, poate mai rău decât de sfânta cruce.

De la o vreme se chefăluiește Ivan cum se cade, și unde nu începe a chiui prin iad și a juca Horodincea și Cazacincea, luând și pe draci și pe drăcoaice la joc, cu nepus în masă; și în vârtejul cela, răsturna tărăbi și toate cele în toate părțile, de-ți venea să te strici de râs de iznoavele lui Ivan. Acum, ce să facă dracii, ca să-l urnească de-acolo? Gândesc ei, se sucesc ei, se frământă ei cu mintea fel și chip, dar nici unuia nu-i vine în cap ce să facă. Talpa-iadului însă, mai ajunsă de cap decât toți dracii, zise atunci lui Scaraoschi:

— Haram de capul vostru! de n-aș fi eu aici, ați păți voi și mai rău decât așa. Aduceți-mi degrabă o puțină, o piele de câine și două bețe, să fac o jucărie, cum știu eu, și acuși vi-l mătur de-aici.

Și atunci, îndată i se aduc cele cerute, și Tălpoiul face iute o darabană; și apoi, furișându-se de Ivan, iese cu dânsa afară și începe a bate ca de război; brr... br...

Ivan, atunci, își vine în simțire și într-un buc iese afară cu pușca la umăr, să vadă ce este.

Talpa-iadului, atunci, face țuști! Înălăuntrul, și dracii, tronc! Închid poarta după Ivan, și, punând zăvoarele bine, bucuria lor că au scăpat de turbincă. Bate el Ivan în poartă cât poate, se răcăduiește el cu pușca, dar au prins ei acum dracii la minte.

— Ei las', cornoraților! De mi-ți mai pica vrodată în mână, turbinca are să vă știe de știre.

Văzând Ivan că porțile iadului sunt ferecate în toate părțile și că dracii n-au gând să-i deschidă, se lehametește el acum și de lăutari, și de tabacioc, și de votchi, și de tot, și pornește iar la rai să slujească pe Dumnezeu.

Și cum ajunge la poarta raiului, din afară, se și pune acolo de strajă și stă neadormit zi și noapte, tot întruna, fără să se clintească din loc.

Și nu mult după aceasta, numai iaca ce vine și Moartea și vrea numaidecât să intre la Dumnezeu, ca să primească porunci.

Ivan atunci îi pune șpaga în piept și zice:

— Ștoti, Vidma! Unde vrei să te duci?

— La Dumnezeu, Ivane, să vedem ce mi-a mai porunci.

— Nu-i voie, zise Ivan; las' că mă duc eu să-ți aduc răspuns.

— Ba nu, Ivane, trebuie să mă duc eu. Ivan atunci, văzând că Moartea dă chioară peste dânsul, se stropșește la ea zicând:

— Pașol, Vidma, na turbinca! Moartea atunci, neavând încotro, se bagă în turbincă și acuși icnește, acuși suspină, de-ți venea să-i plângi de milă. Iară Ivan leagă turbinca la gură cu nepăsare ș-o anină într-un copac. Apoi începe a bate în poartă. Sfântul Petre, atunci, deschide și, când colo, se trezește cu Ivan.

— Ei, Ivane, doar te-ai săturat acum de umblat prin lume după crancalâcuri?

— M-am săturat, și m-am prea săturat, Sfinte Petre.

— Ei, și ce vrei acum?

— Ia, vreau să mă duc la Dumnezeu, să-i spun ceva.

— Bine, Ivane, du-te; nu ți-e oprită calea. De-a putere-a fi, acum ești de casa noastră.

Ivan atunci se duce de-a dreptul înaintea lui Dumnezeu și zice:

— Doamne, nu știu dacă ai la știință ori ba, dar eu slujesc la poarta raiului de multă vreme. Și acum vine Moartea și întreabă ce mai porunciți.

— Spune-i, Ivane, din partea mea, că poruncesc să moară trei ani de zile de-a rândul numai oameni bătrâni, așa ca tine... zise Dumnezeu, zâmbind cu bunătațe.

— Bine, Doamne, zise Ivan, uitându-se cam lung la Dumnezeu. Mă duc să-i spun cum ai poruncit.

Și, ducându-se el, scoate Moartea de la închisoare și-i zice:

— Dumnezeu a poruncit ca să mănânci trei ani de zile de-a rândul numai pădure bătrână; de cea tânără să nu te-atingi! Înțeleai? Hai, pornește și-ți fă datoria!

Moartea, atunci, pornește prin codri, supărată ca vai de ea, și începe a roade la copaci bătrâni, de-i pocneau fălcile.

Și după ce se împlinesc trei ani în capăt, iar pornește la Dumnezeu, să primească porunci. Dar când știa că are să dea peste Ivan, i se tăiau picioarele și-o strângea în spate de frică.

— Turbinca! afurisita de turbincă mă vâără în toate boalele, zicea Moartea, suspinând. Decât n-am încotro;

trebuie să mă duc, zise ea oftând.

În sfârșit merge ea, nu merge, și de la o vreme ajunge la poarta raiului. Dar, când colo, dă iar cu ochii de Ivan.

— Tot aici ești, Ivane? tot?

— Ba bine că nu! zise Ivan, făcând stânga-mprejur și punându-se drept în calea Morții. Dar unde gândeai să fiu, când asta mi-e slujba?

— Gândeam că te-i fi dus prin lume, după berbantlăcuri de-ale tale.

— Da că doar de lume am fugit; o știu eu cât e de dulce și de amară, bat-o pustia s-o bată! I-s roase lui Ivan urechile de dânsa. Dar ce-ai slăbit așa, Vidmă?

— De bunătățile tale, Ivane. Acum cred că nu ți-i mai face blestem cu mine, mi-i da drumul să intru la Dumnezeu, că tare mare treabă mai am.

— Da, cum nu?! ia mai pune-ți pofta la o parte, că doar nu piere lumea... nu cumva ai pofti oare să te pui la taifasuri cu Dumnezeu?

— Dar știi că te prea întreci cu șaga, Ivane...

— Așa ți-e treaba? Încă mă iei la trei parale? Pașol na turbinca, Vidma!

Moartea, atunci, se vâără în turbincă și Ivan o pune la pastramă, zicând:

— Șopârcai cu cine șopârcai, dar cu Ivan nu șopârcai.

Dumnezeu, însă, știa de toate acestea, dar voia să mai facă și pe cheful lui Ivan, nu tot pe-a Morții; căci multe bunătăți mai făcuse și ea în viața ei!

— Ia deschide, Sfinte Petre, zise Ivan, bătând apoi la poartă. Sfântul Petre deschide, și Ivan se duce iar de se înfățișază înaintea lui Dumnezeu și zice:

— Doamne, Moartea întreabă ce mai porunciți? Și să



nu vă supărați, dar tare-i neastâmpărată și avană, drept să vă spun; șede ca pe spini și vrea numaidecât să-i dați răspuns.

— Du-i răspuns, Ivane, că poruncesc să moară de acum înainte trei ani de zile de-a rândul numai oameni tineri, și alți trei ani de zile să moară numai copii obraznici.

— Bine, Doamne, zise Ivan, închinându-se până la pământ. Mă duc să-i spun cum ai poruncit... și cum ajunge Ivan din afară de poartă, scoate Moartea din turbincă și-i zice:

— Dumnezeu a poruncit ca de-acum înainte să mănânci trei ani de zile de-a rândul numai pădure tânără; și alți trei ani de zile, numai vlăstare fragede, răchițică, smicele, nuiiele și altele de seama acestora; de pădurea cea bătrână să nu te-atingi, că-i poznă! Auzit-ai, Vidmă? Hai, pornește până te văd, și-ți fă datoria cu sfințenie.

Moartea atunci, înghițind noduri, pornește prin dumbrăvi, lunci și huceaguri, supărată ca vai de capul ei. Și, de voie, de nevoie, începe când a roade la copaci tineri, când a forfeca smicele și nuiiele de-i pârlăiau maselele și o dureau șelele și grumajii întinzându-se pe sus, la plopii cei înalți, și plecându-se atâta pe la rădăcinile celor tufari, după mlădițe fragede. Se zămorea și ea, sârmana, cum putea. În sfârșit, s-a chinuit Moartea așa trei ani de zile de-a rândul, și încă alți trei ani, și după ce i se împlinesc cei șase ani de osândă, iar pornește la Dumnezeu să vadă ce porunci i-a mai da. Nu-i vorbă, că știa Vidma ce-o aștepta, dar ce era să facă?

— Turbinca! Mânca-o-ar focul s-o mănânce! zicea Moartea, ducându-se la rai ca și cum ar fi mers la spânzurătoare. Nu știu ce să mai zic și despre Dumnezeu, ca să nu greșesc. Pesemne c-a ajuns și el în mintea copiilor,

Doamne iartă-mă, de i-a dat lui Ivan cel nebun atâta putere asupra mea. Bine mi-ar părea să-l văd și pe Dumnezeu într-o zi, cât e de mare și puternic, în turbinca lui Ivan; ori de nu, măcar pe Sfântul Petrea; numai atunci mi-ar crede ei mie.

Și mergând ea tot bodrogăbind vrute și nevrute, ajunge la poarta raiului; și când dă iar de Ivan, i se întunecă lumea înaintea ochilor și zice oftând:

— Dar bine, Ivane, iar ai de gând să mă chinuiești cu turbinca ceea a ta?

— Ba dac-aș avea mai multă putere, ți-o spun drept că ți-aș scoate ochii ca la dracul și te-aș frige pe frigare, zise Ivan cu ciudă, că din pricina ta s-a prăpădit atâta amar de lume, de la Adam și până astăzi. Pașol na turbinca, Vidma! Și de-acum, nici mai spun lui Dumnezeu despre tine, hoanghină bătrână ce ești! Tu și cu Talpa-iadului sunteți potrivită pereche. Îmi vine să vă rup cu dinții de bunișoare ce sunteți. Am să te țin la pastramă, hăt și bine! De-acum în turbincă au să-ți putrezească ciolanele. Hă, hă!

Suspină ea Moartea, dar pace bună; Ivan, parcă nici n-o vede, nici n-o aude. În sfârșit, trece ea așa o bucată de vreme, cât ar fi trecut, și într-una din zile vine Dumnezeu la poartă să vadă ce necazuri mai face Ivan cu turbinca ceea.

— Ei, Ivane, ce mai direguiești? Moartea n-a mai venit pe-aici?

Ivan, atunci, lasă capul în jos și, tăcând, începe a face fețe-fețe. Iară Moartea răspunde înădușit din turbincă:

— Iată-mă-s, Doamne, pusă la opreală; m-ai lăsat de râsul unui șui ca Ivan, nenorocita de mine!

Dumnezeu, atunci, dezleagă turbinca, dă drumul Morții

și zice lui Ivan:

— Ei, Ivane, destul de-acum; ți-ai trăit traiul și ți-ai mâncat mălaiul! De milostiv, milostiv ești; de bun la inimă, bun ai fost, nu-i vorbă. Dar, de la o vreme încoace, cam de pe când ți-am blagoslovit turbinca aceasta, te-ai făcut prea nu știu cum. Cu dracii de la boierul cela ai făcut hara-para. La iad ai tras un guleai de ți s-a dus vestea ca de popă tuns. Cu Moartea te-am lăsat până acum de ți-ai făcut mendrele, cum ai vrut; n-ai ce zice. Dar toate-s până la o vreme, fătul meu. De-acum ți-a venit și ție rândul să mori; n-am ce-ți face. Trebuie să dăm fiecăruia ce este al său, căci și Moartea are socoteala ei; nu-i lăsată numai așa, degeaba, cum crezi tu.

Ivan atunci, văzând că s-au trecut de șagă, se pune în genunchi dinaintea lui Dumnezeu și-l roagă cu lacrimi, zicând:

— Doamne! Rogu-te să fiu îngăduit macar trei zile, în care să-mi grijesc sufletul, să-mi lucrez racla cu mâna mea asta slăbănoagă și să mă așez singurel într-însa; și după aceste facă Moartea ce va voi cu mine, căci văd eu bine că mi s-a strâns funia la par; încep a slăbi văzând cu ochii.

Dumnezeu îi învoiește cererea aceasta și apoi, luându-i turbinca din stăpânire, îl dă pe seama Vidmei, ca după trei zile să-i ia sufletul!

Ivan acum, rămânând singur, supărat ca vai de el, pe de-o parte că i-a luat Dumnezeu turbinca, pe de alta că are să moară, s-a pus pe gânduri.

„Mă rog, ia să stau și să-mi fac socoteală cu ce m-am ales eu cât am trăit pe lumea asta, zise Ivan în gândul său. În oaste am fost numai de zbucium: hăis, haram, cea, haram! De-atunci încoace am umblat ia așa, teleleu Tanasă. M-am dus la rai, de la rai la iad, și de la iad iar

la rai. Și tocmai acum, la adică, n-am nici o mângâiere! Rai mi-a trebuit mie la vremea asta? Ia, așa pățești dacă te strici cu dracul; aici, la sărăcăciosul ist de rai, vorba ceea: „Fală goală, traistă ușoară”; șezi cu banii în pungă și duci dorul la toate cele. Mai mare pedeapsă decât asta nici că se mai poate! Votchi nu-i, tabacioc nu-i, lăutari nu-s, guleai nu-i, nimica nu-i! Mai am numai trei zile de trăit, și te... ai dus, Ivane, de pe fața pământului! Oare nu-i de făcut vreo șmecherie până mai este încă vreme?”

În sfârșit, mai stă el Ivan oleacă așa, cu fruntea reze-mată pe mână, și-i și trăsnește în gând una:

„Taci! Că i-am dat de meșteșug. Încaltea, ce-a fi, a fi; dar degeaba n-are să fie... văd eu bine că tot de una mi-e acum.”

Și odată se duce Ivan repede cu cele două carboave, el știe unde, și cumpără unelte de teslărie, două lătunoaie groase, patru balamale, câteva piroane, două belciuge și un lăcătoi zdravăn, și se aruncă de-și face el singur o drăguță de raclă, să poată ședea și împăratul într-însa.

— Iaca, Ivane, și casa de veci, zise el. Trei coți de pământ, atâta-i al tău! Vezi în ce se încheie toată scofala de pe lumea asta?

Dar n-apucă Ivan a sfârși bine vorba din urmă, și nu-mai iaca se și trezește cu Moartea la spate:

— Ei, Ivane, gata ești?

— Gata, răspunse el, zâmbind.

— Dacă ești gata, hai! Așază-te mai repede în raclă, că n-am vreme de pierdut. Poate mă mai așteaptă și alții să le dau răvaș de drum.

Ivan, atunci, se pune în raclă cu fața în jos.

— Nu așa, Ivane, zise Moartea.

— Dar cum?

— Pune-te cum trebuie să şadă mortul. Ivan se pune într-o rălă şi lasă picioarele spânzurate afară.

— Dar bine, Ivane, una-i vorba, alta-i treaba; mult ai să mă ții? Pune-te, măi frate, bine, cum se pune!

Ivan, atunci, se întoarce iar cu fața-n jos, cu capul bălălău într-o parte şi iar cu picioarele afară.

— Ă... ra... ca' de mine şi de mine! Dar nici atâta lucru nu ştii? Se vede că numai de blestemății ai fost bun în lumea asta. Ia fugi de-acolo, să-ți arăt eu, nebunule ce ești!

Ivan atunci iese din raclă şi stă în picioare umilit. Iară Moartea, având bunătate a dăscăli pe Ivan, se pune în raclă cu fața-n sus, cu picioarele întinse, cu mâinile pe piept şi cu ochii închişi, zicând:

— Iaca așa, Ivane, să te așezi. Ivan, atunci, nu pierde vremea şi face tranc! capacul deasupra, încuie lăcata, şi, cu toată rugămintea Morții, umflă racla în spate şi se duce de-i dă drumul pe-o apă mare, curgătoare, zicând:

— Na! că ți-am făcut conețul. De-acum du-te pe apa sâmbetei! Şi să ieși din raclă când te-a scoate bunica din groapă. Mi-a luat el Dumnezeu turbinca din pricina ta, dar înaltea ți-am făcut-o bună şi eu!

— Ei, ei! Doamne, zise apostolul Petru râzând, vezi de ce s-a mai apucat acum Ivan al sfinției tale? Bine-a mai zis cine-a zis: „Dacă dai nas lui Ivan, el se suie pe divan”.

Dumnezeu atunci, văzând până unde merge îndrăzneala lui Ivan, a început a se cam lua şi el pe gânduri de năzdrăvăniile lui! Şi așa, a zis Dumnezeu să se desfacă sicriul acolo unde era şi să iasă Moartea la liman ca să-şi răzbune şi ea acum pe Ivan. Şi îndată s-a făcut așa, şi când nici nu visa Ivan că are să mai dea vrodată ochii cu

Moartea, numai iaca ce se trezește cu dânsa față-n față, zicându-i:

— Dar bine, Ivane, așa ne-a fost vorba? Ivan, atunci, a rămas încremenit, fără să mai poată zice un cuvânt măcar.

— Încă te faci niznai? Ei, Ivane, Ivane! Numai răbdarea și bunătatea lui Dumnezeu cea fără de margini poate să precovârșască fărădelegile și îndărătnicia ta. De demult erai tu mătrășit din lumea asta și ajuns de batjocura dracilor, dacă nu-ți intra Dumnezeu în voie mai mult decât însuși fiului său. Să știi, Ivane, că de-acum înainte ai să fii bucuros să mori; și ai să te târâi în brânci după mine, rugându-mă să-ți iau sufletul, da eu am să mă fac că te-am uitat și am să te las să trăiești cât zidul Goliei și Cetatea Neamțului, ca să vezi tu cât e de nesuferită viața la așa de adânci bătrânețe!

Și l-a lăsat Moartea de izbeliște să trăiască:

Cât e lumea și pământul,

Pe cuptor nu bate vântul.

Și așa, văzând Ivan că nu mai moare, zise în sine:

„Oare nu cumva de-acum mi-oi da cu paru-n cap de răul Vidmei? Ba, zău, nici nu gândesc. Deie-și ea, dacă vrea!”

Și cică atunci unde nu s-a apucat și el, în ciuda Morții, de tras la mahorcă și de chilit la țuică și holercă, de parc-o mistuia focul.

— Guleai peste guleai, Ivane; căci altfel înnebunești de urât, zicea el.

Dă, ce era să facă bietul om, când Moartea-i chioară și nu-l vede?...

Și așa a trăit Ivan cel fără de moarte veacuri nenumărate, și poate că și acum a mai fi trăind, dacă n-a fi murit.

## Ursul păcălit de vulpe

Era odată o vulpe vicleană, ca toate vulpile. Ea umblase o noapte întreagă după hrană și nu găsisese nicăiri. Făcându-se ziua albă, vulpea iese la marginea drumului și se culcă sub o tufă, gândindu-se ce să mai facă, ca să poată găsi ceva de mâncare. Șăzând vulpea cu botul întins pe labele de dinainte, îi vine miros de pește. Atunci ea rădică puțin capul și, uitându-se la vale, în lungul drumului, zărește venind un car tras de boi.

— Bun! gândi vulpea. Iaca hrana ce-o așteptam eu. Și îndată iese de sub tufă și se lungește în mijlocul drumului, ca și cum ar fi fost moartă.

Carul apropiindu-se de vulpe, țăranul ce mâna boii o vede și, crezând că-i moartă cu adevărat, strigă la boi: Aho! Aho! Boii se opresc. Țăranul vine spre vulpe, se uită la ea de aproape și, văzând că nici nu suflă, zice: Bre! da' cum naiba a murit vulpea asta aici?! Ti!... ce frumoasă cațaveică am să fac nevestei mele din blana istui vulpoi! Zicând așa, apucă vulpea de după cap și, târând-o până la car, se opintește și-o aruncă deasupra peștelui. Apoi strigă la boi: "Hăis! Joian, cea! Bourean". Boii pornesc.

Țăranul mergea pe lângă boi și-i tot îndemna să meargă mai iute, ca s-ajungă degrabă acasă și să ieie pelea vulpii.

Însă, cum au pornit boii, vulpea a și început cu picioarele a împinge peștele din car jos. Țăranul mâna, carul scârțâia, și peștele din car cădea. După ce hoța de vulpe a aruncat o mulțime de pește pe drum, bine...șor! sare și ea din car și, cu mare grabă, începe a strânge peștele de pe drum. După ce l-a strâns grămadă, îl ia, îl duce la bizunia sa și începe a mânca, că ta...re-i mai era foame!

Tocmai când începuse a mânca, iaca vine la dânsa ursul.

— Bună masa, cumătră! Ti!!! da' ce mai de pește ai! Dă-mi și mie, că ta...re! mi-i poftă! — Ia mai pune-ți pofta-n cuiu, cumătre, că doar nu pentru gustul altuia m-am muncit eu. Dacă ți-i așa de poftă, du-te și-ți moaie coada-n baltă, ca mine, și-i avea pește să mănânci. — Învață-mă, te rog, cumătră, că eu nu știu cum se prinde peștele.

Atunci vulpea rânji dinții și zise: Alei, cumătre! da' nu știi că nevoia te duce pe unde nu-ți e voia și te-nvață ce nici gândești? Ascultă, cumătre: vrei să mănânci pește? Du-te desară la băltoaga cea din marginea pădurei, vâra-ți coada-n apă și stăi pe loc, fără să te miști, până despre ziuă; atunci smuncește vârtos spre mal și ai să scoți o mulțime de pește, poate îndoit și-ntreit de cât am scos eu.

Ursul, nemaizicând nici o vorbă, aleargă-n fuga mare la băltoaga din marginea pădurei și-și vâra-n apă toată coada!... În acea noapte începuse a bate un vânt răce, de îngheța limba-n gură și chiar cenușa de sub foc. Îngheață zdravăn și apa din băltoagă, și prinde coada ursului ca într-un clește. De la o vreme, ursul, nemaiputând de dureră cozei și de frig, smuncește o dată din toată puterea. Și, sărmanul urs, în loc să scoată pește, rămâne făr' de coadă! Începe el acum a mornăi cumplit ș-a sări în sus de durere; și-nciudat pe vulpe că l-a amăgit, se duce s-o ucidă în bă-



taie. Dar şireata vulpe ştie cum să se ferească de mânia ursului. Ea ieşise din bizunie şi se vârâse în scorbură unui copac din apropiere; şi când văzu pe urs că vine făr' de coadă, începu a striga:

— Hei cumătre! Dar ți-au mâncat peştii coada, ori ai fost prea lacom ş-ai vrut să nu mai rămâie peşti în baltă?

Ursul, auzind că încă-l mai ič şi în răs, se înciudează şi mai tare şi se răpede iute spre copac; dar gura scorburii fiind strâmtă, ursul nu putea să încapă înlăuntru. Atunci el caută o creangă cu cârlig şi începe a cotrobăi prin scorbură, ca să scoată vulpea afară, şi să-i deie de cheltuială... Dar când apuca ursul de piciorul vulpei, ea striga: "Trage, nătărăule! mie nu-mi pasă, că tragi de copac..." Iar când anina cârligul de copac, ea striga: "Valeu, cumătre! nu trage, că-mi rupi piciorul!" În zadar s-a năcăjit ursul, de-i curgeau sudorile, că tot n-a putut scoate vulpea din scorbură copacului.

Şi iaca așa a rămas ursul pâcălit de vulpe!



## **Povestiri**



## Prostia omenească

A fost odată, când a fost, că, dacă n-ar fi fost, nu s-ar povesti.

Noi nu suntem de pe când poveștile, ci suntem mai dincoace cu vro două-trei zile, de pe când se potcovea pu-recele cu nouăzeci și nouă de ocă de fer la un picior și tot i se părea că-i ușor.

Cică era odată un om însurat, și omul acela trăia la un loc cu soacră-sa. Nevasta lui, care avea copil de țăță, era cam proastă; dar și soacră-sa nu era tocmai hâtră.

Întru una din zile, omul nostru iese de-acasă după trebi, ca fiecare om. Nevasta lui, după ce-și scăldă copilul, îl înfășă și-i dete țăță, îl puse în albie lângă sobă, căci era iarnă; apoi îl legănă și-l dezmerdă, până ce-l adormi. După ce-l adormi, stătu ea puțin pe gânduri și-apoi începu a se boci cât îi lua gura: "Aulio! copilașul meu, copilașul meu!"

Mama ei, care torcea după horn, cuprinsă de spaimă, zvârli fusul din mână și furca din brâu cât colo și, sărind fără sine, o întrebă cu spaimă:

- Ce ai, draga mamei, ce-ți este?!
- Mamă, mamă! Copilul meu are să moară!
- Când și cum?

— Iată cum. Vezi drobul cel de sare pe horn?

— Îl văd. Și?

— De s-a sui mâța, are să-l trântescă drept în capul copilului și să mi-l omoare!

— Vai de mine și de mine, că bine zici, fata mea; se vede că i s-au sfârșit mititelului zilele!

Și, cu ochii pironiți în drobul de sare de pe horn și cu mâinile încheștate, de parcă le legase cineva, începură a-l boci amândouă, ca niște smintite, de clocotea casa. Pe când se slujeau ele, cum vă spun, numai iaca și tatăl copilului intră pe ușă, flămând și năcăjit ca vai de el.

— Ce este ? Ce v-au găsit, nebunelor?

Atunci ele, viindu-și puțin în sine, începură a-și șterge lacrămile și a-i povesti cu mare jale despre întâmplarea neîntâmplată. Omul, după ce le ascultă, zise cu mirare:

— Bre! mulți proști am văzut eu în viața mea, dar ca voi n-am mai văzut. Mă... duc în lumea toată! Și de-oiu găsi mai proști decât voi, m-oiu mai întoarce acasă, iar de nu, ba.

Așa zicând, oftă din greu, ieși din casă, fără să-și ieie ziua bună, și plecă supărat și amărât ca vai de om!

Și mergând el bezmetic, fără să știe unde se duce, după o bucată de vreme, oprindu-se într-un loc, i se întâmplă iar să vadă ceva ce nu mai văzuse: un om ținea puțin un oboroc deșert cu gura spre soare, apoi răpede-l înșfăcă și intra cu dânsul într-un bordeiu; pe urmă iar ieșea, îl punea iar cu gura la soare, și tot așa făcea... Drumețul nostru, nedumerit, zise:

— Bună ziua, om bun!

— Mulțamesc dumitale, prietene!

— Da' ce faci aici?

— Ia, mă trudesesc de vro două-trei zile să car pocitul ist de soare în bordeiu, ca să am lumină, și nici că-l pot...

— Bre, ce trudă! zise drumețul. N-ai vrut topor la îndămână?

— Ba am.

— Ie-l de coadă, sparge ici, și soarele va intra singur înlăuntru.

Îndată făcu așa, și lumina soarelui intra în bordeiu.

— Mare minune, om bun, zise gazda. De nu te-aducea Dumnezeu pe la noi, eram să îmbătrânesc cârând soarele cu oborocul.

“Încă un tont”, zise drumețul în sine și plecă.

Și mergând el tot înainte, peste câțva timp ajunsese într-un sat și, din întâmplare, se opri la casa unui om. Omul de gazdă, fiind rotar, își lucrase un car și-l înjghebase, în casă, în toată întregimea lui; ș-acum, voind să-l scoată afară, trăgea de proțap cu toată puterea, dar carul nu ieșea. Știți pentru ce? Așa: ușile era mai strâmte decât carul. Rotarul voia acum să taie ușorii, spre a scoate carul. Noroc însă că drumețul l-a învățat să-l desfacă în toate părțile lui, să le scoată pe rând afară ș-apoi iarăși să-l înjghebe la loc.

— Foarte mulțămesc, om bun, zise gazda; bine m-ai învățat! Ia uită-te dumneta! Era să dăram bunătate de casă din pricina carului...

De aici, drumețul nostru, mai numărând un nătrău, merse tot înainte, până ce ajunsese iară la o casă. Acolo, ce să vadă! Un om, cu-n țăpoi în mână, voia să arunce niște nuci din tindă în pod.

“Din ce în ce dau peste dobitoci”, zise drumețul în sine.

— Da' ce te frământă așa, om bun?

— Ia, vreu să zvârl niște nuci în pod, și țăpoiul ista,

bată-l scârba să-l bată, nu-i nici de-o treabă...

— Că degeaba te trudești, nene! Poți să-l blastămi cât l-ei blăstăma, habar n-are țăpoiul de scârbă. Ai un oboroc?

— Da' cum să n-am?!

— Pune nucile într-însul, ie-l pe umăr și suie-le frumușel în pod; țăpoiul e pentru paie și fân, iar nu pentru nuci.

Omul ascultă, și treaba se făcu îndată. Drumețul nu zăbovi nici aici mult, ci plecă, mai numărând și alt neghiob.

Apoi, de aici merse mai departe, până ce ajunsese ca să mai vadă aiurea și altă năzbâtie. Un om legase o vacă cu funia de gât și, suindu-se pe-o șură, unde avea aruncat oleacă de fân, trăgea din răspuțeri de funie, să urce vaca pe șură. Vaca răgea cumplit, și el nu mai putea de ostenit...

— Mă omule! zise drumețul, făcându-și cruce; dar ce vrei să faci?

— Ce să fac, mă-ntrebi? Da' nu vezi?

— Ba văd, numai nu pricep.

— Ia, hăramul ista e hâmisit de foame și nu vre' nici în ruptul capului să vie după mine sus, pe iastă șură, să mănânce fân...

— Stai puțin, creștine, că spânzuri vaca! Ia fânul și-l dă jos la vacă!

— Da' nu s-a irosi?...

— Nu fi scump la tărățe și ieftin la făină.

Atunci omul ascultă și vaca scăpă cu viață.

— Bine m-ai învățat, om bun! Pentr-un lucru de nimica eram cât pe ce să-mi gâtui vaca!

Așa, drumețul nostru, mirându-se și de această mare prostie, zise în sine: "Mâța tot s-ar fi putut întâmpla să deie drobul de sare jos de pe horn; dar să cari soarele în casă cu oborocul, să arunci nucile în pod cu țăpoiul și să



tragi vaca pe șură, la fân, n-am mai gândit!”

Apoi drumetul se întoarce acasă și petrecu lângă ai săi, pe cari-i socoti mai cu duh decât pe cei ce văzuse în călătoria sa.

Ș-am încălecat pe-o șa, ș-am spus povestea așa.

Ș-am încălecat pe-o roată, ș-am spus-o toată.

Ș-am încălecat pe-o căpșună, și v-am spus, oameni buni, o mare minciună!!



## Moș Nichifor Coțcariul

Moș Nichifor nu-i o închipuire din povești, ci e un om ca toți oamenii; el a fost odată, când a fost, trăitor din mahalaua Țuțuenii din Târgul Neamțului, dinspre satul Vânătorii Neamțului. Cam pe vremea aceea trăia moș Nichifor în Țuțueni, pe când bunicul bunicului meu fusese cimpoiăș la cumătria lui moș Dediu din Vânători, fiind cumătru mare Ciubăr-vodă, căruia moș Dediu i-a dăruit patruzeci și nouă de mioare, oacheșe numai de câte un ochi; iară popă, unchiul unchiului mamei mele, Ciubuc Clopotarul de la Mănăstirea Neamțului, care făcuse un clopot mare la acea mănăstire, cu cheltuiala lui, și avea dragoste să-l tragă singur la sărbători mari; pentru aceea îi și ziceau Clopotarul. Tocmai pe acea vreme trăia și moș Nichifor din Țuțueni.

Moș Nichifor era harabagiu. Căruța lui, deși era ferecată cu teie, cu curmeie, însă era o căruță bună, încă-pătoare și îndemnatică. Un poclit de rogojini oprea și soarele și ploaia de a răzbate în căruța lui moș Nichifor. De inima căruței atârnav păcornița cu feleștiocul și posteuca, care se izbeau una de alta, când mergea căruța, și făceau: tronca, tranca! tronca, tranca! Iară în belciugul de la carâmbul dedesubt, din stânga, era aninată o bărdiță,

pentru felurite întâmplări. Două iepe, albe ca zăpada și iuți ca focul, se sprijineau mai totdeauna de oiștea căruței; mai totdeauna, dar nu totdeauna, căci moș Nichifor era și geambaș de cai, și când îi venea la socoteală, făcea schimb, ori vindea câte-o iapă chiar în mijlocul drumului, și atunci rămânea oiștea goală pe de-o parte. Îi plăcea moșneagului să aibă tot iepe tinere și curățele; asta era slăbiciunea lui. Mă veți întreba, poate: De ce iepe, și totdeauna albe? Vă voi spune și aceasta: iepe, pentru că moș Nichifor ținea să aibă prăsilă; albe, pentru că albeața iepelor, zicea el, îi slujea de fanar noaptea la drum.

Moș Nichifor nu era dintre aceia care să nu știe “că nu-i bine să te pui viziteu la cai albi și slugă la femei”; el știa și aceasta, dar iepele erau ale lui, și, când le grija, grijite erau, iar când nu, n-avea cine să-i bănuiască.

Moș Nichifor fugea de cărăușie, de-și scotea ochii; el se ferea de ridicături, pentru că se temea de surpătură.

Harabagia, zicea el, e mai bună, că ai a face tot cu marfă vie, care la deal se dă pe jos, la vale, pe jos, iar la popas, în căruță. Moș Nichifor avea o biciușcă de cele de cânepă, împletită de mâna lui și cu șfichiul de mătase, cu care pocnea de-ți lua auzul. Și cu încărcat și cu descărcat, la deal moș Nichifor se da pe jos și trăgea de-a valma cu iepele. La vale iar se da jos, ca să nu se spetească iepele. Chiriașii, vrând- nevrând, trebuiau să se dea și ei, căci le era lehamete de morocăneala lui moș Nichifor, care îndată troncănea câte una cam de aceste:

— Ia mai dați-vă și pe jos, căci calul nu-i ca dobitocul, să poată vorbi...

Dacă știai să potrivești din gât pe moș Nichifor, apoi era cât se poate de șăgalnic. De întâlnea vrun om călare, pe drum, întreba: “Departe ai lăsat pe vodă, voinice?” Și

apoi îndată da bici iepelor, zicând:

Alba-nainte, alba la roate,

Oiștea goală pe de-o parte.

Hii! opt-un cal, că nu-s departe Galații, hii!!! De întâl-  
nea pe drum neveste și fete mari, cânta cântece șăgalnice,  
de-alde-aceste:

Când cu baba m-am luat

Opt ibovnice-au oftat:

Trei neveste cu bărbat

Și cinci fete dintr-un sat ș.a.

Ei, ei! Apoi zi că nu-ți venea să pornești la drum, mai  
ales în luna lui mai, cu asemenea om vrednic și de-a puru-  
rea vesel! Câteodată numai, când prin dreptul crășmei te  
făceai niznai și nu știai să potrivești din gât pe moș Nichi-  
for, nu-l prea vedeai în cheji buni, dar și atunci tot repede  
mâna de la o crășmă până la alta.

Mai ales într-un rând îi plăcea lui moș Nichifor două  
iepușoare, care mergeau de minune la drum. Dar la crășmă,  
mort-copt, trebuiau să stea, căci le cumpărase de la un  
popă, nefiind pe vremea aceea pojărnicii, de unde să cum-  
pere altele, care să țină fuga tot întruna!

Spunea tata că i-au spus și lui bătrânii, care auziseră  
din gura lui moș Nichifor, că pe vremea aceea era bine  
să fii harabagiu în Târgul-Neamțului, că te-apucau pe-a-  
măinile. Cum ieșeau din Văratice, intrai în Agapia, și cum  
ieșeau din Agapia, intrai în Văratice: apoi în Războieni, apoi  
pe la mitoace, și aveai mușterii, de nu erai bucuros; ba să-i  
duci la Piatra, ba la Folticeni, ba pe la iarmaroace, ba la  
Mănăstirea Neamțului, ba la Secu, ba la Râșca, ba în toate  
părțile, pe la hramuri.

Tot tata mai spunea că ar fi auzit de la bunicul bunicu-

lui meu că protopopul de la Neamț, de pe vremea aceea, ar fi zis unor călugărițe, care pribegeau în săptămâna mare prin târg:

— Maicelor!

— Blagoslovește, cinstite părinte!

— De ce nu vă astâmpărați în mănăstire și să vă căutați de suflet, măcar în săptămâna patimilor?

— Apoi dă, cinstite părinte, cică ar fi răspuns ele cu smerenie, lâna asta ne mănâncă, păcatele noastre... Dar n-am mai veni noi, căci, cum știi sfinția-ta, mai mult cu șiacul ne hrănim, și apoi, de nu curge, măcar picură, și cine mișcă tot pișcă.

Protopopul atunci, sărmanul, cic-ar fi oftat din greu, înghițind noduri..., și ar fi dat vina tot pe moș Nichifor, zicând:

— De-ar crăpa odată să crape și harabagiul care v-a adus! C-atunci știu că n-ar avea cine să vă mai cărăbănească așa de des pe la târg.

Și cică auzind moș Nichifor de aceasta, tare s-ar fi mâhnit în sufletul său și s-ar fi jurat cu jurământ ca să nu mai aibă a face cu parte duhovnicească cât a trăi el; căci, din păcate, era și evlavios moș Nichifor și tare se mai temea să nu cadă sub blestemul preoțesc! De-aceea, cu fuga a alergat la schitul Vovidenia, la pusnicul Chiriac din sfânta Agură, care-și cănea părul și barba cu cireșe negre, și în Vinerea Seacă, prea cuviosul cocea oul la lumânare, ca să mai ușureze din cele păcate. Și apoi s-a hotărât el ca de-acum înainte să aibă a face mai mult cu parte negustorească.

— Numai negustorul, zicea moș Nichifor, trăiește din seul său și pe seama lui. Când întrebai: “Pentru ce?” moș Nichifor răspundea, tot glumeț: “Pentru că n-are Dumnezeu stăpân”.

De glumeț, glumeț era moș Nichifor, nu-i vorbă, dar de multe ce dăduse peste dânsul, se făcuse cam hursuz.

Băbăția lui, de la o vreme încoace, nu știu ce avea, că începuse a scârțâi: ba c-o doare ceea, ba c-o doare ceea, ba i-e făcut de năjit, ba că i-e făcut pe ursită, ba că i-e făcut de plânsori și tot umbla din babă în babă cu descântece și cu oblojeli, încât lui moș Nichifor acestea nu-i prea veneau la socoteală, și de-aceea nu-i erau acum mai niciodată boii acasă. Ba chiar se făcuse buclucaș, hărțăgos și de tot hapsân, când sta câte două-trei zile pe lângă casă, încât biata băbușca lui era bucuroasă uneori și răsbucuroasă în sufletul ei să-l vadă cum l-a vedea urnit de-acasă.

Se vede lucru că și moș Nichifor era făcut pe drumuri, căci cum ieșea afară la drum parcă era altul; nu mai sta din pocnit cu biciul, de suguit cu toți drumetii pe câți îi întâlnea și de povestit despre toate locurile însemnate pe unde trecea.

Într-o dimineață, miercuri înainte de Duminica Mare, moș Nichifor deciocălase căruța și-o ungea; când numai iaca se trezește la spatele lui cu jupân Strul din Târgul-Neamțului, negustor de băcan, iruri, ghileală, sulimeneală, boia de păr, chiclazuri, piatră-vânăță, piatra sulimanului sau piatră bună pentru făcut alifie de obraz, salcie, fumuri și alte otrăvuri.

Pe vremea aceea nu era spițerie în Târgul-Neamțului, și jupânul Strul aducea, pentru hatârul călugărilor și al călugărițelor, tot ce le trebuia. Mai făcea el, nu-i vorbă, și alte negustorii... În sfârșit, nu știu cum să vă spun, era mai mult decât duhovnicul, că fără de dânsul nu puteau mănăstirile.

— Muni dimineață, moș Nichifor!

— Bună să-ți fie inima... jupâne Strul. Da' cu ce treabă

ai venit pe la noi?

— Ia, noră-mea vrea să meargă la Piatra. Cât să-ți dau ca să mi-o duci?

— D-apoi a fi având chilotă multă, cum e treaba d-voastră, jupâne, zise moș Nichifor, scărpinându-se în cap; numai nu-i vorbă, că poate să aibă, căci și căruța mea e largă; poate să încapă într-însa cât de mult. Apoi, fără să ne zbatem, jupâne Strul, mi-i da șasesprezece lei, un irmilic de aur, și ți-o duc-o, știi colè, ca pe palmă; că, după cum vezi, căruța acum am adus-o de la încălțat și i-am mai tras și o unsoare de cele a dracului, de are să meargă cum e sucala.

— Ai să lași cu nouă lei, moș Nichifor, și te-a mai cinsti și fecioru-meu la Piatra.

— Apoi dar, dă! cu bine să dea Dumnezeu, jupâne Strul! Mă bucur și eu că-i tocmai în dricul iarmarocului și poate mi-a pica ceva și când voi veni înapoi. Numai aș vrea să știu, când avem să pornim?

— Și acuma, moș Nichifor, dacă ești gata.

— Gata, jupâne Strul, numai s-adăp iepușoarele aceste. Du-te și d-ta de-ți pune nora la cale, că acuș te-ajung și eu din urmă.

Și cum era moș Nichifor strădalnic și iute la trebile lui, repede zvârle niște coșolină în căruță, așterne deasupra o pereche de poclăzi, înhamă iepușoarele, își ia cojocul între umeri și biciul în mână și tiva, băiete! N-apucase jupânul Strul a ajunge bine acasă, și moș Nichifor și trăsese căruța dinaintea ușii.

Malca — așa era numele nurorii lui jupân Strul — a ieșit afară să-și vadă harabagiul. Și-apoi, povestea cântecului; las' că era de la Piatră de locul ei, dar era și îmbujorată Malca... din pricina plânsului, că se despărțește de socri,



pentru că întâiași dată venise ea la Neamț, de cale primară la socri, cum se zice la noi. Căci nu erau mai mult decât două săptămâni de când se măritase ea după Ițic, feciorul lui jupân Strul, sau mai bine ar fi să zic, în voia cea bună, că se măritase Ițic după Malca; căci el lăsase casa părintească, după cum li-i obiceiu, și la două săptămâni Ițic au adus pe Malca la Neamț, a încredințat-o în mâna părinților lui și s-a întors repede la Piatra, să se gândească pe negustorie.

— Da' te-ai ținut de cuvânt, moș Nichifor!

— Apoi dă, jupâne Strul, vorba-i vorbă: eu nu mă cioșmolesc atâta, că la drum e bine să pornești cât de dimineață, iar seara să poposești devreme!

— Oare-i ajunge până deseară la Piatra, moș Nichifor?

— Ă... ra! da' ce stai de vorbești, jupâne Strul? Eu gândesc, de mi-a ajuta Dumnezeu, pe după amiază să-ți pun nora în Piatra.

— D-ta, moș Nichifor, ești om purtat, știi mai bine decât mine, dar tot te rog să mâi cu băgare de seamă, ca să nu-mi prăvali nora!

— Dacă doar nu-s harabagiu de ieri de-alaltăieri, jupâne Strul! Am mai umblat eu cu cucoane, cu maice boieroalice și cu alte fețe cinstite, și, slavă Domnului! nu s-au plâns de mine... Ia, numai cu maica Evlampia, desăgărița din Văratice, am avut eu odată oleacă de clenci: că, oriunde mergea, avea obicei să-și lege vaca dinapoia căruței, pentru schiverniseală, ca să aibă lăptișor la drum; și cu asta-mi aducea mare supărare, pentru că vaca, ca vaca, îmi irosea ogrinji din căruță, ba câteodată rupea leuca, ba la deal se smunea, de era, într-un rând, cât pe ce să-mi gătuiască iepușoarele. Și eu, cum îi omul la necaz, îndrăzneam să zic: "Măicuță, de ce ești scumpă la tărate și ieftină la făină?" Ea atunci se uita galeș la mine și-mi zicea cu glas duios:

“Ia taci și d-ta, moș Nichifor, taci, nu mai striga atâta pe biata văcușoară, pentru că ea, mititica, nu-i vinovată cu nimic. Părinții pusnici din sfânta Agură mi-au dat canon să mănânc lapte numai de la o vacă, ca să nu îmbătrânesc degrabă; și dă, ce să fac? trebuie să-i ascultăm, că sfințiile lor știu mai multe decât noi, păcătoasele!” Dacă am auzit așa, am zis și eu, în gândul meu, că are întrucâtva dreptate maica desăgărița, și am lăsat-o în plata lui Dumnezeu, pentru că am văzut-o că este pidosnică și voiește cu orice chip să se adape de la un izvor. D-ta, jupâne Strul, cred că nu mi-i face necaz la drum și cu vaci. Și apoi, giupâneșica Malca, unde-a fi vale mare ori deal mare, s-a mai da și pe jos câte-oleacă; mai ales că acum e o frumusețe afară la câmp, de turbă haita! Da’ ia să nu ne trecem vremea cu vorbele. Hai sus, giupâneșică Malca, să te duc la bărbătel acasă; știu eu cum îi treaba nevestelor celor tinere, când nu-s bărbații cu dânsle: fac zâmbre și trag acasă, cum trage calul la traista cu orz.

— Iaca, mă sui, moș Nichifor!

Și îndată încep cu toții a cărăbăni la saltele cu puf, perini moi, o legătură cu demâncare și alte mărunțișuri. Apoi Malca își ia ziua bună de la socri și se suie deasupra saltelelor, în fundul căruței. Iară moș Nichifor se azvârle pe capră, dă bici iepelor și lasă pe jupânul Strul și cu ai săi cu lacrimile pe obraz.

Prin târg, așa mâna de tare moș Nichifor, de ți se părea că zboară ielele, nu altăceva.

Prundul, satul și dealul Humuleștilor le-a trecut într-o clipă. De la Ocea până aproape de Grumăzești a ținut numai o fugă.

Dar de pe la Grumăzești încolo, moș Nichifor a ras o dușcă de rachiu din plosca lui cea de Brașov, și-a aprins

luleaua și a început a lăsa iepele mai la voie.

— Doamne, jupâneșică, Doamne! Vezi satul ista mare și frumos? se cheamă Grumăzeștii. De-aș avea eu atâția gonitori în ocol și d-ta atâția băieți, câți cazaci, căpcâni și alte lifte spurcate au căzut morți aici din vreme în vreme, bine- ar mai fi de noi!

— Să te-audă Dumnezeu, să am băieți, moș Nichifor!

— Asemene și eu gonitori, jupâneșică... că de băieți nu mai trag nădejde, pentru că baba mea e o sterpătură; n-a fost harnică să-mi facă nici unul, nu i-ar muri mulți înaintea să-i moară! De oi pune eu mâinile pe piept, are să rămână căruța asta de haimana și iepușoarele de izbeliște!

— Nu te supăra, moș Nichifor, zise Malca, că poate așa a fost să fie de la Dumnezeu; pentru că așa scrie și la noi în cărți despre unii, că tocmai la bătrânețe au făcut copii!

— Ia lasă-mă, jupâneasă, cu cărțile cele a d-voastre în pace, că eu știu ce știu eu, degeaba mai bați apa-n chiuă să s-aleagă unt, că nu s-a alege niciodată! Am auzit și eu spunând în biserică la noi că "Pomul care nu face roadă se taie și în foc se aruncă". Apoi ce-ți trebuie mai bună vorbă decât asta? Ba zău, încă mă mir c-am avut răbdare să țin casa cu baba pân-acum. În privința asta, îi mai bună legea d-voastră de-o mie de ori. Nu-ți face una copii, iei alta, nu face nici aceea, alta. Și de la o vreme trebuie să nimerești una blagoslovită de Dumnezeu; da nu ca la noi, să fii nevoit să trăiești cu una beteagă până la sfârșitul vieții, și copii, tufă! Că doar Dumnezeu cel mare și puternic nu s-a răstignit numai pentru un om pe lumea asta! Nu-i așa, jupâneșică? Mai zi, dacă ai ce!

— Poate să fie ș-așa, moș Nichifor.

— Ba chiar așa-i, jupâneșică dragă, cum îți spun eu.

Ptru! ciii!... Da' bună bucată am mers! Doamne, cum se ia omul la drum cu vorba și, când se trezește, cine știe unde a ajuns; bun lucru a mai lăsat Dumnezeu sfântul și tovărășia asta! Hi!!! zmeoaicele tatei, îndemnați înainte! Iaca și codrul Grumăzeștilor, grija negustorilor și spaima ciocoilor. Hei! jupâneșică, când ar avea codrul ista gură să spună câte a văzut, cumplită pățaranie ne-ar mai auzi urechile; știu că am avea ce asculta!

— Da' ce-a fost pe-aici, moș Nichifor?

— Of! jupâneșică, of! Ce-a fost, să nu dea Dumnezeu să mai fie! Dar avea cineva chip să treacă pe-aici, fără să fie jefuit, bătut ori omorât? Nu-i vorbă, că acestea se întâmplă mai mult noaptea decât ziua. Însă pe mine, unul, de n-aș grăi într-un ceas rău, până acum, dă, m-a ferit Dumnezeu. Lupi și alte dihănii mi-au ieșit înainte câteodată, dar nu le-am făcut nimica; le-am dat bună pace, m-am făcut că nici nu-i văd, și ei s-au dus în treaba lor.

— Ă...ra! moș Nichifor, nu mai spune de lup, că tare mă tem! V-am spus că era șăgalnic moș Nichifor, și, când spunea câte una, ori te țineai cu mâna de inimă, râzând, ori te făcea să-ți sară inima din loc, de frică.

— Iaca un lup vine spre noi, jupâneșică!

— Vai de mine, moș Nichifor, unde să mă ascund eu?

— Despre mine, ascunde-te unde știi, că eu, unul, ți-am spus că nu mă tem nici de-o potaie întreagă.

Atunci biata Malcă, de frică, s-a încleștat de gâtul lui moș Nichifor și s-a lipit de dânsul, ca lipitoarea. A șezut ea așa cât a șezut și apoi a zis tremurând:

— Unde-i lupul, moș Nichifor?

— Unde să fie?! Ia, a trecut drumul pe dinaintea noastră și a intrat iar în pădure. Dar cât pe ce erai să mă gâtui, jupâneșică, ș-apoi, dacă scăpam iepela, știu că era frumos.

N-apucă a sfârși bine moș Nichifor, și Malca zice cătinel:

— Să nu mai zici că vine lupul, moș Nichifor, că mă vâri în toate boalele!

— Nu că zic eu, da' chiar vine, iacătă-l-ăi!

— Valeu! Ce spui? Și iar se ascunde lângă moș Nichifor.

— Ce-i tânăr, tot tânăr; îți vine a te juca, jupâneșică, așa-i? și, după cum văd, ai noroc că eu îmi țin firea, nu mă prea tem de lup; dar să fie altul în locul meu...

— Nu mai vine lupul, moș Nichifor?

— Apoi, na! ești de tot poznașă și d-ta; prea des vrei să vină, că doar nu-i de tot copacul câte un lup! Ia, pe la Sfântul Andrei umblă și ei mai câte mulți la un loc. Și apoi, vânătorii ce păzesc? La goană mare, crezi d-ta că puțini lupi dau cinstea pe rușine, lăsându-și pieile zălog? Să mai răsuflăm iepelile oleacă. Iaca și Dealul Balaurului, jupâneșică! Ia, aici a căzut odată un balaur grozav de mare, care vărsa jăratice pe gură, și când șuiera, clocotea codrul, gemeau văile, fiarele tremurau și se băteau cap în cap, de spaimă, și tipenie de om nu cuteza să mai treacă pe aici.

— Valeu! și unde-i balaurul, moș Nichifor?

— D-apoi mai știi eu, jupâneșică? Pădurea-i mare, el știe unde s-a fi înfundat! Unii spun că după ce a mâncat foarte mulți oameni și a ros toată coaja copacilor din codru, ar fi crăpat chiar aici, în locul acesta. De la unii am auzit spunând că i-ar fi dat lapte de vacă neagră și cu acesta l-ar fi făcut să se ridice iar la cer, de unde a căzut. Mai știi eu pe cine să cred?... Că oamenii vorbesc vrute și nevrute. Noroc numai că eu unul știu solomonii și nu mă prea tem nici de balauri. Pot să prind șarpele din culcuș, cum ai prinde d-ta un pui de găină din pătul.

— Da' ce-s acele solomonii, moș Nichifor?

— Ei, jupâneșică dragă, asta nu se poate spune. Eu, babei mele, că merge pe douăzeci și patru de ani, de când trăiesc cu dânsa, și ce n-a făcut ea și cât nu m-a cihăit de cap să-i spun, și tot nu i-am spus. Și ea, din pricina asta are să moară, când a muri, de nu i-ar muri mulți înainte; că atunci mi-aș lua și eu una tinerică, și macar trei zile să trăiesc în tică cu dânsa, cum știu eu, și apoi să mor! M-am săturat până-n gât de mucegaiul de babă, că hojma mă morocănește și-mi scoate ochii cu cele tinere. Când gândesc, amărâtul de mine, că am să mă întorc iar la dânsa acasă, îmi vine să turbez, să iau câmpii, nu altăceva.

— Ia lasă, lasă, moș Nichifor, că așa sunteți d-voastră, bărbații.

— Ei, ei! jupâneșică, iată-ne și aproape de vârful codrului! Ia mai dă-te și d-ta oleacă pe jos, pân' vom sui dealul, că nu mi-i de alta, dar mă tem că-i înțepeni în căruță. Uite florile cele frumoase de prin marginea pădurii cum umplu văzduhul de miroznă! Și d-ta să șezi ghemuită acolo, nu-i păcat de Dumnezeu?

— Mă tem de lup, moș Nichifor, zise Malca, tremurând.

— Ia mai sfârșește odată cu lupul cela! Altăceva n-ai de vorbit?

— Stai dară să mă dau jos!

— Ptru! ciii!... Sai binișor pe ici, pe crucea căruței. Ho... pa! Ia, acum te văd și eu că ești voinică; așa mi-e drag să fie omul: fătat, nu ouat.

Și pe când Malca culegea niște dumbravnic, să ducă lui Ițic, moș Nichifor stătuse în loc și nu știu ce bichirea și cisluia primprejurul căruței. Apoi repede strigă:

— Gata ești, jupâneșică? Hai, sui, și să pornim cu aju-

torul lui Dumnezeu, că de-acum e tot vale mai mult.

Malca, după ce se suie, întreabă:

— Oare nu-i târziu, moș Nichifor?

— D-apoi de acum suntem scăpați deasupra nevoii; acuș te pun în Piatra. Ș-odată dă bici iepelor, zicând:

Alba-nainte, alba la roate,

Oiștea goală pe de-o parte.

Hii! opt-un cal, că nu-s departe Galații, hii!!! N-apucă a merge nici douăzeci de prăjini, și prrr! se rupse un capăt!

— Na, asta încă-i una!

— Vai de mine, moș Nichifor, avem să înnoptăm în pădure!

— Ia nu mai meni a rău, jupâneșică, că doar n-am pățit eu asta numai o dată în viața mea. Până-i îmbuca d-ta ceva, și ielele iestea ș-or șterge gura c-oleacă de coșolină, eu am și pus capătul.

Când se uită moș Nichifor la belciug, bărdița nicăieri!

— Apoi toate-au fost cum au fost, zise moș Nichifor, încrețind din sprâncene și oțărându-se, dar asta pică de coaptă. Bat-o Dumnezeu de babă s-o bată! Iaca cum îngrijește ea de mine! Așa-i că nu-i securea?

Malca, sărmana, când mai aude și asta, începe a sus-pina și a zice:

— Moș Nichifor, ce facem noi?

— Ia las', jupâneșică, nu te împutina cu inima, că tot mai am oleacă de nădejde.

Ș-odată scoate bulicherul din teacă, îl dă pe amânar și începe a ciocârți un gârneț de stejar din anul trecut... L-a tăiat el cum l-a tăiat, apoi a început a cotrobăi prin chilna căruței, să găsească niște frânghie; dar de unde să iei dacă n-ai pus?

Dacă vede și vede, taie băierile de la traistă, mai căpețala din capul unei iepe și face cum poate, de leagă gârnețul unde trebuia; pune roata la loc, vâra leuca, sucește lamba ș-o strânge la scară; apoi își aprinde cioanca și zice:

— Iaca, jupâneșică dragă, cum învață nevoia pe om ce să facă... Cu moș Nichifor țuțuiianul nu pierе nimene la drum. De-acum, numai să te ții bine de carâmbi și de speteze, că am să mân iepele iestea de au să scapere fugind. Da' să știi d-ta că babei mele n-are să-i fie moale când m-oi întoarce acasă... Am s-o iau de cânepa dracului și am s-o învăț eu cum trebuie să caute altă dată de bărbat; că femeia nebătată e ca moara neferecată. Ține-te, jupâneșică! Hi, ha!!!

Ș-odată încep iepele a fugi, de pâraiau roatele și sărea colbul în naltul cerului. La vro câteva obrațuri, gârnețul s-a înfierbântat, s-a muiat și... folfenchiu! iar sare roata!

— Bre! c-anapoda lucru; se vede că azi-dimineață mi-a ieșit înainte vrun popă, sau dracu știe ce!

— Moș Nichifor, ce facem noi?

— Om face noi ce-om face, jupâneșică. Dar acum, deodată, liniștește-te acolo și taci molcum. Bine că nu s-a întâmplat asta în mijlocul câmpului, undeva. Lemne, slavă Domnului, sunt deajuns și de-ntrecut în pădure. Poate să ne-ajungă cineva din urmă ori să ne întâmpine cineva dinainte și să-mi împrumute vro secure. Și cum vorbea, numai iaca că vede venind un om din urmă cu traista în băț.

— Bun ajuns, om bun! Așă-i că s-a stricat drumul în mijlocul căruței?

— Ia las' șaga la o parte, măi omule, și mai bine vin' de-mi ajută să pun capătul ista, că vezi că-mi crapă inima de necaz.



— D'apoi eu mă grăbesc să ajung la Oşlobeni. D-ta poţi să măşti astă-noapte şi în pădure; nu cred că-i muri de urât!

— Mă mir că nu ţi-e oarecum, să-ţi fie, zise Nichifor posomorât; eşti un cheag zbârcit, mai ca şi mine, şi iaca ce-ţi urlă prin cap!...

— Da' nu-ţi fie cu bănat, om bun, că am şuguit şi eu. Bun rămas! Te-a învăţa Dumnezeu ce să faci... şi s-a tot dus înainte.

— Vezi, jupâneşică, câtu-i de-a dracului lumea asta? Numai de pleşcuit umblă. Ia să fie un antal cu vin ori cu rachiu, şi să vezi atunci, ar şedea carul stricat atâta timp în mijlocul drumului? Cum văd eu, tot moş Nichifor are să facă ce a face. Ia să mai fac o încercare.

Şi iar începe a tăia alt gârnet. Mocoşeste el cât mocoşeste, până îl pune şi pe acela. Apoi dă bici iepelor şi iar mai trage un ropot; când, numai iaca ce ajunge roata de-o teşitură, şi iar se rupe capătul.

— Acuma, jupâneşică, mai că-mi vine să zic şi eu ca omul cela, că are să ne fie masul în pădure.

— Vai de mine şi de mine, moş Nichifor, ce spui?!

— Ia! spun şi eu ce văd cu ochii. Uită-te! Nu vezi şi d-ta că dă soarele după deal, şi noi tot pe loc stăm? Da' nu-i nimica, jupâneşică, să n-ai nici o grijă, că ştiu eu o poiană în pădure, chiar aici, pe-aproape; să tragem acolo, şi suntem ca şi în casă la noi. Locul e ferit, şi iepelile au ce păşte. D-ta te-i culca în căruţă, şi eu te-o străjui toată noaptea. Helbet, o noapte nu-i legată de gard, a trece ea cum a trece, dar a pomeni ea baba mea, câte zilişoare a avea, de necazul acesta, că numai din pricina ei mi se trage...

— Apoi dar, fă cum ştii, moş Nichifor, numai să fie

bine.

— Las', jupâneșică, nu-ți face voie rea, că are să fie cât se poate de bine.

Ș-odată moș Nichifor apucă ielele de dârlog, cârnește căruța ș-o târăște cum poate până în poiană.

— Iaca, jupâneșică, ce rai al lui Dumnezeu e aici; să tot trăiești și să nu mai mori! Numai d-voastră nu sunteți deprinși cu ce-i frumos pe lume. Ia mai dă-te oleacă pe jos, până se mai vede, ca să strângem niște târșuri și să facem toată noaptea foc, să fugă tânțarii și toate gângăniile pe lume!

Biata Malca vede și ea că tot de una îi e acum. Se dă jos și începe a strânge la târșuri.

— Doamne! bine-ți mai șede, jupâneșică; parcă ești una de-a noastre! Nu cumva a ținut vreodată tatăl d-tale orândă în sat, undeva?...

— Ba a ținut mult timp ratoșul de la Bodești.

— Apoi mă miram eu de ce vorbești așa de bine moldovenește și aduci la mers cu de-a noastre. De-acum n-am să te mai cred că te temi de lup. Ei! ei! cum ți se pare aici în poiană? Așa-i că erai să mori și să nu știi ce-i frumos pe lume? Ia auzi privighetorile ce haz fac! Ia auzi turturelele cum se îngână!

— Moș Nichifor, oare n-om păți ceva în noaptea asta? Ce-a zice Ițic?

— Ițic? Lui Ițic i s-a părea c-a prins pe Dumnezeu de-un picior, când te-a vedea acasă. Da' ce crezi d-ta, că Ițic știe ce-i pe lume? Cum sunt întâmplările la drum? Așa, numai să se mute de pe vatră pe cuptor, știe și hleabul de baba mea, de-acasă. Jupâneșică, ia să te vedem, știi cum să faci focul?

Malca așază gătejele, moș Nichifor scapără, și îndată

amândoi atâtă focul. Apoi moș Nichifor zice:

— Vezi, jupâneșică, cum pârâie de frumos gătejele?

— Văd, moș Nichifor, dar îmi tremură inima în mine de frică!

— Ă... ra? Da' ce, Doamne iartă-mă, parcă ești din neamul lui Ițic. Da' fii mai cu inimă oleacă! Ori, dacă ești așa de fricoasă, apoi sui în căruță și te-așterne pe somn, că noaptea-i numai un ceas; acuș se face ziuă!

Malca, îmbărbătată de moș Nichifor, se suie în căruță și se culcă. Iară moș Nichifor își aprinde luleaua, așterne cojocul și se pune într-o râlă jos, lângă foc; și pâc! pâc! pâc! pâc! din lulea, cât pe ce era să-l prindă somnul, când numai iaca că-i sare o scânteie pe nas!

— Ptiu, drace! asta trebuie să fie scânteie din gătejele culese de Malca, că tare m-a fript... Dormi, jupâneșică Malcă?

— Parcă era să mă prindă somnul oleacă, moș Nichifor, dar mi-au venit o mulțime de năluciri prin cap, și m-am trezit.

— Și eu mai tot așa am pățit: mi-a sărit o scânteie pe nas, și mi s-a speriat somnul, de parcă am dormit o noapte întreagă. Las' că poate să mai doarmă cineva de răul nebunelor istor de privighetori? parcă-și fac de cap, nu altăceva! Da' acum li-e și lor vremea să se drăgostească... Dormi, jupâneșică?

— Parcă iar era să mă prindă somnul, moș Nichifor.

— Știi una, jupâneșică? Mie-mi vine să sting focul, că tocmai acum, în durătul ista, mi-am adus aminte că dihania de lup adulmecă și vine după fum.

— Stinge-l, moș Nichifor, dacă-i așa. Atunci moș Nichifor odată începe a turna la țărnă peste foc și-l înădușă.

— De-acum, jupâneșică, dormi fără grijă, că acuș se face ziuă. Na, c-am stins focul și am uitat să-mi aprind luleaua! Dar las' că am scăpărător. Bată-vă pustia, privighetori, să vă bată, că știu că vă drăgostiți bine!

Mai șede moș Nichifor așa pe gânduri, până-și gătește de băut luleaua, apoi se scoală binișor și se duce în vârful degetelor lângă căruță. Malca începuse a horăi puțin. Moș Nichifor o clatină încetișor și zice:

— Jupâneșică, jupâneșică!

— Aud, moș Nichifor, răspunse Malca tresărind spăimântată.

— Știi ce-am gândit eu cât am stat lângă foc?

— Ce, moș Nichifor?

— Ia, după ce-i adormi d-ta, să încalec pe o iapă și să mă reped acasă la mine, să-mi aduc un capăt și securea și, când s-a zări de ziuă, sunt aici.

— Vai de mine, moș Nichifor, ce vorbești? Vrei să mă găsești moartă de frică când îi veni?

— Ba să te ferească Dumnezeu de una ca asta, jupâneșică! Ia las', nu te spăimânta, că am zis și eu, ia așa, o vorbă în vânt...

— Ba nu, moș Nichifor! De-acum nici nu vreau să mai dorm; mă dau jos și am să șed toată noaptea lângă d-ta.

— Ba păzește-ți treaba, jupâneșică; șezi binișor unde șezi, că bine șezi.

— Ba iaca vin; ș-odată se dă jos și vine pe iarbă, lângă moș Nichifor.

Și ba unul una, ba altul alta, de la o vreme i-a furat somnul pe amândoi, și-au adormit duși. Și când s-au trezit ei, era ziuica albă!...

— Iaca, jupâneșică, și sfânta ziuă! Scoală-te și hai

să vedem ce-i de făcut. Vezi că nu te-a mâncat nimica? Numai frica ți-a fost mai mare.

Malca, în vorbele acestea, iar a adormit... Iar moș Nichifor, ca cel cu grija, s-a suit în căruță și a început a scormoli în toate părțile pe sub coșolină, și numai iaca că dă de secure, de-o funie și de un sfredeleac pe pomostina căruței!

— Iaca, păcatele mele! Cine-i cu pagubă, și cu păcat; mă miram eu să nu se îngrijească biata babă de mine, până într-atâta. Pentru c-am năpăstuit-o chiar pe sfânta dreptate, am să-i duc un fes roș și un tulpan undelemniu, ca să-și mai aducă aminte din tinerețe. Eu se vede că m-am luat ieri cu luleaua. Dar biata baba mea, bună, rea, cum este, tot a știut ce-mi trebuie la drum, numai nu le-a pus la locul lor... Dar ți-ai găsit să știe femeia trebile bărbatului!

— Jupâneșică, jupâneșică!

— Ce-i, moș Nichifor?

— Da' nu știi una! Scoală-te, că am găsit și secure și frânghie, și sfredel, și tot ce-mi trebuie.

— Unde, moș Nichifor?

— Ia, pe sub buclucurile d-tale. Numai n-au avut gură să răspundă. Am pățit și noi ca un cerșetor care ședea pe comoară și cerea milostenie... Da' bine că s-au găsit și acum; tot biata babă se vede că le-a pus.

— Vezi cât ești de avan, moș Nichifor, cum îți încarci sufletul de păcate?

— Apoi dă, jupâneșică, văd și eu că am greșit, de-am ponegrit-o așa de tare către d-ta. Da de-acum am să-i cânt și eu un cântec de împăcare:

Sărmana băbușca mea!

Fie bună, fie rea,

Am să țin casă cu ea.

Ș-odată suflecă moș Nichifor mânecile, taie un stuhariu de fag și face un capăt minunat. Apoi îl așază cum trebuie, pune roata la loc, înhamă ielele, iese încet-încet la drum și zice:

— Sui, jupâneșică, și haidem să mergem de acum! Ielele, fiind hrănite și odihnite bine, pe la prânzul cel mare i-au pus în Piatra.

— Iaca, te-am văzut ș-acasă, jupâneșică!

— Slavă lui Dumnezeu, moș Nichifor, că și-n pădure nu mi-a fost rău...

— Așa este, jupâneșică, nu-i vorbă, dar ca la casa omului nu-i nicăiurea.

Și, din vorbă în vorbă, au și ajuns la poarta lui jupân Ițic. Ițic tocmai atunci venea de la școală și, când a văzut pe Malca, nu mai știa ce să facă de bucurie. Dar când a mai auzit și despre întâmplarea ce au avut, și cum i-a scăpat Dumnezeu din primejdie, nu știa cum să mulțumească lui moș Nichifor. Cu ce nu l-au dăruit ei? Că se mira și el singur ce dăduse peste dânsul.

A doua zi, moș Nichifor a pornit înapoi cu alți mușterii. Și când au ajuns acasă, era foarte vesel, încât nu știa baba lui ce l-a găsit, de-i așa cu chef, cum nu mai fusese de multă vreme. După aceasta, tot la două-trei săptămâni, jupâneșica Malca venea la Neamț la socri și se întorcea acasă numai cu moș Nichifor, fără să se mai teamă de lup...

După un an, sau după mai mulți, moș Nichifor s-a răsuflat, la un pahar cu vin, către un prieten al său, despre întâmplarea din codrul Grumăzeștilor și frica ce a tras jupâneasa Malca... Prietenul lui moș Nichifor s-a răsuflat și el către alți prieteni ai săi, și de-atunci oamenii, cum

sunt oamenii, ca să-i pună sânge rău la inimă... au început a porecli pe moș Nichifor și a-i zice: “Nichifor Coțcariul, Nichifor Coțcariul”. Și poate acum a fi oale și ulcioare, și tot Nichifor Coțcariul i-a rămas bietului om numele și până în ziulica de astăzi.





## Povestea unui om leneș

Cică era odată într-un sat un om grozav de leneș; de leneș ce era, nici îmbucătura din gură nu și-o mesteca. Și satul, văzând că acest om nu se dă la muncă nici în ruptul capului, hotărî să-l spânzure, pentru a nu mai da pildă de lenevire și altora. Și așa, se aleg vreo doi oameni din sat și se duc la casa leneșului, îl umflă pe sus, îl pun într-un car cu boi, ca pe un butuc nesimțitor, și hai cu dânsul la locul de spânzurătoare! Așa era pe vremea aceea. Pe drum se întâlnesc ei cu o trăsură în care era o cucoană. Cucoana, văzând în carul cel cu boi un om care sămăna a fi bolnav, întrebă cu milă pe cei doi țărani, zicând:

— Oameni buni! Se vede că omul cel din car e bolnav, sărmanul, și-l duceți la vro doftoroaie undeva, să se caute.

— Ba nu, cucoană, răspunse unul dintre țărani; să ierte cinstită față dumnevoastră, dar aista e un leneș care nu credem să fi mai având păreche în lume, și-l ducem la spânzurătoare, ca să curățim satul de-un trândav.

— Alei! oameni buni, zise cucoana, înfiorându-se; păcat, sărmanul, să moară ca un câne, fărădelege! Mai bine duceți-l la moșie la mine; iacătă curtea pe costișa ceea. Eu am acolo un hambar plin cu posmagi, ia așa, pentru împrejurări grele, Doamne ferește! A mânca la posmagi și-a

trăi și el pe lângă casa mea, că doar știu că nu m-a mai perde Dumnezeu pentru-o bucată de pâine. Dă, suntem datori a ne ajuta unii pe alții.

— I-auzi, măi leneșule, ce spune cucoana; că te-a pune la coteț, într-un hambar cu posmagi, zise unul dintre săteni. Iaca peste ce noroc ai dat, bată-te întunerecul să te bată, uriciunea oamenilor! Sari degrabă din car și mulțamește cucoanei, că te-a scăpat de la moarte și-ai dat peste belșug, luîndu-te sub aripa dumisale. Noi gândeam să-ți dăm sopon și frînghie. Iar cucoana, cu bunătatea dumisale, îți dă adăpost și posmagi; să tot trăiești, să nu mai mori! Să-și puie cineva obrazul pentru unul ca tine și să te hrănească ca pe un trântor, mare minune-i și asta. Dar tot de noroc să se plîngă cineva... Bine-a mai zis cine-a zis că: "Boii ară și caii mănîncă". Hai dă răspuns cucoanei, ori așa, ori așa, că n-are vreme de stat la vorbă cu noi.

— Dar muieți-s posmagii? zise atunci leneșul, cu jumătate de gură, fără să se cîrnească din loc.

— Ce-a zis? întrebă cucoana pe săteni.

— Ce să zică, milostivă cucoană, răspunde unul. Ia, întreabă, că muieți-s posmagii?

— Vai de mine și de mine, zise cucoana cu mirare, încă asta n-am auzit! Da' el nu poate să și-i moaie?

— Auzi, măi leneșule: te prinzi să moi posmagii singur, ori ba?

— Ba, răspunse leneșul. Trageți mai bine tot înainte! Ce mai atâta grijă pentru astă pustie de gură!

Atunci unul dintre săteni zise cucoanei:

— Bunătatea dumneavoastră, milostivă cucoană, dar degeaba mai voiți a strica orzul pe găște. Vedeți bine că nu-l ducem noi la spînzurătoare numai așa, de flori de cuc, să-i luăm năravul. Cum chitiți? Un sat întreg n-ar

fi pus oare mână de la mână ca să poată face dintr-însul ceva? Dar ai pe cine ajuta? Doar lenea-i împărăteasă mare, ce-ți bați capul!

Cucoana atunci, cu toată bunăvoința ce ave, se lehamesește și de binefacere și de tot, zicând: — Oameni buni, faceți dar cum vă va lumina Dumnezeu!

Iar sătenii duc pe leneș la locul cuvenit și-i fac felul. Și iaca așa au scăpat și leneșul acela de săteni, și sătenii aceia de dânsul. Mai poftească de-acum și alți leneși în satul acela, dacă le dă mâna și-i ține cureaua.

Ș-am încălecat pe-o șa și v-am spus povestea așa.



## Moș Ion Roată și Unirea

La 1857, pe când se ferbea Unirea în Iași, boierii moldoveni liberali, ca de-alde Costache Hurmuzachi, M. Kogălniceanu și alții, au găsit cu cale să cheme la Adunare și câțiva țărani frunțași, câte unul din fiecare județ, spre a lua și ei parte la facerea acestui măreț și nobil act național. Cum au ajuns țăranii în Iași, boierii au pus mână de la mână, de i-au ferchezuit frumos și i-au îmbrăcat la fel, cu cheburi albe și cușme nouă, de se mirau țăranii ce berechet i-a găsit. Apoi, se zice că i-ar fi dat pe sama unuia dintre boieri să le ție cuvânt, ca să-i facă a înțelege scopul chemării lor la Iași.

— Oameni buni, știți pentru ce sunteți chemați aici, între noi? zise boierul cu blândeță.

— Vom ști, cucoane, dacă ni-ți spune, răspunse cu sfială un țăran mai bătrân, scărpinându-se în cap.

— Apoi, iaca ce, oameni buni: de sute de ani, două țări surori, creștine și megieșe, Moldova noastră și Valahia sau Țara Muntenească, de care poate-ți fi auzit vorbindu-se, se sfâșie și se mănâncă între dânsese, spre cumplita urgie și peire a neamului românesc. Țări surori și creștine, am zis, oameni buni; căci, precum ne închinăm noi, moldovenii, așa se închină și frații noștri din Valahia. Statura, vorba,

hrana, îmbrăcămintea și toate obiceiurile câte le avem noi le au întocmai și frații noștri munteni. Țări megieșe, am zis, oameni buni; căci numai pârauașul Milcov, ce trece pe la Focșani, le desparte. “Să-l secăm dar dintr-o sorbire” și să facem sfânta Unire, adică înfrățirea dorită de strămoșii noștri, pe care ei n-au putut s-o facă în împrejurările grele de pe atunci. Iaca, oameni buni, ce treabă creștinească și frumoasă avem de făcut. Numai Dumnezeu să ne ajute! Înțeles-ați, vă rog, oameni buni, pentru ce v-am chemat? Și dacă aveți ceva de zis, nu vă sfițiți; spuneți verde, moldovenește, ca la niște frați ce vă suntem; că de aceea ne-am adunat aici, ca să ne luminăm unii pe alții și Dumnezeu să ne lumineze pe toți cum a ști el mai bine!

— Înțelegem, cucoane, așa a fi, răspunseră câțiva țărani mai rușinoși; că, dă, nu-ți ști dumnevoastră ce-i pe lume, noi, țărănimea de la coarnele plugului, avem să știm ce-i bine și ce-i rău?

— Ba eu, drept să vă spun, cucoane, n-am înțeles! cică zise cu îndrăzneală unul dintre țărani, anume Ion Roată. Și-apoi, chiar dacă ne-am pricepe și noi la câte ceva, cine se mai uită în gura noastră? Vorba ceea, cucoane: “Țăranul, când merge, tropăiește, și când vorbește, hodorogeste”, să ierte cinstită față dumnevoastră. Eu socot că treaba asta se putea face și fără de noi; că, dă, noi știm a învărti sapa, coasa și secera, dar dumnevoastră învărtiți condeiul și, când vreți, știți a face din alb negru și din negru alb... Dumnezeu v-a dăruit cu minte ca să ne povățuiți și pe noi, prostimea...

— Ba nu, oameni buni; s-a trecut vremea aceea, pe când numai boierii făceau totul în țara aceasta și-o storceau după plac. Astăzi toți, de la vlădică până la opincă, trebuie să luăm parte la nevoile și la fericirea țării. Muncă și câștig,

datorii și drepturi pentru toți deopotrivă.

Le spuse boierul apoi despre originea românilor, cum și de cine au fost ei aduși pe aceste locuri; despre suferințele lor și cum au ajuns a fi dezbinați și împrăștiați prin alte țări. Le dă el pilde câte și mai multe: cu smocul de nuiele, cu taurii învrăjbiți și, în sfârșit, se silește bietul creștin din răspuneri a-i face să înțeleagă care sunt roadele binefăcătoare ale Unirii, aducându-le aminte că tot “pentru unirea tuturor” se roagă și sfânta biserică, în toate zilele, mai bine de 1.850 de ani.

— Ei, oameni buni, cred că acuma ați priceput!

— Priceput, cucoane, cât se poate de bine, răspunseră mai toți. Dumnezeu să vă ajute la cele bune!

— Ba eu tot nu, cucoane, răspunse moșul Ion Roată.

— Dumnezeu să mă ierte, moș Ioane, dar dumneta, cum văd, ești cam greu de cap; ia haidem în grădină, să vă fac a înțelege și mai bine. Moș Ioane, vezi colo, în ogradă la mine, bolovanul cel mare?

— Îl vedem, cucoane.

— Ia fă bine și adă-l ici, lângă mine, zise boierul, care ședea acum pe un jilț în mijlocul țăranilor.

— S-avem iertare, cucoane, n-om putea, că doar acolo-i greutate, nu șagă.

— Ia cearcă și vezi.

Moș Roată se duce și vrea să ridice bolovanul, dar nu poate.

— Ia du-te și dumneta moș Vasile, și dumneta, bade Ilie, și dumneta, bade Pandelachi.

În sfârșit, se duc ei vro trei-patru țărani, urnesc bolovanul din loc, îl ridică pe umere și-l aduc lângă boier.

— Ei, oameni buni, vedeți? S-a dus moș Ion și n-a

putut face treaba singur; dar când v-ați mai dus câțiva  
într-ajutor, treaba s-a făcut cu ușurință, greutatea n-a mai  
fost aceeași. Povestea cântecului:

Unde-i unul nu-i putere,

La nevoi și la durere;

Unde-s mulți, puterea crește,

Și dușmanul nu sporește.

Așa și cu Unirea, oameni buni! Credeți dumnevoastră că, de-a ajuta Dumnezeu a se uni Moldova cu Valahia avem să fim numai atâția? Frații noștri din Transilvania, Bucovina, Basarabia și cei de peste Dunărea, din Macedonia și de prin alte părți ale lumii, numai să ne vadă că trăim bine, și ei se vor bucura și ne vor iubi, de n-or mai îndrăzni dușmanii, în vecii vecilor, a se lega de români. D-apoi frații noștri de sânge: franțujii, italienii, spaniolii și portughezii, ce așteapt? La orice întâmplare, Doamne ferește, stau gata să-și verse sângele pentru noi... Unirea face puterea, oameni buni. Ei, acum cred c-ați înțeles și răsînțeles.

— Ba eu unul, să iertați dumnevoastră, cucoane, încă tot n-am înțeles, răspunde moș Roată.

— Cum se face asta, moș Ioane? Mai bine ce v-am tâlmăcit, și un copil putea să înțeleagă.

— Mai așa, cucoane, răspunseră ceilalți.

— Moș Ioane, zise acum boierul, cam tulburat de multă oboseală, ia spune dumneta, în legea dumitale, cum ai înțeles, cum n-ai înțeles, de când se face atâta vorbă; să auzim și noi!



— Dă, cucoane, să nu vă fie cu supărare, dar de la vorbă și până la faptă este mare deosebire... Dumnevoastră, ca fiecare boier, numai ne-ați poruncit să aducem bolovanul, d-ar n-ați pus umărul împreună cu noi la adus, cum ne spuneți dinioarea, că de-acum toți au să ieie parte la sarcini: de la vlădică până la opincă. Bine-ar fi dac-ar fi așa, cucoane, că la războiu înapoi și la pomană năvală, parcă nu prea vine la socoteală... Iar de la bolovanul dumnevoastră am înțeles așa: că până acum noi, țăranii, am dus fiecare câte-o peatră mai mare sau mai mică pe umere; însă acum suntem chemați a purta împreună tot noi, opinca, o stâncă pe umerele noastre... Să dea Domnul, cucoane, să fie altfel, că mie unuia, nu mi-a păra rău.

La aceste vorbe, țăranii ceilalți au început a strânge din umere, a se uita lung unul la altul și a zice:

— Ia, poate că și Roată al nostru să aibă dreptate!

Iar boierul, luându-i înaintea cu glume, a înghițit gălușca și a tăcut molcum.



## Popa Duhu

Cine-a întâlnit vrodată în calea sa un popă, îmbrăcat cu straie sărăcuțe, scurt la stat, smolit la față, cu capul pleș, mergând cu pas rar, încet și gânditor, răspunzând îndesat “sluga dumitale” cui nu-l trecea cu vederea, căscând cu zgomot când nu-și găsea omul cu care să stea de vorbă, făcând lungi popasuri prin aleiele ascunse ale grădinilor publice din Iași, câte cu o carte în mână, tresărind la cântecul păserelelor și oprindu-se cu mirare lângă moșinoaiile de furnici, pe care le numea el “republici înțelepte”, dezmerdând iarba și florile câmpului, icoane ale vieții omenești, pe care le uda câte c-o lacrimă fierbinte din ochii săi și apoi, cuprins de foame și obosit de osteneală și gândire, își lua câținel drumul spre gazdă, unde-l aștepta sărăcia cu masa întinsă.

Acesta era părintele Isaia Duhu, născut în satul Cogeasca-Veche din județul Iași.

Patru păreți străini, afumați și îmbrăcați cu rogojini; teancuri de traftoloage grecești, latinești, bulgărești, franțuzești, rusești și românești, pline de painjeni și aruncate în neregulă prin cele unghere, un lighean de lut cu ibric pentru spălat, în mijlocul odăiei, apărie pe jos, gunoiu și gândaci fojgăind în toate părțile, o pâne uscată pe masă și un mo-

tan ghemuit după sobă era toată averea sfinției-sale.

Mare de inimă, iar de gură și mai mare, părintele Duhu nu se învrednicise de o viață mai bună; dar se vede că nici poftea el una așa, de vreme ce nu-și astâmpăra gura cătră mai-marii săi măcar să-l fi picat cu lumânarea.

De copil, în seminarul Socola, unde-a învățat carte, mai mult singur decât de la profesori, își puna degetele pe o peatră și le bătea cu alta, de ciudă că nu scriu frumos; se lovea cu pumnul peste cap, când vedea că nici dascălul nu putea să-i tălmăcească bine ceva, și vai de școlarii care-l sminteau de la învățătură!

Așa fiind el, cică unul dintre călugării Socolei a zis că e bun de călugăr, numindu-l "Duh diavolesc", și de unde până unde l-a și călugărit, și Duhu i-a rămas numele. Iară el Isaia Teodorescu se iscălea. Și din școlar, profesor a ajuns la Socola; și duh din duhul său a dat școlarilor săi o bucată de vreme. Dar purici mulți nu făcea el într-un loc, Doamne ferește, căci era duh neastâmpărat și neîmpăcat chiar cu sine însuși. Nici lacom de avere, nici de cinuri; mulțămît cu cât avea, cu cât n-avea, când te mieri ce nu-i venea la socoteală, ie-ți, popo, desagii și toiagul, și pe ici și pe drumul! Vorba ceea: "Geasta cu trepădatele, că nu-s departe satele".

Aci era la Socola, aci în Iași, aci la monăstirea și în Târgul-Neamțului profesor, de unde cutriera munții în sudoarea frunții, și mai la tot pasul cânta:

Ruinata cetățuie, ce acopere-acel munte,

Și de unde ochiul vede lucruri multe!

Apoi:

Pe o stâncă neagră, într-un vechiu castel,

Unde curge-n vale un râu mititel.

Iar la urma urmelor:

Pasere galbănă-n cioc,

Rău mi-ai cântat de noroc!...

Și tot așa, și iar așa, până i se făcea viața neagră și aici; apoi iar se întorcea la Iași, îndrăgindu-l pentru o bucată de vreme. Duh neastâmpărat și cutezător în predicele sale de pe amvoanele bisericelor, înțepa ca vespea, zicând:

— Elisei a curățit de lepră pe Neeman Sirianul, trimițându-l să se scalde în râul Iordanului. Iară eu vă trimit la Căcaina, ca să vă curățiți de lepra ignoranței și a trândăviei!

— Odată era o floare, numită rușinea fetelor, foarte răspândită în țară la noi; dar de când au luat “mârșavele de modă” locul gospodinelor române, această floare a început a dispărea din grădinele și țărinile noastre.

— Cine are urechi de auzit să audă!

Iar pe cei slugarnici, mândri și luxoși îi arăta cu degetul, zicând:

— Fățarnice, a zis Hristos, curăță mai întâi partea cea dinlăuntru a paharului și a blidului, ca să fie și cea dinafară curată!

Și câte și mai câte, publicate prin jurnalul Predicatorul moralului evanghelic, redactat de dânsul, până i-a luat chiriaria puterea de predicator. Dar părintelui Duhu nu i-a tors mă-sa pe limbă. Odată, slujind un episcop oarecare de hramul bisericeii, la Bunavestire din Iași, părintele Duhu intră în biserică, se închină rar pe la icoane, și cum era lume multă adunată, și episcopul sta în strana arhierască, îmbrăcat pompos și cu mitra pe cap, părintele Duhu se oprește în față-i și zice în gură mare, clătînând din cap:

— Dragul mamei Cînilic, bine-ți șede mitropolit! Unde-i neneacă-ta să te vadă? Apoi, oftând adânc, mai adaugă: Când veți vede uriciunea pustiirii stând la locul unde nu se cade să steie, să știți că aproape este sfârșitul, a zis Hris-

tos. După aceea se trage cu despreț din fața episcopului și, ieșind din biserică, își caută de drum. Iară ceilalți popi, înlemniți cu mânila la piept, cât pe ce să cadă amețiți din picioare, de frică și de rușinea arhipăstorului.

Nu târziu după aceasta, mitropolitul face pe părintele Duhu arhimandrit cu mitră, adică îi dă voie să poarte straie de mii de lei, fără să aibă cu ce să și le cumpere. Și părintele Isaia, în loc să umble morțiș, ca alți popi, după cersitorit, luând și de pe viu și de pe mort, să aibă cu ce se împopoțona, el, dimpotrivă, zicea că este de altă părere, și anume: "Decât să dai de pomană la calici sâmbătă, mai bine ceva de băut mahmurilor, marța..."

Odată, chemând epitropul unei biserici mai sărăcuțe pe părintele Duhu să slujească de hram, sfinți-sa și-a atârnat la piept o cruce mare de lemn, legată cu sfoară groasă de cânepă, zicând:

— Iartă-mă Doamne, că te-am spânzurat cu ață, nevând lanț de aur, nici de argint, cu care te spânzură mai-marii mei, arhieriei...

La Mănăstirea Neamțului, stând adeseori de vorbă cu starițul Naftanail, părintele Duhu îi zicea, sfichiindu-l, că rușii din această lavră românească s-au puiezeit, ca și holera adusă în Moldova pe cozile cailor rusești la 1828. Starițul, nemaiputându-i sta împotrivă, zicea de la o vreme: "Hai pacam, părinte Isaia", cinstindu-l cu rachiu îndulcit cu miere, pahar după pahar, până ce părintele Duhu spunea:

Lasă-mă în pace, cuvioase, că se învârtește lumea cu mine de-atâta aghiazmă rusască; mai bine să ne împăcăm. Și începea a-i cânta irmosul următoriu, pe glas al doilea: "Umblat-au Israil prin valul cel învăluit, c-un ulcior legat de gât și cu-n curcan fript, că s-a proslăvit". Apoi antifoanele bețivilor, pe glas al patrulea: "Din tinerețele mele, multe

oale și ulcele se luptă cu mine; dar mai multe păhărele,  
câte stele sunt pe ceriu...

Ploscuța mea, iubit vas,  
Pasere cu dulce glas,  
Eu la gură te rădic.  
Tu îmi cânti: coglic! coglic!  
Și nu mă-ndur să te las,  
Căci mă plesnești tot în nas.  
Vai, sărace poloboace,  
De te-ai face mai încoace;  
Să ne strângem vro câțiva,  
Noi, spre mântuirea ta.  
Ș-om mai veni vro doi-trei,  
Și ți-om pune-un căpătâiu,  
Ș-om aduce-un popă rus,  
Și te-a da cu fundu-n sus!

Unui arhimandrit grec ce blagoslovea pe diacon la slujbă: “Să îndrepteze Domnul pașii lui spre tot lucrul bun”,  
părintele Duhu îi zise:

— Ba mai bine să îndrepteze Domnul pașii voștri peste  
Dunărea, cuvioșilor, că destul ne-ați pângărit biserica și  
neamul cu smeritele voastre bagoslovenii.

Profesorul Columb de la liceu, care zise odată părintelui Isaia: “Bună dimineața, Duhule”, el îi răspunse:

— Mulțămesc, cadavrule! Și cred că ai la știință că  
cuvintele popă și profesor se încep cu “pocoiu”, ca și sub-  
stantivul porcule.

Popilor de mir, pe care îi numea haldei, le cânta anti-  
foanele următoare:

Diaconii și cu pochii, de treji ce sunt, de-abia văd cu  
ochii. Iar mamelor preutese, beția din cap nu le mai iese!

Și câte ponturi și ponosuri nu da dintr-însul, de-i era și lui lehamete câteodată să se mai întâlnească cu cineva și să-l mai stârnească la vorbă. Odată, ieșind supărat de la Mitropolie, îl întâlnește părintele Arbore de la Bărnovschi și-l întreabă:

- De unde vii, părinte Isaie?
- Nu știu!
- Încotro ai luat-o, părinte Isaie?
- Nu știu!
- Cum așa, de nu știi nici de unde vii, nici încotro te duci?!
- Iaca cum, răspunse Duhu: când eram băiet, stupeam în palma stângă, apoi trânteam cu muchea palmei celeilalte în stupit și, în care parte sărea el, într-acolo apucam și eu.
- Și acum tot așa faci? întrebă părintele Arbore.
- Tot, batăr să crape dracul!
- Dar dacă, din întâmplare, ar sări stupitul înspre Golia, cum ți s-ar părea?
- Dar știi că m-ai ars, haldeule?! zise părintele Duhu, luându-și tâlpășița, Dunăre de mânios.

La cea din urmă, strângând părintele Duhu para câte para, și-a comisionat cărți spiritiste și, cetindu-le, cică a zis cătră oarecine:

- Aceste cărți, încăpând în mâna unor șarlatani ignoranți, ai să auzi vorbindu-se că fac minuni, ca sfinții.

Și sfânt să fie rostul părintelui Duhu, căci tocmai așa s-a întâmplat. Într-una din zile, neavând el cu ce să-și cumpere pâne, le-a luat cu vravul și le-a vândut directorășului unei școale primare cu te mieri ce. Și de-atunci începutul spirițiștilor în Iași. De-atunci Grigore Nazianzul, Efrem Sirul, Solomon înțeleptul și alți răposați de veacuri nu se mai pot liniști în morminte; întrebare peste întrebare li se face. Și-apoi, ia să nu răspundă, că dracu-i a lor pe șapte



ani! Auzind părintele Duhu că s-a făcut zvon prin Iași despre niște năzdrăvăanii ca aceste, cică s-a luat sfinția-sa pe gânduri, zicând:

— Vai de cel ce se smintește, dar mai vai de cel prin care vine sminteala!

Și poate că din această pricină, bolnăvindu-se greu, și-a dat duhul, tocmai când ajunsese îngrijitor la biserica Nicorița din Tătărași; de unde, aproape fiindu-i țințierimul Eternitatea, și-a luat acolo casă de veci, fie-i țărna ușoară! Și de-atunci, ca' mai ba să-l vadă cineva bădădăind pe ulițele Iașilor.



## Cinci pâni

Doi oameni, cunoscuți unul cu altul, călătoreau odată, vara, pe un drum. Unul avea în traista sa trei pâni, și celălalt două pâni. De la o vreme, fiindu-le foame, poposesc la umbra unei răchiți pletoase, lângă o fântână cu ciutură, scoate fiecare pânila ce avea și se pun să mănânce împreună, ca să aibă mai mare poftă de mâncare.

Tocmai când scoaseră pânila din traiste, iaca un al treilea drumeț, necunoscut, îi ajunge din urmă și se oprește lângă dânșii, dându-le ziua bună. Apoi se roagă să-i deie și lui ceva de mâncare, căci e tare flămând și n-are nimica merinde la dânsul, nici de unde cumpăra.

— Poftim, om bun, de-i ospăta împreună cu noi, ziseră cei doi drumeți călătorului străin; căci mila Domnului! unde mănâncă doi mai poate mânca și al treilea.

Călătorul străin, flămând cum era, nemaiașteptând multă poftire, se așază jos lângă cei doi, și încep a mânca cu toții pâne goală și a be apă rece din fântână, căci altă udătură nu aveau. Și mănâncă ei la un loc tustrei, și mănâncă, până ce gătesc de mâncat toate cele cinci pâni, de parcă n-au mai fost.

După ce-au mântuit de mâncat, călătorul străin scoate cinci lei din pungă și-i dă, din întâmplare, celui ce avusese

trei pâni, zicând:

— Primiți, vă rog, oameni buni, această mică mulțămită de la mine, pentru că mi-ați dat demâncare la nevoie; veți cinsti mai încolo câte un pahar de vin, sau veți face cu banii ce veți pofti. Nu sunt vrednic să vă mulțănesc de binele ce mi-ați făcut, căci nu vedeam lumea înaintea ochilor de flămând ce eram.

Cei doi nu prea voiau să primească, dar, după multă stăruință din partea celui al treilea, au primit. De la o vreme, călătorul străin și-a luat ziua bună de la cei doi și apoi și-a căutat de drum. Ceilalți mai rămân oleacă sub răchită, la umbră, să odihnească bucatele. Și, din vorbă în vorbă, cel ce avuse trei pâni dă doi lei celui cu două pâni, zicând:

— Ține, frate, partea dumată, și fă ce vrei cu dânsa. Ai avut două pâni întregi, doi lei ți se cuvin. Și mie îmi opresc trei lei, fiindcă-am avut trei pâni întregi, și tot ca ale tale de mari, după cum știi.

— Cum așa?! zise celălalt cu dispreț! pentru ce numai doi lei, și nu doi și jumătate, partea dreaptă ce ni se cuvine fiecăruia? Omul putea să nu ne deie nimic, și atunci cum rămânea?

— Cum să rămâie? zise cel cu trei pâni; atunci aș fi avut eu pomană pentru partea ce mi se cuvine de la trei pâni, iar tu, de la două, și pace bună. Acum, însă, noi am mâncat degeaba, și banii pentru pâne îi avem în pungă cu prisos: eu trei lei și tu doi lei, fiecare după numărul pânilor ce am avut. Mai dreaptă împărțea decât aceasta nu cred că se mai poate nici la Dumnezeu sfântul...

— Ba nu, prietene, zice cel cu două pâni. Eu nu mă țin că mi-ai făcut parte dreaptă. Haide să ne judecăm, și cum a zice judecata, așa să rămâie.

— Haide și la judecată, zise celălalt, dacă nu te mulțamești. Cred că și judecata are să-mi găsească dreptate, deși nu m-am târât prin judecăți de când sunt.

Și așa, pornesc ei la drum, cu hotărârea să se judece. Și cum ajung într-un loc unde era judecătorie, se înfățișează înaintea judecătorului și încep a spune împrejurarea din capăt, pe rând fiecare; cum a venit întâmplarea de au călătorit împreună, de au stat la masă împreună, câte pâni a avut fiecare, cum a mâncat drumețul cel străin la masa lor, deopotrivă cu dâșii, cum le-a dat cinci lei drept mulțămită și cum cel cu trei pâni a găsit cu cale să-i împartă.

Judecătorul, după ce-i ascultă pe amândoi cu luare aminte, zise celui cu două pâni: — Și nu ești mulțămit cu împărțeala ce s-a făcut, omule?

— Nu, domnule judecător, zise nemulțămitul; noi n-am avut de gând să luăm plată de la drumețul străin pentru mâncarea ce i-am dat; dar, dac-a venit întâmplarea de-așa, apoi trebuie să împărțim drept în două ceea ce ne-a dăruit oaspetele nostru. Așa cred eu că ar fi cu cale, când e vorba de dreptate.

— Dacă e vorba de dreptate, zise judecătorul, apoi fă bine de înapoieste un leu istuia lalt, care spui c-a avut trei pâni.

— De asta chiar mă cuprinde mirare, domnule judecător, zise nemulțămitul cu îndrăzneală. Eu am venit înaintea judecăței să capăt dreptate, și văd că dumneata, care știi legile, mai rău mă acufunzi. De-a fi să fie tot așa și judecata dinaintea lui Dumnezeu, apoi vai de lume!

— Așa ți se pare dumitale, zise judecătorul liniștit, dar ia să vezi că nu-i așa. Ai avut dumneata două pâni?

— Da, domnule judecător, două am avut.

— Tovarășul dumitale, avut-a trei pâni?

- Da, domnule judecător, trei a avut.
- Udătură ceva avut-ați vreunul?
- Nimic, domnule judecător, numai pâne goală și apă răce din fântână, fie de sufletul cui a făcut-o acolo, în calea trecătorilor.
- Dinioarea, parcă singur mi-ai spus, zise judecătorul, că ați mâncat toți tot ca unul de mult; așa este?
- Așa este domnule judecător.

— Acum, ia să statornicim rânduiala următoare, ca să se poată ști hotărât care câtă pâne a mâncat. Să zicem că s-a tăiat fiecare pâne în câte trei bucăți deopotrivă de mari; câte bucăți ai fi avut dumneata, care spui că avuși două pâni?

- Șese bucăți aș fi avut, domnule judecător.
- Dar tovarășul dumitale, care spui că avu trei pâni?
- Nouă bucăți ar fi avut, domnule judecător.
- Acum, câte fac la un loc șese bucăți și cu nouă bucăți?
- Cincisprezece bucăți, domnule judecător.
- Câți oameni ați mâncat aceste cincisprezece bucăți de pâne?
- Trei oameni, domnule judecător.
- Bun! Câte câte bucăți vin de fiecare om?
- Câte cinci bucăți, domnule judecător.
- Acum, ții minte câte bucăți ai fi avut dumneta?
- Șese bucăți, domnule judecător.
- Dar de mâncat, câte ai mâncat dumneta?
- Cinci bucăți, domnule judecător.
- Și câte ți-au mai rămas de întrecut?
- Numai o bucată, domnule judecător.

— Acum să stăm aici, în ceea ce te privește pe dumneta, și să luăm pe istalalt la rând. Ții minte câte bucăți de pâne ar fi avut tovarășul d-tale?

- Nouă bucăți, domnule judecător.
- Și câte a mâncat el de toate?
- Cinci bucăți, ca și mine, domnule judecător.
- Dar de întrecut, câte i-au mai rămas?
- Patru bucăți, domnule judecător.

— Bun! Ia, acuș avem să ne înțelegem cât se poate de bine! Vra să zică, dumneta ai avut numai o bucată de întrecut, iar tovarășul dumitale, patru bucăți. Acum, o bucată de pâne rămasă de la dumneta și cu patru bucăți de la istalalt fac la un loc cinci bucăți?

- Taman cinci, domnule judecător.
- Este adevărat că aceste bucăți de pâne le-a mâncat oaspetele dumneavoastră, care spui că v-a dat cinci lei drept mulțămită?
- Adevărat este, domnule judecător.
- Așadar, dumitale ți se cuvine numai un leu, fiindcă numai o bucată de pâne ai avut de întrecut, și aceasta ca și cum ai fi avut-o de vânzare, deoarece ați primit bani de la oaspetele dumneavoastră. Iar tovarășul dumitale i se cuvin patru lei, fiindcă patru bucăți de pâne a avut de întrecut. Acum, dară, fă bine de înapoiește un leu tovarășului dumitale. Și dacă te crezi nedreptățit, du-te și la Dumnezeu, și las' dacă ți-a face și el judecată mai dreaptă decât aceasta!

Cel cu două pâni, văzând că nu mai are încotro șovăi, înapoiește un leu tovarășului său, cam cu părere de rău, și pleacă rușinat. Cel cu trei pâni însă, uimit de așa judecată, mulțamește judecătorului și apoi iese, zicând cu mirare:

— Dac-ar fi pretutindene tot asemenea judecători, ce nu iubesc a li cânta cucul din față, cei ce n-au dreptate n-ar mai năzui în veci și-n pururea la judecată.

Corciogarii, porecliți și apărători, nemaivând chip de

traiu numai din minciuni, sau s-ar apuca de muncă, sau ar trebui, în toată viața lor, să tragă pe dracul de coadă... Iar societatea bună ar rămâne nebântuită.



## **Ioan Roată și Vodă Cuza**

Între țăranii fruntași care au luat parte, împreună cu boierii, cu episcopii și cu mitropolitul țării la Divanul ad-hoc din Moldova, în 1857, era și moș Ion Roată, om cinstit și cuviincios, cum sunt mai toți țăranii români de pretutindeni. Numai atâta, că moș Ion Roată, după câte văzuse și după câte pățise el în viața sa, nu prea punea temei pe vorbele boierești și avea gădilici la limbă, adică spunea omului verde în ochi, fie cine-a fi, când îl scormolea ceva la inimă. Așa e țăranul: nu prea știe multe. Și moș Ion Roată, fiind țăran, cum v-am spus, deși se-nvrednicise a fi acum printre boieri, nu avea ascunzători în sufletul său.

În Divanul ad-hoc din Moldova erau boieri de toată mâna: și mai mari, și mai mici; și mai bătrâni, și mai tineri; și mai învățați, și mai neînvățați, cum îi apucase timpul. Între acești din urmă erau de-alde bătrânul Alecu Forăscu, poreclit și Tololoiu, Grigore Cuza și alți câțiva de-alde aceștia, care, ținându-se de obiceiurile strămoșești, în toate sărbătorile ascultau cu evlavie slujbă bisericească de la început până la sfârșit, cântând și citind la strană de-a valma cu dascălii și preoții bisericii; iar la zile mari, ca să le ticnească veselia, împărțeau bucățica de pâine cu orfani, cu văduvele și cu alți nevoiași, cum apucară din

părinți. Atâta-i ajungea capul, atâta făceau și ei pe vremea lor, Dumnezeu să-i ierte și să-i odihnească, unde-or fi acolo, că bună inimă mai aveau!

Dar să ne întoarcem iar la Divanul ad-hoc. Aici, ca în toate adunările de felul acestora, se făcea vorbă multă; și era lucru firesc să se facă, fiind în luptă timpul de față cu cel trecut, pentru cea mai dreaptă cauză a neamului românesc: Unirea, sfânta Unire!

Boierii cei mai tineri, crescuți de mici în străinătate, numai cu franțuzească și nemțească, erau cârtitori asupra trecutului și cei mai guralivi totodată. Vorba, portul și apucăturile bătrânești nu le mai veneau la socoteală. Și din această pricină, unii, în aprinderea lor, numeau pe cei bătrâni: rugini învechite, ișlicari, strigoii și câte le mai venea în minte, după cum le era și creșterea; dă, învățați nu-s?...

Nu-i vorbă că și nătângia unor bătrâni era mare. Uneori, când se mâniau, dădeau și ei tinerilor câte-un ibrișin pe la nas, numindu-i: bonjuriști, duelgii, pantalonari, oameni smintiți la minte și ciocoi înfumurați, lepădați de lege, stricători de limbă și de obiceiuri. În așa împoncișare de idei se aflau boierii bătrâni cu tineretul din Divanul ad-hoc al Moldovei, cu toate că și unii și alții erau pentru "Unire". Numai atâta, că bătrânii voiau "Unire" cu tocmală, iar tinerii "Unire" fără socoteală, cum s-a și făcut.

Toate ca toatele, dar mare luptă aveau unii dintre boierii tineri cu cuconul Alecu Forăscu, care, una-două, îi tolocănea, muștrându-i: ba că nu vorbesc drept românește, cum vorbeau părinții lor, ci au corchezit graiul strămoșesc, de nu-i mai înțelege nimene; ba că "umblați cu șurubele, să ne trageți butucul"; ba că "face omul cu cineva o tovărășie cât de mică, și tot urmează învoială între părți, iar nu așa

cu ochii închiși”, căci, “dacă n-ai carte, n-ai parte”, scurtă socoteală; ba că, “de când cu străinătatea, v-ați înstrăinat și legea, și limba, și inima, și chiar dragostea sătenilor; și după nepăsarea și risipa ce o facem, zvârlind banul pe lucruri de nimica, puțin mai avem de înstrăinat, și nu-i departe vremea aceea, pe cât văd eu. Întrebați pe bieții nemernici de săteni, să spuie ei dacă mai cunosc cine le e stăpân. Au rămas ca niște câini ai nimănui, sărmanii oameni! Cine se scoală mai dimineată, acela e mai mare în sat la ei, de-i horopsește și-i țuhăiește mai rău decât pe vite! Ciocoismul și străinii să trăiască, și las’ pe dâșii, că ne scot ei la covrigi!” Ba că “vai de țara care ajunge s-o puie copiii la cale”; ba că “vorba multă, sărăcia omului”, și, dacă li-i treaba de-așa, facă ei ce-or ști, că el mai bine se duce acasă, că-i plouă caii în spate și-i stau vitele cu dinții la stele, din pricina slugilor, cărora puțin le pasă de munca stăpânului; și câte și mai câte năzdrăvănii de-alde aceste. Las’ pe bătrâni să te descânte și să te judece ei, în legea lor, că nu-ți mai trebuie alt popă... Și iaca așa cu de-alde cuconul Alecu Forăscu.

Acum vine alta la rând. Într-una din zile, cum vorbea frumos un boier dintre cei tineri, iaca și moș Ion Roată sare cu gura:

— Aveți bunătate de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne dumerim și noi; căci eu, unul, drept vă spun, că nu pricep nimica, păcatele mele!

Un oarecare boier întâmpină atunci pe moș Ion Roată, zicându-i cu glas poruncitor și răutăcios:

— Dar ce nevoie mare este să înțelegi tu, moșicule? Tacă-ți leoarba, dac-ai venit aici; c-apoi întoarce-ne-vom noi acasă, și helbet! nu ți-a lua nime din spate ce știu eu... Auzi obrăznicie! Tu... cu optzeci de mii de fâlci de moșie,

și el un ghiorlan c-un petic de pământ, și uite ce gură face alătura cu mine!...

Moș Ion Roată, simțindu-se lovit până în suflet, răspunde atunci cu glas plângător:

— Dar bine, cucoane, dacă nu v-a fost cu plăcere să picepem și noi câte ceva din cele ce spuneți dumneavoastră, de ce ne-ați mai adus aici să vă bateți joc de noi? Ei, cucoane, cucoane! Puternic ești, megieș îmi ești, ca răzeș ce mă gălesc, și știu bine că n-are să-mi fie moale când m-oi întoarce acasă, unde mă așteaptă nevoile. Dar să nu vă fie cu supărare, ia, palmele aceste țărănești ale noastre, strâpunse de pălămidă și pline de bătăături, cum le vedeți, vă țin pe d-neavoastră deatâta amar de vreme și vă fac să huzuriți de bine. Și mai mult decât atâta: orice venetic, în țara asta, este oploșit de dumneavoastră, și-l priviți cu nepăsare cum ne suge sângele, și tăceți și-l îmbrățișați! Numai noi, vite de muncă, vă suntem dragi ca sarea în ochi... Din mojici, din ghiorlani și din dobitoci nu ne mai scoateți! Dumnezeu să ne ierte, și să ne iertați și dumneavoastră, cucoane, dar cu adevărat așa este: v-ați deprins a lua focul totdeauna cu mâinile noastre cele mojicești... și tot noi cei horopsiți!

— Sfânt să-ți fie rostul, moș Ioane, că ai vorbit din durere, răspunse atunci cuconul Alecu Forăscu; și sunt fericit că stai alătura cu mine. Decât un bonjurist c-o mână de învățătură, mai bine un țăran cu un car de minte!

La aceste vorbe, mulți dintre boieri s-au simțit atinși; cel cu pricina... a rămas ca opărit. Iar colonelul Alexandru Cuza a dat mâna prietenește cu moș Ion Roată.

În sfârșit, după multe dezbateri furtunoase urmate în Divanul ad-hoc, s-a încuviințat "Unirea", și apoi deputații s-au întors fiecare pe la vetrele lor.

Peste câțiva ani după aceasta, trecând Cuza-vodă spre București, a poposit la Agiud, unde l-a întâmpinat o mulțime de lume, ca pe un domnitor.

Printre lumea ce se înghesuia, cu treabă, fără treabă, iaca se zărește o hârtie fâlfâind pe deasupra capetelor mulțimii, în vârful unei prăjini. Cuza-vodă, înțelegând că trebuie să fie vrun suflet necăjit, face semn să i se deschidă calea. Și, când colo, un țăran bătrân cade în genunchi dinaintea domnitorului, sărutându-i mâna, cu lacrimile în ochi, și dându-i o hârtie scrisă pe toate fețele.

— He, he! moș Ion Roată, prietenul și tovarășul meu cel vechi din Divanul ad-hoc, lucru negândit! Ridică-te, moș Ioane, și spune-mi, fără sfială, ce durere ai. Ți-a făcut cineva vrun neajuns?

Moș Ion Roată, văzând că, după atâția ani de zile, nu l-a uitat colonelul Alexandru Cuza și că l-a primit cu atâta bunătate, a început a plânge cu hohot și a-l ruga să-i citească hârtia.

Vodă, fiind gata de plecare și văzând că hârtia lui moș Roată cuprinde multă polologie, zise cu blândețe:

— Spune, moș Ioane, din gură ce ai de spus, că mai bine am să înțeleg!

Atunci moș Roată, venindu-și în sine, începe a se jeli cum urmează:

— Luminarea-voastră! De când cu păcatul cel de “ad-hoc”, n-am mai avut zi bună cu megieșul meu cel puternic, stăpânul unei moșii foarte mari, pe care-l cunoști măria-ta. N-am gândit, nenorocitul de mine, că dumnealui, un boier așa de mare, putred de bogat și cu învățătură, să-și pună mintea cu unul ca mine, de la niște vorbe nesocotite ce le-am zis și eu atunci, într-un necaz. Numai Dumnezeu să-i dea sănătate și bine, dar amarnic m-a lovit în avere și

în cinste! Crede, măria-ta, că nici eu n-am fost așa de sec, între cei de-o seamă cu mine. Dar, de cum am ajuns acasă, goană și prigoană pe capul meu, din partea boierului, în tot felul.

Întâi și-ntâi, a pus înadins pe feciorii boierești să-mi caute pricină și să mă aducă la sapă de lemn. Și aceștia, ca oameni fără judecată și pizmași, făceau toate chipurile satanicești, sau ei de-a dreptul, sau prin alții, cum să dea vitișoarele mele măcar de-un pas pe moșia boierească; și-apoi, sub cuvânt că au făcut stricăciune, să mi le poată ucide fără nici o cruțare! Și astăzi împușcă-i porcii; mâine, vacile și boii; poimâine, cășorii; în altă zi ie-i oile dinapoi cu grămada și du-le la curte. Îți poți închipui, măria-ta, ce urgie grozavă era pe capul meu!

Văzând eu de la o vreme că nu mai încetează cu jafurile, mi-am luat inima-n dinți și m-am dus la boier să mă jeluiesc. Și boierul, în loc de un cuvânt bun, m-a scuipat drept în obraz, de față cu slugile sale și cu alți oameni ce se aflau atunci la curte, încât am crezut că a căzut cerul pe mine de rușine! Ba încă m-a și amenințat că altă dată, de mi-a mai călca piciorul în ograda boierească, are să poruncească să mă întindă la scară și să mă bată cu biciul! Și cu rânduiala asta, măria-ta, în câțiva ani de zile m-a calicit cu desăvârșire, și mi-a ridicat și cinstea, care pentru mine a fost cel mai scump lucru!

Cuza-vodă a stat neclintit și s-a uitat țință la moș Ion Roată, cât a vorbit el. Și când a isprăvit vorba, vodă i-a pus două fișicuri de napoleoni în mână, zicându-i cu bunătate:

— Ține, moș Ioane, acest mic dar de la mine, și întâmpină-ți nevoia, de azi pe mâine, cum te-a lumina Cel-de-sus! Iar pe boier lasă-l în judecata lui Dumnezeu, căci "El nu bate cu ciomagul".

Lui moș Ion Roată i se umplură din nou ochii de lacrimi, și, sărutând mâna lui vodă, ca semn de mulțumire, zice oftând:

— Dar cu rușinea ce mi-a făcut, cum rămâne, măria-ta?

— Cu rușinea, iaca așa rămâne, moș Ioane, zise Cuza-vodă, sărutându-l pe un obraz și pe altul, în fața mulțimii adunate acolo. Du-te și spune sătenilor dumitale, moș Ioane, că, pe unde te-a scuiat boierul, te-a sărutat domnitorul țării și ți-a șters rușinea.





## **Povestiri licențioase**



## Povestea lui Ionică cel prost

Amu cică era odată într-un sat un băetan, care n-avea nici tată, nici mamă și nici o rudă; așa era de strein, de parcă era căzut din ceriu. Și fiindcă băetanul acela era supus, răbdător și tăcut - și bărbații și femeile din acel sat se luaseră a-i zice "Ionică cel prost, Ionică cel prost" și așa îi rămăsese acum numele. Dar știți că este o vorbă ca: "dracul în curu' prostului zace."

În satul acela erau o mulțime de feciori de gospodari, care de care mai chiaburi și mai țănoși - tot de cei care umblă cu chebea între umere și poartă căciula pusă de-a căteaua. Și Ionică cel prost n-avea cap să se amestece în vorba lor, c-apoi ce pătea cu nime' nu împărția, sermanul! El și la crîsmă și la joc și pe la nunți ședea tot deoparte, ca un pui de bogdaprosti, se făcea "Tănasă", și numai asculta ce pun la cale ceilalți; și cînd îi plăcea ce fac ei, da și el din cap și zicea că "tot bine este". Asta era vorba lui Ionică. Iară cînd nu se mulțamea cu ceea ce fac ei, atunci numai icnea și el și tăcea molcum - cum îi omul cel strein și nebagat în samă.

V-am spus că satul acela era plin de flăcăi. Negreșit că unde-s flăcăi mulți, fete sînt și mai multe; asta-i de cînd lumea: și tinere și bătrîne, și frumoase și slute, și bogate

și sărace, și harnice și leneșe - de toată mîna.

Și bieteles fete, cum îs fetele, își așteptau și ele ceasul de măritiș cum își așteaptă porcul ziua lui Ignat... Vorba ceea: "Joi, țapule, joi, la tine ici (arată gîtul țapului) și la mine ici (arată la chiperniță...)." Și apoi știți că este o vorbă ca: "tot paiul are umbra lui și tot sacul își găsește petecul". Ș-apoi cînd mai este ș-oleacă de noroc la mijloc, atunci știu că-i bine, vorba lui Ionică.

Dar să venim iar la vorba noastră. Între toți flăcăii din satul acela și din vecinătate era un flăcău frunțaș, anume Vasile, care s-a însurat și a luat de nevastă iarăși o fată de frunțaș, anume Catrina lui Popa Cioric, care era cea mai frumoasă și mai hazulie fată dintre toate fetele din sat și de prin împrejurimi.

Dar parcă văd că vă țineți să întrebați că de ce-i ziceau lui Popa Cioric, Cioric? Mai aveți puținică răbdare că îndată veți afla și asta. Dascălul din sat a zăpsit odată pe popa molfăind un potloc de cioric în postul cel mare, chiar în sfîntul altari. Și de la o împărțeală de colaci, dascălul avea ciudă pe popă, l-a dat pe bețe. Și apoi ferască Dumnezeu sfîntul să nu te afle oamenii măcar cu cît îi negru supt unghie că îndată îți pun coadă, cum i-au aninat și popei codiță de cioric. Anapoda mai sînt și oamenii: cînd văd cu ochii... parcă dracul li spune.

Acum să venim iar la vorba noastră, de unde am lăsat.

După ce s-a isprăvit nunta, toți flăcăii ceilalți au rămas ca opăriți și bătînd din buze. Și ca să mai alunge aleanul din inima lor, s-au adunat și ei acum cu toți la crîșmă și s-au așternut pe băute o zi întreagă; parcă nici nu le păsa că au boi și vaci de hrănit și de adăpat, cai de săcelat și cîte alte trebi nu-s la casa omului gospodar, cînd vre omul să le facă.

Ionică cel prost, cît ici cît cole, s-a luat și el pe urma lor, a intrat în crîșmă, a strigat la crîșmăreasă să-i aducă o singeacă de rachiu, s-a aprins cionca și s-a pus și el deoparte într-un ungher, ca un băet sărac și strein ce era. Flăcăii ceilalți, după ce-au luat beția de coadă au început a-și vărsa inima unul către altul, cum îi omul cînd prinde și el, sermanul, la oleacă de chef.

Unul zicea: Mă! da' nătărăi am fost de-am lăsat așa drăguț de fată să scape dintre noi! Așa trupușor mlădios, așa sîn azurliu, așa ochișori negri și scînteietori și așa sprîncene încordate, nu știu, zău, de ne-a mai de ochii a vede! Șiretul acela de Vasile a făcut ce-a făcut și ne-a șters păpușoiul de pe foc...

Altul zicea: Mă! Eu aș da o pereche de boi, cei mai frumoși, numai să mă lese s-o pup odată colé, cum știu eu...

Altul: Eu aș da și cămeșă de pe mine, numai să mă lese să-i pun mîna pe țîte oleacă...

—Te cred și eu, zise altul, de asta nici popa nu s-ar da în lături – da' eu, măi pulică, m-aș da rob la Turci ca să mă lese numai odată să mă culc la sînul ei cel azurliu, vorba lui Tăplan.

—Bine ți-ar mai fi, zise atunci un holtei tomnatic, care nu mai avea acum grijile aceste... dar prea departe ai ajuns; dacă ți-a fost de dînsa, cînd era fată mare la părinți acasă, de ce-ai șezut deoparte ca un felteleu și-ai căscat gura? Acum na-vă cîte un pai, scobiți-vă pîntre dinți, și vă clătiți gura cîte c-oleacă de vin. V-ați trezit și voi tocmai a treia zi după Ispas. Ea are acum bucătăria ei și degeaba vorba.

Ionică cel prost, cum sta deoparte și-i asculta, nu s-a mai putut stăpîni să tacă, ci s-a sculat iute de unde ședea, a lăsat și frică și tot la o parte și s-a dus drept între dînșii,

zicînd: Măi flăcăi, tot îmi ziceți voi că eu sînt prost, dar, după cum văd eu acum, mai proști sînteți voi de o mie de ori decît mine. Degeaba vă mai țineți cu nasul pe sus și sînteți așa țiîfnoși... Ce-mi dați voi, măi, și s-o ferchezuiesc eu pe Catrina de față cu bărbatu-său, chiar acum, dacă vreți?

Atunci toți flăcăii, îndrăciți de ciudă, au sărit drept în picioare și s-au răpezit ca niște vulturi asupra lui Ionică, zicînd: Ce-ai zis tu, măi Sărăcilă? Dacă ai băut rachiu, nu trebuia să-ți bei și mințile.

— Ia luați-l, măi, de cap, zise unul, să se învețe el de altădată a mai vorbi într-aiurea. — Da, ia, dați-i pace, măi, zise altul, poate că omul știe ce vorbește... Să-i vedem mai întîi lauda și apoi să-și iee plata... Ia spune ce să-ți dăm, măi Ionică, ca să faci ce-ai zis tu?

— Ia una de noauă lei, zise el, ș-o vadră de vin vechi, nu vă cer mai mult.

— Iaca una de noauă lei, zise un flăcău; vadra cu vin om be-o pe urmă; numai să vedem ș-aist păcat.

— Fie ș-așa, zise Ionică. Acum haideți cîțiva cu mine și puneți-vă la pîndă la păretele din dosul casei lui Vasile, de vă uitați pe ferestruică, și-ți vede cu ochii ce-am să fac eu. Numai încet, să nu tropăiți cumva ori să faceți larmă ca să vîrîți omul în prepus, ș-apoi atunci să nu fie vina mea. Eu mă cunsc cu cîinii, dar voi luați pîne muetă în rachiu, de i-ți îngăima, pîn-oi face eu pe treabă...

Atunci se ieu vreo trei-patru flăcăi după Ionică și hai, hai! hai, hai! ajung la casa lui Vasile în puterea nopții. Deschid ei porțița binișor și intră în ogradă, fără să-i zăpsească cîinii, pentru că chiar atunci aveau și ei o nuntă-n sat... Dar cu atîta mai bine.

Flăcăii cei patru se pun de pîndă la păretele din dosul

casei, după cum le-a fost vorba, iară Ionică se duce la ușă și începe a clămpăni și a bate, strigînd: băică Vasile, băică Vasile, acasă ești?

Catrina atunci se trezește din somn și zice: Bădică, bădică! Te scoală că nu știu cine bate la ușă. Vasile atunci se scoală repede, se duce la ușă, în tindă, și întreabă răstit: cine-i acolo?

— Eu, băică Vasile.

— Cine, eu?

— Eu, Ionică cel prost.

— Că numai unul ca tine trebuia să fie, ca să sparii oamenii din somn la vremea asta. Da ce cauți pe la noi tocmai acum în puterea nopții, mă Ionică, zise Vasile căscînd.

— Mă... rog, băică Vasile, deschide-mi ușa și ți-o spune eu...; nu mă lăsa, că la dumneata mi-i toată nădejdea... Vasile, cum aude asta, dă drumul în casă lui Ionică, închide iar ușa, împinge zăvorul la loc și apoi intră amîndoi în casă, bojbăind pe la ușori și împedecîndu-se de prag pe întunerec.

— Da ce-i, măi Ionică, zise Vasile aprinzînd opaițul; au dat turcii în țară, de umbli sculînd oamenii de pe la case acum în puterea nopții?

— Of! băică Vasile, of! ba mai rău decît turcii. Satul ș-a pus ochii pe mine, văzîndu-mă că-s băet strein și fără nici un sprijin, și vre numaidecît să mă dee la oaste. Vornicul, pasnicul și alți cîțiva oameni, cît pe ce erau să pue mîna pe mine. Și eu simțind asta, am scăpat dintre dînșii ca dintre niște cîni turbați, m-am furișat cum am putut și răpede am spulichit-o, țiind tot o fugă pînă la dumneata. Și numai mort m-or lua de-aici; afară numai dacă-i vre să mă dai și dumneata, băică Vasile!...

— Da ține-ți firea, măi Ionică, nu fii așa de fricos, că doar

nu-i țara în pradă. Socru-meu îi Popă în sat la noi, Nănașu-i vornic, Moșu-i pasnic și Tata-i vatman, nu dracul; oi pute eu să fac ceva sub mînică și pentru tine, ca să te scap. Numai la vară, cînd oi ave și eu de lucru, cred că om îi fi și tu.

— D-apoi mai încape vorbă, băică Vasile? Numai mult stau eu de mă mîer, ce dracu' au ăștia cu mine, de mă urmăresc și mă prigonesc pînă la atîta; parcă le-am mîncat capul...

— Lasă, măi Ionică, nu te mai îngriji de atîta; dacă te-ai văzut odată în casă la mine, n-ai habar, că uite pistoalele cele cum stau încărcate colo în cui! Dar nu știu cum să mai zic și eu ca să nu greșesc. Ș-or fi pus ei ochii pe tine, nu-i vorbă, dacă tot umbli ca un fulău prin sat de colo pînă colo și n-ai nici un căpătîi. Ia însoară-te și tu și atunci ai scăpat de oaste: n-or mai ave ce zice nici ei. Hai să te toporîm iute și degrabă! Iaca fată bună pentru tine: ie pe Ioana Todosiicăi din deal – fina socru-meu – și te cununăm într-o noapte eu și cu nevastă-mea, chiar aici în casă la mine. Ce zici și tu, bre Catrină, așa-i c-avem să facem o casă bună, cum se cade? S-avem să jucăm la nuntă ca să scuturăm toți puricii de astă-vară.

— Mai așa ?! Nunta-i gata, numai de-ar vre fata, zise Catrina înghițind...

— Da ce-a mai căuta' și ea, zise Vasile, că doar n-a să umple borș în veșca ceea a ei...

— Ia amu știu că ai vorbit și tu de te-ai prichit, zise Catrina bosumflată; măcar că leorbiți voi bărbații cum vă place, dar eu, slavă Domnului, n-am văzut gunoi de fete pînă acum.

— Apoi dacă nu vă veți ține voi parte una alteia, cine are să vă ție? zise Vasile. Dar ce, Ionică nu-i bun? Ba zău, încă nu-i ea de nasul lui... Parcă cine știe cine-i ea să-i rupă cineva mînecele pînă pe-acolo. Știu că n-a fi așteptînd s-o



iee feciorul lui Pulea Spătariul...

— Da ce-i mai ai grija atîta, zise Catrina, mîncă-i-ai ceea... să-i mănînci! (să mă erte Ionică de vorba cea proastă...).

Ionică, nu-i vorbă, avea bun sprijin în Vasile dar în Catrina și mai bun: pentru că el, ca băet strein și sărac, slujise mult și la tata lui Vasile și al Catrinei. Cu Catrina scărmanase Ionică lîna și făcuse caere; cu Catrina scosese cînipa din topitoare. Povestea cîntecului:

A zis lelea că mi-a da

Cînd s-o coace cînipa

Ș-a duce-o la topitoare

Și mi-a da dintre picioare!

Cu Catrina depănase Ionică fuse și-i ajutase a lua călepe de pe răschitoriu. Cu Catrina la nevedit, cu Catrina la ghilit, cu Catrina la cules fragi și căpsune din pădure, cu Catrina în toate părțile... În sfîrșit, ce mai la deal la vale, Catrina știea treaba lui Ionică, cum se cade, și Ionică pe-a Catrinei încă hăt! de pe cînd era ea fată mare. Cum s-ar zice, s-a scăpat și ea atunci în țarină, ia așa, în șagă, cîte oleacă: adecălea Ionică dăduse peste Catrina. — Norocul lui Vasile, ca să nu mai trudească și el atîta a face începutul...

— Ce zici, măi Ionică, să iei treaba pe mîneacă? Te hotărăști să te însori?

— Apoi dă, băică Vasile, zise Ionică scărpinîndu-se în cap; dumitale ușor ți-i a zice. Dar eu ce am să fac cu femeea?

— Ă...ra! Măi Ionică, prost mai ești! D-apoi nu știi tu ce face omul cu femeea lui? Uită-te! Pune mîna, unde-i lîna, cum am pus-o eu la Catrina... (apucînd-o tocmai de colo...).

— Doamne, bădică, Doamne, tare mai ești și dumneata nu știu cum; faci copilării și vorbești nimicuri față cu oamenii

streini în casă.

— Da' ia las'măi Catrină, las' nu te mai marghioli și tu atîta, că doar Ionică-i de-a noștri...

— Ei, cum ți-ai mai luat samă, măi Ionică? Tot nu știi ce-ai să faci cu nevasta cînd te-i însura? S-o dai pe mîna mea, că de-asta, slava Domnului, nu-i supărare...

— D-apoi dumitale așa ți-i a zice, băică, că ai avut tată și mamă să te învețe. Dar eu de la cine era să învăț, c-am rămas de mic copil sărac de părinți...

— Apoi dar tot bine zic oamenii, că ești prost, măi Ionică. Hai! Ce-mi dai tu mie să te învăț eu?

— D-apoi ce nu ți-aș da, băică, din toată sărăcia mea! Dar numai una de noauă lei am la sufletul meu.

— Bună-i ș-aceea, măi Ionică; dacă n-ai mai mult ad-oncoa, măi băiete, și te învăț eu tot meșteșugul gospodăriei,

Că dacă nu-i pulă

Casa nu-i sătulă.

Ionică scoate atunci cea de noauă lei ș-o pune în palma lui Vasile. Vasile o ie cu bucurie, o stupește și zice: noroc să de Dumnezeu! Apoi o pune în pungă și zice Catrinei:

— Catrină-hăi! Ia așază-te tu oleacă, bre, cole cum știi tu, ia ridică-ți poalele să vadă și prostul ista ce facem noi, ca să învețe a face și el...

— Vai de mine și de mine, zise Catrina, cu mîna la ochi, de rușine, asta-i încă una: parcă vorbești de pe ceea lume, bărbate. Nu cumva te-ai apuca de făcut năzbîtii de față cu oamenii? Strînge-ți mințile acasă, zăludule!

— Ia taci, bre Catrină, taci! Iaca ceea de nouă lei, să-ți iei mărgele și cercei. Ș-odată o prăvale pe pat, îi ridică poalele frumușel și zice: Apropie-te, măi Ionică și deschide-ți ochii în patru și te uită, ca să vezi și tu... Și dă-i și dă-i, de-i mergeau petecele... Catrina, văzînd și ea pe bărbatu-

său că-i așa de nătărău, a închis ochii ca mîța și s-a făcut moartă-n păpușoi... Dar Ionică cel prost, holbînd ochii mari, a rămas înlemnit, cu gura căscată și numai nu-i curgeau balele ca la cîinii cei turbați!

—Ei, măi Ionică, zise Vasile, cu limba scoas-afară și gîfîind, după ce s-a mîntuit, nici acum nu te-ai dumirit ce-ai să faci cu nevasta, după ce te-î însura?

—Doamne, bădică, tae-mi capul, dacă știu ce-ați făcut dumneavoastră.

—Ptiu, măi! Da greu mai ești de cap! Se poate să nu-ți intre aista chițibuș în bostan după cît ți-am arătat eu? Se vede că ești făcut spre zile mari, sau dracul mai știe cum, de-ai ieșit așa un boț cu ochi și fără oleacă de pricepere în capul tău, punihosule ce ești! I-auzi, fa Catrină, ia peste-așa bărbat să fi dat tu, ș-apoi te vedeam eu ce făceai, cînd îți vin haghitele...

Catrina, auzind asta, se marghiolea și se prefăcea mîni-oasă, ducînd mîna la ochi și zicînd: Nu ți-i oarecum să-ți fie, nebunule! M-ai făcut de rușine în fața lui Ionică, mînca-l-ar jegul să-l mînhînce, că numai mi-a stricat somnul cu oastea ceea a lui!

—Doamne, măi Catrină, cum îl blastemi și tu curat degeaba; da' unde era să se ducă și el, săracul, dacă n-are pe nimene... Hai, măi Ionică, ce zici, nu ți-ai mai închipuluit tu, în capul tău, ce-ai să faci cu Ioana ta, cînd a fi să fie?

—Tae-mi capul, băică, nu Ț-am mai spus?

—Măi, da drept să-ți spun că proastă lighioaie-mi ești! Nu, zău, dacă te-ar prinde și te-ar duce la oaste, cum ai duce-o, dacă ești așa de bucciu la capul tău?

—Ia, ar face și el mămăligi la ceilalți, zise Catrina, cu capul ascuns în cergă, că de alta nici nu-i bun, cred eu...

—Ia lasă-l, fa Catrină, și tu acum; nu-l mai pildui atîta, că-l

vezi cîtu-i de necăjit, sărmanul! Ia mai bine învață-mă ce să fac cu dînsul?

—Ce să faci? Fă ce știi, dacă Ț-ai luat beleaua pe cap!

—Apoi dar eu găsesc cu cale să te mai așezi tu oleacă cole la muchea patului și cu picioarele de-a umere, să vadă și puihosul ista mai bine ce facem noi; poate a pute și el odată băga la cap... Că, zău, îmi vine să-l umflu cu dinții de păr de ciudă ce mi-i pe dînsul; că încă n-am văzut așa tigoare de om, de cînd îs eu.

—Ia las', băică Vasile, zise Ionică, nu mai necăji degeaba pe Catrina, că văd eu bine că n-am să învăț cîtu-i lumea și pămîntul...

—Ba nu, măi Ionică, nu te las din casa mea pînă ce nu-i învăța în astă noapte, ferească Dumnezeu! Că am de gînd numaidecît să te însor și să fii de casa noastră. Catrină-hăi! ia așază-te, bre, odată, cole, cum îi știi tu mai bine; nu mai fii așa de rușinoasă, că Ionică-i de-a noștri și ca mîne-poimîne are să facă și el cu Ioana lui ce facem noi acum.

Catrina nu prea voia să se așeze, cam umbla cu șopîrleala. Ca-n povestea Țiganului: „șopîrcăi cu cine șopîrcăi, dar cu Ivan nu șopîrcăi”.

Tocmai așa și deliul de Vasile nu mai așteptă multă rugă-mînte; ia pe Catrina lui cam cu nepus pe masă, o așază, cole, frumușel la muchea patului, cu picioarele de-a umere și strigă la Ionică să ie sama și să bage la cap, că-l mănîncă mama dracului.

Și cum se mîntuie Vasile întreabă:

—Ei, măi Ionică, mai poți zice și acum că n-ai învățat?

—Doamne, băică Vasile, numai că mi-i groază de dumne-ata să-ți spun drept; dar zic zău că n-am putut învăța defel.

—Tă-te pustiea să te bată, netotule, că bolîndă tigoare de

om mai ești; îmi vine să-ți sucesc gîtul, nu altceva, ticăitule și puhinosule! Catrină-hăi, ia las', fa, să facă și el odată, că poate atunci s-a deschide mai bine la cap...

—Vai de mine și de mine! Ce spui, bărbate, ce-ți iese din gură? Nebun ești, ori te faci numai? Dar cum ai crede tu c-aș face eu una ca asta, că doar n-am mîncat mătrăgună! Alei! Nu ți-i rușine să-ți fie! Dar de care femeie mă crezi tu pe mine?

—Ia las', fa Catrină, las'! Unde a mers miea, meargă acum și suta: că doar, futu-l, n-a să ți-o mînințe din loc. Ș-odată, c-o mîna trîntește pe Catrina pe pat, iar ceielaltă îl apucă pe Ionică de cămeșoi și-l trage peste dînsa, cu de-a sila!... Atîta i-a trebuit lui Ionică cel prost, ș-apoi atunci las' pe dînsul că pe loc s-a dat la brazdă. Povestea cîntecului:

Scoas-o vîna cît o mîna,  
Bortelită-n căpățîna,  
Strujită la rădăcină;  
Și cum o puse,  
Cum se duse,  
Parcă fu, pustiea, unsă!...

Și unde nu începe a lua pe Catrina cam în răspăr, coleă, cum știa el de mai demult... de pe la părintele Cioric de-acasă... de prin păpușoi și de prin cele dudăe... cînd tăiau tăvi de cucută și de soc și le destupau cu hudulețul... Catrina, la început, ar cam fi șuvăit ea parcă, de ochii lui Vasile; dar de la o vreme a lăsat și rușine și tot la o parte și s-a pus și ea pe drum. Vorba ceea:

Stai, cumătră, nu mișca  
Că de pulă nu-i scăpa.  
Nici eu nu vreu ca să scăp  
Că mi-i a fute de crăp!

—Văleu, băică, m-a ajuns tocmai la lingurică, zise Catrina, buricîndu-se cît ce putea și apoi căzu într-un leșin!...

—Ia așa, zise Vasile: cu prostul ți-i în cîrd; cît nu știe, cică nu știe, d-apoi și cînd începe a învăța, dă de tocmeală...

—Încet, măi nătărăule, că mi-i spinteca nevasta... Hai, scoală-te acum de pe dînsa, mormolocule!...

—Poți să-l mai lași oleacă, băică, nu-l zminti tocmai acum, că parcă mă unge cu unt, zise Catrina, trăgîndu-și răsuflarea, de parcă se frigea...

Ionică cel prost, sireicanul, era:

Ciobănaș de la mînzări

Cu pula pe trei spinări

Face prin pizdă cărări...

Un flăcău din cei care pîndeau după casă, mișcat pînă la rărunchi, începu atunci a cînta încetișor, zicînd:

„Dă-i, dă-i, dă-i! Dă-i, dă-i, dă-i! Pîn-ce-a plăti nouă lei.

Fata popii lui Cioric

Betejită-i la buric!

Dă-i, dă-i, dă-i! Dă-i, dă-i, dă-i! Pîn-ce-a plăti nouă lei.

Mulțumesc lui Dumnezeu

Că n-am betejit-o eu!

Ș-a betejit-o Irimiea

Că-i e mare măciulia!

Și mai dă-i și iarăși dă-i, pîn-ce-a plăti nouă lei!...”

Iară ceilalți flăcăi, cînd au văzut pe Ionică că se scoală de peste Catrina și pe Vasile că-i așa de nătărău și nu-i zice nimic, și-au pus mîinile în cap și crăpau de ciudă. Ș-odat’ au și început a tropăi înadins și-a face larmă, ca să dea pe Ionică de gol. Ionică pe loc a înțeles vicleșugul lor, ș-odat’

a început și el a striga:

—Nu mă lăsa, băică Vasile! Auzi-i și aici m-au nimerit! Au venit după mine, ca să mă prindă și să mă dea la oaste... Vai de mine! Ce-am să mă fac?

—Da' nu te spăimînta așa, măi Ionică! Fricosule, doar ești cu mine, zise Vasile. Și-odată pune mîna pe pistoale și sloboade vro două-trei pe fereastră afară, de s-a stins și opaițul de pe prichici și-a sărit inima din Catrina, de frică.

Atunci flăcăii, na! Pe ici li-i drumul. S-au împăștiat toți ca puii cei de potîrniche, luînd-o la sănătoasa... Și după ce s-au mai depărtat oleacă iar au început a cînta: Dă-i, dă-i, dă-i! și a chiui ca la nuntă — în pilda lui Ionică și a Catrinei, tiind tot o fugă pînă la crîsmă și ducînd vestea celorlalți despre ceea ce au văzut. Iar Vasile, după ce s-a încredințat bine că nu mai este nime' pe-afară, a dat drumul lui Ionică din casă și i-a zis să se ducă întins la Todosiica din deal și să-i spună că l-a trimis el și pentru ce anume l-a trimis.

Ionică însă, care nu avea grija Todosiicai și a fetei sale, Ioana, cum a ieșit din casa lui Vasile s-a dus întins la crîsmă după ceilalți flăcăi, ca să bee împreună rămașagul și să le dea acum de obraz și despre răutatea, fala și fudulia lor.

Și de atunci ca mai ba să se arate ceilalți flăcăi fuduli față de Ionică și să-l mai ție de prost ca pînă atunci. Iar lui Vasile i s-a dus buhul în toate părțile, de-l rîdeau toți și cu curul. Și a trebuit numaidecît să-și ieie tălpășița din sat și să se ducă în toată lumea, cu femei cu tot, de răul crancăliilor.

Și iaca așa, oameni buni și boeri D-voastră, am găsit și eu cu cale, că decît oi vorbi măscărale, mai bine de-aestea... Și cine-a zis c-acestea-s măscărale, să aibă în pungă multe, multe parale! Iară cine-a zis că-s vorbe de masă, să aibă

ticnă și liniște în casă!

Scrisă de Ioan-Vîntură-Țară, în Iași, la 22 Octomvrie  
1876 și dedicată cărăcudei din Junimea îmbătrînită în rele  
cu prilejul aniversării a treisprezecea, numărul dracului.



## Povestea poveștilor

Amu cică era într-un sat un țăran. Și țăranul acela a ieșit odată în țărină să samene niște păpușoi. Și cum sămăna el, tocmai atunci s-a nimerit să treacă pe acolo mama și cu Sfântul Petrea. Hristos să nu tacă molcum și să-și caute de drum?

— Da ce sameni acolo, om bun? întreabă el.

— Ia, niște pule samăn, răspunse țăranul cu obrăznicie.

— Pule ai zis că sameni, pule să dea Dumnezeu să se facă, zise Hristos, blagoslovind sămănătura cu amândouă mâinile, și apoi se tot duse în drumul său împreună cu Sf. Petrea, care nu-și putea stăpâni mierarea de cuvintele ce auzise că au ieșit din gura lui Hristos, pentru că niciodată nu mai vorbise Mântuitorul așa de buruenos.

Țăranul, după ce mântui de sămănat, se întoarse acasă. Apoi, la vremea prășitului, a venit de a prășit păpușoi după rânduială, și iar s-a întors acasă. Dar când vine la cules, ce să vadă? În loc de păpușoi, de fiecare strujan erau câte trei-patru drugălețe de pule, care-de-care mai îmbojorate, mai dârze și mai răzbelite!...

— Ptiu! drace, iaca ce s-au ales de muncușoara mea de toată vara, zise țăranul, scărpinându-se-n cap și trântind

cușma de pământ cât ce putu. Asta n-am pățit-o de când m-a făcut mama... 'tu-i mațele acruului! — Ei, ei! Amu ce-i de făcut? — "Tu-i-aș descântecul celui cu blagoslovenia, că pocit a mai fost la gură.

Și cum ședea țăranul uimit, numai iaca ce trecea pe-acolo un potâng de babă.

— Bună-vremea, om bun, zise ea.

— Să-mi bag genunchiul în vâjoiul cui știi eu, mătușă, zise țăranul îndrăcit de năcaz...

— Dar ce, Doamne iartă-mă, ești așa de măscărăgios, măi omule, zise baba posomorâtă. Nu ți-i oarecum să vorbești așa, de față cu o bătrână ca mine?

— D-apoi cum să mai vorbesc și eu, mătușă, când vezi cum și-a făcut Dumnezeu răs de muncușoara mea. Dă, la sărăcia în care mă găsesc, pule-mi trebuie mie? Uite colo pe ogor, și-apoi mai zi și dumneata dacă mai ai ce...

Când se uită baba pe ogor, își pune mâinile în cap de ce vede... pule și iar pule, belite și răsbelite, în toate părțile.

— Vai de mine și de mine, nepoate! Asta încă-i una.

— Ba dac-ar fi numai una, ce ți-ar fi, mătușă! Dar așa sînt sute de sute și mii de mii, în cur să le ții!... "Tu-i așa și pe dincolo că nu știu ce să mai fac. Îmi vine să mă spânzur, nu altăceva.

— Ia las', nepoate, zise baba uitându-se cu jale la pule... De unde știi c-aista nu-i un noroc de la Dumnezeu pentru dumneata?

— Norocul aista să nu-l mai dea Dumnezeu nici dușmanilor mei, mătușă, dar unde s-a mai auzit o chiznovăție ca asta - să mănânci pule în loc de păpușoi! Ia învață-mă și dumneata ce să fac? căci pe mine nu mă mai ajunge capul.

Stă ea baba oleacă pe gânduri și apoi zice:

— Nepoate, eu te-aș învăța ce să faci ca să te desfaci de dânsule răpede-răpede și să scoți bani înzăcit și însutit decât pe păpușoi, dar ce mi-i da?

— Ce spui, mătușă? Învăță-mă, că Ț-oiu da ce mi-i cere și un vray de pule pe deasupra...

Când a auzit baba de pule, i-a zvâcnit inima... căci îi curgea ochii după dânsule, când le vedea așa de zdravene și de bârzoete...

— Apoi iacă ce să faci, nepoate: încarcă-le în car și le du la târg că ai să le vinzi ca chiperiul. Dar mânca-te-ar norocul să te mănânce, acum trebuie să las rușinea la o parte și să te învăț cum ai să înveți pe cumpărători a le întrebuința.

— Că bine zici, mătușă, ie spune-mi, rogu-te!

— Când a fi să le vie dor de pulă, s-o șuere cum șueri oile la strungă... și atunci, numai să-ți poată curul... Iară când s-ar sătura de ea, să zică: ho! ho! haram nesățios. Și atunci pe loc se moaie și te descotorosești de dânsa.

Și drept dovadă, baba își înșfacă o mătrăgună, care era mai mare, de pe un strujan, și începe s-o puie în lucrare cum se cade...

Țăranul a încremenit, când a mai văzut și asta...

— Dar de unde ai aflat meșteșugul ista, mătușă? zise el cu mierare.

— Hei, hei! nepoate, pe unde culege dracul surcele, eu am tăiet lemne... Nu mă mai întreba cum, și zi bogda-prosti că Ț-am deschis ochii ce să faci...

Țăranului atât i-a trebuit. Dă babei ce-i făgăduise, apoi se duce acasă, își pune scoarțele la car și-l înfundă bine, înjugă boii, se întoarce la ogor, încarcă un car zdravăn de pule — și la târg băiete, cu dânsule de vânzare.

Și cum ajunge la târg, nici tu una, nici tu două, odată începe a striga, cât îi lua gura:

— Hai la pule, hai la pule! Pule zdravene și tari pentru jupânele mari...

O cucoană văduvă, auzind așa vorbe din gura țăranului, trimite o slujnică să-l cheme la dânsa ca să-i deie un colb...

Slujnica se duce și-l cheamă pe țăran. Și cum vine țăranul, cucoana îl și ia la trei parale, zicând:

— Dar bine, măi țărane, ce porcării spui pe lângă cerdacul meu, că te mănâncă mama dracului! Acuș te pun la scară și-ți trag o bătaie, de te-or duce cu cerga acasă... Înțeleai?

— Apoi, dă, milostivă cucoană, zise țăranul scărpinându-se în cap. Să ierte cinstită fața dumneavoastră, ce să facem? Ia niște pule ni-a dat Dumnezeu și le-am adus și noi la târg, să vedem, n-om pute prinde ceva parale pe dânsale, că ne mănâncă și pe noi o mulțime de angării și nevoi de toate felul...

— Măi țărane, ești nebun, ori cum ești, de vorbești plevă de față cu mine?

— Ba, ferească Dumnezeu, cinstită cucoană, vorbesc vorbe sănătoase, săracul de mine! Iaca să vă aduc una ca s-o vedeți, dacă nu mă credeți... "Tu-i-aș praznicul cui le-a plămădit, că m-a făcut să întru în dihonii cu lumea din pricina lor. Încaltea dac-ar fi de parte femeiască, le-aș ține pentru mine, dar așa...

Și odată se duce la car și alege un știulete de puloiu, care era mai mare, și cu dânsa de-a dreptul în casă la cucoană.

— Iaca, cucoană, șagă-ți pare dumitale asta? Vezi acum pe ce s-a dus munculița mea de toată vara? Ș-apoi dumneata mă mai înghii și cu bătaie, că pesemne nu-s eu

destul de bătut de Dumnezeu! "Tu-i-aș patruzecile cui știu eu să-i fut, că au început a mă lua lumea de nebun...

Cucoana vede acum că țăranul are dreptate, și se face a se uita într-o parte, dar tot trăgea cu coada ochiului și la cinstita pulă din când în când.

— Bată-te focul să te bată, măi țărane, că ticălos mai ești!... Ş-apoi cum s-ar face ca s-o poată cineva întrebuința, când ar vré? Nu-i vorbă, că mie una nu-mi face trebuință. Dar tare mă mier și eu de așa comédie!...

— Cum să se facă, cucoană! Să ierte cinstita fața dumneavoastră, ia, când vine cuiva poftă de dânsa, o șueri de câteva ori, cum șuerăm noi oile la strungă, ș-apoi atunci, ține-te la frecuș — cât ce-i puté, că las' dacă m-a da de rușine. Iară când te-i mulțumi și-i vrea să te lese de frecuș, să strigi la dânsa: ho! ho! haram nesățios! Și atunci îndată numai ce-o vezi că se trage înapoi frumos, ca șerpele la apă dulce... Și pe urmă, de câte ori ți se scoală... tot așa să faci. Și dacă nu te-i mulțami, atunci să mă blastămi pe mine.

— Bată-te pustia să te bată, mojić măscărăgios, c-al dracului mai ești, zise cucoana, care începuse a se mai deprinde cu vorbe de masă... Ia ieși oleacă afară din odaie, ș-apoi te-oiu chema eu acuș, că am oleacă de treabă...

Țăranul tace molcum și iese. Iară cucoana, drept cercare, începe a șuera nătărănga, și atunci cinstita pulă face zbâc! în pizda cucoanei... Și dă-i, și dă-i, de-i mergea colbul. Dar chita cucoanei! Vorba ceea: baba bătrână nu se sparie de pula groasă.

Șede, sârmana, cum șede mielul la țâța oaei, până ce se satură de supt. Cucoana era de cele mai tărtose:

Strâmtă-n pizdă, tare-n șele, Crâșcă pula din măsele  
Că-i cam iute la oțele!

În sfârșit, după ce s-a săturat cucoana bine, apoi zice încetișor: ho! ho! haram nesățios! pula atunci pe loc s-a muiet și foflenchiu! cade jos... Cucoana îndată o rădică cu mare sfintenție și o pupă drept în bot... Apoi strigă pe țăran în casă și, luându-l cam pe departe, zice:

— Și cam cum s-a întâmplat de ai tu blăstămății de-aiste, măi țărane?

— Cum să se-ntâmple, cucoană? Ia, mai astă primă-vară, sămănând păpușoi în țarină, a adus dracul — că mai bine n-oiu zice — doi oameni pe acolo. Și unul din ei, m-a întrebat: ce semăn? Eu să nu-mi stăpânesc gura? M-a împins păcatul să răspund în ciudă că pule samăn, să iertați dumneavoastră? Și atunci el, pocit la gură sau naiba îl mai știe cum a fost, a blagoslovit cu amândouă mâinile spre ogorul meu din treacăt, zicând: Pule să dea Dumnezeu să se facă. Și cum vedeți dumneavoastră, pule s-au făcut, cinstită cucoană. Și iac-așa m-am făcut și eu negustoriu de pule, fără știrea lui Dumnezeu. Și, pula mea și trei bani, ș-o căruță de jidani, să ierte cinstită fața dumneavoastră.

— Dar bine le mai zici pe nume, mânca-le-ai pe ceea lume!

— Apoi, dă, cucoană, dac-așa le cheamă, cum hastă pulă să le mai zicem?

— Măi omule, oare nu cumva acela a fost Hristos și cu Sfântul Petru? Că numai ei sunt așa făcători de minuni...

— D-apoi dă, cucoană, mai știu eu cine să fi fost? Dumnezeu ori dracul, să-i bag în pchizda mâne-sa, că mai bine nu le-oiu zice, să ierte cinstită fața dumneavoastră, că știu că mi-a făcut-o bună...

— Dacă-i așa cum spui tu, măi țărane, apoi eu cred că tot Hristos a fost. Și de-aceea, hai să-ți cumpăr și eu una, spre aducere aminte de anul când s-au făcut pe ogoară de

cele care spui tu... căci după mine aista-i semn de belșug.

— Pule, vrei să zici, cucoană.

— De-acelea, mânca-le-ai să le mănânci, că mult le mai porți prin gură.

— Apoi dă, dac-așa ni-i deprinsă gura, ce să facem? Iertați și dumneavoastră! Dar și dac-a fi după vorba dumitale cucoană, apoi mult stau eu și mă mier de Dumnezeu. Ce dracul? N-are el altă treabă decât numai să se-apuțe de făcut pule pe ogoarele oamenilor! Doamne iartă-mă, dar pulos trebuie să mai fie și Dumnezeu acela, de-i plac așa de mult pulele! Însă mai știi păcatul? Oiu face și eu ca dumneata, cucoană. Poate a vrut Dumnezeu să se cace cu bani în punga mea, că de mult șade pustie — frântă de para n-am la sufletul meu. — Ei, ce zici, cucoană, iei-ți una ori ba? — că mă prea întârziu cu iarmarocul.

— Apoi ce mi-i cere tu pe scârnăvia asta, zise cucoana, făcându-se că i-i greață, oarecum... Vorba ceea: deie-mi-o Dumnezeu, dar nu-mi trebuiește.

— Apoi ce să-ți cer, cinstită cucoană! Că să nu ne zbatem, mi-i da cinci sute de lei în capăt și pace bună.

— Ce-ai spus? Cinci sute de lei? Dar știi că ești de duh, măi țărane!

— Apoi, dă, cucoană, mult mi-au asudat și mie coaiele, pân-am prășit atâta amar de pule, și le-am adus în halul ista, cum le vezi... și dacă de la una ca dumneata nu m-oiu chiaburi, apoi de la țărance de-a noastre ți-ai găsit să mă pricopsesc? Că ele ar voi să le dai câte-o testea de pule de-o para și câte-un vraf pe de-asupra... Așa-i la noi la țărani, băga-mi-aș, Doamne iartă-mă, să-mi bag! să iertați de vorba cea proastă!...

— Măi țărane, dar trei sute de lei nu ți-i deajuns?

— Nici o lețcaie mai puțin, cucoană.

— Patru sute, măi.

— Nu se poate, cucoană.

— Nici 450?

— Ba nici 499 de lei și 39 de parale. Nu te mai pune și dumneata, cucoană, pentru 50 de lei. Fă-mi încaltea o saftea să nu mai stea, c-ai să ai o bunătate de pulă, de mi-i pomeni, și mi-i îndrepta și la alte cucoane de-a dumneavoastră...

— Hai, na-ți 500 de lei, zice cucoana. Dar nu cumva să te obrăznicești să spui cuiva că mi-ai vândut mie măscarale de-aiestea, c-apoi al tău e dracul. Înteles-ai?

— A...ra! cucoană, d-apoi eu grija asta o am, păcatele mele?

În sfârșit, cucoana dă 500 de lei, își ia pula — și țăranului pe ici i-i drumul, se duse-n treaba lui să vânda cum a pute și pe celelalte pule. Dar pule de-ar avé, despre asta nu se mai plânge el acum. Vorba ceea: calul bun din grajdul se-ntreabă.

Dar ce mai atâta vorbă. Cum s-a dus țăranul, cucoana cea pâșină și spăsită face o cutie de argint poleită cu aur, îmbodolește sfânta pulă în bumbac, stropit cu arome, o așază și-o încuie în cutie ca pe un odor neprețuit, ia cheia la sine, și, când îi veneau haghite, se așeza gospodărește pe treabă, își astâmpăra pofta, și ca mai ba să-i ducă dorul, sau să mai umble pe apucate, ca până atunci. Se închipulise biata cucoană cât se poate de bine pentru bătrânețe...

Amu, într-una din zile, iaca ce vine popa de pe moșia cucoanei ș-o roagă de toți Dumnezeii să-i boteze un copil. Cucoana, ca să nu strice hatârul popei, pune caii la carătă și se duce cu dânsul în sat să-i boteze. Și după ce-i botează copilul, rămâne la popa la masă în acea zi. Și, la masă, luând și cucoana mai mult un păhăruț, două de vin, —



cum îi treaba oamenilor: ba, ia poftim luați-l macar până la brâul preotesei, ba, atâta rău să fie! — pe cucoană o ia vinul de cap, și pe loc îi și vine poftă de pulă... Ei! Ei! ce-i de făcut? Dă cucoana să se ducă acasă, popa și cu preoteasa n-o lasă.

— Ai să mâi la noi în astă noapte, cumătriță, ziseră ei, că doar nu-ți plâng copiii acasă.

În sfârșit, cucoana scăpăra de dor de pulă...

— Cumetre părinte, zise ea de la o vreme: dacă nu mă lăsați să mă duc, ține cheia asta, și fă bine sfinția-ta de te du acasă la mine, deschide lădoiul de lângă patul unde dorm eu, scoate de-acolo o cutie de argint și mi-o adă încoace, că-mi trebuie ceva dintr-însa: chițibușuri de-a noastre, știi, cum îi treaba femeilor...

Popa, chitind că-s niște daruri pentru preuteasă, pe dată și pornește călare.

Și ajungând la cucoană acasă, umblă în lădoi, ia cutia și pornește grabnic cu dânsa înapoi spre casă.

Era pe la amează, în mijlocul verii, și da inima din popă de căldură. Când, pe la mijlocul drumului, trecând prin marginea unei păduri, stă la umbra unui copac pletos să se răcorească oleacă. Și cum sta de se răcorea, îi dă dracul în gând să umble în cutie și să vadă ce-i acolo? Sucește el cutia, o învârtește și nu știu cum face de-o deschide. Și când se uită înlăuntru, ce să vadă? Vede coșogogemite mascara, învelită în bumbac stropit cu arome... Atunci popa, cuprins de mierare, începe a șuera. Și cum se miera el șuerând, pula face zmâc în curul popei!... Popa atunci începe a răcni și a zice: Doamne, izbăvește-mă de vrăjmaș! Nu lăsa pre robul tău de batjocora diavolului! Că ție unuia am slujit și afară de tine pre altul nu știu! Dar toate erau în zadar. În sfârșit, dacă vede popa și vede că nu mai este

scăpare, scoate bârnețul de la izmene și cu un capăt îl leagă de copac, iar cu celălalt capăt de bârneț leagă pula cum poate, și unde nu începe popa a se zmunci și a cotigi în toate părțile, cum se zmuncesc boii la tânjală, când trag ceva din greu, dar nu era chip... Se roagă el popa, răcnește el popa, cârnește el popa, dar nu-i nădejde de scăpare, c-o dat peste pulă mare...

În sfârșit, oleacă de nu era să iasă sufletul din popă; când noroc de la Dumnezeu, iaca o vacă, pe care o pălise strechea, cât pe ce era să deie peste dânsul să-l zdrobească. Atunci popa, de spaimă, începe a striga deznădăjduit: ho!, ho!, haram, mânca-te-ar lupchii să te mănânce! Vaca dă în lături și atunci numai iaca și pula iese din curul popei!... Și când se vede popa scăpat, o și croiește la fugă prin pădure ca un nebun, lăsând și cal și cutie și pulă și bârneț și preuteasa și cucoană și tot, și se ca mai duce în toată lumea. Și dus a rămas și până în ziua de astăzi.

## **Povestiri didactice**



## Păcală

Un negustor, umblând prin mai multe sate și orașe, ca să cumpere grâu, păpușoi și altele, într-o zi ajunse la un pod și când era să treacă văzu un om care se odihnea acolo: acesta era Păcală. Negustorul, voind să afle ceva de la el, ca orice negustor, se apropie de dânsul și-l întrebă:

— De unde ești, măi creștine?

— Ia din sat de la noi, răspunse Păcală.

— Din care sat de la voi?

— Iaca de acolo, tocmai de sub acel mal, arătând negustorului cu mâna spre un deal.

— Bine, dar ce sat e acela? Eu nu-l știu.

— Ei! cum să nu-l știi; e satul nostru, și eu de acolo vin.

— Nu așa, măi prostule. Eu te-ntreb: acel sat pe a cui moșie este și cum îi botezat?

— Doamne! da' nu știi că moșiile sunt boierești și asta-i a cuconului nostru, ce șede la București? Iar satu-l botează popa într-o căldărușă cu apă, cum îi scrie lui în cărți.

Negustorul, privindu-l lung, zise în sine: Mă!... aista-i chiar Păcală.

— Dar cum te cheamă pe tine?

— Iaca!... ce mă întreabă. Mă cheamă ca pe oricare: vină-ncoace, ori vin-aici!

Negustorul începu a-și face cruce ca de naiba și iar îl întrebă:

— Dar cu chemarea împreună cum te mai strigă?  
— Iaca așa: vino! u! mă! răspunse Păcală.

Negustorul începu atunci a râde și zise: ce prost! Apoi îl mai întrebă:

— Dar ce bucate se fac acolo la voi?  
— Mai mult terciu cu mămligă mâncăm, zise Păcală.  
— Înțelege-mă, prostule! Nu te întreb de bucate ferte.  
— D-apoi de care bucate mă-ntrebi?  
— Te-ntreb dacă s-au făcut la voi grâu, orz și altele.  
— Da, s-au făcut până la brâu, răspunse Păcală.  
— Nu te-ntreb de înălțime, că doar n-am nevoie de paie pentru boi, ci aș voi să știu ce feliu este la voi grăuntele orzului.  
— Să-ți spun, dacă nu știi, zise Păcală. Grăuntele orzului este lungăreț, îmbrăcat c-o coajă cam gălbie și c-o țapă în vârf.  
— Bine, știu de astea; dar spune-mi ce fel se vinde, că aș voi să cumpăr și eu.  
— De! nu știi dumnia-ta ce fel? Unul dă grâul ori orzul, și altul îi dă bani: galbeni, napoleoni ori altăceva.  
— Nu mă-nțeleseși nici asta; eu te-ntreb: cum se dă?  
— Bre!... Nici asta n-o știi. Să-ți spun eu: iei banița ori dimerlia și pui în ea pân-o umpli cu vârf, apoi cu coada lopeții o razi ș-o torni în sac, pe urmă iarăși o umpli și tot asemenea faci.  
— Eu nu te-ntreb asta, om fără cap ce ești!  
— Dar ce fel mă-ntrebi? zise Păcală.  
— Cu ce preț se vinde chila ori banița; câți lei?  
— Așa cum te-nvoiești; și câți lei dai atâta iei.

Negustorul, supărat, îl mai întrebă:

- Neghiobi ca tine mai sunt acolo-n sat?
- U! hu!... este badea Mușat, badea Stan, Neagu, Voicu, Florea, Soare, badea Bran, Coman și alții.
- Ho! mă, destul! Dar cine este mai mare decât toți la voi în sat?
- Cine-i mai mare? Badea Chițu; el este mai nalt decât toți; e atât de lung, încât mai n-ajungi cu mâna la umărul său.
- Bre!... proastă lighioaie mai ești! Nu te-ntreb așa.
- Dar cum? zise Păcală.
- Eu îți zic: pe cine ascultați voi aici în sat?
- I! ha! auzi vorbă! Ascultăm pe lăutarul moș Bran; când începe să cânte, tot satul stă cu ochii și urechile țintă la el.
- Nu zic așa, măi nătărăule! Răspunde-mi odată cum te-ntreb.
- Ei, cum?
- Eu te-ntreb de cine aveți frică aici în sat mai mult.
- Văleu, maică! Ia, de buhaiul lui moș popa, mare frică mai avem, mămulică. Când vine sara de la păscut, fugim de el care încotro apucăm; că atât e de înfricoșat, de gândești că e turbat; când începe să mugească, sparie chiar și copiii din sat.
- Mă!... da'! ce namilă de om ești tu? Nu cumva ești vrunduh rău, frate cu Mează-noapte sau cu Spaima-pădurei?
- Ei, Doamne! De ce mă-ntrebi, când mă privești? Ce? Nu mă vezi că-s om ca și dumniata: cu cap, cu ochi, gură, nas, mâni și cu picioare, mă mișc și mă uit ca toți.
- Așa te văd și eu, dar ai minte și simțire abia ca un dobitoc. Ia spune-mi, zău: aveți butnari sau dogari în sat la voi?
- Avem.
- Na cinci bani, și du-te să-ți puie doagele ce-ți lipsesc.
- Prostia din nascare, leac în lume nu mai are; ea este

o uricioasă boală, ce nu se vindecă în școale, ba nici în spitale.



## Inul și cămeșa

Inul:

— Știi tu, cămeșă dragă, ce erai odată?

— Ce să fiu? Eram ceea ce mă vezi: cămeșă albă, cu care se îmbracă oamenii.

— Nu-i așa! Ai fost o sămânță, apoi o burueană, clătinată de vânt, ca toate buruețele: așa naltă, suptirea, tocmai de potriva mea; erai în cu florică albastră, fata mea. Când ai fost crescut și copt, cum sunt eu acum, oamenii te-au smuls din pământ, te-au legat în fuioare, te-au pus copăcel și te-au lăsat la soare ca să te usuci. După aceea te-au culcat pe țol și te-au bătut cu bețe, ca să-ți scoată sămânța; apoi bătut și stâlcit cum erai, te-au dus la baltă și te-au pus în topitoare, unde-ai stat vro zece zile, ca să te topești, adevă să-ți putrezească hlujul. După asta, te-au scos și te-au pus iarăși la soare, ca să te usuci, răzămându-te de gardul pe care ești întinsă acum. Fiind uscat, te-au melițat, și hlujul tău s-a prefăcut în pozderie, iară cojița ta în fuior. Femeile apoi te-au răgilat, te-au periet și te-au făcut fuior frumos și moale ca mătasa; din fuior te-au făcut caier, te-au pus în furcă și au început a toarce, prefăcându-te în tort sau ață. Tortul l-au depănat pe rășchitor, spre a-l face căleap; călepele s-au fert cu leșie, să se înălbească,

apoi te-au pus pe vârtelniță, de pe care au început a le depăna pe mosoare cu letca; de pe mosoare te-au urzit pe urzoi, apoi te-au luat și te-au învălit pe sulul de dina-  
poi, punând vergele pintre pături, ca să nu se hrentuiască urzala; și fuscei pintre rost, ca să nu se încâlcească natra. După asta te-au nevedit, trecându-te prin ițe și prin spată; și, cu ajutorul slobozitorului, al zăvorului și al lopătelei, te-au întins în stative, legându-te de sulul de dinainte, de unde se începe "gura pânzei". Călepele lăsate pentru bătătura le-au depănat pe țevi cu sucala; apoi, punând țavile în suveică, au început a țese, adecă a trece bătătura pintre urzală cu ajutorul tălpigilor, al scriptîlor și al ițelor. Ca să se îndesască firele, bătătura se bate cu vatalele, între care e așazătă spata. Și iaca așa te-au prefăcut în pânză. Când era cald afară și frumos, femeile te-au dus la baltă și te-au ghilit; apoi te-au fert cu leșie și iar te-au ghilit, până te-ai înălbit. Când erai albă cum trebuie, te-au uscat, te-au făcut vălătuc, te-au croit și au făcut din tine ceea ce ești acum,

— Mică burueană, nu știi de unde-ai mai scos atâtea despre mine. Ei, dragă, poate nu știi că oamenii mai fac pânză și din sora noastră cânepă, și din fratele nostru bumbac, ba și din înghimpătorea urzică mai fac un fel de pânză. Dar în fabrici se țes fel de fel de pânzeturi, mult mai ușor și în timp mult mai scurt.

— Bre! multe mai auzi!

— Mai așteaptă, că n-am sfârșit încă. Din cămeșă sau rufă, peste câțva timp ai să te faci tearfă, din care se face scamă pentru bolnavii din spitale și pentru soldații răniți în bătălie. Apoi te caută, ca iarba de leac, să facă la fabrică din tine hârtie.

— Mare minune mi-ai spus, dragă burueană, zise cămeșa.

De-a fi așa, apoi toate lucrurile nu sunt ceea ce se văd, ci altăceva au fost odată, altăceva sunt acum și altăceva au să fie.

— Tocmai așa, soro! Gardul, pe care ești tu întinsă acum, a fost altădată pădure. Ce are să fie de-acum înainte? Mătasa, frunză de dud întrată în pânțele unor gândaci. Varul, ce-a fost mai înainte? Dar funiile și odgoanele? ș.a.

Femeile leneșe de la țară au cântecul acesta: Puseiu pânza, când da frunza, Ș-o gătiu în Sân-Văsii Și-mi păru că mă grăbiiu... i de lungă-i ca o pungă Și de lată... toată-i spartă! Pe sulul de dinapoi, O sută de lătunoi, Pe sulul de dinainte, Cioprea le mai ține minte. Pintre ște și-ntre spată Paște-o iapă deșălată; Pintre ște și fuscei Paște-o scroafă cu purcei.



## Acul și barosul

Acul:

— Moșule, de ce ești zurbagiu? Te sfădești neconținut cu soră-ta nicovala, țipați și faceți larmă, de-mi țiuie urechile. Eu lucrez toată ziua, și nime nu-mi aude gura. — Iaca, mă!... da de unde-ai ieșit, Pâcală?

— De unde-am ieșit, de unde n-am ieșit, eu îți spun că nu faci bine ceea ce faci.

— Na! vorba ceea: a ajuns oul mai cu minte decât găina. Măi băiete, trebuie să știi că din sfadălia noastră ai ieșit; ș-apoi tu ni cauți pricină?

— Mă rog, iertați-mă! că dacă n-ar fi fost focul, foile, pleafura și omul care să vă facă să vă deie nume, ați fi rămas mult și bine în fundul pământului, ruginite ca vai de voi.

— Măsură-ți vorbele, băiete! Auzi, soră nicovală, cum ne râde acușorul?

— Aud, dar n-am gură să-i răspund; și văd, dar trebuie să rabd.

— Vorba ceea, soro: "Șede hârbu-n cale și râde de oale". Măi pușchiule! Ia să vedem, ce ai făcut tu mai mult decât noi?

— Ce am făcut și ce fac, îndată ȝ-oiu spune. Ca să nu lungesc vorba, hainele bărbătești și femeiești, din creștet până

în tălpi, și alte nenumărate lucruri frumoase și scumpe, fără de mine nu se pot face. Mergi la croitor, intră în bordeiu, suie-te în palat, ai să mă găsești. Fetele mă pun în cutiuțe aurite, mă înfing în perinuțe de mătăasă și îngrijesc de mine ca de un mare lucru.

— Da' în stogul de fân nu vrei să te puie, mititelule?

— Nici în stogul de fân, dar nici trântit într-un ungher al ferăriei, ca tine. Ia spune-mi: te mai ie cineva în mână decât ferarul?

— Ia ascultă, te prea întreci cu șaga, piciule! Dacă șezi la cinste, și toți îngrijesc de tine, cum zici, de ce li împungi degetele?

— Da împung pe cască gură cel somnoros, pentru că voiesc să iasă din mâna lui, prin ajutorul meu, multe lucruri folositoare și frumoase. Tu, pentru ce bați ferul cel culcat pe nicovală și ruginit ca și tine? Nu ca să faci din el lucruri mai bune și mai frumoase?

— Măi... da' bun ești de gură!

— Și de gură, dar și de lucru.

— Ei bine, tu mi-ai înșirat verzi și uscate; ia stăi să-ți spun și eu pe ale mele: toporul, barda, ciocanul, cleștele, vâtraiul și nenumărate unelte și mașini de fer, unele de-o mărime urieșă, iar altele mici și biceșnice ca tine, pututu-s-au face până n-au trecut pînă nicovală și ilău? Casa, bisericile, corabia, puștile, tunurile și alte lucruri nenumărate, așa-i că n-ar fi, de nu eram eu? Tu îmi spui de haine frumoase; eu Țoiu spune de casă, de sapă, de secere, de coasă și de plug. Tu îmi spui mai mult de frumos, eu Țoiu spune de cele neapărat trebuincioase.

— Mă faci să te-apuc iar la scărmanat, moșule baros. Haine i-au trebuit omului întâi, căci nu era să umble cu pielea goală și desculț ca găștele.

— Te-ai încurcat cu socotelile, măi băiete. Ba de mâncare și casă i-a trebuit omului întâi și-apoi haine frumoase, cum zici tu; cu rufe de ale tale îți ghiorăiesc mațele de foame. Ai auzit vorba ceea, că “Golătatea încunjură, iar foamea dă de-a dreptul”.

— Măi! da’ ruginit mai ești!

— Ruginit cum sunt, eu v-am făcut și trebuie să ascuțați de sfaturile mele.

— Așa este, dar te prea lauzi; las’ mai bine să te laude alții. Și tu faci trebi bune, și eu; numai atâta, că tu faci lucruri mai din topor, eu mai delicate; tu șezi totdeauna cu ferarul cel uns de cărbuni, iar eu șed cu croitorul și cu tot felul de persoane.

— Iar ai început, ghibirdic fudul și guraliu? Croitorul tău trebuie să împungă mai mult de zece ori, până când ferarul meu mă rădică o dată; croitorul tău rupe altă dată pe zi câte zece ace; ferarul însă mă are pe viață, ba mă poate lăsa și de zestre la copiii de copiii săi. Și-apoi încă una: cine dintre acești doi meșteri e mai grebănos și mai gubav? Ferariul meu, ori croitoriul tău?

— Moșule! ești bătrân și multe mai știi; fie pe-a dumi-tale.

— Bine mititelule! Ia acum ai mai venit de-acasă. Zi mai bine că industria sau meșteșugurile, noi le-am adus în lume; că bogățiile cele mari, nouă se datoresc. Mi-ai zis ruginit și ți-ai zis cioplit; mie-mi pare bine ca strănepoții mei să fie mai ciopliți decât mine; cu timpul se cioplesc toate... Numai nu vă fuduliți și nu uitați obârșia voastră, ca nu cumva să vă ciopliți prea tare și să rămâneți care fără urechi, care fără dinți, care fără gură, care fără zimți, adecă niște cioarse de nici o treabă. C-apoi atunci iarăși mi-ți ajunge drăguș la căuș, și soră-mea nicovala vă va

ține în spate, iar eu vă voiu bate pe rudă pe sămânță, ca să  
prindeți la minte.



## **Articole**



## Misiunea preotului la sate

Toți sătenii pronunță cu drag cuvintele de *moșu popă* ori *nănașu părinte*; prin urmare, toți văd în păstoriul lor suflesc un tată iubit, un părinte bun, precum se și cade să fie.

Cum trebuie însă ca acest proclamat părinte să conducă pe săteni, ce cu mândrie și dragoste se numesc ei singuri copii[i] lui, dându-i toată stima ce se cuvine unui părinte?

Mai întâi de toate, preotul sătean trebuie să-și înceapă cariera sa cu blîndeță și devotament, să fie un model de moralitate și de muncă, fără de cari misiunea lui nu va pute produce roadă bună niciodată. Inima lui trebuie să fie totdeauna deschisă, sfaturile lui cele bune să fie o comoară nesfîrșită. Prin aceste mijloace încrederea poporenilor fiind cucerită în timp foarte scurt, preotul trebuie apoi să știe profita repede și în mod rațional de această favorabilă împrejurare, pentru a pune temelie solidă misiunei sale de conducător și părinte al poporului, care i s-a încredințat de către D-zeu și națiune.

Pentru ca preotul la sate să-și poată îndeplini misiunea cu destulă demnitate, trebuie să fie, mai nainte de toate, un econom bun, silitor și muncitor, care să întrunească

totodată aceste trei calități indispensabile unui apostol: să fie *învățător* bun și conștientios, *doftor* fără sete de argint și *judecător* imparțial. Aceste trei calități posedate, succesul misiunii preotești este pe deplin asigurat.

Precum am zis, înfăptuirea preotului pentru întâia oară între poporeni trebuie să fie astfel, ca să facă o bună impresiune asupra lor și să le câștige simpatia și încrederea. Aceste vor constitui o armă puternică, care-i va servi misiunea de minune. Pornit pe această cale, preotul trebuie să viziteze de-a rîndul pe toți fiii săi sufletești. Cînd un preot se ivește pentru întâia oară în comuna sa, el este vizitat, dacă nu de cătră toți, cel puțin de o mare parte a poporenilor săi. Datoria lui este ca să le întoarcă această vizită, întrînd în căsuțele poporenilor, cari se vor simți foarte onorați prin astă manieră părintească și obligatoare. Această intrare a sa în casele poporului să fie însă însoțită de sfaturi și învățături sincere. Cu această ocaziune, preotul mai întâi de toate trebuie să pună în vederea sătenilor și să le laude frumusețile locului, să le explice în mod poporal plăcerile și foloasele ce pot trage din natura ce-i încunjoară și de care lor mai mult decît la toți le este dat a se bucura. Printre aceste conversări apoi să amestece anecdote morale, exemple de iubire reciprocă și dreptate și să le nareze cîte un pasagiu mai glorios din istoria strămoșilor, prin cari să deștepte într-înșii măcar cît de puțin conștiința națională, atît de amărîtă. După aceste, preotul să facă poftire tuturor de-a rîndul, cu bărbați și femei, cu bătrîni și tineri, ca să vină duminica cea mai de aproape cu toții la biserică, deoarece are să le spună ceva frumos și folositor. Atenția lui apoi să se concentreze mai ales asupra școalei, dacă există; să între în mijlocul copiilor, să le spună cîte-o rugăciune frumoasă și să-i învețe

a păstra dragoste și supunere către toți oamenii. Acești copii apoi, la reîntoarcerea lor acasă, vor spune părinților lor ce frumos li-a vorbit popa, și acesta va câștiga pentru dînsul și mai mult încă simpatia și încrederea poporenilor. Astfel apoi în duminica viitoare, sătenii, îmbrăcați în costumele lor naționale sărbătorești, se vor afla desigur la biserică cu toții, dimpreună cu femeile și copilașii lor, și se vor grupa în jurul preotului pentru a asculta ceea ce le-a promis. Atunci preotul, investit în hainele sacerdotale, să facă apoi o întrerupție pe la mijlocul liturghiei și, cu o căutătură blîndă, dar serioasă totodată, să înceapă c-un limbajiu poporal și clar a vorbi cam astfel:

„Fiii mei! Eu aici înfătoșez pe Domnul nostru Is. Christos, care vă zice prin gura mea: Iubiți-vă unii pe alții, precum eu v-am iubit pe voi, căci de pe aceasta, vă vor cunoaște toți că sunteți creștini, dacă veți ave dragoste între voi! — Dragii mei, toți avem trebuință unii de alții: cei săraci de cei bogați și cei bogați de cei săraci. Cînd cei bogați vă înlesnesc la trebuință, voi cei mai puțin avuți nu cruțați brațele voastre pentru a le veni într-ajutor, cînd aceia vă cheamă. Nu pizmuiți fericirea vecinului vostru, căci și el, ca și voi, a câștigat-o prin sudoare și bună economie. Siliți-vă ca, prin hărnicia și cinstea voastră, toți să vă faceți deopotrivă. — Iubiții mei! Iată, fiii voștri, îngrijiți de d. învățător, care asemenea este părintele lor și fratele nostru, căci el le dă hrana minții și a inimei, în curînd vor ști a ceti, a scrie, a socoti și a se ruga lui D-zeu. Ei vor ști peste puțin și vă vor povesti lucruri frumoase despre iubita noastră țară și despre D-zeu. Nu întîrzieți dară a-i da la învățătură și nu cruțați nimica pentru învățătorul lor, căci prin învățătură ei se vor face și mai buni la inimă și mai luminați la minte. Ei vor ști să înțeleagă mai bine

care este dreptul lor, pentru a și-l pute apăra. Ei vor ști munci mai bine pământul, din care vor trage foloase mai mari; ei vor ști să-și îngrijască vitele, de la cari atîrnă în parte hrana lor de toate zilele; în scurt, ei vor ști a-și statornici gospodăriile pe temelia iconomieii și a bunei rînduiei, trăgînd singuri folosul din munca lor, pe cînd omul fără învățătură și fără bună creștere din casa părințească este înșelat de toți și ușor se azvîrle în brațele lenevirei, beției și altor răutăți, pierzînd, pe lîngă sănătate, încă și numele cel bun și roada muncii sale cîștigată cu sudoare. — Dragii mei! Siliți-vă cu toți de a plăti la vreme dările voastre cătră obște și cătră ocîrmuire, pentru că tot spre folosul vostru și al țarei o faceți aceasta. Veți fi auzit că Christos încă a plătit bir, măcar că a fost fiul lui D-zeu. — Fiii mei, într-un an sunt 52 de duminece și alte sfinte sărbători; în toate să ne întîlnim aicea, pentru a vă-nvăța cele ce sunt bune și de folos, precum îmi poruncește D-zeu. După sfînta liturghie mergeți pe la casele voastre și dați trupului hrana sa, apoi întruniți-vă la mine acasă, unde vă poftesc cu toată dragostea, ca să petrecem această sfîntă zi împreună. — Binecuvîntarea lui D-zeu să vie preste voi!”

Preste două-trei oare, sătenii se adună la casa parohială, unde preotul trebuie să le prepară o petrecere nobilă și atrăgătoare. Mai înainte de toate, preotul să le vorbească despre trebile gospodăriei, să le deie unele învățături practice despre agricultură și despre cultivarea viilor. Apoi să introducă în conversație narațiuni istorice, să-i pună a recita balade și doine populare despre faptele strămoșilor și despre pornirile inimei lor. Apoi să se-ntindă o horă drăgălașe de cătră junii și junele româncuțe, în care timp preotul să converseze cu bătrînii despre educație, căsătorie și despre virtuțile familiei. Apoi să le arate stricăciunea

ce provine din beție, pentru care scop să le aducă esem-  
ple prin cari să desfășure și mai mult degradarea și ne-  
norocirea ce provine din beție, din acest vițiu odios, care  
corumpe din ce în ce mai tare sîngele curat al săteanului,  
slăbindu-i istețimea și vigoarea brațelor. În felul acesta,  
sătenii se vor rentoarce ca renăscuți la vetrele lor, vor vi-  
zita mai rar crîșmele și vor prefera petrecerile cele nobile  
duminecale la casa preotească și mai tîrziu pe la unii din  
frunțașii satului. — Cine nu recunoaște apoi cît bine ar  
rezulta din acest sistem, din această reformă a vieții soci-  
ale de la sate? Sătenii, ocupați în fiecare zi de sărbătoare  
cu învățături morale, sfaturi folositoare și petreceri no-  
bile, ar ști să întrebuițeze zilele de lucru cu mai multă  
vigoare și ar scăpa în scurt timp din mrejea primejdioasă  
și sugrumătoare a veneticilor, ce au curagiul a profita de  
simplicitatea lor, pentru a-i specula și a-i exploata. Dînșii  
ar deveni avuți și din ce în ce mai folositori societății; pro-  
prietarul ar trage mai mult folos din proprietatea sa, căci  
lucrul său ar fi făcut la timp; preotul n-ar mai fi peritor de  
foame, căci vrednic este lucrătorul de plata sa!

Un lucru este neapărat de a nu se scăpa din vedere.  
Preotul, pe lîngă alte bune calități, mai trebuie să poseadă  
o doză bună de curagiu și energie, pentru a brava obstaco-  
lele ce are să-ntîmpine neapărat chiar la cea întâi încercare  
a grelei sale misiuni. Cele mai puternice obstacole trebuie  
să le aștepte din partea crîșmarilor ovrei, carii sunt cei  
mai neîmpăcați dușmani ai moralității și deșteptării po-  
porului. Natural, căci veninoasa lor băutură nu poate avè  
trecere decît pîn-atunci, pînă cînd poporul este ținut în  
orbie sufletească și imoralitate. Tot asemenea obstacole  
se pot aștepta și din partea arendașilor străini, a căror in-  
teres este exploatarea bietului popor. Misiunea preotului

însă poate găsi un sprijin puternic în proprietarii români cu sentimente loiale și naționale. Avem chiar unele exemple despre asemenea proprietari, cari, în unire cu preotul, au știut să facă din comunele lor un cuib de bună gospodărie și moralitate; durere însă că azi asemenea exemple binefăcătoare sunt cam rare!...

Aceasta este, în scurt, nobila misiune a preotului la țară. Deie cerul ca ea să se poată îndeplini cât mai urgent și cu rezultate cât de strălucite, căci — *ardet Ucalegon!* Pentru aceasta însă se cere o instrucțiune suficientă și o poziție materială mai convenabilă pentru preoții noștri. Sustrageți de la dînșii aceste mijloace neapărat trebuincioase, și misiunea lor la sate va rămîne mai pe jos decît aceea a celui de pe urmă păzitor de vite... Și prin aceasta, nu suferă oare prosperitatea țării și a națiunii?!...



## Iezuitismul în România

Este cunoscut de toți aceia cari au cetit istoria culturei popoarelor cât rău a produs activitatea iezuitismului în cele mai multe țări ale Europei. Societatea omenească n-a avut niciodată mai mari adversari, dușmani mai neîmpăcați decît acești monștri, învăluiți în sacul pocăinței, ascunși supt masca cucernicieii, iar în inimă și în suflet, cu cele mai negre planuri, cu cele mai negre vicii și păcate.

De la anul 1808, cînd un decret al lui Napoleon I puse capăt inchiizițiunei barbare, neumane, iezuitismul a perdut din rolul și puterea ce avea mai înainte. Cu toate aceste, pe la finele anului 1863, această sectă avea încă peste 7.529 membri în vro 19 provincii europene. Cele mai cumplite lovituri le-au suferit însă iezuiții în cei din urmă doi-trei ani, de cînd îmbuibatul Cap al Cetății eterne pretinsă a i se recunoaște absurda infailibilitate, ridiculizată de cătră însăși luminata parte a clerului catolic. De atunci iezuitismul a devenit o batjocură, și toate țările unde instrucțiunea se găsește în mîna acestor oameni, astăzi caută s-o ia din mîna lor, căci s-au convins, în fine, că lumina iezuitică pentru societate este un întunec, un infern.

Țara noastră, atît de bună, atît de mănoasă, mulțămită

clerului și religiunii sale ortodoxe, a fost scutită până în timpul mai nou de năvala acestor secte sau, mai bine, *in-secte* otrăvitoare, măcar că și ea a avut să treacă prin un mare purgatoriu; căci cine a putut încă să uite timpurile de tristă aducere aminte ale fanarioților, când țara gema supt invaziunea călugărilor și a fanarioților greci, cari au copleșit locurile cele mai frumoase ale țării și care tot cu aceeași mască de pocăință și cucernicie iezuită „ca lacoma omidă di pe frageda mlădiță, ca neagra lipitoare pe sînul de zăpadă al dulcii copilă”, sugeau din frunză sucul și sîngele din vine, în blînda Românie!!!!... În sfîrșit, însă, grație forței noastre naționale, am scăpat de acești oaspeți urîcioși, dar, precum se pare, am scăpat numai pentru a reintra într-un alt purgatoriu, acela al iezuitismului papal.

Țara noastră este bună, este ospitalieră, este tolerantă; ea n-a persecutat niciodată religiunile străine din sînul ei. Dar probe destul de puternice avem că acele religiuni au nutrit și nutresc încă ura cea mai amară contra ei. Astfel avem probe despre religia ebraică, astfel au constatat unele ziare chiar anul trecut că în clăustrele călugărițelor catolice copilele române date spre educație se desnaționalizează și-și perd respectul chiar pentru familia lor.

Cu toate aceste, pe cînd toate țările au început a izgoni această sectă din sînul ei, la noi iezuiții se sporesc din ce în ce, poate pentru că se refugiază aici la noi de prin țările de unde-i alungă, înto[c]mai precum se refugiază ovreii. Așa e țara noastră... e bună și tolerantă! Tot ce este mai infectat în societatea europeană se grămădește pe malurile Dîmboviței și a Bahluiului, căci aici aerul pare mai priincios!...

Pentru ca să cunoaștem pînă la ce grad a ajuns deja încuibarea iezuiților în țara noastră, lăsăm să vorbească

acum *Biserica română*, ziarul religios-moral din București, cu data de 2 aprilie, care iată ce ne spune: „Sîmbătă, la 25 martiu, vrînd a respira un aer mai plăcut, mai curat, am crezut că cel de pe colina Filaretului este cel mai favorabil din două puncturi de vedere, pentru curățenie și pentru apropiere. Traversînd acea colină cîteva minute, un ce extraordinariu ne atrase privirea spre gara Giurgiului cătră un șir de seminariști în număr ca de treizeci de juni, îmbrăcați în costum de clerici, urmați de cîteva iezuiți. Curiozitatea ne îndemnă să întrăm în gară; tocmai în acel moment sosi și trenul de sară de la Giurgiu. Din numeroasele vagoane se pogoară un călugăr catolic cu o barbă mare, la a cărui aparință toți acei juni descoperiră capetele și, cu pălăriile în mîină, sărută mîina cu respect acelui călugăr iezuit ș-apoi pleacă în capitală.

Până azi n-am știut că iezuiții au fondat și seminarium în România. Care să fie scopul — toți ne întrebăm — că iezuiții să aibă și seminarium, cînd n-au nevoie de dînsul? Și cum tolerează guvernul asemenea institute? Rațiunea ne răspunse că catolicii au otărît a mări propaganda prozelitismului în România, siguri fiind că nu-i controlează nimeni. După noi, ei n-au nici un drept și nici o nevoie de a fonda seminarium, deoarece pentru coloniile venite pe furiș în țară erau destui 10 preoți; și de vreme ce astăzi sunt sute, pentru ce și seminarium? Căci în România de dincoace de Milcov nu e decît o singură comună catolică, compusă din bulgari convertiți, cari se numesc pavlicheni, și această comună este în marginea Bucureștilor și se îngrijește d-a dreptul de bărăția din capitală. Iar dacă în România de peste Milcov se găsesc cîteva comune în districtul Neamț și Bacău locuite de unguri catolici, colonizați în timpul lui Ștefan cel Mare și care-și păstrează religiu-

nea, ceea ce dovedește marea toleranță a României, pentru aceia, precum știm, în Iași există un seminar catolic (??) al statului nostru; pentru ce și altul în București? Care este necesitatea seminariilor catolice, cînd dintr-ale noastre se azvîrlu tinerii afară? Dar mulțimea de preoți ce vin în țară pe toată ziua ce cată? Noi știm că preoții noștri abia cu mari greutăți capătă cîte unul voia de a trece frontiera în vecinătate, precum în Turcia, Transilvania și Bucovina; așa și preoții greci și bulgari pierd cîte o lună pe la porturile noastre până să capete voia să între în țară, și atunci încă numai într-un mod condiționat!

Catolicii sunt privilegiați, de dînși[i] nu se ocupă nimeni, ei intră în țară ca în țara lor, fără să fie întrebați care le este misiunea. Ar trebui să se ceară de la S. S. Episcopul catolic o listă de cîți preoți are nevoie pentru comunitatea catolică, și regimentele de iezuiți să se trimează la urma lor, pentru că în România chinoviu catolic n-a existat; istoria nu ne arată că ar fi existat vreodată.”

## **Întîmpinare la critica domnului I. Nădejde asupra părții științifice din cartea de cetire „Învățătorul copiilor”**

Felicităm cu plăcere voința în bine a domnului I. Nădejde, cetind critica domniei-sale din *Contemporanul*, no. 6, sub titlul *Partea științifică din „Învățătorul copiilor”*, întrucît curiozitatea sa nu cere altă mulțămire decît aceea de a-și colinda spiritul pe nesfîrșitul cîmp al științei, care-i suride pe acest timp de secetă cu atîta bunăvoință.

Însă toată furia ursului îndreptată asupra cîtorva albine?!

E vorba despre o carte de cetire, căreia, dacă-i lipsește perfecția, după însuși domnia-ta, credem că nu i se poate tăgădui o valoare relativă distinctă, cercetînd cărțile ce figureau și, poate, mai figurează încă în uzul învățămîntului primar. Și greu este, căci multe sudori ne-au curs de pe frunte, și multe nopți întregi ne-a răpit cartea *Învățătorul copiilor*, pînă ce am adus-o în stare de a nu da științei decît foarte puțină materie de criticat.

Credem că merită o soartă mai dulce, o privire mai blîndă, o menajare, cel puțin relativă, în locul pasionatelor rînduri, cu cari săgetați așa de aprig tendința spre bine a

unor oameni cari, de la 1864 și până astăzi, am sacrificat mult din puținul ce am putut câștiga, pe vremile acele, în folosul instrucțiunii de întâia cerință sau școală pentru începători.

Adevărat, „cu greu se alcătuiește o bună carte de cetire, după cum dumneavoastră înșiși mărturișiți, chiar cînd știe cineva singur foarte bine lucrurile despre cari vrea să scrie; și cînd nu posedă nici cunoștințele trebuitoare, atunci face o faptă rea”.

Adică făptuitori de rele, criminali sîntem, pentru că am îndrăznit a pricepe nevoia unei cărți începătoare mai apropiată de cerințele pedagogice decît precedentele, de ale căror vițioase cuprinsuri, domnul meu, nu se scandalizază speculantul, ci învățătorul conștiincios, nu cel ce „n-a împuns odată cu sula”, ci omul care-și iubește meseria, și pentru aceasta sîntem de condamnat?!

Cu adevărat sînt cîteva greșele, care, toate la un loc, nu alcătuiesc nici o pagină din întreaga carte. Dar, drept vorbind, se poate pretinde unui institutoriu să posedă cunoștințele înalte ale unui profesor de liceu sau de facultate?! — Negreșit că nu.

Ce-am putut scrie de la noi, am scris; ceea ce nu puteam ști prin noi înșine, am cerut de la alții, extrăgînd din cărți românești în uzul școalelor secundare bucățile științifice de care ne inculpați.

Orice om cu minte nu poate cere unui institutor lipsit de mijloace și de timp a sta direct în curentul modificațiunilor și descoperirilor științifice; de aceea rugăm pe criticul nepărtinitoriu și conștiincios să ne puie în vedere îndreptările cuvenite, spre a ține sama de ele la ediția viitoare.

Rugăm asemenea pe domnul I. Nădejde să nu-și facă așa de mare nălucă despre „morile de vînt”, nici să gră-

bească a se turci, după cum zice, căci și acolo dă de „mîna  
lui Dumnezeu cea nevăzută”, care, dacă nu ne-ar fi găurit  
pielea în dreptul ochilor, nu ne-am putea vedea greșelile  
unii altora.

*Iași, în 1881, octomvrie 6*





## O întrebare d-lui A. Gorjan

Stimabile domn,

În lăcomia d-voastră, de a fi autorul geografiilor tuturor județelor din România, fără nici o sfială, ați copiat planul și metoda din cartea noastră, intitulată: *Geografia județului Iași, pentru clasa a II-a primară-urbană și a III-a rurală*. Și, pentru județul Iași ați cules de-a gata tot materialul din această carte, fără a noastră învoire și fără a vă da samă de dreptul de proprietate, prescris de lege.

Cum că ne-ați copiat cartea, lucrul este vădit, și pentru aceasta, n-avem decît să punem ambele cărți față-n față, ca lumea competentă să vadă și să judece.

Mai întâi, la începutul tuturor edițiilor geografiilor d-voastră, ați copiat întocmai planul din notița de la începutul geografiei noastre, unde arătăm cum să se înceapă cursul geografic. Acest plan ni l-ați copiat în toată întregimea lui, cu deosebire, că, în loc de a proceda cu totul elementar, așa cum procedăm noi, d-voastră vă mai slujiți, la orientare, și cu *steaua polară, constelațiile cerești, busola* etc., și îngreuieti mintea copiilor cu o nomenclatură geografică greșită și neînțeleasă.

Dar pentru ceea ce ați pus de la d-voastră, nu ne privește. D-voastră ați lucrat așa, după cum ați putut și v-ați pri-

ceput, în asemenea materie. Ceea ce însă nu vi se poate ierta, este că ne-ați copiat lucrarea noastră și v-ați folosit, fără muncă, de materialul adunat de noi. Lăsînd la o parte planul ce ni l-ați copiat, precum și nomenclatura d-voastră geografică, cu totul greșită și neînțeleasă, venim la materialul propriu geografic, ce l-ați copiat de la noi.

Așa, spre exemplu: la pagina 18, după ce ați luat bucățile din cartea noastră, întitulate: una, "Așezarea," și cealaltă "împărțirea administrativă a orașului Iași," ca să nu vi se cunoască urmele copierii, ați schilodit bucățile așa de rău, încît le-ați pus toate pe dos. Așa, făcînd orientarea dispărțirilor orașului Iași, ziceți că dispărțirea I-a este așazăată în partea de sud-vest a orașului; dispărțirea II-a în partea de sud-est; dispărțirea III-a în partea despre apus; dispărțirea IV-a în partea despre răsărit, iar dispărțirea V-a în partea despre miază-noapte. După cum ați făcut această orientare, se vede cît de colo că d-voastră v-ați uitat pe planul orașului Iași, din geografia noastră, și ați făcut orientarea greșită, fără a vă da samă că acesta-i un plan topografic și nu o hartă. Aceasta dovedește cît de bine cunoașteți așzarea orașului Iași, și ce deosebire este între un plan topografic și o hartă.

La pagina 19, după ce faceți o încurcătură despre stradele din Iași, treceți la *hală* și ziceți că-i învălîtă cu stec\_lă. Oare așa să fie? La pagina 20, iarăși, ca să nu vi se cunoască urmele copierii, ați stricat așa de rău textul din bucățile noastre, încît nu se mai înțelege nimica din ceea ce voiți a zice. Iată redacțiunea și stilul din cartea d-voastră:

„Biserica Sf. Nicolai Domnesc, făcută de domnul Moldovei Ștefan cel Mare, are trei altare, aproape de palat”.

Oare ce să fie aproape de palat? Biserica Sf. Nicolai, Ștefan cel Mare, ori cele trei altare? De asemenea, ziceți: „Bi-

serica Trei-Sfetitele, făcută de Vasile Lupu, domnul Moldovei, zidită din peatră săpată pe dinafară; aici se află moaștele sfintei Paraschiva; pe Strada Mare”. Ce este oare zidită din peatră săpată pe dinafară? Moldova sau biserica Trei-Sfetitele? Și unde se află moaștele sf. Paraschiva? Pe dinafară, în biserică sau pe Strada Mare? Mai departe, ziceți: „Biserica Golia făcută tot de Vasile Lupu, aici în Turnul cu clopote e și observatorul de foc; în curte c-un spital de nebuni”. Aceasta dovedește cât de competent sunteți în asemenea treabă și cât interes v-ați pus, ca ceea ce veți da la lumină — după cum ziceți d-voastră, — „să fie tinerimei studioase și mai de mare folos!”...

La pagina 21, unde vorbiți de școalele din Iași, de asemenea, ați luat tot materialul din cartea noastră, schimbînd, pe ici pe cole, cîte un cuvînt, pentru a nu se cunoaște că ați copiat; și, în răpejunea dv. de a copia, ați uitat să treceți și *școala militară*. Tot la această pagină, mai la vale, unde vorbiți de grădinile publice din Iași, nu v-ați mai ostenit atîta și ați copiat bucata întocmai, după cum se află în cartea noastră, așa după cum urmează: „Grădina de la Copou, făcută în vremea lui Mihai Sturza, domnul Moldovei. Grădina Ghica-Vodă, de peste Bariera Copou. Grădina Primăriei, între strada Lăpușneanu și Strada de Sus. Grădina Barnovschi, peste drum de monumentul Ghica-Vodă. Grădina Botanică a doftorului Fătu etc.”

De asemenea, la pagina 23, unde vorbiți despre marca comunei Iași, iarăși ați copiat întocmai: „Marca comunei Iași este chipul unui turn și deasupra lui o coroană; iar sub turn este *chipul* a doi delfini, făcuți față-n față. Turnul înșămnează vechiul municipiu al Iașilor. Coroana înșămnează că orașul Iași a fost capitala țarei Moldovei; iar delfinii înșămnează că domnitorii Moldovei aveau în stăpînire

și o parte din Marea Neagră”. În această bucată, d-voastră numai un simplu cuvânt ați schimbat, și anume: *imaginea* și ați zis *chipul*. Se vede că n-ați înțeles de ce ne-am ferit noi de a zice *chipul* și am zis *imaginea*. Tot la această pagină, unde vorbiți de date istorice asupra orașului, ați stricat așa de rău bucata intitulată *Înființarea și întemeierea orașului Iași*, din geografia noastră, încât nu se mai înțelege nimica din ceea ce ați voit a spune. Între altele, d-voastră ziceți că domnii Moldovei au făcut în Iași o biserică și o curte domnească. Oare toți domnii Moldovei au făcut curtea domnească? Și numai o biserică au făcut în Iași *toți* domnii Moldovei?

La pagina 25, începînd a descrie plășile, după ce la fiecare plasă faceți orientarea cu totul greșită, ziceți că învățătorul să desemneze, cu copiii, conturul plășilor de pe harta județului, ce se află pe perețele clasei. De pe care hartă? De pe aceea care n-ați făcut-o? De pe asta iarăși se cunoaște ce fel de sacrificii ați făcut pentru *tinerimea studioasă*.

La pagina 26, între altele, ziceți că în târgușorul Sărăria e o biserică frumoasă. Cine a văzut biserică, și încă frumoasă, în târgușorul Sărăria? Poate că aveți de gînd s-o faceți d-voastră?!...

La pagina 28, unde vorbiți de plasa Codru, ziceți că „această plasă se întinde pe ambele maluri ale Jijiei, pînă în Prut” Așa se vede după hărțulia închipuită de d-voastră, pe care o aveți în carte, dar, în realitate, nu este așa. Tot la pagina 28 ziceți că „Socola, comuna rurală, este un tîrguleț și reședința plăsei Codru. Aici e mănăstirea Galata zidită de Petru Șchiopu, domnul Moldovei. Are un ospiciu pentru neputincioșii săraci”. Așa de bine cunoașteți localitățile dimprejurul Iașilor?

La pagina 29, unde vorbiți de plasa Braniștea, după ce ați rupt o bucată din această plasă și i-ați făcut orientarea cu totul greșită, între altele, mai la vale, ziceți că *la Sculeni e mare trecătoare în Rusia...* O fi pentru vagabonzi, dar nu pentru cei cu pașaport.

Despre numărul locuitorilor, într-un loc ziceți că nu sunteți de părere de a se mai arăta în carte, și, în alte locuri, i-ați copiat întocmai după geografia noastră. Astfel de statornicie aveți în modul de a lucra?

La pagina 30, după ce faceți greșeli cu orientarea județului Iași, ziceți, între altele, că *marca județului Iași e un cal*. Un cal e marca județului? Sau poate chipul unui cal. Cum credeți d-voastră că înțeleg copiii mai bine? Tot la această pagină ați copiat dealurile din județul Iași, după cum simt în cartea noastră; numai, la dealul Copou, ați adaus de la d-voastră, că *partea apusană a orașului Iași, e așăzată pe dealul Copou*. Dar celelalte părți ale orașului unde sunt așăzate?

La pagina 31, de asemenea, ați copiat râurile din județ, tot din geografia noastră; numai la râul Bahlui ați adaus de la d-voastră, zicînd că acest râu trece prin mijlocul orașului Iași. Oare l-ați văzut bine pe unde trece? Tot la această pagină, paragraf. 19, ați copiat textul întocmai, din cartea noastră. Iată-l:

„În județul Iași sunt multe păduri, multe podgorii și multe livezi; grădinării cu tot soiul de legume, încă sunt multe, mai cu samă în plasa Braniștea, între Jîjia și Prut. Sunt de asemenea fînațe și imașuri numeroase, cu deosebire în plășile: Turia, Braniștea și Bahlui”. Aici ați schimbat numai cuvîntul ”întinse” și ați zis *numeroase*. Oare se potrivește? Mai departe, ziceți: „Vii sunt multe la Copou și la Șorogari, plasa Copou; la comuna Miroslava, plasa Stavnici; la comuna Cotnarii și Băicenii, plasa Bahlui”. Acest

material l-ați luat tot din cartea noastră, din descrierea fiecărei plăși aparte. Trecînd însă repede cu copiatul, ați uitat podgoriile dimprejurul Iașilor. Mai încolo, ați copiat bine și n-ați trecut cu vederea nici cele mai mărunte lucruri, precum: „Harbuji mari și frumoși se fac prin plasa Cîrligătura. Raci și scoice se găsesc în mare cantitate în Jîjia. Din dealul Șorogarii și Aroneanu se scoate năsip și lut bun pentru tencuială”. Mai la vale: „În plasa Braniște nu se prea seamănă grîie și păpușoaie, pentru că le îneacă Prutul cînd varsă grozav; de aceea, șăsurile rămîn mai mult finate, imașuri și grădinării”. Acest material e întocmai luat din cartea noastră; numai două cuvinte ați schimbat: ați zis: *face revărsări*, în loc de *varsă grozav*. Mai departe, stilul este iarăși încurcat și corchezit.

La pagina 33 și 34, unde vorbiți de căile de comunicație, toate drumurile sunt copiate din cartea noastră ; numai la „Drumul *dig vecinal al Prutului*, d-voastră ați crezut, se vede, că-i greșit cuvîntul *dig* și l-ați schimbat în zis. Nu înțelegem ce v-a greșit cuvîntul *dig*?!... Tot la pagina 34, ați copiat textul întocmai, după cum urmează: „Dintre toți locuitorii județului Iași, vro 100 de mii trăiesc prin tîrguri, îndeletnicindu-se cu meșteșuguri, negoț și alte ocupații; iar ceilalți, ca la vro 60 de mii trăiesc prin sate și se ocupă cu munca pămîntului și cu creșterea vitelor”. De asemenea, la pagina 35, unde vorbiți de judecătoriile de ocoale, textul este copiat, întocmai. La pagina 36, unde vorbiți despre locurile însemnate din județul Iași, mai repetiți încă o dată că: „Socola e tîrguleț și că în apropiere e monastirea Galata”. Dacă ar fi fost un adevăr, poate nu l-ați fi repetit de două ori. Tot la această pagină ziceți că „la tîrgușorul Sculeni e trecătoare cu drumul de fier în Rusia”. *Astfel trebuie să-și cunoască țara un bărbat ca d-voastră?* Bucata

generală de la sfârșit, pagina 38, încă e culeasă din cartea noastră; dar stilul l-ați schilodit și întortochiat așa de rău, încât numai D-zeu să vă înțeleagă!...

În cărticica d-voastră, de 38 pagini, după cum v-am arătat, n-a fost o singură pagină unde să nu fi fost bucățile copiate din cartea noastră, stilul stricat și unde cele adause de la d-voastră să nu fi fost greșite și neadevărate. Atunci, stimabile domn, ce mai rămîne din cartea d-voastră?

În notița de la urmă ziceți că: dacă toți d-nii institutori și învățători s-ar *grăbi* de a vă trimite la timp relațiuni asupra tuturilor județelor, negreșit că d-voastră ați complecta o serie de geografii locale, aducîndu-se, prin aceasta, mari foloase tinerimei studioase. Ce-i drept, că mari foloase! N-avem ce zice!... Se vede că pe aiure n-ați avut încă de unde copia!

Precum ați făcut cu geografia județului Iași, copiind și stricînd textul din cartea noastră, asemenea ați făcut și cu geografia județului Fălciu, luînd tot materialul din geografia d-lui institutor Seghinescu. Nu știm ce ispravă veți mai fi făcut și cu geografiile altor județe.

Mai ziceți că *ori și cîte sacrificii veți face*, nu veți mări prețul din 40 bani exemplarul. D-voastră credeți, se vede, că ați făcut mari sacrificii, cu 40 bani exemplarul, o cărțuție de 38 pagini, numai tipar curat, planul orașului, fără contururile plășilor și fără conturul general al județului. V-ați luat, se vede, după proverbul care zice: „Din picuș se face căuș”. Și v-ați zis: Dacă aș face *cîte-o fițuică* de astea pentru fiecare județ, pentru 32 de județe fac atîtea exemplare; cîte 40 bani exemplarul, face o sumușoară destul de *convenabilă*, care nu se iè din drum. Și, în urma unei asemenea *ingenioase combinațiuni*, v-ați și apucat de trebușoară și în scurtă vreme ați și măiestrit geografiile tuturor județelor.

Planul vi l-ați pus în lucrare; nu știm cum vi se va trece marfa!... Ba încă puneți lumea în mirare, tipărind pe coperta geografiei d-voastră „ediția XIII-a”, fără a fi apărut celelalte ediții. Oare de asemenea mijloace trebuie să se slujască cineva?

Mai ziceți că această carte este autorizată de onor. Minister. Oare pot să fie autorizate asemenea cărți, cu astfel de stil și cu atâte greșeli și neadevăruri?

Onorabile domn, ne cuprinde mirare de curajul ce l-ați avut, scoțînd la iveală astfel de cărțulii, care buimăcesc și aduc în rătăcire pe fragezii și nevinovații copilași!

Încît se atinge de d-nii învățători, avem convingerea și v-o putem spune că frații și colegii noștri învățători din județul și orașul Iași știu a face deosebire între o carte făcută din interes de metodă și una făcută din interes de cîștig; și, prin urmare, știu a-și alege cărțile de școală.

Sfîrșind, vă punem dar următoarea întrebare și vă rugăm, stimabile domn, să binevoiți a ne răspunde:

Cînd cineva se folosește de munca și sudoarea altuia, cum se cheamă asemenea faptă?

V. Răceanu, Gh. Ienăchescu și I. Creangă



## **Răspuns la criticele nedrepte și calomniile înverșunate îndreptate contra cărților noastre de școală de către domnul Ioan Pop Florantin**

Confrați învățători și stimabili cetitori,

D-l profesor Ioan Pop Florantin a publicat în ziarul *Liberalul* din Iași, n.n. 104, 107, 109,110, 127, 128, 130 și 131, din luna mai și iunie, anul 1887, un soi de critice și calomnii la adresa noastră, ca autori ai cărței intitulată: *Metodă nouă de scriere și cetire pentru clasa I-a primară*. Și tot d-nul Florantin este, care se ascunde sub inițialele Z și F, din articolele intitulate, cel întâi *Plagiatura* și cel al doilea *O neomenoasă speculă cu cărți didactice*, articole publicate în ziarul *Lupta*; cel întâi, în no. 294 din 8 iulie și cel al doilea, în no. 303 din 18 iulie, tot din 1887.

Dacă onorabilul d-n Pop Florantin s-ar fi mărginit de a ne critica *dăscălește*, noi n-am avea nimic de a-i întâmpina, ba încă i-am fi mulțemit. Însă, d-nia-lui ne-a calomniat, cu intențiune de a ne doborî și de a ne arăta în fața lumii ca pe niște oameni ce n-am fi avut conștiință și bun simț de ceea ce am făcut și n-am fi lucrat decît numai împinși de interes de speculă.

Dar, ceea ce ne miră și ne mîhnește și mai mult, este că *Metoda nouă* a deșteptat *gelozie* pînă și în însuși onorabilul profesor de la Universitatea din Iași, d-l Aron Densușanu, care nu s-a gîndit... cînd a zis în Congresul didactic ținut în Iași, în primăvara anului trecut, cum că *Metoda nouă* este copiată de pe cartea unui evreu, M. Șvartz.

Pentru ca lumea să fie îndeajuns convinsă de ceea ce arată și ce voiește, mai cu samă d-l Ioan Pop Florantin, vom trata pe rînd toate chestiunile atinse de d-nia-lui, din punct de vedere *didactic* și vom răspunde la toate cu dovezi pipăite, ca să se convingă oricine că cele ce ni se aruncă de către d-l Florantin nu sunt decît niște calomnii izvorîte din *patimă* și *rea credință*, iar nicidecum fapte întemeiate pe adevăr.

Și dacă nu i-am răspuns atunci îndată, pricina este c-am așteptat să vedem ce mai are de iscodit, pe socoteala noastră, *mintiosul filozof*. Văzînd însă că de la o vreme s-a oprit, ne simțim datori de a-i răspunde.

Pentru aceasta, mai întîi vom căuta a desfășura de la început tot istoricul aparițiunei cărței noastre, spre a se vedea, de cătră oricine, *buna credință* și destoinicia noastră în asemenea materie. Apoi vom pune față în față ambele cărți și vom arăta deosebirea între una și alta, ca să se convingă fiecare, dacă *Metoda nouă* samănă sau nu cu cartea lui M. Șvartz, și dacă, vroind chiar a ne folosi de un lucru străin, după cum ni se impută, am fi avut ce găsi de copiat în această carte. De asemenea, și în privința calomniilor publicate în ziarul *Lupta* vom căuta a le spulbera în vînt și a-i înapoia, d-lui Florantin, lăcomia de cîștig, ce cu *preocupare* și *rea credință*, ni-o atribuie nouă.

## Istoricul aparițiunii cărței noastre „Metoda nouă”

După cum se știe, de pe la anul 1863 pînă pe la 1867, școala normală „Vasile Lupu” de la Trei Ierarhi, din Iași, avu norocul să aibă director și profesor de pedagogie pe d-l Titu Maiorescu, distinsul profesor de filozofie de la Universitatea din Iași, și totodată, rector al acestei Universități, iar acum, profesor de filozofie la Universitatea din București.

În cei doi ani de la început, adică în 1863 — 64 și 1864 — 65, unii dintre noi am urmat în școala normală, ca școlari înscriși, iar alții, deși eram institutori, văzînd că slabul curs de pedagogie ce-l făcusem, mai înainte, ni era de puțin folos practic, și fiindcă lecțiunile de pedagogie ce le făcea d-l Maiorescu se țineau înadîns în orele libere de clasă, pentru a putea urma toți institutorii din Iași, cari vor voi, am urmat și noi cu mare plăcere la acel curs, care ne-a fost de foarte mare folos, și pentru care suntem și-i vom fi totdeauna recunoscători d-lui Maiorescu. Căci, în țară la noi, singurul care a înțeles rolul ce joacă știința pedagogică întemeiată pe practică, este d-l Maiorescu, care, în tot timpul profesoratului său de pedagogie, s-a ferit de a îndopa pe școlarii săi cu teorii pedagogice *abstracte*, fără să fie întemeiate pe o practică adevărată. Pentru acest

scop a înființat cursuri practice de predare, la clasa I-a și a II-a primară, atât la școala din Trei Ierarhi, cât și la celelalte școli primare din Iași, unde trimitea pe școlarii săi, ca să pună în practică ceea ce singur li arăta la școala pedagogică din Trei Ierarhi.

Pe lângă acest prețios curs al d-lui Maiorescu, am mai fost ajutați și luminați în cariera noastră didactică și de către alți eminenți profesori, ca d-l I. Cîmpeanu, d-l V. A. Ureche, d-l N. Culianu, actual rector și profesor la Universitatea din Iași, d-l I. Bombacilă, actual profesor de filozofie la Liceul și la școala fiilor de militari din Craiova, de către mult regretatul profesor Ioan Stavrut, de d-l I. A. Darzeu, integrul, conștiinciosul și neobositul institutor, cu care am fost și suntem și astăzi în strînse legături de colegialitate și frăție, precum și de către alți dascăli mai bătrîni și mai competenți în dascălie decît noi.

Totodată am fost și suntem și astăzi, pe cît se poate, în curent cu literatura didactică din Transilvania, încît am cunoscut mai toate lipsurile și toate bunurile abecedarelor apărute acolo, precum: abecedarul d-lui Zaharia Boiu, al d-lui Basiliu Petri, al d-lui Ștefan Pop, abecedarul și *Organul pedagogic* al d-lui Popescu și alte lucrări pedagogice. Prin urmare, cu aceste cunoștințe și cu practica pedagogică ce o făcusem și-o făceam zilnic fiecare în clasă cu școlarii, eram în stare, credem, pentru a putea face *Metoda nouă de scriere și citire*, fără să avem nevoie de a copia.

La intrarea noastră în cariera didactică, fiind toți instituitori de clasa I-a, n-am găsit alt abecedariu în școală, decît pe-a lui Iarca, abecedariu care era cel mai răspîndit pe vremile acele. Acest abecedariu însă nu mai corespundea cu cerințele timpului nici cu noul metod de *învățarea citirii prin scriere, după sistemul fonetic*.

Pe lângă aceste, abecedariul lui Iarca, nici în celelalte părți nu era întocmit în mod *intuitiv*, precum se cerea, căci cuprindea mai multe sentințe filozofice și teologice și alte bucăți instructive și morale, într-adevăr, însă nepotrivite cu priceperea școlarilor de clasa I-a primară. Astfeliu dar, de la începutul carierei noastre didactice, fiind lipsiți de un abecedariu întocmit cum se cade, chiar în anul 1863—64 ne-am întrunit și am luat hotărîrea de a ne aduna în toate serile, în localul școalei de la Trei Ierarhi, și a păși la coordonarea materialului, pe care, în vreme îndelungată și cu multă trudă îl adunasem înadins, și tot adunam, pentru întocmirea unui abecedariu. Și astfel am izbutit a alcătui *Metoda nouă*, așa cum se vede astăzi, carte pe care atîtea sute și mii de copii au învățat și învață a scrie și a ceti cu ușurință. Astfel dar, cînd a apărut *Cursul de scriere și cetire*, pretins a lui M. Șvartz, cartea noastră *Metoda nouă* era întocmită și gata de-a o pune sub presă, numai mijloacele bănești ni lipsiau pentru acest scop, lucru ce este bine cunoscut de multe persoane de valoare, cu care putem dovedi orișicînd atît d-lui Florantin cît și d-lui Densușanu, care a căutat a ne descredita în fața Corpului didactic din toată țara și de toate gradele, întrunit în Congresul didactic de la Iași.

Neavînd însă mijloace de a tipări cartea, după cum am arătat mai sus, tocmai în anul 1867 ne-am dus la societatea „Junimea”, înființată atunci, în Iași, din care societate făcea parte și d-l Titu Maiorescu. Și această onorabilă societate, apreciind meritul lucrărei noastre, n-a pregetat de a-i da intelegenta sa aprobare, și de a o lua sub scutul său, hotărînd a o și tipări, pe socoteala sa, în tipografia societății. Însă din pricină că tipografia „Junimei” nu avea încă literă caligrafică, și noi nemaiputînd întîrzia cu tipărirea, în pri-

măvara anului 1868, după ce s-a înființat în Iași Societatea pentru învățătura poporului român și s-a adunat un capital oarecare, ne-am dus apoi la această onorabilă societate, cu cerere de a ni înlesni mijloace, spre a putea scoate la lumină cartea. Și Societatea pentru învățătura poporului român, în urma cererii noastre, a rînduit o comisiune, alcătuită din onorabilii domni: I. A. Darzeu, institutor, M. Buznea, profesor la liceu și mult regretatul profesor Ioan Stavrat. Această onorabilă comisiune, ca și societatea „Junimea”, găsind cartea noastră mai bună decît toate abecedarele apărute pînă atunci, a venit cu un raport destul de măgulitor pentru noi, cerînd a ni se înlesni mijloace pentru tipărirea cărței; și Societatea pentru învățătura poporului român ascultînd și ținînd samă de acest raport, a și luat cartea sub patronagiul său și a hotărît ca de îndată să fie dată la tipariu, cu o singură condiție: de a i se înapoi capitalul dat pentru tipărire și cîștigul ce ar ieși de la ediția I-a și a II-a.

Din acel raport încă pot vedea onorabilii domni profesori, Florantin și Densușanu, dacă, după cum au zis d-nia-lor, am copiat, sau nu cartea lui Șvartz.

## **Dare de samă despre „Cursul de scriere și cetire” de M. Șvartz**

După ce am arătat originea și modul cum a apărut cartea noastră *Metoda nouă*, să facem o mică dare de samă și despre cartea răposatului M. Șvartz, spre a se convinge oricine că între cartea noastră și cartea lui Șvartz este foarte mare deosebire. Să discutăm deci din punct de vedere metodic și practic, pentru a se vedea dacă este cea mai mică asemănare între una și alta, și dacă M. Șvartz a avut o carte *românească*, bună de pus în mîna copiilor. Mai întâi trebuie știut un lucru, că M. Șvartz nu era om de școală, adică n-avea cunoștință în ceea ce se atinge de meșteșugul dăscăliei, deși era pe vremile acele profesor și director la o școală israilită din Iași, pus din partea Epitropiei israilite. Afară de aceasta, lucru de căpetenie, M. Șvartz nu știa *românește*, și dovadă despre aceasta este, că, mai înainte de a-și tipări *Cursul de scriere și cetire*, s-a dus cu manuscrisul său la d-l Maiorescu, rugîndu-l ca să i-l cerceteze în privința metodică și să i-l îndrepteze în privința *limbei*. Însă, d-l Maiorescu l-a îndreptat cu acel manuscript la d-l institutor I. A. Darzeu, care, cu bunătatea ce-l caracterizază, ș-a luat osteneala de a i-l cerceta și îndrepta, pe cît a fost cu putință; și, după cum știm, d-l Darzeu a avut foarte

mult de lucru în acest *manuscript*. Astfel dar, lipsind lui M. Șvartz putința de a face singur, *de la sine*, o asemenea carte *românească*, oricine poate înțelege că Șvartz, care știa nemțește (?), n-a făcut alta decât a luat un abecedariu nemțesc și, prin ajutoarele altora, tot așa de competenți, l-a tradus în românește, ca vai de el! Și dacă voiesc d-nii Florantin și Densușanu, pot găsi originalul de pe care a tradus M. Șvartz. Însă, după cât se vede, l-a schilodit așa de rău, traducându-l, că n-a rămas din el decât o caricatură; căci, nu ne vine a crede că asemenea lipsă de întocmire și asemenea întortocheri de idei și nepotriviri să fi fost în vrun abecedariu nemțesc, cum se cade.

Înainte de toate, deși s-ar părea că abecedariul răposatului M. Șvartz este întocmit, în totul, după *metoda legografică-fonetică*, dar în realitate nu este, și iată de ce: la început, în pagina I-a, cartea lui Șvartz părăsește, într-adevăr, sistemul cel învechit de a pune toate literile în șir alfabetic, și introduce numai câte una, însă nu înlesnește copiilor calea de a putea disface cu ușurință cuvintele în sunete, și de a ceti fără greutate, ușurînd această cale, printr-un material bogat de *cuvinte monosilabe și propoziții ușoare*, după cum face cartea noastră *Metoda nouă*, lucru ce ne-a costat destul timp și multă osteneală, pînă ce am adunat și coordonat acest *material*, care nu se vede nici într-un abecedariu românesc de pînă atunci; iar de atunci încoace, se vede în abecedarele autorilor cari ne-au copiat fără pă sare, schimonosind lecțiunile întocmite de noi. Apoi, în privința scrierei, M.Șvartz, în loc să caute a introduce de la început litere de acele care sunt mai ușor de scris, din contra, el introduce chiar de la pagina I-a, literele cele mai greu de scris, precum: *a*, *m* și altele. Iar după cîteva lecțiuni, pune și literele mari! Astfelu dar,



chiar de la început, cu nemilostivire, toarnă deodată toate greutățile de scriere și cetire pe capul copilului, după cum fac și mai toți *abecedariștii noștri români...*, fără a ținea samă de cele mai elementare principii de pedagogie. Afară de acestea, M. Șvartz crede că, arătînd o singură dată litera, ea s-a și întipărit în mintea copilului, încît nu mai găsește de trebuință de a face repetiția literelor cunoscute, după cum o face cartea noastră, *Metoda nouă*. În ceea ce se atinge de înțelegere, adică de deșteptarea judecăței, după cum cîntă răposatul M. Șvartz, în prefața cărții sale, prefață pe care desigur că a copiat-o fără s-o înțeleagă, nici mai este de vorbit. Ca dovadă, iată cuvinte și propoziții din cartea sa: „am un manual la mine”. „O am mamone”, expresiune ce samănă cu „mană-mună” jidovește <sup>1</sup>. Mai departe: „mama dete mie pîne”, expresiune jidovască, ca și: „el vorbește la mine”; „Nu mînca multă chină”, în loc de „nu lua multă chină”; „el goni pe măgar” (?); „gonim în galop”; „vara e verde”; „servule, du-te în sus”; „el zidi un zid”; „zise că el căzu din zi în zi”; „hoțul a hățuit calul”; „jitarul își bate joc de junime” (!). „Psalmul să cînte”; „vîrful este înalt” (al cui vîrf?); „Domnul face milă de noi”. „Țăranul lucră” (...?!); „Elena cîntă un psalm”; „hirurgul caută pre bolnavi”; „cererea se acordă”; „juna trebuie să se învețe” (!!...); „frica Domnului e fără prihană”; „omul caută cu ochii”; „Iacob a visat de o scară...”; „sum vesel totdeauna”. Păcat că n-a zis: sum vesel în tot timpul, ca să placă și d-lui Densușanu! Și altele, de care te împiedici, mai la fiecare rînd. Și dacă ar mai fi și acele pe care i le-a șters d-l Darzeu, desigur că s-ar spori foarte mult numărul acestor cuvinte și expresiuni *neromânești*.

De asemenea și în bucățile din partea a III-a, cu toate

---

<sup>1</sup> Ceea ce se tălmăcește în românește: „pe legea mea”.

că d-nul Darzeu a avut mult de lucru și în această parte, tot n-a fost în stare de a i le îndrepta pe toate, căci atunci ar fi trebuit să le facă din talpă. Într-un cuvânt, mai tot sistemul și metoda din cartea răposatului M.Șvartz nu este decât *greutate și mecanism*.

După ce M. Șvartz s-a tipărit abecedariul, s-a vîrît, ca oricare evreu, ba în sufletul unuia, ba în sufletul altuia, ca să i-l introducă; și a venit cu această *marfă, mărunțușuri* și pe la noi. Și ce-i drept, unii dintre noi, pînă la tipărirea *Metodei nouă*, i l-am introdus... Însă, izbindu-ne de atîtea greutatea chiar de la început, am văzut că această carte era mai greu de predat chiar și decât abecedariul lui Iarca. Pentru că este de știut, un lucru: cînd cineva iese cu o sistemă oarecare, mai cu samă în ceea ce privește o carte de școală, și în loc să țină samă de toate împrejurările și să caute prin toate mijloacele de a micșura greutatea, atît pentru învățătoriu cît și pentru școlari, din contra, încă li mai mărește, acel sistem este osîndit chiar de la început de a se nimici; cu alte cuvinte este un copil născut mort. Așa a făcut și a pățit Șvartz cu cartea sa: în loc să caute de a micșura, în predare, greutatea de mai înainte, din contra, el încă le-a mai adăugat și de aceea, cartea sa a fost osîndită chiar de la început de a nu putea fi introdusă în școli. Dacă abecedarul răposatului Șvartz ar fi fost bun, să fie siguri domnii Florantin și Densușanu, că o mie de *Metode nouă* de-ar fi apărut, nu i-ar fi putut lua locul. Și ca dovadă, cînd a apărut ediția I-a a *Metodei nouă*, ce 40 s-a tipărit în 4.000 de exemplare, s-a vîndut numai în cîteva săptămîni, introducîndu-se în foarte multe școli din țară. Toți d-nii învățatori și învățătoare cari au introdus-o, au simțit și simțesc mare ușurință în predare. Copiii, de asemenea, cu ușurință învață a scrie și a ceti de pe această carte. Sunt și

oameni în vîrstă, cărora li-a fost drag să învețe a ceti și a scrie, după *Metoda nouă*.

Avem o mulțime de scrisori de pe la colegii noștri, învățători și institutori, precum și de pe la diferite persoane competente, prin care se apreciază meritul cărței noastre, în această privință, și le putem arăta orișicînd și orișicui. Ba chiar pînă și coreligionarii lui Șvartz, de pe la școalele israelite, văzînd superioritatea *Metodei nouă*, au înlăturat cartea lui Șvartz și au introdus în locu-i *Metoda nouă*.

De asemenea, la școala protestantă din Iași de 20 de ani se predă limba română de pe cărțile noastre; și credem că profesorii acestei școli *știu să aprecieze meritul unei cărți didactice*.

Prin urmare, rugăm pe d-nii Pop Florantin și Aron Densușanu să ne răspundă: ce am fi putut copia din abecedarul lui Șvartz? Lipsa de sistemă? Limba cea nero-mânească? Ori procedarea nepedagogică? — După trecere de 20 de ani, de cînd a apărut "*Metoda nouă*," tocmai acum se trezește d-l Florantin să ne învinovățească așa de înverșunat că am fi copiat pe Șvartz? Cît de „flămînd și însătoșat de dreptate trebuie să mai fie, onorabilul!...”

Dacă am fi copiat, să fie sigur d-l Florantin cît și d-l Densușanu, că Șvartz, care a murit abia de vro 2—3 ani, în urmă, nu ni-ar fi lăsat în pace.

Însă, mulțămită luminilor dobîndite de la d-l Maiorescu, *Metoda nouă* este o lucrare cu totul originală a noastră; și, ca dovadă, îndrăznim a aduce următoarea scrisoare, din 21 octom., anul 1875, dată de către d-l Maiorescu, pe cînd era ministru al Instrucțiunei Publice.

Iată cuprinsul acelei scrisori:

„Domnule Creangă,

Din inspecțiile făcute la școalele primare am văzut că cei mai mulți învățători nu înțeleg aplicarea metodei nouă de cetire și scriere, nici în cartea d-voastră nici în a lui Constantinescu. Învăță tot după obiceiul vechi și apoi cetesc numai bucăți din cărțile nouă. Cred că este neapărat de trebuință un conducător sau o călăuză pentru învățători, în întindere de cel mult 2—2½ coale de tipar. Acest conducător însă trebuie să se refere atât la cartea d-voastră cât și la abecedarul lui Constantinescu, fiind întemeiate pe același principiu. Fă bine, scrie acea broșură <sup>2</sup>. Eu ți-o voi tipări în tipografia statului.

Și de altminterlea aș dori să te văd explicînd la învățătorii de sat din viu grai, ce și cum trebuie să facă. Ar fi bine poate și la oraș. Cel puțin pentru vro 2 săptămîni. Cum crezi că s-ar putea întocmi mai practic un asemenea curs pentru institutorii actuali? Cum și cînd?

T. Maiorescu”

Această scrisoare vorbește îndeajuns. Și credem că toate aceste dovezi vor închide gura, atât d-lui Pop 20 Florantin, cât și d-lui Ar. Densușanu, și nu vor mai avea curajul de a zice *că am copiat pe Șvartz*.

---

<sup>2</sup>Această broșură s-a și făcut și s-a tipărit în 1876, sub nume de: *Povățuitoriu la cetire prin scriere după sistema fonetică*.

## **Figurile ca mijloc de a sprijini memoria copiilor la cunoașterea literelor**

Din toate câte le spune d-l Florantin în critica sa năstrușnică, intitulată: *Cărțile didactice în clasa I-a primară*, la un lucru avem să ne oprim și anume, la chestiunea figurilor, ca mijloc de a sprijini memoria copiilor la cunoașterea literelor. D-l Florantin, la începutul criticei sale zice:

„Copilul are să învețe să cunoască vro 30 de semne deosebite, ca să știe la fiecare când îl vede ce sunet să pronunțe și să-și asocieze psihic ideea literei cu ideea sunetului. Aceasta este munca cea mai grea pentru copil și durează un mare număr de zile.

Cu abecedarul fără figuri, la cunoașterea literelor, învățătorul și părinții sunt forțați a-i tot spune copilului din nou și din nou sunetul relativ la fiecare literă. Câtă tortură! pentru învățători și părinți, câtă greutate și descurajare pentru bieții copilași!”

Deși nu avem titlurile de școală ale d-lui Ioan Pop Florantin, nici dorința „de a fi filozofi de o mie de ori”, totuși îndrăznim a-i spune, că d-nia-lui pare a nu prea fi înțelegând ce va să zică „metod scriptoleg”.

D-sa ar trebui să știe că, după metoda legografică și

fonetică, nu se învață cunoașterea literelor numai prin arătarea lor, ci mai întâi prin scrierea treptat-treptat a fiecărei litere, în fața copilului, începînd mai întâi cu cele mai ușor de scris, și apoi prin spunerea sunetului fiecăria; și de aceea, această procedare se și numește metod scriptoleg sau legografic: adică *învățarea cetirei prin scriere*.

După aceea, d-l Florantin ca să-și arăte întinsele cunoștinți pedagogice, între altele, d-sa mai adaugă: „După rugini-tele bucoavne, avem de aceste învechite metode de cărți sau abecedare fără figuri, abecedarul de M. Șvartz din 1867, apoi același metod, publicat în anul următoriu de I. Creangă și alți autori, retipărit în curs de 17 ani, în vreo 18 ediții; (se vede că asta nu-i vine la socoteală d-lui Florantin, că am tipărit 18 ediții!) mai avem, zice d-nia-lui, abecedarul de V. Dogariu, tot fără figuri și altele”. D-l Pop Florantin face un pas urieș de la azibucoavnă pînă la aparițiunea abecedarelor; dovadă că nu știe prin cîte faze a trecut literatura noastră didactică, nici cîte forme de abecedare s-au strecurat de atunci și pînă acum, cînd apare d-nia-lui ca *mare reformatoriu (?) de abecedare*. Dar aceasta îl privește pe d-nia-lui. Noi să venim la metoda d-sale de „prioritate, urgență și generalitate”, după cum el numește însuși; adică, la abecedarele cu figuri, în care stă toată măiestria metodului, ce susține cu atîta încăpăținare, că la cunoașterea literelor este de nevoie de a se sprijini memoria copilului pe ceva, „pentru ușurarea pasului celui mai greu”. Apoi tot cam așa se urmă cu *trătăjii* și mai tîrziu cu *azibucoavna*, la arătarea și cunoașterea slovelor. Ce altă însemnează: *azi, buche, vede, glagore, dobru, est, juvele, zalu, zemne, iji, i, cacu, lude, mislete* ș.a.l., decît niște numiri sau niște cuvinte cunoscute, la slavoni, și luate ca mijloc de a ajuta și sprijini memoria copilului pe ceva, ca să poată

ținea minte slovele mai cu ușurință?

Celor vechi, cînd întrebau numiri ca: *azi, buche, vede, glagore...*, la cunoașterea slovelor, pentru a ajunge la slovenire și cetire, deși se țineau ca orbul de gard, totuși li se mai putea da oarecare dreptate, căci așa era sistemul pe care o primise de la slavoni, deodată cu împrumutarea alfabetului chirilic, și de care sistemă nu se puteau dezbăra așa de ușor, macar că întâmpinau foarte mare greutate.

De asemenea și după *metoda nominală* sau a *silabizării*, pe care am primit-o deodată cu introducerea literelor străbune, și care metodă n-a avut la noi în țară o viață așa de lungă, încă se întâmpină destulă greutate; totuși, după multă trudă din partea învățătorului, buimăceală de cap și dezgust din partea școlarului, ieșezi la un capăt cum ieșezi, căci, fiecare literă avînd numele său propriu, ne ajutam, de bine de rău, cu aceste nume la silabirea înțeleasă ori neînțeleasă, pentru a ajunge curînd sau mai tîrziu la cetirea *mecanică*.

Astăzi, însă, după metoda legografică și sistemul fonetică, se ușurează mult sarcina învățătorului și mai cu samă greutatea ce întâmpinau copiii la cunoașterea literelor și cetirea cuvintelor. Și ce oare trebuie să se arate copilului mai mult, decît o literă sau un semn pentru un sunet oarecare? Iar pentru a ușura pașii copilului, după cum zice d-l Florantin, cei ce s-au ocupat cu metoda scriptoleg au găsit mijloace destul de ușoare, pentru ca să poată învăța cu înlesnire, adică să facă ușoară și plăcută pentru copii scrierea și cunoașterea literelor <sup>1</sup>, încît, toate greutățile care le vede d-l Florantin, dispar cu desăvîrșire. Cu toate acestea, însă, după cunoașterea literelor, pașii micilor copilași nu

---

<sup>1</sup>Vezi *Povățuitoriu la cetire prin scriere după sistemul fonetică* de Gh. Ienăchescu și I. Creangă.

s-au ușurat încă, după cum crede d-l Florantin, cînd zice în fituica d-sale de-o coală, tipărită numai pe-o parte, intitulată: *Ușorul cetitoriu*, că după cunoașterea literelor, micii copilași pot ceti pe orișice carte românească și că abecedarul îl putem țintui în părete?! Ci, tot meșteșugul și toată greutatea bietului învățătoriu este la exercițiile de cetire mai departe, pentru ca să se poată deprinde ochiul copilului cu fizionomia literilor din cuvinte, spre a putea apoi ajunge copilul cu siguranță la cetirea *logică și estetică*, lucru, despre care d-l Florantin, cît și mulți autori de abecedare, habar n-au. Însă, d-l Florantin și alții cari nu-și pot da samă despre metoda legografică și fonetică, cred că la cunoașterea literelor, în loc de numiri, trebuie sprijinită memoria copilului, numaidecît, prin arătare de figuri. Astfel, arătînd sau înfățișînd copilului o literă oarecare, să-i arăte sau să-i înfățișeze tot atunci și figura unui lucru ori a unui animal, al cărui nume, la unii autori de abecedare, la început, la alții, la mijloc, iar la alții la sfîrșit, să aducă aminte copilului sunetul ori poate numele literei arătate (?!), spre a-i sluji la cunoașterea ei; adică, după cum s-ar zice, „la ușurarea pasului celui mai greu”. D. ex.: pentru a sprijini memoria copilului la cunoașterea literei *e*, în abecedarul d-lui I. Popescu, din Transilvania, este pusă figura unui *melc*; pentru cunoașterea literei *i*, este arătată figura unui *spic* etc. Dar să stăm și să judecăm asupra greutății ce ar întîmpina copiii la cunoașterea literelor prin figuri. Mai întîi, o figură înfățișază o ființă ori un lucru, al cărui nume este un cuvînt; încît, de la cuvînt și pînă la sunetul ori numele literei ce se arată alături de figura, este mare deosebire, și mare confuzie poate să aducă în mintea unui copil, care trebuie să umble pe gîcitele, pentru a nimeri sau a descoperi sunetul cu care se începe ori se sfîrșește



numele lucrului ori a ființei ce este arătată prin acea figură; după care apoi să conchidă că sunetul ori numele literei ce se vede scrisă în carte alături cu figura se potrivește cu cel de la început sau cu cel de la mijloc sau cu cel de la urmă sunet, din cuvîntul sau numele ființei ori a lucrului ce se înfățișază prin acea figură, după exemplul dat prin cuvintele: *melc* și *spic*. Acest lucru, pentru d-l Florantin și pentru cei de-o părere cu d-nia-lui, se pare ușor, însă, pentru bietul copil, chiar dacă ar ști foarte bine a deosebi sunetele din cuvinte, totuși este foarte greu. Și, deci, figurile în loc de a ușura pasul cel mai greu al copilului, din contra, îl îngreuie și mai mult.

Crede d-l Florantin că, înainte de a ni deschide d-nia-lui ochii... noi n-am fi pus figuri în *Metoda nouă*, dacă am fi văzut din practica noastră, mai bine de 24 de ani, cum că figurile ar aduce mai mare ușurătate și folos pentru copii, la formarea și cunoașterea literelor? Și încă ceva: lucrul foarte greu, și despre care cu părere de rău vedem că nu poate să-și deie samă atît d-l Florantin, cît și ceilalți partizani ai abecedarelor cu figuri, mai este și acesta, că figurile nu pot să arăte realitatea, chiar dacă s-ar face de cătră un autor cea mai potrivită alegere de lucruri și ființi, pentru a le reprezenta în carte prin figuri. Căci știut este că unele ființi și unele lucruri se apropie mult, iar altele se deosebesc mult, în privința formei și a asemănărei; unele se deosebesc într-un feliu, altele, în alt feliu; unele se deosebesc ori se asămănă prin formele exterioare, altele prin culoare etc. Așa că, toate aceste condițiuni sînt foarte greu de îndeplinit, ca să-ți iasă figura așa feliu, încît să-ți arăte realitatea. Atunci, *ruginitile azibucoavne*, după cum le numește d-l Pop Florantin, nu erau mai rele decît abecedarele cu figuri, cel puțin, prin numirile ideale: *azi*, *buche*, *vede*, *glagore*

etc., fiind uniformitate, poate că mai degrabă era în stare să învețe a ținea minte și a cunoaște un copil slovele, decît prin variațiunea caricaturilor celor proaste și nepotrivite, din abecedarul d-sale și ale altora.

Cînd se uită cineva în abecedarele noastre cu figuri, trebuie să-l cuprindă rîsul și jalea totodată, văzînd abuzul ce se face cu figurile, la cunoașterea literelor, și caricaturile întrebuițate pentru acest scop. Așa, în unele abecedare vezi, bunăoară, pentru a ajuta pe copil la cunoașterea literei *r*, arătîndu-se prin figură, un rege, cu coroana pe cap, stînd pe tron. Cîtă ușurință nu este de partea cuiva de a crede, că dînd copilul peste această figură, are să-și facă închipuirea că-i un rege, cînd n-a putut vedea în viața sa niciodată un rege stînd pe tron, ca apoi să-și facă idee numai decît despre acea maiestuasă figură! Mai vezi arătat, prin figură, pentru a ajuta la cunoașterea literei *e* bunăoară, un elefant. Cîți copii de la noi au putut vedea un elefant? Mai vezi apoi arătat, prin figură, farul de la Constanța, bunăoară, pentru cunoașterea literei *f*, și încă scrisă cu *ph* (!). Răspundă d-l autoriu al acestui abecedar, cîți copii au văzut în viața lor un far? Apoi, în unele abecedare, cîte varietăți de caricaturi nu se văd! Vezi în unele: figuri de ochi, nas, gură, sprîncene, gene, țîțe, și altele, care de care mai *nostime*, de te fac să rîzi cu hohot!

Ba încă, d-l Pop Florantin, ca să placă, se vede, fraților Șaraga, cu cari s-a întovărășit să facă negustorie de cărți școlastice, este de părere a se arăta pentru litera *u*, un fir de usturoi. Pentru litera *c*, un fir de ceapă. Iar pentru litera *e*, figura unui eremit. Auziți, oameni buni! Răspundeți, vă rugăm, cîți copii știu ce va să zică eremit? Spuneți acum, dacă d-l Pop Florantin nu aiurează?! D-nia-lui singur spune, în critica sa, că ar fi prea greu de înțeles

figura unui elefant, și acum găsește de cuviință a arăta figura unui eremit?!!

Nu era mai potrivit oare, ca după usturoi și ceapă să fi arătat figura unui ermic <sup>2</sup>?

Pe lângă toate aceste, d-l Florantin și cei ce împărtășesc părerea d-sale ar trebui să mai știe încă un lucru: că copiii lor li place să rupă figurile din carte, și prin urmare, vor dispărea figurile, împreună cu literile, mai înainte de a le cunoaște copilul.

Mai înainte, abecedariștii noștri se întreceau care de care, cum să scoată pe copii deodată, chiar din clasa I-a primară, oameni învățați și filozofi; pentru acest scop, îngrămădeau în abecedare texturi întregi filozofice, parabilele cele mai grele din evanghelie, maxime religioase și sentințe morale, și alte bucăți care de care mai nepotrivite și mai neînțelese, de frageda minte a copiilor.

N-au apucat a se curăți bine abecedarele noastre de aceste greutate, și iată că vine boala figurilor, alt păcat. Astăzi, o samă dintre autorii de abecedare nu văd bunătatea unei asemenea cărți, decît numai în figuri; și nu se mai gîndesc la alta decît ce felu de figuri ar iscodi, crezînd că figurile singure au să învețe pe copil a ceti și a scrie, iar nu învățătorul cel sîrguincios și competent. Și dacă unii dintre ei mai știu și cîte-o leacă de nemțască ori franțuzască, îți răspund cu îngîmfare: „Așa-s acum toate abecedarele în Germania, sau, așa lucrează toți abecedariștii din Franța, Svițera etc.” Știm că pe acolo sunt abecedare și de aceste. Dar întrebarea este, dacă autorii acelor abecedare îs bine convinși că figurile sunt de trebuință la cunoașterea literelor, sau lucrează și aceia numai din fantazie.

După cît cunoaștem și noi, ca mijloc de a sprijini me-

---

<sup>2</sup>Un fes jidovesc, care e nedezlîpit de capul jidovilor habotnici.

moria copiilor, nu sunt pînă acum decît literele însăși, căci cu ele ne ajutăm la scriere și cetire, iar nu cu figuri.

Prin urmare, ne pronunțăm contra figurilor, luate ca mijloc pentru a se ajunge la cunoașterea literelor și spunerea sunetelor. Iar pentru partea a III-a a abecedarului, cît și pentru cărțile de cetire, unde se predau cunoștinți mai întinse despre lucruri și ființi, mai ales de acele care nu se pot găsi la noi, acolo figurile sunt de trebuință.

Pentru a se putea cunoaște care sistem de abecedar e bun și care greșit, ar fi bine, credem, ca Onor. Ministeriu să cheme pe toți autorii de abecedare în fața unor comisiuni competente și nepărtinitoare, și să pună pe fiecare autor la probă, într-o școală primară, bunăoară, ca să-și predea fiecare cîteva lecțiuni din abecedarul pe care pretinde că l-a lucrat, și numai atunci, credem, că s-ar putea cunoaște cine a fost competent în lucrarea sa și cine a *copiat*. Cu modul acesta s-ar putea alege grîul de neghină și s-ar face și cea mai bună alegere și aprobare de cărți didactice.

Mulți au pretenție că, dacă sunt buni profesori, bunăoară, de gimnazii și licee, ori de cursul universitar, pot fi în stare a face și cărți bune pentru cursul primariu, dar se înșală; căci este mare deosebire între a fi om învățat și a fi învățătoriu. Poate fi cineva foarte bun profesor de cursul secundar sau de cursul universitar, și să nu poată fi competent la cursul primariu. Pentru că între gradele de învățămînt, după cum se știe, este mare deosebire, în ceea ce privește modul de predare, și de aceea, să avem iertare, dacă îndrăznim a zice că foarte rar se găsesc dintre profesorii secundari sau universitari cari să fie destoinici a face cărți bune, pentru toate gradele de învățămînt. Numai astfelii de profesori, prin luminile și cunoștințele lor, ni

pot îi folositori nouă, învățătorilor primari.

D-l Pop Florantin, însă, și alții ca d-nia-lui, cari scot la iveală cărți de nici o treabă, pentru cursul primar, ar face mult mai bine dacă ș-ar declina competența în asemenea materie.



## Calomniile d-lui profesor Ioan Pop Florantin

D-l Ioan Pop Florantin văzînd că nimene nu-l bagă în samă și nu-i ia în serios cele publicate în ziarul *Liberalul*, printr-un panflet publicat în no. 294 al ziarului *Lupta*, din 8 iulie 1887, intitulat *Plagiatura*, ascunzîndu-se de astă dată sub inițiala Z, voiește a ne arăta lumii ca pe niște coțcari și potlogari. Pînă a nu-și ieși din marginile bunei cuviinți, tot mai era de respectat: dacă nu făptura sa, cel puțin numele de profesor ce-l poartă. Dar după ce ș-a ieșit din bunele măsuri, ne-am putea crede în drept de a nu-i mai da considerațiunea și respectul cuvenit.

Cu toate aceste, deși nu se respectează singur, pentru numele de profesor ce-l poartă, cît și pentru respectul cetitorilor, îi vom răspunde pe un ton de bună cuviință și ne vom sili a-i spulbera în vînt toate calomniile aruncate asupra noastră cu atîta ușurință și răutate.

În acel panflet, d-l Florantin punind față-n față texturi din ambele cărți, ni ușurează foarte mult pozițiunea și sarcina de a-i răspunde, iar domnia-sa se face și mai caraghios, căci toate cîte le arată, cu intențiune de a ne doborî și a ne prinde cu plagiatul, se potrivesc întocmai ca nuca în părete.

La început, ca introducere, iată ce zice: „De mult se vorbește (adică d-lui vorbește) că așa numita *Metodă nouă de scriere și cetire*, publicată de către 6 institutori din Iași, I. Creangă etc., n-ar fi o lucrare destul de originală, ci ar fi copiată din un alt abecedariu românesc (vorbă să fie), atît ca metodă cît și prea mare parte (auziți stil) ca material de cetire. Lumina se va face, dacă vom pune amîndouă lucrările din chestiune față-n față. Iată-le:

---

|                                                                                                  |                                                                                                                                          |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Curs de scriere și cetire<br>de M. Șvartz, ediția II-a,<br>1867,<br>Iași, Tipografia H. Goldner. | Metodă nouă de scriere și<br>cetire<br>de institutorii: I.C. — C.G.<br>— G.I. — N.C. — V.R. — și<br>A.S.<br>Lucrată în 1867-68, în Iași. |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

---

Oare ce se potrivește la aceste titluri? Și ce a voit să arăte prin aceasta?

Răspundă d-l Pop Florantin!

Mai departe:

---

|                                                                                     |                                                                                                               |
|-------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Cartea lui Șvartz<br>Partea I-ia<br>Litere mici și mari. Silabe,<br>vorbe și fraze. | Metoda nouă<br>Partea I-ia<br>Litere mici de scris și de<br>tipar. Cuvinte de cîte o<br>silabă și propoziții. |
|-------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

---

Oare ce se potrivește și aici, între una și alta și unde este măiestrie dăscălească, în cartea lui Șvartz, unde se fac deodată exerciții de scriere cu litere mari și mici și exerciții de cetire cu vorbe și fraze, sau în cartea noastră, unde se fac la început numai exerciții de scriere cu litere mici și



exerciții de cetire, alcătuite numai din cuvinte monosilabe și propoziții ușoare? Răspundă iarăși d-l Pop Florantin!

Mai departe, d-l Florantin pune în paralel câteva lecții, și dintr-o carte și din alta, pe care orice om binevoitor și competent cetindu-le și văzînd nepotrivirea între bucățile uneia și bucățile celeialalte, precum și exercițiile cele ușoare din cartea noastră și bucățile cele grele și nepotrivite din cartea lui Șvartz, n-ar putea întîmpina pe d-l Pop Florantin decît cu expresiunea: *mințești!*

Într-o notiță din panfletul său, suntem învinovați că am fi copiat pînă și semnele intuitive de la 1 — 10, puse la numerele lecțiilor; însă, de astă dată, furătura am fi făcut-o din aritmetica lui Șvartz (?!).

La bucățile de cetire, zice d-l Pop Florantin că Șvartz arăta bucățile care le-a luat de la alți autori români, cît și acele pe care le-a prelucrat singur; pe cînd noi nu o facem aceasta.

Are greșală d-nia-lui. Mai întăi, Șvartz, după cum am arătat, n-a prelucrat nimica singur, pentru că nu știa românește, și toate bucățile de cetire i le-au prelucrat alții, și i le-a cercetat și corectat d-l Darzeu, lucru, despre care răposatul M. Șvartz, fie-i țărîna ușoară, n-a avut macar modestia și recunoștința de a pomeni. Afară de aceasta, nu este adevărat că toate bucățile luate de la alți autori le arată Șvartz; dovadă, bucata *Soarecele șiret* și alte bucăți despre care ne impută autorul panfletului că le-am fi copiat de la Șvartz, sunt bucăți ce le aveam în caietele noastre încă din școala normală, date de d-l Maiorescu ca exemple de bucăți ușoare de cetit, pentru copii, bucăți, pe care nu le arată Șvartz, de unde le-a luat. Iată dar cum autorul panfletului știe să respecte adevărul! Prin urmare, bucățile pentru care ne mustră d-l Florantin că le-am fi luat de la

Șvartz, unele, după cum am arătat, sunt date de d-l Maioreșcu, bucăți care se văd și astăzi în *Regulele limbii române*.

Cîteva bucăți, afară de cele arătate mai sus, le-am luat și noi, bineînțeles, de prin alte cărți; însă, pe cît ne-am priceput, am căutat a le stiliza, credem, după firea limbii românești, potrivit cu priceperea copiilor începători. Aceasta n-am făcut-o numai noi, ci o fac și alți autori. Poate cineva să lucreze singur, totul, din talpă? A văzut d-l Florantin vrun abecedar, în partea de cetire, lucrat, în totul, de autoriu? Poate fi cineva și scriitor în proză și poet și fabulist etc.? Așadar, ce ni impută d-l Florantin? Ceea ce n-a văzut la nimene?

Între altele, d-nia-lui, crezînd că ne-a prins cu plagiatul, aduce de mărturie cuvîntul *șigur*, din bucata *Copilul și cucul*, aflată în cartea lui Șvartz, cuvînt pe care îl crede că ar fi din eroare tipărit altfelu, în loc de *singur*, zicînd că l-am copiat și noi întocmai. Se înșală d-l Florantin. Acest cuvînt, după înțelesul ce-l are în această bucată, trebuie să fie *șigur* și nu "singur," după cum crede d-nia-lui; căci *șigur* înseamnă *fără nici o grijă*, adică, nebîntuit de nimene, pe cînd cuvîntul *singur*, înseamnă altăceva; și dacă alți autori îl întrebuițază după cum zice d-sa „singur” sunt greșiți acei autori. De pe aceasta se cunoaște cît știe să judece autorul panfletului. Ne mai acuză d-l Florantin că n-am fi arătat care bucăți din partea a III-a a cărței noastre sunt prelucrate de noi și care le-am luat de la alții. Are greșeală d-nia-lui. Noi am arătat, prin semne convenționale, care sunt bucățile noastre și care le-am luat de la alții; și dacă la vro poezie, din eroare de tipariu, nu s-a pus cumva acel semn convențional, înseamnă cu asta că noi ne însușim acea poezie? Lumea nu știe de cine e făcută acea poezie, bunăoară? Și de pe asta se cunoaște, cîtu-i de serios în

critică și tare în argumente autorul ascuns după paravan!

Apoi autorul panfletului nemaivînd ce zice, se leagă pînă și de dreptul de proprietate. Iată ce spune: „Asupra acestei cărți d-nia-lor s-au declarat de autori, iar patru dintre d-nia-lor (I.C. — C.G. — G.I. și V.R.), s-au declarat editori și proprietari, amenințînd că dacă vreun altcineva i-ar imita, d-nia-lor îi vor urmări conform legii”. Auziți, oameni buni, mustrare!... Ce a voit oare autoriul panfletului să scoată de aici, tăgăduindu-ne dreptul de proprietate? Aceasta nu-i decît o simplă notiță, prin care arătăm că, din cei 6 institutori, cîți am fost la început, 2 s-au retras de bunăvoie, luîndu-și atît partea ce li s-a convenit de la edițiile tipărite pînă la acea dată, cît și un plus oarecare, după învoiala făcută între noi, rămîind numai cu partea morală; adică, să li figureze numele pe coperta cărții, pe cît timp se va tipări *Metoda nouă*. Prin urmare, din cei 6 rămîind numai 4, aceștia sunt acum și autorii și proprietarii și editori cărții. Ceilalți 2 nu mai fac parte. Aceasta o arată notița și nimic mai mult.

Văzînd autorul panfletului că nu poate găsi dovezi că am copiat, se leagă apoi de cuvîntul *manual*, pus la rugăciuni, ca titlu, și zice că l-am întrebuințat și noi greșit, ca și Șvartz, căci, *manual*, însemnează broșură aparte. Cuvîntul *manual*, întrebuințat la rugăciuni ca titlu, nu era numai în abecedarul lui Șvartz, ci era și în abecedarul lui Iarca, precum și în alte abecedare vechi, deci l-am întrebuințat și noi. Și ce-i dreptul, mai pe urmă, după ce am văzut că are înțeles greșit acel cuvînt, l-am dat afară. Mai departe, zice: „Fiindcă *Metoda nouă* nu are numai calități bune, ci și mari defecte, faptul cel mai caracteristic rămîne că (cel puțin de la ediția a V-a din 1871), d-nii institutori n-au cores acele defecte deși și alți români au realizat de atunci sub

ochii tuturor progrese văzute”. Auziți contrazicere, într-un loc spune că în edițiile celelalte am făcut îndreptări, și aici spune că n-am făcut. Vedeti-l câtu-i de consecvent autorul panfletului? De pe aprecierea ce face unor abecedare, față de cartea noastră încă, se pot vedea întinsele sale cunoștinți pedagogice, cât și imparțialitatea de a critica. Tot aici, încheie cu următorul calcul: „Și să nu uităm, că timpul de 15 ani pentru 6 institutori reprezintă pentru un institutor 90 de ani”. Oare ce-a fi mai însemnând și acest calcul după capul filozofic al d-lui Florantin? Binevoiască a ne lămuri, ca să-l înțelegem, căci altfelu, numai D-zeu să-l înțeleagă și să-l îndrepteze pe calea dreptilor!...

La urmă, celebrul pedagog și filozof ca să ne strivească cu desăvîrșire, își încheie panfletul cu următoarele: „Ceilalți abecedariști români, pun în cărțile lor și literele străine, pe cari le întâlnește copilul român în toate părțile în scrieri românești și e constrîns să le cetească. Aceste sunt literele: Y.y. — K.k. — Q.q. — W.w. — și X.x. în cartea *Metoda nouă*, toate aceste litere, 10 semne deosebite, lipsesc cu totul pînă și în edițiile cele mai nouă, (și în ediția 19-a din anul 1886!). Care să fie cauza? Judecați; toate aceste litere lipsesc din cartea lui Șvartz. Iată dar o mare plagiatură, speculată timp de aproape 20 de ani”.

Va să zică, argumentul cel mai tare al d-lui Florantin că am copiat este că n-am pus literele: Y, K, Q, W și X, caractere mari și mici, care lipsesc și din cartea lui Șvartz!... Bravo!... Minunat!... Ia, acum suntem prinși cu plagiatul! Ce-i drept, n-avem încotro!... Auziți, oameni buni, cu ce dovezi și temeieri ne-a gîbuit d-l Florantin că am copiat?! Deși n-ar trebui să ni mai pierdem vremea cu toate aceste, îi răspundem atît d-sale cît și altor boboci curioși ca d-nia-lui, că literele Y, K, Q, W și X, caractere mari și mici, nu

le-am pus în cartea noastră, nu pentru că nu erau în cartea lui Șvartz, ci pentru că nu trebuiesc împovărați copiii cei mici cu aceste semne streine. Mustre dar deșteptul filozof și pe d-l T. Maiorescu care, nici d-nia-lui n-a găsit cu cale a înșira acele caractere streine în *Regulele limbii române pentru începători*. Oare și d-l Maiorescu să fi copiat pe Șvartz?

Spuie acum oricine, cu mîna pe conștiință, dacă din toate cîte le-a arătat d-l Florantin, este vrouna pe care se poate pune temei! Și dacă între bucățile din cartea noastră și cele din cartea lui Șvartz, puse față în față, este vreo asemănare?

Dacă d-l Florantin ar fi avut puțină pricepere și simț de demnitate, nu s-ar fi făcut de rîs într-un mod așa de vădit.

În ceea ce privește însă învinuirea ce ni se aduce, că de la început și pînă acum n-am fi făcut nici o îmbunătățire în cartea noastră, lăsăm ca lumea competentă și nepărtinitoare să ne judece dacă în timp de 20 de ani, am făcut sau nu îmbunătățiri și dacă am lucrat din interes de cîștig sau din zel dăscălesc. Mai ales că noi n-am făcut alte cărți decît acele cu care ne slujim la predare, cărți pe care și colegii noștri au știut a le aprecia, primindu-le și introducîndu-le în școală cu multă bunăvoință.

Pe lîngă aceste, mai ținem a da și următoarea lămurire: că, în cît se atinge de bucățile de cetire din partea a III-a, ele se pot reforma, după cum se și reformează, și unele se pot schimba cu totul, dacă trebuința ar cere.

Meritul unei cărți începătoare, însă, este la început, în partea I-a și a II-a, unde stă tot meșteșugul de a duce pe copil mai cu înlesnire la cetire și scriere; și, după cum sunt întocmite bucățile din aceste părți, în cartea noastră,

ele n-au nevoie de reforme niciodată. Astfeliu dar, *Metoda nouă*, care astăzi este așa de hulită de către d-l Florantin, în ciuda d-sale, tot nouă va rămînea și de acum înainte! Iar d-nia-lui va rămînea un calomniatoriu de rînd, precum și este!...

## Nerușinarea d-lui Ioan Pop Florantin

D-l Florantin, încurajat, se vede, de tăcerea noastră, și nemulțemit numai cu cât ne-a calomniat în panfletul întâi, vine și a doua oară cu un alt panflet și mai înverșunat sub inițiala *F*, și intitulat de astă dată *O neomenoasă speculă cu cărți didactice*, articol găzduit iarăși în ziarul *Lupta*, no. 303, din 18 iulie, anul trecut. Prin acest panflet se năpustește asupra noastră cu o furie și mai mare, și neținînd samă de nici un scrupul și de nimic ce s-ar putea numi cuviincios, vroiește a ne arăta lumii ca pe niște mîrșavi speculanți (!!)... Deși, după cum am spus, n-ar trebui să mai stăm la vorbă cu un om care n-are curaj să iasă la iveală, cu toate acestea, în interesul adevărului, cât și pentru respectul ce purtăm confrăților noștri învățători, vom analiza fiecare parte și din acest panflet și vom arăta la cîtă înjosire nu se poate scoborî un om, care nu se respectă; apoi, vom face o dare de samă și despre operele sale didactice, spre a se ști cîtu-s de bune și de ieftine.

La începutul articolului *O neomenoasă speculă cu cărți didactice*, ca introducere, cîstitul autor de panflete începe a spune cum e la franceji, nemți și mai ales la unguri, de unde a venit d-nia-lui; că, pe acolo, autorii de cărți didactice țin samă de faptul că școlarii rup multe cărți pe an, și

de aceea le tipăresc în format mic și le cartonează; că, la noi, autorii și editorii nu țin sama de aceasta, că își tipăresc toate cărțile în format mare și necartonate etc. Și apoi „noi părinții, zice d-nia-lui, suntem constrânși a le cumpăra din nou și aceasta de vro 2 și 3 ori pe an!...” După aceste mai zice: „în această nemai suferibilă greșală vedem abecedarul numit *Metodă nouă*. Și, că, ceilalți abecedariști s-au abținut de la această procedare etc.” Să discutăm deci și această chestiune.

Mai întâi, nu este adevărat că formatul mic ar putea scăpa o carte să nu fie ruptă de copii. Când se poartă filele, într-o carte, mai mult? Desigur că atunci când cartea este în format mic; și cu cât se poartă filele mai mult, de cătră copii, cu atîta se slăbește hîrtia și se rupe. Deci, pentru începători, o carte de școală, în format mic, mai puțin poate trăi decît una în format mare. Și *Metoda nouă* chiar dacă am voi s-o tipărim în format mic, n-am face bine, căci atunci am strica cu totul formatul și întocmirea lecțiunilor, care cuprind, pe lîngă literă de tipariu numită „terția”, și mai multă și mai mare literă caligrafică, decît în alte abecedare, literă pe care o cetește copilul mai cu ușurință și mai cu drag, și care îl ferește de a deveni miop. Afară de aceasta, s-ar mai mări costul tipariului și prin urmare și costul unui exemplar, lucru de care ne-am ferit întotdeauna, tocmai spre a nu cădea în păcatul ce ni-l impută d-l profesor Florantin.

Cartea de cetire *Învățătorul copiilor*, iarăși pentru acel motiv, n-am tipărit-o în format mic fiindcă are multe figuri, care cuprind mult loc; și tipărirea în format mic, face să între puțin text pe lîngă figuri, încît, întoarcerea neconținut a filelor, pe lîngă stricarea cărței, aduce și o mulțime de pierdere de timp, atît de prețios în școală și despre care



d-l Florantin ar trebui să țină samă. Este prea adevărat că școlarii pot să rupă multe cărți, și să dărîme pînă și păreții scoalei, dacă nu vor fi privegheți, povățuiți și ocîrmuiți școlarii, cum se cade, ci lăsați în buestru, după cum crede d-l Florantin și mulți alții, cari s-au căit mai tîrziu, însă fără folos!...

Lăsînd apoi *Metoda nouă*, stimabilul se leagă de cartea întitulată: *Elemente de aritmetică pentru clasa I-a primară*, elaborată de C. Grigorescu. Despre această carte zice că ar fi copiată din aritmetica de Șvartz și că se vinde cu 50% mai scump decît "Metoda nouă." După ce onorabilul autor de panflete a copiat singur aritmetica sa intitulată *Metoda nouă de aritmetică* din aritmetica de G. Grigorescu, și-o vinde cu sută la sută mai scump, tot d-nia-lui apucă înainte și face pe alții copîști de cărți și speculanți. Mai departe, sfîrșind cu aritmetica pomenită mai sus, se acolisește de *Regulele limbei române* de Titu Maiorescu, retipărite de I. Creangă, cu învoirea autoriului. Aici însă, recunoscînd bunătatea cărței, se leagă numai de preț și mai zice că nu se spune numărul edițiilor. Tot numărul edițiilor îl roade la inimă și aici!... Apoi mai adaoge: că, intenționat se citează în *Regulele limbei române* exerciții gramaticale din *Metoda nouă*, ca să se cumpere această carte a doua oară. D-l Florantin, dacă n-ar fi cum este, ar ști că în *Regulele limbei române* se recomandă exerciții gramaticale din *Metoda nouă*, nu din interes de cîștig ci pentru că lecțiile din *Metoda nouă* stau în strînsă legătură cu gramatica de clasa a II-a primară intitulată *Regulele limbei române pentru începători*, de Titu Maiorescu, care, spre fericirea noastră, ni-a fost profesor și de limba română, la Școala normală de la Trei Ierarhi din Iași, în 1863 — 64 și 1864 — 65.

La urmă, d-l profesor Florantin se leagă de cartea noas-

tră de cetire *Învățătorul copiilor* și neavînd ce cusur găsi, spune că mai înainte broșam la un loc tustrele părțile, cu gîndul de a ne îmbogăți și că, abia de un an de zile broșăm această carte *separat*. Cît de minunate mai sunt aprecierile d-lui Florantin!?!

În sfîrșit, la toată urma, vestitul autor de panflete, încheie cu următoarele cuvinte pline de venin: „Mă opresc de astă dată la punctele aceste și le zic domnilor în ches-tiune, destul! parte în interesul a sute mii de copii și parte în interesul a zeci de mii de părinți”. Aceste cuvinte pline de răutate, numai de la un om de rînd pot ieși, iar nicidecum de la un profesor. Trebuie să fie cineva de caracterul d-lui Florantin ca, știindu-se vinovat, să-și arunce păcatele sale pe spatele altora!...

Punem deci față în față prețurile cărților noastre cu prețurile cărților d-sale, ca să se convingă lumea și despre cele ce le arată d-nul Florantin, în panfletul *O neomenoasă speculă cu cărți didactice*, și să vadă oricine, dacă noi suntem aceia care facem „speculă neomenoasă cu cărți didactice” în școală, sau d-lui!...

## **Operele didactice ale d-lui profesor Ioan Pop Florantin și „ieftinătatea” lor, față cu cărțile noastre**

Pentru ca lumea competentă și nepărtinitoare să poată hotărî între noi și d-l Florantin, și să fie în stare a aprecia mai bine atât munca și buna credință a noastră cât și intențiunea și reaua credință a d-sale, vom face o dare de seamă amănunțită și conștiincioasă despre toate operele didactice scoase la iveală de către d-l profesor Ioan Pop Florantin, și le vom pune față în față cu cărțile noastre, mai cu samă în privința *ieftinătății*. Iată-le:

a) Estetica, partea I-a și partea a II-a, scoase la iveală pentru cursul secundar

Estetica, partea I-a, tratează despre frumos și este scoasă la iveală în 1874, iar partea a II-a tratează despre arte, și este scoasă la iveală în 1887, adică în interval de 13 ani de la aparițiunea celei dintâi.

Deși nu suntem *versați* în estetică și nu ne-am născut filozofi „de-o mie de ori” ca d-l Ioan Pop Florantin (?!), totuși, credem că și despre cuprinsul acestor opuri nu trebuie să-și facă cineva niște închipuiri pînă pe-acolo; n-are decît să se uite pe coperta cărților mai sus arătate și să

vadă că autoriul a *profesat* și "predat" acest *sistem estetic al său*, notați bine, adecă al d-lui Pop Florantin, în 1873, în Iași, la catedra de filozofie de la Universitate și la catedra de estetică de la școala de Bele-arte și, mai cetind și cîteva pagini, va înțelege cetitoriul, credem, de pe estetica *stilului* cît și de pe *stilul esteticei* d-lui Florantin, cît de *admirabile* trebuie să fi fost aceste cursuri, predate *după sistemul și gustul d-sale estetic*, și cît de fericiți trebuie să fi fost studenții Universității și cei ai școalei de Bele-arte, ascultînd acest frumos și minunat curs?!... Păcatul mare că nu sunt aprobate aceste *opuri*, de la care putea să se procopsească încă și mai multă lume!? Dar să nu facem ca ciubotarul lui Rafael, sau, după cum zice proverbul românesc, să nu ne amestecăm unde nu ni fierbe oala; lăsăm, deci, pe sama celor competenți să judece și să aprecieze aceste opere, iară noi ne mărginim numai la prețul cu care sunt puse în vînzare.

Partea I-a, estetica generală, care tratează despre frumos, abia cuprinde 96 de pagini, adecă 6 coale, format octav, și cea a II-a, estetica specială, care tratează despre arte, nu cuprinde mai mult de 128 de pagini sau 8 coale, tot de același format, și se vînd cu preț 35 de cîte 2½ lei bucata. Am făcut socoteală tipograficească și am aflat că, pentru partea I-a, care este, cum am spus, din 6 coale tipărită, bunăoară, în 1.000 de exemplare, nu s-ar putea plăti mai mult de 360 de lei, adică 60 de lei coala, ceea ce ar veni cîte 36 de bani 40 exemplarul. Iar pentru partea a II-a, care este din 8 coale, tipărită iarăși în 1.000 de exemplare, nu s-ar putea cheltui mai mult cu tipărirea decît 480 de lei, adecă, în totul, vreo 840 de lei, pe cari scoțîndu-i din 5.000 de lei prețul vînzării amînduror părților, ar rămînea cîștig *net* în punga mărinimosului autoriu și a jupînașilor

Șaraga, 4.160 de lei. Făcînd socoteală pentru o coală, după cîte coale sunt în partea I-a, ar veni cîte 42 de bani coala; iar la partea a II-a, cîte 32 de bani coala. Oare nu aceasta s-ar putea zice „o speculă nemaipomenită?”

La toate cărțile noastre, socotind după coale, nu vindem coala decît numai cu 10 bani, atîta cît costă exemplarul celui mai ieftin ziar, hîrtia de 24—36. Prin urmare, estetica d-lui Pop Florantin se vinde aproape de 5 ori mai scump decît cartea noastră *Metoda nouă*. Întrebăm deci pe d-l profesor Ioan Pop Florantin și-l rugăm să binevoiască a ni răspunde, cine face „speculă neomenoasă” cu cărți didactice în școală, noi sau d-nia-lui?!...

#### b) Ușorul cetitoriu

Întăiul op al d-lui profesor Florantin, pentru cursul primar, este *Ușorul cetitoriu*. Aceasta e una dintre cele mai curioase și mai nostime opere scoasă la iveală în anul mîntuirii 1883. Și pentru ca să știți, onorați cetitori, ce este acest „ușor cetitoriu”, pe care credem că, cei mai mulți dintre d-voastră, n-ați avut fericirea de a-l fi văzut aievia, îi vom face o dare de seamă cît mai amănunțită. Această măiastră operă, anunțată pe toate copertile cărților d-lui autoriu Florantin, tipărite în tovărășie cu evreii frații Șaraga, din Iași, titluiți „librarii școalelor”, nu este decît o singură foaie volantă, tipărită numai pe-o parte, în lungime de 63 cm. și în lățime de 47, cu margini cu tot, sau, cu alte cuvinte, pe hîrtie de 24—36 țoli, subțire aproape ca hîrtia de țigară, bineînțeles ca să fie mai trainică... Pe această foiță, dedesubtul titlului „Ușorul cetitoriu” mai sunt tipărite și următoarele: „Metoda cea mai nouă: abecedariu intuitiv de părete, pentru copii, recruți, ucenici, săteni, elevi de clasa I-a primară etc.”

Auziți, oameni buni... Mai văzut-ați abecedariu în-

tuitiv?... Noi știm că este *metod intuitiv*, iar nu *abecedariu intuitiv*. Poate că, după metoda intuitiv. După aceea, „abecedariu de părete” (!!...) Gîndiți-vă numai cum au să-l învețe copiii, recruții, sătenii etc. de pe părete. Asta n-a fost minciună, că „vorbește de pe păreți”. D-l Pop Florantin, însă, după cît se vede, nu numai că vorbește, dar și citește și scrie de pe păreți!... Halal să-i fiel... Păcat că nu s-a născut un asemenea mare pedagog cu o sută de ani în urmă, căci mare năduh i-ar mai fi făcut bietului Pestalozzi!... Apoi, sus la stînga, în rînd cu titlul ”Ușorul cetitoriu, ”mai este scris următorul pretențios moto: „Luminează-te și vei fi”. Cuvinte furate din fruntea ziarului *Românul*. Iar sus, la dreapta, următorul pedagogic moto: „Se învață de la știut la neștiut.” într-adevăr, că acest nostim abecedariu poate să-l facă pe un copil să uite și ceea ce a știut de la maică-sa, de acasă!...

După aceste frumoase înscricții, urmează un feliu de povață către acei ce au să învețe pe recruți, săteni etc., de pe acest ingenios și neprețuit abecedariu. În această povață, după ce, mai întâi, îndrugă cîte și cîte, începe apoi a-și arăta neprețuitul metod, după care toți sătenii, recruții etc. vor putea învăța ușor literile, numai prin ajutorul unor puncte de la 1—10 și a unor figuri ce se vîd desemnate pe acest năpraznic abecedariu. După ce au învățat a cunoaște literile cu modul acesta, zice ilustrul pedagog, atunci putem țintui „ușorul cetitoriu în părete, căci micuții și puiuții copilași pot ceti bine pe orice carte românească” (!?!)

Cu acest „grabnic învățătoriu”, mai adaugă d-nia-lui, „orice copilaș și orice om bătrîn poate învăța să cetească bine într-un timp foarte scurt și poate învăța mai mult singur, și chiar *a scrie*, dacă *va vrea*.”

Auziți, oameni buni, cât de ușor a rezolvit chestiunea învățării cetirei și a scrierei d-l Pop Florantin?!... Bine a zis d-nia-sa, că nu-i puțin lucru de a se naște cineva filozof, și încă „de-o mie de ori”!... Dacă voiți, onorați cetitori, să auziți câteva exemple de cuvinte și propoziții din acest „ușor cetitoriu și grabnic învățătorul”, iată-le:

„petre are (!!); orbu e duios; (?) adă-ni bere; jigu ni tae; gura ta jură; duce perje pe-o prăjină; bran ni facă; și pește prăjit pofta-n cui; fuge Gogu cu cartea badei; vaca-i pe iaz; vād vāsc verde; vis gingaș; poftiți la hrean; nu sta pește; să te ridici din noapte spre soare”; și altele, care de care mai nostime și mai hazlii!... Dar poate că ați voi, onorați cetitori, să aflați și prețul acestui *Ușor cetitoriu*? Iată-l: „25 bani, p. Austr. 15 cruceri”, prețul unui exemplar!... Așă-i că pentr-o 100.000 de mii de micuți copilași, ar face o sumă rotundă de douăzeci și cinci de mii de lei, cari nu s-ar lua din drum, de cătră un modest filozof, și mai ales pentru o marfă așa de bună?... Ce fericit este acela care se îmbogățește cu gândul!... Spuneți acum, vă rugăm, onorați cetitori, de câte ori costă mai scump acest „grabnic cetitoriu” decât *Metoda nouă*? Socotiți, vă rugăm: *Ușorul cetitoriu*, după cum am spus, este numai dintr-o singură coală, tipărită numai pe-o față, și se vinde cu 25 de bani exemplarul; tipărită pe amîndouă fețele ar trebui s-o vîndă cu 50 bani. Pe cînd *Metoda nouă* care e din 5 coale, tipărite, bineînțeles, pe amîndouă fețele, se vinde câte cu 50 de bani exemplarul, adică 10 bani coala. Prin urmare, *Ușorul cetitoriu* se vinde de 10 ori mai scump decât „Metoda nouă.” Întrebăm acum: cine face speculă neomenoasă cu cărți didactice, noi sau d-l Florantin, care s-a ascuns după paravan și strigă, cîtu-i ia gura: iaca hoții, puneți mîna pe ei?!...

Nenorocire însă, că acest neprețuit dar al literaturii

noastre didactice, acest grabnic luminătoriu al poporului... zace, de la data aparițiunei sale, viu și nevătămat, în praf și în pulbere, într-un colț al tipografiei d-lui Herșcu Goldner, pe care, cinstitul autoriu, nici pînă astăzi nu l-a despăgubit de costul tiparului! Dacă voiți, onorați cetitori, să cunoașteți tot fondosul acestui *Ușor cetitoriu*, nu fiți ingrați cătră modestul autoriu și grăbiți de a vă duce la tipografia d-lui Goldner de vă cumpărați cîte un exemplariu. Și cu modul acesta, pe de-o parte veți despăgubi pe d-l tipograf Goldner de cheltuielile hîrtiei și a tiparului, pe eruditul și laboriosul autoriu îl veți încuraja, iar d-voastre vă veți îmbogăți bibliotecile cîte c-o operă ce nu s-a mai văzut pînă acum în tezaurul literaturii noastre didactice!...

c) Aritmetica pentru clasa I-a primară

A doua lucrare, publicată acum de curînd, tot pentru cursul primar, este vestita aritmetică intitulată: *Metodă nouă de a învăța aritmetica pentru începători*. Această fițuică, după cum la pagina 32 am arătat, cuprinde material furat din aritmetica pentru cl. I-a primară, elaborată de C. Grigorescu. Și ca să nu se cunoască plagiatura, d-l Florantin face niște salturi așa de grozave, încît, după cîteva exerciții proaste de adunare, scădere, înmulțire și împărțire, de la 1—10, la pagina a 13-a ajunge tocmai la milioane. Cei ce știu ce va să zică copil de clasa I-a primară, se pot mira de ușurința cu care i s-a aprobat această carte! Dar pentru aceasta nu sunt de vină decît d-nii cari au fost numiți de către Onorabilul Ministeriu, în comisiunea pentru cercetarea acestei cărți. Și ar fi de dorit, credem, ca cei ce sunt numiți în asemenea comisiuni să fie mai serioși în cercetarea cărților de școală și să nu-și deie raportul de aprobare, pe nevăzute, în paguba instrucțiunei!



Lăsînd la o parte calitatea cărtei și modul d-lui Florantin de a lucra, venim la prețul grozav de mare și la specula neomenoasă, ce o face tot în unire cu frații Șaraga, cari, de unde și pînă unde, ș-au dat numire de „Librarii școalelor”. Această fițiucă, în mărime iarăși de vro coală de cele mari, ca și *Ușorul cetitoriu*, cu deosebire că-i tipărită pe amîndouă fețele, o vînd tot cîte cu 25 de bani exemplariul, ceea ce vine de 5 ori mai scumpă decît aritmetica de C. Grigorescu, care-i din 8 coale și se vinde numai cu 75 bani exemplariul. Prin urmare, întrebăm a treia oară pe d-l profesor Ioan Pop Florantin, cine speculează lumea „în așa chip neomenos”, noi sau d-nia-lui?...

d) Metoda nouă de a învăța desemnul

Al treilea op scos la iveală, de curînd, pentru cursul primar, este iarăși o fițiucă intitulată și aceasta *Metodă nouă de a învăța desemnul*, cu următorul adaus: „dezvoltare în mod intuitiv, fröbelian”. Atîta dragoste a căpătat d-l Florantin de numirea *Metoda nouă*, încît toate operele sale au să poarte de acum înainte numele acesta, și toate au să fie făcute în mod intuitiv fröbelian?! În această fițiucă, care cuprinde cîteva figuri de desemn și niște jucării care de care mai proaste, chipurile, pentru a sămăna cu cele fröbeliane, care, mila sfîntului, numai de un idiot nu au fost întocmite, la urmă vine tot la aceleași definițiuni, care se văd și în celelalte desemnuri, și care, neapărat că nu se pot schimba. Cu alte cuvinte, numai „a sucit porcul de coadă”, cum zice românul. Această fițiucă nu este mai mare decît opera sa amintită mai sus, *Metoda nouă a aritmeticei* și este scoasă la vînzare cu un preț tot așa de scump și tot în tovărășie cu frații Șaraga. Dar mirarea ne cuprinde că și această fițiucă este aprobată tot cu aceeași iuțală și ușurință, ca și *Metoda nouă a aritmeticei* și încă menită de

a se da și în mîna copiilor!... Noi știm că în clasa I-a primară, numai singur abecedariul se poate pune în mîna copiilor. Și încă și acesta, după trecere de cîteva săptămîni<sup>1</sup>. Pentru toate celelalte, cartea este gura învățătorului. Și mai cu samă, desemnul trebuie să se predeie școlarilor de clasa I-a primară numai în mod *imitativ*, desemnînd învățătorul cîte o figură-două, pe tabelă, și apoi spuind numele fiecăreia, iar școlarii să le imiteze<sup>2</sup>. Ce folos pot să aibă copiii de clasa I-a primară de la o carte de aritmetică ori de desemn, cînd ei abia pot gîngăvi pe abecedariu. Doar numai ca să le strice. Iată, dar, că acel care strigă că noi speculăm lumea, cu cărți de școală, a ajuns pînă acolo, ca, împreună cu frații Șaraga, să speculeze *intenționat* și cărți de acele care nu se pot pune în mîna copiilor începători!...Noroc numai, că și această proaspătă marfă nu i se poate trece!...

Alte opere, pentru clasele primare, lucrate de acest *autoriu*, n-am văzut scoase la iveală pînă acum, cu care să putem face cunoștință. Dar după ce făcuse d-l Florantin critica cea năstrușnică cu abecedarele în ziarul *Liberalul*, critică ce n-a fost făcută decît numai în scop de a-și recomanda *marfa cea nouă*, cu care era să iasă la iveală, într-adevăr, auzisem de un abecedariu, cu care se dusesse la furnizorii săi, frații Șaraga, ca să i-l editeze... Cînd colo, ce să vedeți: frații Șaraga găsiseră un alt muștereu tot cu numele de Pop, însă nu și Florantin... Neputînd, deci, face și de astă dată gheșeftul cu frații Șaraga, s-a dus, se zice, la d-l librariu Daniil, cu care a intrat în tocmală. Nu știm dacă a rupt tocmala sau ba, dar ceea ce știm este că acest

---

<sup>1</sup>Vezi *Povățuitoriu la cetire prin scriere după sistema fonetică*, de la pagina 5—42.

<sup>2</sup>Vezi iarăși *Povățuitoriu la cetire prin scriere...*

abecedariu, în privința varietății figurilor, e de o rară nostimadă, încît, întrece pe toate celelalte abecedare cu figuri. Se vorbește că însuși comisiunea rînduită pentru cercetarea acestui abecedariu a rămas uimită de figurile de tot caraghioase întrebuințate de către d-l Florantin, pentru cunoașterea literelor. Încît, nu știe comisiunea ce cale să apuce: să-l recomande Onor. Ministeriu pentru aprobare,... sau să i-l respingă. Așteptăm să vedem sfîrșitul.

e) *Operele fröbeliene. „Grădina de copii”*

Venind la operele fröbeliene, găsim scoasă la iveală, de către d-l Florantin, tot acum de curînd, opera intitulată *Grădina de copii* sau „educațiunea fröbeliană”. Aici trebuie să ne oprim mai întîi la titlu și să facem întrebare meritosului autoriu, cine a mai auzit vorbindu-se de educațiune fröbeliană?... Noi știm, pînă acum, că educațiunea este numai de trei feliuri: fizică, morală și intelectuală; dar despre „educațiune fröbeliană” încă n-am auzit. Poate, după sistema fröbeliană?... Despre elaborarea unui asemenea op s-a auzit așa ceva și s-a și văzut și o polemică prin ziarul *Liberalul* că, adecă, d-l Florantin s-a procurat cărți nemțești și poate și ungurești;... și că traduce și memorizază de mînîncă pămîntul, ca doar ar scoate la iveală ceva, în scop de a i se da pe mîna (îndată ce se va înființa) școlîța fröbeliană a Societății pentru învățătura poporului român, din Iași, școlîța pe care a pîndit-o și pentru care s-a zvîrcolit vro 2 ani, făcîndu-se luntre și punte pe lîngă membrii consiliului de administrație ai acestei societăți, spre a o înființa și a i-o da pe mîna d-sale. Dar și membrii consiliului de administrație ai Societății pentru învățătura poporului român, ca oameni *mehenghi*, cum zice românul, cunoscîndu-i planurile, i-au întors oiștea!... Atunci d-l Florantin s-a supărat foc și a început a tuna și a fulgera

grozav prin ziarul *Liberalul* asupra membrilor consiliului de administrație, și mai cu samă asupra membrilor din comitetul școalei fröbeliene. Din care pricină, consiliul de administrație al Societății pentru Învățătura poporului român s-a văzut silit, spre a înlătura pe renumitul pedagog și din consiliul de administrație al Societății, lucru pentru care d-l Florantin s-a turburat așa de tare, încât nu s-a putut liniști multă vreme!

Pierzînd această locmă din mînă, pentru care se luptase atîta amar de vreme, aleargă la frații Șaraga și face tovărășie cu ei, ca să-i tipărească opul intitulat *Grădina de copii*, spre a vedea toți membrii Societății pentru învățătura poporului român pe cine a înlăturat de la școala fröbeliană consiliul de administrație al acestei societăți și să cunoască și lumea profană ce va să zică educație fröbeliană de-a d-lui profesor I. Pop Florantin, de profesiune filozof.

Dar poate că nu știți, onorați cetitori, ce cuprinde acest op? Ca să-i cunoașteți valoarea, n-aveți decît să-l ceteți și veți vedea că, pe lîngă stilul cel prost, totul este numai străin, și nimic localizat. Încît, în privința jocurilor, nimic din jocurile noastre copilărești, cu care sunt deprinși a se desfăta copiii noștri români și căroră, putem zice, fără leac de păcat, că li fac mult mai mare plăcere decît jocurile nemțești. Fröbel, cînd a întocmit acele jocuri, le-a cules din viața copiilor din țara lui, și le-a întocmit așa, după cum se văd astăzi. La noi, jocurile copiilor sunt altfelu. Oare să nu găsim nimic bun în jocurile copiilor noștri, ca să întocmim ceva românesc? Dar să zicem că la așa lucru, pe d-l Florantin nu-l duce capul. Vorba ceea: „Umblă el, sărmanul, după înțelepciune, dar n-are unde-o pune!”... Atunci de ce n-a cruțat macar limba, de-a introdus o mulțime de inovații, bunăoară ca aceea de la fața a 14-a: poezioara

*Cuibul de pasere* unde zice *ourele* în loc de *ousoare*. Pe cine a auzit d-nia-lui zicînd *ourele*? Ba încă, dedesubt, pune și numele lui Fröbel, ca să-și bată joc, se vede, și de acest ilustru nume! Căci, nu ni vine a crede că Fröbel să fi ajuns pînă acolo, ca să-și strice limba neamului său, cum îndrăznește a face d-l Pop Florantin și mulți alții, cu limba neamului românesc!... Mai departe, în această carte intitulată *Grădina de copii*, sunt atîtea bazaconii și cabazlicuri limbistice, despre care, dacă ne-am ocupa, am face un volum întreg. Păcatul mare că acestei opere, pînă acum, nu i s-a dat aprobarea!... Dar ce mai atîta vorbă pentru limbă? Ce-i pasă d-lui Florantin de asta? Vorba este, cum să poată lua 80 de bani pentru o cărțuie de vro 80 de pagini sau 5 coale, format "Scharpentier," ceea ce vin la vro 3½ coale, după formatul octav al cărței noastre *Metoda nouă*. Iată dar că și această *Grădină de copii*, pe care o exploatează în tovărășie cu frații Șaraga, costă de 2 ori mai scump decît *Metoda nouă*. Prin urmare, întrebăm a cincea oară pe onorabilul d-nu Pop Florantin, cine face „speculă neomenoasă cu cărțile de școală”: noi sau d-lui care nu poate nimica fără jidani?

f) Recreațiuni fröbeliene, pentru tinerime, în școală și familie

Această minunată operă nu era apărută cînd ni-am propus a face întîmpinarea de față, și suntem cu mare părere de rău că n-a apărut mai de mult, căci am fi renunțat de a ne mai ocupa cu asemenea săcăture și a mai sta la vorbă cu unul ca d-l Pop Florantin, care ș-a pus în gînd, se vede, cu orice preț, să inundeze lumea cu tot soiul de năzbîtii, ce le scoate la iveală cu ghiotura. Nu ne mirăm că d-l Pop Florantin are cerneală și hîrtie multă de stricat. Dar mirarea ne cuprinde cînd vedem că și această celebră operă poartă

firma aprobării!... Văzut-a onorata comisiune, care a fost rînduită pentru cercetarea acestei cărți, că totul este numai o amestecătură ș-o încurcătură, și toate sunt luate de-a îndoasele: una de la răsărit și alta de la apus, încît nu știi de unde să începi și unde să sfîrșești?!... După cum știm și noi, Fröbel, cînd a organizat jocurile ce-i poartă numele, le-a întocmit după vîrstă și după sex, așa, după cum se dezvoltă copilul și natura în el; căci jocurile de care simt plăcere și cu care se desfătează copiii la vîrsta de 4 ani, bunăoară, aceleași jocuri nu li fac mai nici o plăcere la vîrsta de 7 ani, ci, la această vîrstă, trebuiesc întocmite alte serii de jocuri. De asemenea, trebuiesc întocmite jocurile și după sex, căci altfelu este natura și apucăturile băieților și alta este natura și apucăturile fetelor. În cartea d-lui Florantin, totul este numai o amestecătură, ca și în tașca ursariului. Dacă și cărțile lui *Vergnes* și *Lenoël*, din care zice eruditul filozof că a copiat, vor fi tot așa de bine lămurite, atunci?... Dar să zicem că onorabilii membri ai comisiunei au voit a se ilustra prin indulgența d-nia-lor. În acest caz, li facem umilita întrebare: dacă și această harababură a d-lui Pop Florantin se poate numi o carte de școală, apoi care sunt adevăratele cărți de școală?

Cu această operă, d-l Florantin nu s-a ilustrat numai în privința capacității, ci și în privința lăcomiei de cîștig. Socotiți, onorați cetitori: unei cărțului de  $\frac{3}{4}$  de coală, tipărită în format mic, i s-a fixat prețul de 50 de bani, adecă de vro 8 ori mai scumpă decît cartea noastră *Metoda nouă*. Aceste grozave prețuri covîrșesc, fără îndoială, orice margini!

În urma atîtor dovezi de necompetență și lăcomie de cîștig din partea d-lui Florantin, îi facem a 6-a oară întrebare, și-l rugăm să binevoiască a ni da răspuns, dacă noi

suntem aceia cari facem „specula neomenoasă” în școală,  
cu cărți didactice, sau domnia-sa?





## Prețul cărților noastre, față cu prețul celorlalte cărți

În 1868, cînd a apărut *Metoda nouă*, mai cu samă ediția I-a și a II-a, fiindcă erau mai puține coale și tipariul mai ieftin, s-a vîndut numai cu 40 de parale sau cu 33 de bani exemplariul, încît era cel mai ieftin abecedariu pe vremile acele, și astfel a făcut concurență tuturor abecedarelor, atît în privința calității cît și în privința ieftinătății și a sfîrmat negustoria ce proiectase, fără doar și poate, s-o facă răposatul M. Șvartz cu cartea lui, care era c-o jumătate de coală mai puțin voluminoasă decît *Metoda nouă*, ș-o vindea cu un sfanțic austriacesc sau cu 85 de bani românești exemplarul. Cu alte cuvinte, cartea noastră se vindea de 2½ ori mai ieftin decît cartea lui Șvartz. De atunci și pînă astăzi, cîte abecedare au apărut, nu se vînd mai ieftin decît cartea noastră. Între aceste se află abecedarele d-lor: Vasile Ionescu, Victor Dogariu, Th. Speranță, apărute în Iași. Aceste, fiecare în parte, sunt tot atît de voluminoase ca și cartea noastră *Metoda nouă* și se vînd tot cîte cu 50 de bani exemplariul. De asemenea, abecedariul d-lui Domețiu Dogariu, dispărțit în două părți, cu amîndouă părțile la un loc, fiind tot atît de voluminos ca și cartea noastră, nu se vinde mai ieftin. Abecedariul d-lui Basile Haram... apărut

în București, și dispărut tot în două părți, cu amîndouă la un loc, fiind tot atît de voluminos cît și *Metoda nouă*, din care onorabilul autoriu a *mîncat* de *haram* destul de mult material, se vînd cu 65 de bani amîndouă părțile. Abecedariul d-lui Mihail Pop, apărut în Iași de vro 7-8 luni de zile, este dispărut tot în două părți, fiind cu amîndouă la un loc, mai tot atît de voluminos ca și cartea noastră "Metoda nouă" de pe care, numitul autoriu și tînărul învățătoriu a copiat de-a întregul, adecă mai mult decît galantonește<sup>1</sup>. Acest abecedariu, fiind editat de evreii frații Șaraga, îl speculează, se înțelege, tot ei, vînzîndu-l cu 60 de bani amîndouă părțile, necartionate, iar cartonate jidovește le vind cu 80 de bani. Aceasta deocamdată. Mai pe urmă, vor ști ei negustorii ce să facă!.. Chiar s-a și văzut publicat prin ziarul *Liberalul* că unul dintre d-nii învățători, voind să-și bată joc, pesemne, de misiunea sa de învățătoriu, vinde școlarilor săi, numai o parte a acestui abecedariu cu 1 leu și 50 de banii!! Aceasta este o hoție în toată puterea cuvîntului! Acei cari au la cunoștință că am făcut sau facem speculă de feliul acesta, cu cărțile noastre, îi rugăm să vie și să ni-o spuie verde, în față. Noi știm că totdeauna am pus hîrtie bună și igienică pentru ochiul copilului; tipariul am căutat să fie cît se poate de curat și broșatul făcut la cel mai bun legătoriu din Iași; am fixat prețul și am dat rabat mulțămitoriu tuturor d-lor librari și altor persoane, rugîndu-i, după cum se vede anunțat pe copertile tuturor cărților noastre, de a nu fi speculați în mod rușinos! Abecedariul d-lui Barbu Constantinescu, de la o vreme încoace, se vinde, în adevăr, ceva mai ieftin, fiindcă este

---

<sup>1</sup> Acest *modest autoriu*, înalteea, în naivitatea lui mărturisește drept că s-a folosit de cărțile noastre, adecă a furluat dintr-însele, dar nu spune cine i-a dat voie să ieie.

editura d-lui Socec, mare proprietariu din București și capitalist, căruia îi dă mîna să-l vîndă astfel, fiind singur și librariu și editoriu și tipograf și... și de toate!... Mai este abecedariul de Nestorescu. Acest abecedariu se vinde cu 40 de bani exemplariul, însă e mai puțin voluminos decît *Metoda nouă*, de pe care d-l Nestorescu a ciupit cît se poate de bineșor, și este, pare-ni-se, tot editura unei tipografii... Alte abecedare apărute în România, afară de aceste, nu mai sunt <sup>2</sup>.

De asemenea și cartea noastră de cetire *Învățătoriul copiilor*, față de celelalte cărți, costă mai ieftin căci, tustrele părțile se vînd numai cu 2 lei și 30 de bani. Pe cînd, cartea de cetire de d-nii asociați, editată iarăși în trei părți de d-l Socec, se vinde cu 2 lei și 60 de bani; cea de I. Ionescu, se vinde cu 4 lei și 60 de bani, de două ori mai scumpă decît cartea noastră. Cartea d-lui Puiu, apărută în Iași, acum de curînd, în editura fraților Șaraga, este pusă în vînzare cu 3 lei și 20 de bani, tustrele părțile. Iar în cît privește potrivirea bucaților și despre limbă și stil, n-ai ce zice!?

În urma atîtor dovezi, întrebăm pe tot omul de știință și cu dreptate, pe tot dascalul care-și iubește sfînta sa misiune și pe tot omul nepărtinitoriu să ni spuie, unde se vede plagiatul și „specula neomenoasă”, ce ni-o atribuiește d-l Florantin? Da, am înțeles și înțelegem să fie arătat cu degetul acel ce copiază și se folosește de munca și sudoarea altora, ca să-l cunoască lumea cît prețuiește. Înțelegem să fie defăimat acel ce speculează lumea cu cărțile didactice,

---

<sup>2</sup> Ba mai scăpat-am din vedere, două: al d-lui D.R. Cordescu și pe al d-lui Mih. Mihăilescu; acest din urmă abecedariu este apărut în editura „Librăriei universal”... Leon Alcalay, și recomandat *cu stăruință*...?, tot de această librărie ... în terminii aceștia: „Lucrare excelentă ce merită (?) a fi introdusă în toate școalele primare, publice și particulare” (?) ... Unde mai găsești jidan care să nu-și laude marfa lui că-i „excelentă”?

și o pradă în orice feliu. Înțelegem, în sfârșit, critică dascălească, serioasă, nepărtinitoare și neinteresată, întemeiată numai pe dreptate și pe adevăruri științifice și pedagogice. Această critică este în interesul școlii și folositoare dascălimii, mai cu samă nouă, istor mici, cari avem neapărată nevoie de luminile celor mai înaintați în știință. Dar nu înțelegem critică mișească, într-ascuns, prin pamflete și calomnii, care sunt tot atât de stricătoare și păgubitoare instrucțiunii, pe cât sunt de folositoare criticele sănătoase, pornite, cum am zis, din dragoste dascălească și din simț de dreptate și adevăr.

Din cele ce am arătat, d-l profesor Ioan Pop Florantin, când ș-a propus a ne critica, n-a fost împins nici de dragostea dascălească, nici de sentimentul pentru dreptate și adevăr, ci numai de ura care-l caracterizază și de interesul meschin de a-și deschide calea spre negustorie, întovărașit de evreii frații Șaraga. Cu astfelu de purtare, putem zice că d-l profesor Ioan Pop Florantin s-a făcut și mai nedemn de stima și considerațiunea oamenilor de bine. Iar în fața noastră, nu-l putem privi decât ca pe un calomniatoriu de rînd și credem că și lumea nepărtinitoare va ști să-l judece și să-l aprecieze, după cum merită!..

## **Postume**



## [Fragment de autobiografie]

Sînt născut la 1 martie 1837 în satul Humuleștii, județul Neamțului, Plasa de Sus, din părinți români: Ștefan a lui Petrea Ciubotariul din Humulești și soția sa Smaranda, născută David Creangă, din satul Pipirig, județul Neamțului.

Întăiu și-ntăiu, am început a învăța cruce-ajută, după moda veche, la școala din Humulești, o chilie făcută cu cheltuiala sătenilor, prin îndemnul și osîrdia părintelui Ioan Humulescu, care avea o mîină de învățătură, un car de minte și multă bunătate de inimă, Dumnezeu să-l ierte! Poate să fi fost de vreo unsprezece ani, cînd am început a învăța. Știu că eram atunci un băiet sfrijit, prizărit și fricos și de umbra mea.

Dascălul nostru era un holteiu frumos, zdravăn și voinic, și-l chema Vasile a Vasilcăi. El era și dascălul bisericei din sat. Un sorcovăț nemțesc plătea tata pe lună dascălului, ca să mă învețe. Și pe atunci îmi ziceau în sat și la școală Ionică a lui Ștefan a Petrei.

Peste vrun an, vornicul prinzînd la oaste cu arcanul pe bădița Vasile, dascălul nostru, școala a rămas pustie, iară noi școlarii, cari eram peste patruzeci la număr, ne-am împrăștiat pe la casele noastre. După vrun an, iarăși s-a deschis școala. Dar dascălul Iordache, fiind cam chilaciu,

a început a ne rîdica de urechi la fîrta (FI), deasupra uşei, şi a ne prea îndesi la spinare cu Sfîntul Neculai, un biciu de curele, făcut şi dăruit şcoalei de moş Fotea, cojocariul satului. Şi aşa, de unde până atunci mă duceam cu drag la şcoală, am început a umbla huciu-marginea: o zi mă duceam, două nu, dar tot deprinsesem a ceti oleacă.

Tata nu ştia carte de feliu, şi nici mult haz nu făcea de dînsa. El cam ades îmi zicea „Logofete brînză-n cuiu, lapte acru-n călămări, cam prea te codeşti la treabă; mă tem că de atîta cărturărie n-a avea cine să ne tragă ciubotele”. Dar mama, luînd sama cum învăţam eu, ajunsese a ceti la ceaslov mai bine decît mine şi se bucura grozav, cînd vedea că mă trag la carte. Din partea tatei puteam să rămîn cum era mai bine: „Nică a lui Ştefan a Petrei”, om de treabă şi gospodariu în sat la Humuleşti. Mama însă era în stare să toarcă-n furcă şi să învăţ mai departe. Dar ce să mai învăţ în Humuleşti? Căci în biserică ceteam şi cîntam pe dinafară toate troparele, ca şi dascălul Iordache.

Într-o zi, aşa prin cîşlegile Crăciunului, aproape de cîrnileagă, viînd bunicu-mieu David Creangă din Pipirig pe la noi, m-a luat şi m-a dus la munte, în şcoala lui Alecu Baluş din satul Broştenii, judeţul Suceava, şi m-a aşezat în gazdă, cu toată cheltuiala lui, la una Irinuca, care avea două capre pline de rîie. De aice urmam la şcoală, şi ori s-a prins cartea de mine, ori nu, dar rîia căprească ştiu că s-a prins.

Aproape de Florii, profesorul Nanu mi-a dat drumul acasă, şi de la Broşteni am venit, cu nişte plutaşi, pe Bistriţa, la Borca, de la Borca, cu o rudă a mea, pe Plaiul-Bătrîn în Pipirig şi din Pipirig la Humuleşti. Şi cînd m-au văzut tata şi mama tuns chilug şi plin de rîie, bucuria lor n-a fost proastă! Ce să facă? Au început a mă scălda ba cu leşie



de ciocălăi, ba cu usuc de lână, ba a mă unge cu dohot, și-ntr-o săptămână m-au izbăvit de podoabă. Dar și eu le-am tras în ziua de Paști un *Îngerul a strigat* la biserică, de-au rămas toate babele din sat cu gura căscată la mine, iar fetele numa-și dau ghiont una alteia, văzînd ce poate acum „Nică a lui Ștefan a Petrei”. Dascalul Iordache rămăsese acum pe jos, era a cincea roată la car. Biata mamă, crezînd că am să ies un al doilea Cucuzel, s-a pus cu rugămintă pe lîngă tata și m-a dat să învăț psaltichie la un psalt de la biserica Adormirea din Tîrgul-Neamțului, peste baltă, la vreo două zvîrlituri de piatră departe de satul nostru. Trei husăși plătea acum tata pe lună pentru mine. O iarnă am învățat și la această școală, căci iarna ce mai puteam învăța, iar vara nu făceam purici mulți pe la școală, trebuia s-ajut acasă: la tras în pieptănași, la nevedit, la făcut țevi cu sucala și la tors cu roata. Cîte trei-patru oci de canură torceam pe zi. Mă întreceam cu fetele cele mari din tors, și ele, din răutate, mă porecleau „Ion Torcălau”.



## Făt-frumos, fiul iepei

Amu, cică era odată un om, care avea o iapă. Și într-o zi vroia omul să bage iapa în ocol, și ea nu vrea nici în ruptul capului; și înciudându-se omul pe dânsa începu a o bate. Atunci iapa a sărit peste gardul de răzlogi și a fugit într-o pădure depărtată. Iapa era a fâta și, peste noapte, a fâtat un băiet în loc de mânz, care băiet s-au chemat Făt-Frumos, Fiul Iepei. Și băiet ca acela nici că mai era altul prin meleagurile acele: era frumos și creștea ca din apă; cât creștea el într-o zi, altul creștea într-un an. Și când a împlinit anul, socotind băietul, în gândul său, că-i destul de voinic, s-a dus prin codru și a chitit un copac care era mai gros, pe care a vrut să-l smulgă din pământ, dar n-a putut.

Văzând el că s-a încurcat în slăbăciune, s-a întors plin de mâhnire la mă-sa și a rugat-o să-i mai deie încă un an de zile țâță. Mă-sa l-a mai lăsat un an de zile să sugă, și la anul, ducându-se băietul iar în codru la stejarul cu pricina și umflându-l în brațe, l-a smuls din pământ ca pe o burueană și l-a zvârlit într-o tihăraie ca pe-o surciică. Apoi, îndată s-a dus la mă-sa și i-a zis:

— Mamă, de-acum înainte mă duc să-mi caut niște tovarăși după gândul meu, ca să fac și eu vo ispravă în

lume.

Și cum a zis, a și pornit. Și mergând el prin codri, de năduh ce era și de osteneală, a însătat și nu găsea nicăiri apă să beie; dar tot horhăind el încoace și încoalea, de la o vreme a dat peste un părau grozav de tulbure.

— Dar aist păcat! Oare ce să fie de vine apa cu mâl în două pe așa secetă mare? zise Făt-Frumos. Și mergând el pe scursura păraului, tot în susul apei, ca să afle care-i pricina, numai iaca ce vede un om care năruia munții, sfărma bolovani în mână, de-i făcea țărână, și apoi îi arunca în părau. Făt-Frumos, văzând că omul acesta tulbură apa, s-apropie de dânsul și-l întreabă răstit:

— Mă, da' cu asta ți-ai găsit de jucat? Pentru ce năruiești munții și tulburi apele?

— Iaca vorbă! Da' ce ai tu? Aista-i meșteșugul meu; nu știi că mă cheamă Sfarmă-Peatră? Să nu cumva să mai bleștești ceva din gură, c-acuș te sfărma și pe tine!

— Pe mine? Pesemne tu n-ai auzit încă de Făt-Frumos, Fiul Iepeii?

— N-am auzit nici de tretinul iepei, necum de Fiul Iepeii! zise Sfarmă-Peatră, zâmbind pe sub mustețe.

— Încă te faci a râde? Las' că te fac eu acuș să râzi mânzește. Hai la luptă, fârtate, să-ți arăt eu cine-i Fiul Iepeii.

— Bucuros; da' din ce vrei? Din luptă să ne luptăm, ori din săbii să ne tăiem?

— Ba din luptă, că-i mai dreaptă, zise Fiul Iepeii.

Atunci Sfarmă-Peatră, umflându-l pe Fiul Iepeii în brațe, l-a izbit de pământ, de-a intrat până-n genunchi. Fiul Iepeii se scoală de jos, înșfacă și el pe Sfarmă-Peatră și, când îl trănțește o dată, îl cufundă până-n brâu. Sfarmă-Peatră se scoală de jos mânios și, când mai apucă o dată pe Fiul

Iepei în brațe, îl trânteste, de se cufundă până subsuori. Atunci Fiul Iepei se scoală și de jos înfuriet și, când mai trânteste și el o dată pe Sfarmă-Peatră, îl cufundă până-n gât, iute îi iè paloșul și vrè să-i reteze capul. Sfarmă-Peatră, văzându-se atunci in primejdie, se roagă de iertare și zice că se prinde frate de cruce cu Fiul Iepei și-i va da ascultare la tot ce i-a poronci. Făt-Frumos îl iartă și, scoțându-l din pământ, îi dă paloșul să-l sărute, și apoi pornesc împreună. Și mergând ei câteva zile tot prin codru, Fiul Iepei a băgat de samă, pe unde mai mersese el, că copacii, cari erau atunci drepți, acum sunt strâmbi, și cei strâmbi, drepți. Văzând el asta, zice cătră Sfarmă-Peatră:

— Mă, da' oare ce dracul să fie, de copacii aiștia din drepți se fac strâmbi și din strâmbi, drepți?

— Știu eu ce bâzdâganie să mai fie și asta? zise Sfarmă-Peatră.

Și mergând ei înainte, tot mirându-se de asta, numai iaca ce văd un om care tocmai atunci apucase un copac mare de vârî și-l strâmba, ca să facă din el o cujbă de pus ceaunul. Fiul Iepei îl întreabă:

— Mă, de ce te-ai apucat tu de sluțit copacii?

— Da' ce ai tu cu asta? Acesta-i meșteșugul meu. Nu știi că mă cheamă Strâmbă-Lemne și, de-i mai crâcni ceva, acuș te strâmb și pe tine.

— Ce-ai zis, să mă strâmbi? D-apoi se vede că tu n-ai auzit încă de Fiul Iepei, Făt-Frumos.

— Nici n-am auzit și nici nu vreu s-aud, zise Strâmbă-Lemne, îndârjindu-se.

— Apoi, dacă n-ai auzit, hai la luptă, să te fac eu ca s-auzi!

— Bucuros! Asta așteptam și eu! Hai! Din luptă să ne luptăm, ori din săbii să ne tăiem?

— Ba din luptă, că-i mai dreaptă, zise Făt-Frumos.

Atunci Strâmbă-Lemne apucă pe Fiul Iepeii în brațe și-l trânteste de se cufundă până-n glezne. Fiul Iepeii, rădicându-se de jos, apucă și el pe Strâmbă-Lemne. și când îl trânteste, se cufundă până-n genunchi. Strâmbă-Lemne se ridică mânios și, apucând pe Făt-Frumos, îl izbește de se cufundă până-n brâu. Atunci Fiul Iepeii se rădică și el furios și, când apucă pe Strâmbă-Lemne, îl trânteste de se cufundă până-n gât, scoate iute paloșul și vră să-i răteze capul. Dar Strâmbă-Lemne, văzându-se în primejdie, se roagă de iertare, zicând că se prinde și el frate de cruce cu Făt-Frumos și-i va da ascultare la tot ce-i va poronci. Lui Făt-Frumos făcându-i-se milă, l-a iertat și pe acesta, l-a scos din pământ, i-a dat paloșul să-l sărute și apoi a pornit și s-a dus împreună cu dâșii la mă-sa. Și cum a ajuns, i-a zis:

— Mamă, de-acum înainte, rămâi sănătoasă, că eu mi-am găsit tovarăși și mă duc cu dâșii în lumea lui D-zeu. Iaca-ți dau năframa asta, și când îi vedē trei picături de sânge pe dânsa, să știi că atunci am murit și să vii să mă cauți. Și cum a zis aceste, a și pornit cu tovarășii săi.

Și tot mergând ei zi și noapte prin păduri și codri pustii, într-o târzie vreme au dat de niște curți foarte mari și frumoase. Și ducându-se ei acolo și intrând înlăuntru, n-au văzut pe nimene, ci numai o masă întinsă, plină cu fel de fel de bucate. Și fiind ei grozav de flămânzi, s-au pus să mănânce. Bucatele erau foarte bune și gustoase, dar nu se pricepeau ei cine să li fi făcut, căci, după cum vă spun, nu văzuse acolo pe nimine. După ce s-au săturat ei bine, au pornit la vânat, și apoi, în toate zilele, pe vremea aceea, veneau de mâncau domnește și iar se duceau la vânat.

Dar, de la o vreme încoace, au băgat ei de samă că

bucatele nu mai sunt așa de bune ca mai înainte și se mirau ce să fie oare. Și stând ei pe gânduri, Făt-Frumos zise:

— Fraților, mie mi se pare că bucatele aiestea-s pripite, și trebuie să fie ceva la mijloc. Ia să rămâi tu, măi Strâmbă-Lemne, și să vezi care-i pricina. Că noi ne ducem la vânat, și mâne, când ne-om întoarce, să ni dai răspuns.

Și cum pornesc ei, Strâmbă-Lemne se face o surcică și se pune sub laiță. Nu trece multă vreme la mijloc, și numai iaca ce vede el o pocitură intrând pe ușă: la stat de-o palmă și cu barba de-un cot, cu capul cât nuca, cu ochii cât talgerele, cu mânele cât fusele, cu picioarele cât drugii și cu șezutul cât o față de arie. Acesta era Statu-palmă-barba-cot, urieșul zmeilor. Și cum intră pe ușă, o dată iè un topor și se duce drept la surcică ș-o buchisază bine cu muchea toporului. Pe urmă se așază la masă: și-ntr-o clipă linge tot ce era pus pe dânsa. Apoi iese și se duce, el știe unde.

Cum s-a dus zmeul, numai iaca se scoboară din pod, printr-un loc tainic, trei zâne frumoase și repede fac alta bucate, le pun pe masă, și apoi zânele se fac nevăzute.

Strâmbă-Lemne, stâlcit cum era, vedea de sub laiță tot ce se petrecea, dar îl luase frica și nu mai avea nici o putere.

Nu mult după aceasta, iaca vin și Făt-Frumos cu Sfarmă-Peatră de la vânat. Și intrând în casă, încep a striga :

— Unde ești, măi Strâmbă-Lemne?

— Ia aici sunt și eu, și, stâlcit ca vai de el, ieșind de sub laiță, încep să le povestească ce i s-a întâmplat.

Văzând Făt-Frumos că Strâmbă-Lemne n-a făcut nici o ispravă, a hotărât ca să rămâie de pândă Sfarmă-Peatră, iară el și cu Strâmbă-Lemne au pornit la vânat. Și cum s-au dus ei, Sfarmă-Peatră se făcu o pietricică și se puse

sub laiță; și nu trece mult, și numai iaca vede intrând pe ușă pocitura de Statu-palmă-barba-cot, care iè toporul, se duce de-a dreptul la petricică și, după ce-o buchisază și pe dânsa bine, apoi să pune la masă și mănâncă. După ce s-a saturat, a ieșit și s-a dus în treaba lui. Iacă zânele iar se coboară, fac iute alte bucate, le așază pe masă și apoi iarăși se fac nevăzute.

Când se întorc Făt-Frumos și cu Strâmbă-Lemne de la vânat, găsesc pe Sfarmă-Peatră stâlcit ca vai de el. Il întreabă ce-a văzut. Dar n-a spus nici el mai mult decât tot ceea ce spusese și Strâmbă-Lemne.

— Măi! da' ticăiți mai sunteți, zise Fiul Iepeii. Degeaba vă mai lăudați voi cu strâmbatul lemnului și cu sfârmatul petrilor, dacă n-ați putut prinde o onânie ca aceea și niște femei. Ia să rămân eu acum, și duce-ți-vă voi la vânat, să vedem ce are să fie.

Atunci tovarășii lui pornesc, iară Făt-Frumos se face un paloș și se pune în cuiu după ușă. Nu trece mult la mijloc, și iaca Statu-palmă-barba-cot vine cu o falcă în ceriu și cu una în pământ, și cum intră pe ușă, Făt-Frumos sare iute din cuiu, apucă pe Statu-palmă-barba-cot și, scoțându-l afară, îl duce la un copac gros, pe care crăpându-l de-a lungul cu paloșul, îl bagă pe Statu-palmă cu barba în crăpătură, și apoi scoțând paloșul, copacul se strânse la loc, și pocitura rămase prins cu barba în copac. Apoi Făt-Frumos, întorcându-se în casă, se sui prin locul tainic ca să prindă zânele. Ele, cum l-au văzut, au vrut să fugă, dar n-au avut când, căci Făt-Frumos ca fulgerul a fost lângă ele și le-a prins. Tocmai atunci iaca intră și tovarășii lui.

— Ei, ei, măi fraților, iaca cine ne făcea nouă bucate, ș-apoi încă să vedeți cine mânca pe cele bune. Să stăm mai întâi la masă, și apoi vă voi arăta eu ce face frumușelul



oaspete.

Se pun cu toții la masă și, după ce ospătează în tihnă, apoi se scoală și se duc la copac. Dar, când colo, văd că copacul era smuls din pământ. Se uită ei în toate părțile și numai iaca Fiul Iepeii zărește pe Scaraoschi suindu-se în văzduh cu copacul atârnat de barbă...

— Ei, las' că oiu pune eu vrodată mâna pe tine! strigă Făt-Frumos înfuriat. Iară Statu-palmă-barba-cot răspunse:

— Să ne întâlnim la gura iadului de-acum într-un an, și cum au zis, nu s-au mai văzut.

După asta, Făt-Frumos a luat de soție pe zâna cea mai mică, care era cea mai frumoasă din toate. Pe cea mijlocie o dădu de soție lui Sfarmă-Peatră, iar pe cea mai mare, lui Strâmbă-Lemne.

La săptămâna după ce s-au însurat ei, Făt-Frumos și cu tovarășii săi fiind duși la vânat, au venit la dâșii acasă trei fii ai lui Statu-palmă-barba-cot, au furat zânele, s-au făcut nevăzuți cu dâsele și le-au luat lor de neveste. Și când s-au întors Făt-Frumos și cu ai săi de la vânat, iè neveste, dacă ai de unde! Nu se pricepeau ei unde să fie! Și văzând că nu mai vin de nicăiri, au început să le caute peste tot locul, dar negăsindu-le, se puseră pe gânduri, și îndată îi veni în minte lui Făt-Frumos că Urișul Zmeilor trebuie să-i fi făcut șotia. Și așa s-a hotărât Fiul Iepeii să plece numaidecât la gura iadului, ca să întâlnească pe Statu-palmă-barba-cot. Și luându-și tovarășii, au pornit. Și mergând ei cale lungă să li-ajungă, au trecut peste nouă mări și peste nouă țări, călcând codri și pustietăți îngrozitoare. Și, în sfârșit, după multă trudă și primejdii, pe care numai niște voinici ca dâșii au putut să le înfrunte, au ajuns la gura iadului tocmai în ziua când se împlinise anul de când Statu-palmă-barba-cot scăpase din mânele

lui Făt-Frumos cu copacul atârnat de barbă. Statu-palmă-barba-cot îl aștepta afară cu toată oastea lui, care era câtă frunză și iarbă, de nu mai încăpea pe locurile acele.

Făt-Frumos, văzând atâta amar de oaste, întrebă pe Strâmbă-Lemne cât poate să taie. Strâmbă-Lemne răspunse că poate să taie până ce va ajunge sângele la brâu, și atunci moare și el.

— Dar tu, Sfarmă-Petră, ce putere ai?

— Eu pot să taiu până ce va ajunge sângele subsuori, și atunci moriu și eu.

— Dar tu, măi Făt-Frumos, cât poți tăie? întrebă ceilalți.

— Apoi eu pot să taiu până deasupra capului, cât oiu putē ajunge cu vârful paloșului, și până ce-a trece sângele de-un cot deasupra paloșului, ș-apoi atunci moriu și eu.

— Dacă-i așa, încep eu, zise Strâmbă-Lemne, Ș-odată și-ncepu a tăie la zmei, de-i potopea și când sângele ajunse până la brâu, Strâmbă-Lemne căzu jos și muri.

Atunci Sfarmă-Petră începu a tăie înainte, până ce ajunse sângele subsuori, și apoi căzu și el mort.

Venind acum și rândul lui Făt-Frumos, începu și el a tăie înainte, până ce s-a rădicat sângele de un cot mai sus de vârful paloșului, și atunci numaidecât căzu și el mort.

În acest timp, numai iaca să și arată pe năframă cele trei picături de sânge despre care spusese Făt-Frumos mâne-sa, când a pornit de acasă. Și cunoscând iapa că acesta este semnul pierderii fiului sau, a și pornit în grabă să-l caute. Și fiind ea năzdrăvană, după multă trudă și căutare, l-a și aflat; și împrăștiind sângele cu picioarele, suflă asupra fiului său, și atunci el a învîiet. Și deschizând ochii și văzând pe mă-sa lângă dânsul, zise:

— Doamne, mamă, Doamne! din greu mai adormi-

sem...!

— Dormeau tu, fătul meu, mult și bine, dacă nu eram eu să le înviez, dragul mamei.

— Mamă, înviază încai și pe Sfarmă-Peatră, care s-a luptat voinicește alături cu mine și n-a jignit până acum întru nimic frățasca noastră tovarășie, căci nu mai pot trăi fără de dânsul. Ea se înduplecă de rugămințele fiului său, suflă și asupra lui Sfarmă-Peatră și-l învie și pe dânsul.

— Dar pe Strâmbă-Lemne, mamă, ai să-l lași pentru veșnicie să zacă fără suflare în noroiul acest de sânge încheat? Înviază-l și pe dânsul, căci și el, sărmanul, ș-a pus viața în primejdie pentru sfânta noastră tovarășie.

Atunci mă-sa oftă și zise:

— Dragul mamei, drag! eu am avut numai trei suflete și dacă l-oiu mai da și pe acesta, cu ce mai rămân? Atunci trebuie să moriu!

— Mamă! zise Făt-Frumos, d-ta ești de acum bătrână; dă și sufletul acesta lui Strâmbă-Lemne, și Ț-oiu face o îngropare frumoasă, iară mormântul ți l-oiu acoperi cu flori.

Atunci iapa, înduioșată de cuvintele fiului său, suflă și asupra lui Strâmbă-Lemne, care pe loc învie, iară ea și căzu jos, moartă! Făt-Frumos o îngropă după făgăduință și-i presură flori deasupra mormântului.

După aceasta făcură ei un hârzob, cu care să-și deie drumul în iad, pentru a-și căuta nevestele, căci numai în iad nu le căutase, și tocmai acolo trebuiau să fie.

Și cum mântuiră ei de făcut hârzobul, Făt-Frumos zise lui Strâmbă-Lemne să-și dea el mai întâi drumul și, dacă nu va pute suferi să ajungă până jos, să scuture tare de hârzob, și atunci ei îl vor trage afară. Strâmbă-Lemne se și pune în hârzob, și tovarășii lui încep să-l sloboadă, cu

încetul, dar nu ajunge până pe la jumătate și se scutură de hârzob. Atunci tovarășii traseră hârzobul afară, și, întrebând pe Strâmbă-Lemne de ce a scuturat, el spuse că se cutremura iadul de șuierături și urlete îngrozitoare, „de m-am spăriet”.

Atunci Făt-Frumos hotărî ca să se scoboare Sfarmă-Peatră, care se și puse în hârzob, zicând ca să-l scoată și pe dânsul când va scutura. Și dându-i ei drumul, când a ajuns pe la jumătate, a început și el a scutura. Atunci tovarășii lui îl scoaseră afară, și, întrebându-l de ce a scuturat, a spus și el tot aceea ce spusese și Strâmbă-Lemne.

Văzând Făt-Frumos că tovarășii lui sunt așa de fricoși, se hotărî să se coboare el singur și li spuse că lui, de ce va scutura mai tare de hârzob, de ce să-i dea drumul mai afund; și când nu va mai scutura de fel, să știe ei că el a ajuns jos și că să-i aștepte acolo până ce se va întoarce cu zânele. Și cum a zis, s-a și pus în hârzob, iară tovarășii lui au început să-i deie drumul. Și de ce scutura el mai tare, de ce-i dădeau și ei drumul mai afund, până ce, în sfârșit, a ajuns în fundul iadului. Ajungând aici, se mai odihni puțin și apoi porni să caute nevestele. Și tot mergând el înainte, iaca vede niște curți mari, și, apropiindu-se de dânsle, numai iaca ce dă de zâna cea mai mare, care spăla niște cămeși la fântână. Cum se văzură, se îmbrățosară și, intrând în casă, Făt-Frumos întrebă pe zână că ce putere are zmaul ei și unde se află el acum. Ea spuse că-i dus la vânat și, când se întoarce, zvârle buzduganul de trei mile de loc și izbește drept în poartă, din poartă în ușă, și din ușă se pune în cuiu, și atunci bucatele trebuie să fie nici reci, nici calde, cum îs mai bune de mâncare. Și cum vorbeau, se și aude buzduganul izbind în poartă, din poartă în ușă, și din ușă se pune în cuiu. Atunci zâna,

spăimântată, zise lui Făt-Frumos: Fă-te ce te-i face, că te prăpădește zmăul!

— Da' că doar n-am învîiet eu din morți, ca să mai mor și de mîna unui căne de zmău! Ș-o dată iè buzduganul din cuiu și-l zvârle înapoi de șese mile de loc și apoi iesă în calea zmăului, punându-se de pîndă sub podul de aramă, care se afla la poarta curței.

Zmăul, văzînd că buzduganul trece înapoi pe la urechea lui cu atîta putere, oftă și zise: Măi, da' grei oaspeți trebuie să mai fie la mine acasă! Apoi, întorcîndu-se după buzdugan, îl ia și pornește spre casă. Și, când la podul de aramă, calul zmăului începu a forăi și a da înapoi. Atunci zmăul dădu pînteni calului și zice: De! cal zălud, mânca-ț-ar corbii carnea și lupii oasele! că doar știu că nu-i Fiul Iepeii, Făt-Frumos pe aici.

— Ba, dacă îl cauți, îl găsești și pe aici, răspunse Făt-Frumos, ieșind de sub pod. Așă-i că mi-ai încăput in gheare, cine de zmău ce ești! Gîndeai că nu te-oiu găsi? Hai la luptă, să te învăț eu cum să mai furi nevestele altora!

— Din luptă să ne luptăm, ori din săbii să ne tăiem? zise zmăul.

— Ba din luptă, că-i mai dreaptă, zise Făt-Frumos.

Și descălecînd zmăul, s-apucară la luptă și se luptară ei o zi de vară pînă-n sară, și, pe la asfințitul soarelui, Făt-Frumos birui pe zmău și-l lăasă mort la pămînt, după care îl hăcui în bucăți cu cal cu tot, făcînd dintr-înșii două grămezi. Apoi întră în casă și spuse zânei că a scăpat-o de zmău și să fie gata de drum, când se va întoarce pe acolo, căci el se duce să scape și pe celelalte surori ale sale de la cîinii de zmei,

Zâna îl îndreptă încotro să apuce, ca să găscă mai degrabă pe soră-sa cea mijlocie, și Făt-Frumos, fără multă

zăbavă, își luă ziua bună și porni. Și mergând el încotro îi arătase, pe la amiază iaca vede niște curți și mai frumoase decât cele dintâi. Și apropiindu-se de dânsle, dă și de zâna cea mijlocie, care și ea tocmai spăla niște cămeși la fântână. Cum se văzură amândoi, se îmbrățoșară. Și intrând în casă, Făt-Frumos întrebă pe zână ca' ce putere are zmaul ei și unde se află el acum. Ea răspunse că-i dus la vânat și, când se întoarce, zvârle buzduganul de șese mile de loc și izbește în poartă, din poartă în ușă, și din ușă se pune în cuiu. Și atunci bucatele trebuie să fie nici reci, nici calde, cum îs mai bune de mâncat. Pe când încă vorbeau ei, se și aude buzduganul izbind în poartă, din poartă în ușă, și din ușă se pune în cuiu. Atunci zâna zise înspăimântată:

— Ascunde-te, Făt-Frumos, că, de te-a găsi zmaul aici, te face mii și fărâme.

— Ba l-oiu fărma eu, cum am fărmat și pe cănele de frate-său, zise Făt-Frumos, care și ie buzduganul din cuiu și, ieșind afară, îl zvârle înapoi de 12 mile de loc. Și apoi iese în calea zmaului, punându-se de pândă sub podul de argint de la poartă.

Zmaul, văzând că buzduganul său trece înapoi cu atâta putere, suspină și zise: Da' grei oaspeți trebuie să mai fie acasă la mine, de vreme ce mi-au trimis buzduganul înapoi! Apoi, întorcându-se și el după buzdugan, îl ie și pornește cu dânsul spre casă. Când la podul de argint, calul zmaului începe a sări în două picioare, a forăi și a da înapoi. Atunci zmaul înfuriet îi dă pînteni și zice: De! cal nebun, mânca-ț-ar corbii carnea și lupii oasele! De ce te temi? Că doar știi că nu-i Făt-Frumos, Fiul Iepeii, pe aici!

— Ba, dacă-l cauți, îl găsești și pe-aici, răspunse Făt-Frumos, ieșind de sub pod. Așa-i că mi-ai încăput în labă,

câne de zmau ce ești? Hai la luptă, să te-nvăț eu cum să mai furi nevestele altora!

— Din luptă să ne luptăm, ori din săbii să ne tăiem? zise zmaul.

— Ba din luptă, că-i mai dreaptă, zise Făt-Frumos.

Și luându-se la luptă, se luptară ei două zile de-a rândul, și a doua zi, tocmai pe la asfințitul soarelui, Făt-Frumos biruiește pe zmau și-l taie în bucăți cu cal cu tot, de face dintr-înșii alte două grămezi.

După aceea se duce în casă și spune zânei că a scăpat-o și pe dânsa de cânele de zmau și că să fie gata de drum, pe când se va întoarce pe aici, că el se duce să scape și pe nevasta lui de cânele de zmau, cel mai mare. Zâna îl îndreptă încotro să apuce, ca să găsească mai degrabă pe soră-sa cea mică. Și Făt-Frumos, fără multă zăbavă, își iie ziua bună și pornește. Și mergând el încotro îi arătase, pe la prânzul cel mare iaca vede niște curți mult mai frumoase decât cele ce văzuse până acum. Și apropiindu-se de dânsule, numai iaca ce vede și pe iubita lui soție, care tocmai acum ghilea și ea niște pânză la fântână. Cum se văzură amândoi, se îmbrătoșară, cu ochii înecați în lacrimi, și, intrând în casă, Făt-Frumos întrebă ca' ce putere are zmaul ei și unde se află el acum.

Ea spuse că-i dus la vânat și, când se întoarce, zvârle buzduganul de 12 mile de loc și izbește-n poartă; din poartă-n ușă, și din ușă se pune în cuiu. Și-atunci bucatele trebuie să fie nici reci, nici calde, cum is mai bune de mâncare. Și când spunea ea acestea, se și aude buzduganul izbind în poartă, din poartă în ușă, și din ușă se pune în cuiu. Atunci zâna, cuprinsă de spaimă, îmbrătoșază pe Făt-Frumos și-i zice: Fă-te ce te-i face, că, de te-a găsi zmaul aici, te prăpădește!

— Ba l-oiu prăpădi cu, cum am prăpădit și pe cei doi câni de frați ai lui. Ș-odată și iè buzduganul din cuiu și-l zvârle înapoi de 24 de mile de loc, și apoi iesă în calea z măului, punându-se de pândă sub podul de aur de la poartă.

Zmăul, văzând că buzduganul său trece înapoi cu atâta putere, zise îngrijit: Măi, da' grei oaspeți trebuie să mai fie la mine acasă, de s-a întors buzduganul înapoi cu atâta putere! Apoi, întorcându-se după buzdugan, îl ia și pornește cu dânsul spre casă. Și, când la podul de aur, calul zmeului începe a sări, a forăi și a da înapoi. Atunci zmăul dă pinteni calului și zice: De! cal nebun, mânca-ț-ar corbii carnea și lupii oasele! că doar știu că nu-l Fiul Iepeii, Făt-Frumos pe aici.

— Ba, dacă-l cauți, îl găsești și pe-aici, răspunse Făt-Frumos, ieșind de sub pod. Așă-i că mi-ai încăput în labă, căne de zmău ce ești? Hai la luptă, să te-nvăț eu cum să mai furi nevestele altora!

— Din luptă să ne luptam, ori din săbii să ne tăiem? zise zmăul.

— Ba din luptă, că-i mai dreaptă, zise Făt-Frumos. Și luându-se la luptă, se luptară ei trei zile și trei nopti de-a rândul. Și a treia zi pe la amează, când ardea soarele mai tare, încă luptându-se ei, de aprinși ce erau, din gura lui Făt-Frumos ieșea o pară verde, iară din gura z măului ieșea o pară roșie; și tocmai pe atuncea trecea pe deasupra lor un vultur. Zmeul, cum îl vede, zice:

— Vultur, vulturaș! Du-te și adă două picături de lapte, una rece și una caldă; pe cea rece toarn-o pe mine, iar pe cea caldă toarn-o pe cănele ist de Făt-Frumos, că ț-oiu da un hoit să mănânci.

Atunci Făt-Frumos îi zice și el :



— Vultur, vulturaș! Du-te de adă două picături de lapte, una rece și una caldă; pe cea rece toarn-o pe mine, iar pe cea caldă, pe cânele ista de zmău, că ȝ-oiu da șese hoituri să mănânci.

Vulturul, cum aude aceasta, alergă iute și-ntr-o clipă aduce cele două picături de lapte: pe cea rece o toarnă pe Făt-Frumos, de se răcorește, iar pe cea caldă o toarnă pe zmău, de se aprinde și mai tare. Și atunci Făt-Frumos birui pe zmău, scoase paloșul și-l tăie în bucăți cu cal cu tot, de făcu dintr-înșii iar două grămezi. După aceasta intră în casă și spuse nevastei lui că a scăpat-o și pe dânsa. Apoi, luând-o cu dânsul, se duse pe la celelalte surori, le luă și pe ele și apoi cu toții se duseră la gura iadului. Hârzobul era scoborât, și Făt-Frumos scutură tare de el, ca să dea de știre tovarășilor lui că a sosit. Apoi punând zânele câte pe una în hârzob, tovarășii le traseră afară. Venind acum rândul să scoată și pe Făt-Frumos, el, care era năzdrăvan, știa că tovarășii lui vreu să-l peardă, și de aceea, în loc să se puie el, puse un bolovan mare în hârzob, și tovarășii începură a-l trage afară, dar, când ie la jumătate, frații lui de cruce îi dădură drumul cu hârzob cu tot, socotind că de acum înainte l-au prăpădit.



## Dragoste chioară și amoriu ghebos

Actul I se petrece într-o căsuță din Tătaraș, pe malul Căcăinei, unde-i locul dragalaș...

### PERSOANELE

- 1) Zamfir Bîlbîilă, proprietarul casei.
- 2) Maria Tololoi, ofițereasă alungată de la barbat.
- 3) Zărghilă, psalt, amorezul Tololoaei.
- 4) Marița cea mare, fiica Tololoaei.
- 5) Marița cea mică, a doua fică a Tololoaei.
- 6) Un căpitan ș-o căpitaneasă.
- 7) Advocatul Dierie, sprijinul ofițeresei.
- 8) Îngrijitoriul unei monastiri și prietenul avocatului.
- 9) Sarsailă, debitant de tutun.
- 10) Mai multe persoane, prieteni de-a lui Zărghilă ș-a Tololoaei.

### SCENA I

Zărghilă, singur

Ei, apoi zi că nu-s nebun. Eu psalt, ea ofițereasă. De la dînsa pînă la mine cîtu-i de la ceriu pînă la pămînt. Dar o încercare nu strică. Ia să mă ciuciulițesc și eu oleacă: un surduc negru, o pălărie naltă ș-o păreche de mănuși negre, nu-i vorbă, pot să-mi fac; că am eu cîteva părăluțe într-un

loc. Dar oare, dac-aş face asta, i-aş căde eu tronc la inimă? Zoîţa era Zoîţa, fată din sat de la noi; mă puteam înţelege cu dînsa în vorbă. Dar asta-i asta: ofîţereasă, femeie iscusită, cucoană mare, vorbeşte cu noimă şi poate să fi avînd multe năcăfale. Dar şi eu am să fac pe dracu-n patru ş-am s-o îndesesc cu scofeturi şi cu aghioasele şi poate s-o scot din minte. Şi rob de m-aş vîrî la dînsa, am pentru ce: că-i o dată cucoană şi femeie la locul ei.

## SCENA II

Zărghilă, Tololoaia şi Bîlbîilă

Zărghilă: Sărut mînele, cucoana Mărie! Bine, sănătoşică? Cum aţi petrecut, de cînd nu v-am văzut?

Tololoaia: A... Cîrnoiu, a Sculeni, a spart fereştile, a dracu ieie a dînşii. A nu hi domnu Zamfir acolo, eu a moartă fost, poate, nu mai agiunge ei ziua de mîni!

## Satirice (Versuri inedite)

Azi am bani, azi am parale, Azi de lume joc îmi bat, În Cazin și-n tribunale Sunt primit și-mbrățoșat. Sună, sună, pungă sună Că toți joacă pe a ta strună.

Onorabili și cochete, Și voi bravi judecători, Eu cunosc a voastră sete: Credeți toți în bănișori. Sună, sună, pungă sună Legea rea tu o faci bună.

Să am rang sau boerie Astea lucruri sunt prea mici, Știu armeni și greci o mie, Boeriți pe irmilici. Sună, sună, pungă sună Legea rea tu o faci bună.

Fără nici o-nvățătură Eu trec astăzi de n-vățat, Toți se uită-n a mea gură Când punguța mi-a sunat, Banul la toți face nume, Banul te rădică-n lume. Sună, sună, pungă sună Legea rea tu o faci bună.

Astăzi curtea mă pofteste Post sau slujbă ca să-mi dea, Știți de ce mă măgulește? Căci mi-e pungulița grea. Sună, sună, pungă sună Căci toți joacă pe a ta strună.



## **Cunoaște-te pre tine însuși**

Cînd mă ia lumea-nainte,  
Ori de prost, ori de cuminte,  
Ori de bine, ori de rău,  
De asta habar n-am eu:  
De-mi zice cuminte,  
Lumea știu că minte!  
De mă ia de bine,  
Nu mă simt în mine!  
De mă ia de prost,  
De cînd sînt am fost.  
De mă ia de rău,  
Acolo sînt eu,  
Cu tot neamul mieu.





## Poezii populare

### [Frunzuleaua micșunele]

Frunzuleaua

Ia vezi lacrimile mele,  
Cum se varsă cu durere,  
Fără nici o mîngăiere!  
Și se varsă pentr-un pui,  
Numele nu vreu să-i spui.  
De l-oiu spune,  
l-oiu răpune  
De-oiu tăcea, l-oiu mai avè,  
Sărmana inima mea,  
Mai bine s-ar fi topit  
Decît m-aș fi despărțit  
De-un puișor ce-am iubit.  
Colo în vale, la brad mare,  
Mîndru codru să răsună  
Drăgalaș noaptea pe lună:  
Este glasul puiului  
Ce-a zburat din cuibul lui.  
Stă, copile, te oprește

Și oftînd la el gîndește.

**[Frunză verde, iarbă neagră]**

Foaie verde de cucută,  
Drag mi-e puiul de pe luncă,  
Cu drag vine și se culcă.  
Cucu cîntă, se silește,  
Puiu locul și-l gătește.  
Puica din poartă-l privește,  
Puica plînge și-l jălește,  
Puiul se călătorește.  
Te-am iubit de copilaș,  
Ș-acum te duci și mă lași.  
Astăzi plec, mîne mă-ntorc  
La pustiul de noroc.  
De-i mai zăbovi o lună,  
Mă găsești pe drum nebună;  
Da' de-i zăbovi un an,  
Mă găsești negru buștean.

**[Frunzuliță Maghira]**

Frunzuliță Maghira,  
Mă miram, puică, miram,  
Mă miram de ce slăbeam.  
Eu nu slăbeam de vrun rău,  
Ci slăbeam de dorul tău.  
Șapte văi ș-o vale-adîncă,  
P-aici lupii mă mănîncă.

Stăi, lupe, nu mă mânca,  
Păn-o răsări luna,  
Să dau mîna cu puica;  
Pe lună că s-o întîlnesc,  
Trei vorbe ca să-i vorbesc  
Ș-apoi să mă prăpădesc!

**[Frunză verde, iarbă neagră]**

Frunză verde, iarbă neagră,  
Am avut o puică dragă.  
De dragă ce-mi era dragă,  
O purtam cu tasma neagră  
Ș-o ținem cu noaptea-ntreagă  
Las' să treacă, să se ducă,  
Mi-i urîta vorba lungă,  
La Neamțu, la mănăstire,  
La icoane să se-nchine.  
Să se ducă să se sfințească,  
De mine să se despărțească.  
Iarbă neagră din grădină,  
Să știi, puiculiță, bine  
Că eu mă duc de la tine;  
Să rămîie pajiștea,  
Să vezi cum îi dragostea.  
Dragostea de fată mare,  
Ca fasola din caldare,  
Cînd îi pui un pumn de sare;  
Iar dragostea de nevastă,  
Ca garofa din fereastă:  
Dimineața înflorește,

Peste zi se vestejește.

**[Cît oiu trăi, să iubesc]**

Cît oiu trăi, să iubesc  
Că, de-oiu muri, putrezesc;  
Și pământul crește iarba,  
Nimene nu mai mă-ntreabă  
Ce puicuță mi-a fost dragă!

**[Cînd ai ști și te-ai pricepe]**

Cînd ai ști și te-ai pricepe,  
Dragostea de un' se-ncepe?  
De la ochi, de la sprincene,  
De la buze subțirele,  
Mușcare-ar neica din ele,  
Ca dintr-un făgur de miere.

**[Cuculeț de la pădure]**

Cuculeț de la pădure!  
Du-te la puică și-i spune  
Să nu se mai poarte bine,  
Că mi-a rupt inima-n mine.  
Să se poarte mai vlăvioasă,  
Să-mi mai văd și eu de casă.

**[Zup, zup, zup]**

Zup, zup, zup!  
De-abia mi-o duc,  
Și mi-o duc cu meșteșug  
Pe două roate de plug.  
Joacă, fată, ce-i juca,  
Du-te-acasă și-i mânca,  
Că Ț-a fript-o carnea în sac,  
Și Ț-a lăsat o bucată

**[La crîșmuța cea din deal]**

La crîșmuța cea din deal  
Vinu-i bun și oca-i mare,  
Crîșmărița slută tare,  
Beu voinicii de călare.  
La crîșmuța cea din vale  
Vinu-i rău și oca-i mică  
Crîșmărița frumușică,  
Beu voinicii de se strică.



## Rostiri, zicători, cuvinte

Cele bune să s-adune,  
Cele rele să se spele.

Asta să n-o ponosăști  
Și cu alta să te înnoiești.

Chirotea.

Umblă în pogheazuri.

Să are de bine cu nevasta lui.

Să lipsești de aici, că acuș mi-i că nu te-oi putea prinde  
și ți-oi face spinarea dobă și pîntecelă coastă.

Gura lui era clopot.

— Da' cum ai făcut, de i-ai omorît? — Cum să fac? Ia,  
i-am toropit pe toți, de parcă n-au mai fost vii de cînd îs  
ei.

Dă trei bice calului, să sară trei munți și trei văi.

Ticălos bărbatul mieu,

El muncește și eu beu.

Basta-i, de-acum s-a mîntuit.

El nu vorbea pleavă.

"Tă-te pîrdalnicul, să te bată, inimă, că tot aceea ai  
rămas!

Cioclej, hlujan.

Acuș te fură sfîntul.  
 Trei zile trapădul, și un ceas praznicul.  
 Mîncarea cam pe sponci, dar apa, mila Domnului.  
 Cu omul prost să nu ai a face nici în clin, nici în mîneacă.  
 Dar dișăntat (curioz, straniu) mai ești!  
 Hîlpav (lacom).  
 Halaturi (ciocane, unelte).  
 Parcă nu ești în toate simțirile.  
 Vină-ți în simțiri, Doamne, iartă-mă!  
 Țăracan de mine (săracul de mine).  
 În toate zilele sînt sfîinți, dar nopțile sînt ale noastre.  
 Varga lui Dumnezeu, de aspru ce era.  
 Cînd sufletul îți este gol și inima fără simțire, degeaba  
 mai cauți pricină cu lumea din afară.  
 Hădărag.  
 Am fost ș-am văzut. Era și nu era. A zis c-a veni, dacă  
 n-a veni. Se vede c-a venit, de n-a mai venit.  
 Zăbavnic (de la zăbavă, întîrziere).  
 A rîde cu incot (chicote).  
 Românului î-i greu pînă se apucă de treabă, că, de lăsat,  
 îndată se lasă.  
 L-a dat prin șperlă.  
 Bobotind.  
 Dator nu-s, că nu-mi dă nimene pe datorie.  
 Bețiv nu-s, că n-am ce bè.  
 Bătăuș nu-s, că toți mă bat.



## **Corespondență**



## Scrisori către Elena Creangă-Chiței

### Scrisoare

Domniei-sale,

doamnei Elena Gheorghe a Chitei (Chiței), sau preotului Vasile Țifescu, pentru Elena foastă Creangă, la comuna Galu, din județul Neamț, plasa sau plaiul Muntele (prin poșta rurală).

La satul Galu. Grabnic.

Iași, 1883, august 30

Dragă soră Elenuță,

Ni s-a umplut sufletul de bucurie, aflînd că ești sănătoasă și că te ocupi cu gospodăria. Dorim să fii sănătoasă și fericită, în unire cu cumnățelul nostru, soțul ce ți l-a dat D-zeu! Află, dragă, că și noi suntem sănătoși din mila lui D-zeu! Și tare ași dori să te văd și să vă văd. Eu nu am fost în astă-vară pe la Neamț. Numai Maria lui Zahei a fost. Despre partea de loc din Humulești mă întrebi? Cred că nu aveți gînd să vă mutați acolo. Să nu crezi că Ț-a răpi cineva dreptul, cît vom trăi noi. Mihalache și Tinca nu pot să aibă mai mult decît li se cuvine. Dar lasă-i să Ție casa în bună stare și să se folosească de venitul ei, decît a ședea pustie și s-or folosi străinii. Vă sărut cu drag și doresc să ne vedem.

I. Creangă

Elenuță, tare ași vrî să am vro 20 de coți sumani de noaten, buni pentru un suman pentru mine. I-ași plăti cît de scump, numai să-i am. Scrieți-mi, dacă s-ar găsi, să vă trîmit banii. Mi-aș face chiar acum o manta pentru iarnă

din sum[an] de noaten. Mai scriiți-ni cum vă aflați.

I. Cr.

## Scrisori către Gheorghe Creangă

### Scrisoare

Ținutul districtului urbei Iași, 3 din luna a șeptea, timpul secerișului la ovreii din Iași.

Sărut mîinele și pe dos, și pe față, preaiubiților mei bădiță și leliță Ecaterină.

Despre noi veți ști, dupe cum și știți, că suntem sănătoși din grația lui D-zeu.

Dorim deci, ca și pe d-voastră această simplă epistolă să vă găsească în cel mai perfect grad al sănătăței și al fericirei! De vreți a ști noutăți, *nouă*, iată vă spun: cu nefericita ocaziune a răposatului întru fericire a Bondarului și pusu la revineală în pușcăriă, [a] sfîntului Nichipercea, m-am dus la Pru!!u!utu, și am făcut feredeie de pungă. Sunt bune ori ba?

De făceam pulpe, poate-mi vei zice c-ar fi fost mai bune, că-mi întăreau slăbiciunea nervilor... Așa-i c-am greșit?

Altă noutate *nouă*: în timpul vijeliei unui înderetnic vînt de la finele nepomenitei luni, iunie, clopotnița Goliei fu aruncată deasupra celei de la Bărboiu, și clopotele tocmai la Patruzeci de Sf[in]ți; și la Arhiman-Dracu Merișesco, în grădină, a crescut un crastavete de doi coți și jumătate (2 1/2) care merită a fi dus la expoziția de la Frumoasa, care are a fi la septemvrie, curgător în avusul (abusul) ur-

bei Neamțul buza-bri de Bercu, în casele lui Grama, să se mur[e]ze; — și atunci ar putea fi gustos pentru mahmurul și gherghetegul paroh a coșului de biserică Posa, care a căzut cu curu în par, pardon de espresiune! și a nevalabilului prohesore din satul rural *Țipirigu, cucurigu*, sau Pi! pi! ri! gu, care are trei mii de zile pe un an de lei, patru care de cărbuni din pădurea Dumesnicului, pentru văcsuit opincile, și apă cât va putè bea, cu cal cu tot, din pârîul trecător pe lîngă băsărică; afară de alte venituri ce-i mai curg de pe dealul Cetăței, cînd vine vro ploaie repede.

În fine: în consederăciunea observărei fiindcă țara n-are motivele ei, Doamna face toate trebile, *pamplesiru*. Destul!!!

Eu să mai salut și pe amicii prieteni a d-voastre: sărutări amicabile din parte-mi, d-lui Georgiu, — precum mîinile, gurița și ochii d-nei E... le... nu... ța rugîndu-i totodată de iertare! căci zic amicalminte; iar de-aș fi acolo, v-aș arăta în faptă, dacă nu m-aș trezi cu vro cîteva testele de pumni pe lîngă spinare. Aoileo! rău mă doare!!!

Închinăciuni mutuale la cei ce nu mă vor întreba; iar venerabilului părinte Vasilie Răsmiriță și familiei, sărutări de mîini din parte-ne. Altă noutate: m-am 20 mutat într-o casă unde se află și cîteva frumușele, ce pe la Iași le zic *fete*; știi proverbu cela: „Bețivului și dracu-i iese cu ocaua plină”. Cu alte cuvinte sunt factor de... iaca o nouă funcțiune!!!

Părintele Ienăchescu vă trimite un sac de complimente, și sărutări de mînă: lui Gogu, Lazarachi, Manole a Lazaroe[i] etc., etc.,; se-nțelege pe la toți acei la cari am băut vin mai gustos...

Astă-noapte, cînd scriam, am visat că mă suiam la Cetatea Neamțului cu proviantu de trei posci ș-un cozonac, ce-i ducea diaconul Theodor, [și vin] într-un ulcior,

și cu mai mulți companioni și companioane, carii mergeau pînă la punctica dinaintea casei sf.-voastre și iar se întorceau înapoi.

Ce frumoasă petrecere!!!

Ș-așa m-am trezit! cu condeiul după urechi; știi cum sed cei du pe la cîntelării; adecă ca un *cinovnic* de la *presusftie*, trimis în *pozvoleanii* de *nagrajdeanii*.

Pe Vasilică l-am văzut de demult; grăbiți a veni la Iași, să-l așezăm în Seminărie.

Al domniei-voastre serv!

I. Creangă

## Scrisoare

Iași, 1888, maiu 19

Bădiță Gheorghe dragă, și preaiubite verișoare, Anetă și Elenuță, iertați-ne, vă rugăm, că nu v-am scris pînă acum! Despre boala mea din februarie și maiu, care în amîndouă rîndurile a fost asemenea cu moartea cred că va fi scris Zahei. Mă aflu acum puțin mai bineșor, dar tot îmi tremură carnea pe mine și sunt trist și descurageat din această pricină!

Vă dorim din tot sufletul multă sănătate și bucurie la toți și la toate!

Pe vara Elenuța o felicităm de ziua onomastică, dorindu-i fericire și bucurie nesfîrșită, de la D-zeu.

Vă îmbrățișăm cu drag, dorindu-vă multă sănătate și bucurie!

I. Creangă și Tinca

## Scrisoare

Iași, 1888, iunie 5 (Duminică)

Dragă și iar dragă bădiță Gheorghe,

Vă sărutăm cu drag și vă dorim din suflet multă sănătate și bucurie la toți!

Din scrisoarea sf.-tale, de la 1 iunie, am văzut că trebuie să pleci la Slănic.

Drum bun! Și nu te îndoi câtuși de puțin că ai să capeți sănătate, și ai să vii de acolo voinic și zdravăn, cum îi tunul.

Apele sunt foarte bune, locurile foarte frumoase și îngrijirea cât se poate de bună; doftori o mulțime, cari și ei vin la izvorul tămăduirilor, ca și ceilalți muritori; ai să ai cu cine te consulta. Eu nu pot să merg în anul acesta; dacă știam dinainte că mergi și sf.-ta, ceream și eu un loc mai de demult, dar acum s-au dat toate locurile gratis, câte au fost de dat de la Epitropie.

Eu sunt mai *bineșor*. Tinka vă dorește drum bun, ca și mine, vă îmbrățișează pe toți: pe Aneta, Luța, Șoimariu, Mihălache și Tinka etc.

Al sf.-voastre,

I. Creangă și Tinka

## Scrisoare

Iași, 1889, iulie 2

Moșule dragă,

Iertați-mă, vă rog, căci eu cu boala mea, nu v-am mai scris tare de mult. Dorim din suflet a ști cum vă aflați? Toți ai noștri, afară de mine, sunt sănătoși, vă trimitem

sf.-voastre sărutări de mâini și îmbrățășări prietenești la toți și la toate.

Oare nu-i păcat de D-zeu să nu ne mai vedem noi, așa din când în când? Dacă nu ne-om mai vedè, cît mai trăim, apoi... morți... D-zeu știe! Ce zici? adevărat să fie ori nu?

Al sf.-voastre întru tot supuși fii sufletești,  
Tinca și Ion Creangă

### **Scrisori către Zahei Creangă**

#### **Scrisoare**

Domnului Zahei Creangă, la debitul de tutun I. Creangă,  
din strada Băncei,

Iași, Grabnic.

Slănic, 1884, iunie 24

Frate Zahei,

Mercuri în 13 a curenteii, sara, am mas în Tîrgul-Ocna, și joi, în 14, pe la 2 după amiază, am ajuns la Slănic. Pe drum și la Slănic, vro cîteva zile, am avut amețele; iar mai ales sîmbătă noaptea spre duminică (în 16) mi-a fost foarte rău; perdusem chiar cunoștința. Însă d-l dr. Aronovici grabnic mi-a dat ajutorul cuvenit, și mi-am venit în sine. De ape am fost oprit a bè pînă astăzi în 24, și băi calde numai 3 am făcut pînă acum; după care mă simt mai bine, și amețele nu mai am de vro 4 zile. Sper că mă voiu face bine cu ajutorul lui D-zeu. Am primit amîndouă scrisorile tale, cea din broșură și asta din 22, și-ți mulțumesc din tot sufletul. V-am scris și eu o carte de poștă, dar se vede că s-a rătăcit!



Pe aici au fost ploi și un pohoiu grozav, care a făcut mare stricăciune băilor și stinghireală nouă tuturor.

Vă salut cu drag,

I. Creangă

Mai înștiințați-mă cum vă aflați. Vă doresc sănătate și bucurie la toți!

### **Scrisori către Ecaterina Vartic**

#### **Scrisoare**

Domnișoarei Ecaterina Vartic,

peste drum de școala evreească în Sărărie (devale).

La Iași

1884, iuniu 16, Slănic

Tincă,

Am ajuns joi în 14 la Slănic, m-am așezat la locul destinat și am început a bè apele hotărâte de dr. Băi încă nu mi-a hotărât pînă acum. Hrana este scumpă aici, și se găsește cam cu greu ce-ți trebuie. Eu am mai avut de cîteva ori amețele ușoare; sper însă că cu timpul vor începe a despăre.

Vă salut pe toți cu drag și vă doresc sănătate. Completamente lui Mușnițanu și la toți prietenii.

Al vostru sincer prieten,

I. Creangă

## Scrisoare

Domniei-sale, domnișoarei Tinca Vartic,  
strada Sărării, deval, peste drum de școala evreească,  
lângă Mustea Casapu.

La Iași. F. grabnic.

Slănic, 1884, iulie 12

Tincă,

Am primit scrisoarea și m-am bucurat aflând că sunteți sănătoși, dar m-am mîhnit de biata Zamfiriță, că este bolnavă! Însă curaj! D-zeu și d-rii au s-o facă sănătoasă. Pe aici plouă neconținut; potop, nu altceva! Nu prea pot be nici apele, nici face băile în regulă.

Doctorul chiar mă întrerupe din cînd în cînd. Astăzi de-abia am împlinit 19 fereide. Spre 17 iunie și spre 3 iulie noaptea, pe la 2 ceasuri (și întâi și a doua oară), mi-a fost foarte rău! (amețele). Dar d-rul mi-a dat ajutorul cuvenit, și mi-am venit în sine. Acum sunt mai bine, mulțumesc lui D-zeu! Spune d-lui Mușnițanu că am primit scrisoarea și-i mulțumesc din suflet, dorindu-li sănătate și bucurie! Lui Zahei de asemenea arată-i sărutăriși îmbrătoșeri frățești din parte-mi. Zamfiriței, lui Singhel, lui Mihălache și Tincă de asemenea spune-le că-i doresc și-i îmbrătoșez cu drag. Cucoanei Rucsandei sărutări de mîni, și, în sfîrșit, tuturor vă doresc deplină sănătate și bucurie! Eu, dac-aș pute sta macar pînă la finele lunii aceștia! Mai scrieți, cum vă aflați? să ne vedem sănătoși!

I. Creangă

## **Scrisori către Vasile Conta**

### **Scrisoare**

Iubite prietene,

Nu știi cât ne-am bucurat noi ieșenii de succesul ce l-ai avut în Cămeră.

Eu, după cum mă cunoști, parcă înnebunisem de entuziasm, și de, prost oi fi, dar inimă mare am. M-am apucat de am ținut o șezătoare acasă cu Răceanu, Ienăcheacu, Mișu Nicsoi și te-am proclamat cel mai mare orator al nostru. Să trăiești, căci tu faci cinstire Ieșului nostru, oropsit și blestemat de D-zeu și de oameni!

Frate Conta, nu ne uita și scrie-mi când vii.

Cu dragoste,

Ion Creangă

Alegător naționalist

## **Scrisori către Mihai Eminescu**

### **Prima scrisoare**

Bădăie Mihai,

Ai plecat și mata din Ieși, lăsând în sufletul meu multă scârbă și amăreală. Să deie Dumnezeu să fie mai bine pe acolo, dar nu cred. Munteanul e frate cu dracul, dintr-un pol el face doi; ș-apoi dă, poate nu-s cu inima curată când grăiesc de fratele nostru că-i cu dracul, în loc să fie cu Dum-

nezeu. Dar, iartă și mata, căci o prietinie care ne-a legat așa de strâns nu poate să fie ruptă fără de ciudă din partea aceluia care rămâne singur. Această epistolie ți-o scriu în cerdacul unde de atâtea ori am stat împreună, unde mata, uitându-te pe cerul plin cu minunății, îmi povesteai atâtea lucruri frumoase... frumoase... Dar coșcogemite om ca mine, gândindu-se la acele vremuri, a început să plângă... Bădie Mihai, nu pot să uit acele nopți albe când hoinăream prin Ciric și Aroneanu, fără pic de gânduri rele, dar din dragostea cea mare pentru Ieșul nostru uitat și părăsit de toți. Și dimineța când ne întorceam la cuibar, blagosloviți de aghiazma cea fără de prihană și atât iertătoare a Tincăi, care ne primea cu alai, parcă cine știe ce nelegiuire am făcut și noi. Ți-as scrie mai mulțisor, însă a venit Enăchescu și trebuie să plec cu dânsul la tipografie.

Cu toată dragostea,

Ionică

Ieși, 1877, decembre

## **A doua scrisoare**

Bădie Mihai,

Ce-i cu Bucureștiul, de ai uitat cu totul Ieșul nostru cel oropsit și plin de jidani? O fi musai viață burlăcească pe acolo, dar nu se cade să ne uiți prea de tot. Veronica a fost azi pe la mine și mi-a spus că și cu dânsa faci ca și cu mine. De ce? Ce rău ți-am făcut noi?! De Crăciun te asteptăm să vii. Tinka a pregătit de toate și mai ales „sarmalele“, care ție îți plăceau foarte mult. Eu am început, de, ca prostul, să scriu, dragă Doamne, o comedie. Când voi isprăvi-o, nu știu. Atâta știu, că subiectul e copiat, așa cum prea bine știi

că pot copia, e luat din viața de mătăla, unde stau de când  
am părăsit Humuleștii. M-am întâlnit cu fratele Conta. La  
Ieși ninge frumos de ast-noapte, încât s-a făcut drum de  
sanie. Cîricul e mai frumos acum. Vîno, frate Mihai, vîno,  
căci fără tine sunt străin.

Te sărut pe frunte,  
Ion Creangă

### **A treia scrisoare**

Bădie Mihai,

Slavă Domnului c-am primit vești de la tine! Eu te  
credeam mort și mă luam de dor cu amintirile, când erai  
în jurul meu, tu, Augură, cel blestemat, Conta și alții, cari  
acum vă fuduliți prin capitală, alături cu ciocoi, mânca-  
i-ar câinii, că sunt fiii lui Scaraoțchi, și pe voi norocul și  
binele. De ce lași pe Veronica să se zbuciume? Te-am  
așteptat de Crăciun să vii, dar... beșteleu, feșteleu, că  
nu pot striga văleu, și cuvântul s-a dus, ca fumul în sus,  
și de venit n-ai mai venit... Aferim... Dar noi, adică Ie-  
năchescu, Răceanu și alți mușterii pentru mîncărică și  
băuturică bună, am tras un bairam de cel turcesc, cu vin  
grecesc de la Amira. Apoi ne-am dus cu sania afară din  
oraș, și acolo pune-te din nou masă! A doua zi la fel; de-  
abia a treia zi ne-am zburătăcit, ca vrăbiile, fiecare pe la  
vatra lui. Acum stau lângă horn cu pisicele mele și mai  
pun rînduială în cele însemnări. Tu, te cerți cu politicienii  
prin Timpul; ce-ai pățit de te-ai făcut așa războinic?

Sănătate și voie bună,  
Ionică

## **Scrisori către Nicolae Gane**

### **Scrisoare**

Iași, 1887, noiembrie 28

Stimabile domnule Gane,

La scrisoarea dumnevoastră am cinstea a răspunde:  
*Tăunul* este un fel de muscă lungăreată la trup, de culoare surie-gălbâie, care „mai cu samă, bunăoară, firește, mai departe, vorba burlăcăritului” pișcă vitele (mai ales caii de sex feminin) la partea delicată ... puțin bulbucată... cu borta la mijloc și nici ca cîț aiurea...

Unii țărani drăcoși prind cîte un tăun, îi vîră un paiu în cur, apoi îi dă drumul cu paiul, încît fuge nebun de durere. Și de aici a rămas vorba că „fuge ca tăunul cu paiul în c...”  
— Prin urmare, zicătoarea se ia cu înțeles de iuțală.

Altfel suntem sănătoși; numai caracuda, urgisită de soartă, aleargă și ea după nevoile ei, mai ca tăunul cu paiul în cur. Cu bine și cu sănătate să dea D-zeu să ne vedem.

I. Creangă

## **Scrisori către Mihail Kogălniceanu**

### **Scrisoare**

Iași, 1888, noiembrie 7

Mult respectabile cuconule Mihalache,

Mai întâi și-ntâi, respectuos vă felicitiez de ziua nume-

lui, dorindu-vă de la D-zeu sănătate „că-i mai bună decât toate”! Iar pre Sf. voievozi Mihail și Gavriil rugându-i să vă fie întru ajutoriu mulți încă, mulți ani și buni, pentru mîndria și fericirea scumpei noastre țări!

Al doilea, cu respect vă trămit atît scrisoarea moșu-meu, părintele Gheorghe Creangă, cît și lista de cărți a părintelui Starițul, și doresc din suflet ca această, scrisoare să vă găsească sănătos și voios!

Al d-voastre întru tot supus

Ion Creangă

N. B. Vă rog iertați de întîrziere că am fost și eu bolnav de boala mea.

### **Scrisori către Titu Maiorescu**

#### **Scrisoare**

Iași, 1876, noiembrie 10

Stimabile d-le Maiorescu,

Vă rog trimiteți povestea *Moș Nichifor*, pentru ca s-o dau la tipar. „Junimea” din Iași, într-o ședință a sa, pe la 12 noaptea, fiind cam somnoroasă — după obiceiul ei — a votat să se tipărească; poate mai mult pentru încurajare. Sau mai știu eu... poate ca și pentru: P. A. Călescu...

D-voastră cred că veți fi rîs și de mine și de dînsa, și cu drept cuvînt: pentru că este o copilărie, scrisă de un om mai mult bătrîn decît tînăr; da' bine, da' rău, D-zeu știe. Eu atîta știu numai, că am scris lung, pentru că n-am avut timp să scriu scurt. Dar ce am scris, și cum am scris, am scris...

*Povățuitorul la cetire prin scriere*, ce l-am alcătuit și l-am tipărit din îndemnul d-voastră, nu știu dacă l-ați văzut; ce-i drept, prostișor lucru am făcut, dar ș-a luat plata, căci, înapoit de Onor. Ministeriu actual, șede la răcoare în pod la părintele Ienăchescu, tovarăș la pagubă. Vro 30—40 de galbeni, nu-s mai mulți. Un exemplar însă l-am vîndut d-lui Sigara, avocat, care mi-a arătat că are dorință a se ocupa și cu didactica. Cal bătrîn să învețe la umblat.

Dar nouă nu ne pasă; l-am zgomit, de ni-am scos 1½ franc, și pace bună.

De acum poate să se povățuiască cu dînsul cum știe și la ce știe.

Iertați-mi, vă rog, îndrăzneala!

Al d-voastră întru tot supus servitor,

I. Creangă

## Scrisoare

Iași, 1881, iunie 11

Stimabile d-le Maiorescu,

Ca să vă descriu biserica Buna-Vestire din Iași, nu am nevoie, căci domnia-voastră, care din porunca lui Dumnezeu ați lăsat aci un *odor scump*, o cunoașteți.

La această biserică, diaconului servitor, anume *Vasile Vasilescu*, nu i-a fost destulă sărăcia, de care se bucură în genere clerul nostru de mir, și nici grozava boală de care suferă de vro zece luni de zile (așa că astăzi se află în spitalul Sfîntului Spiridon, cu candelată în gît și numai cu o mînă de suflet, încît n-are să se mai poată hrăni cu meseria sa, chiar în cazul cel mai norocos, macar că este om tînăr, inteligent și cu cele mai bune purtări), a



trebuit să mai aibă femeie și patru copii mici, cari mor în casă de foame. Asupra căroră respectuos chem îndurarea domniei-voastre.

Vă salut cu adânc respect,

I. Creangă

### Scrisoare

Iași, 1881, iunie 17

Stimabile domnule Maiorescu,

Dacă am îndrăznit a recurge la generozitatea d-voastre pentru nenorocitul diacon Vasile Vasilescu de la Buna-Vestire, am știut cărei inimi mă adresez. Și câțiva franci sînt de ajuns unei familii sărace și nenorocite pentru pîine de azi pe mîne. Ceea ce vă lasă inima să dați „cu împrumutare lui Dumnezeu” puteți trimite *Onorabilului preot Alexandru Gavrilescu*, de la *Buna-Vestire* care singur mai susține familia numitului diacon de vreo zece luni de zile, prin mila cîtorva poporeni creștini, cari îl cunosc.

Dumnezeu, care v-a împodobit cu atîtea haruri, are să vă deie d-voastre de aiurea. Iar pentru mine veți face să am partea celui mai din urmă ucenic a lui Lumînărică.

Vă salut cu adânc respect,

I. Creangă

### Scrisoare

Iași, 1881, decembrie 16

Stimabile domnule Maiorescu,

Am auzit că ați avea bunătate a traduce cîteva din poveștile scrise de mine.

Doresc a se face cîteva îndreptări: unele scăpate din vedere la tipar, altele tipărite fără șir.

*La Soacra cu trei nurori:*

„Soacră, soacră, poamă acră,  
De te-ai coace cît te-ai coace,  
Dulce tot nu te-i mai face;  
De te-ai coace toată toamna,  
Ești mai acră decît coarna;  
De te-ai coace-un an ș-o vară,  
Tot ești acră și amară;  
Ieși afară ca o pară;  
Intri-n casă ca o coasă;  
Șezi în unghiu ca un junghiu”.

*La Harap-Alb:*

„Lumea asta e pe dos,  
Toate merg cu capu-n jos;  
Puțini suie, mulți coboară,  
Unul macină la moară;  
Ș-apoi acel unu!...”

Vă salut cu adînc respect,

I. Creangă

### **Scrisoare**

Iași, 1882, noiembrie 13

Stimabile domnule Maiorescu,

Iaca chiar acum, la 6 oare dimineața, am gătit de scris

anecdota pentru *România jună* și o și trimit cu poșta de astăzi.

Tare am avut dorința să vă văd, cînd ați fost de aniversara „Junimei“, însă nu mi-a fost tocmai bine, și nici nu puteam să scriu ceea ce începusem a scrie pentru România jună, de-mi venia să înnebunesc de necaz. Ferească D-zeu de omul timp, cînd începe să facă ceva, că el singur nu știe ce face, decît numai întîmplare poate să-l scoată din încurcătură. Iaca așa sînt eu și-n asemenea încurcătură mă aflu de aniversară, față cu făgăduința ce vă dădusem că voi trimite ceva la Viena. Tocmai în ziua de aniversară mi-a venit și mie cîteva idei, și, ca să nu le scap, am fost nevoit să las cea mai veselă petrecere, aniversara, și să nu vă pot vedea pe dumnevoastră, cel mai drăgălaș profesor și cel mai bun voitor ce am avut în viața mea.

De aceea vă rog să mă iertați și, măcar că nu v-am văzut, credeți că cu mintea și inima mea totdeauna vă văd și vă doresc.

Am fost pe la d-l Lambrior, și mi-a comunicat ce i-ați spus d-voastră. Vă mulțumesc din suflet, domnule Maioreșcu, pentru interesul ce purtați de copilul meu; și, de credeți că poate ieși dintr-însul ceva, vă rog nu-i refozați sfatul și protecția d-voastră.

Vă salut cu adînc respect și vă doresc sănătate și bucurie.

I. Creangă

Bietul Lambrior, oare nu a călcat pe urma lui Conta? Tare-mi pare rău, sărmanul! Iaca și munca peste măsuri la ce duce!

## Scrisoare

Iași, 1883, maiu 25

Stimabile domnule Maiorescu,

La 21 a curente, corpul institutorilor din Iași mi-a făcut iarăși onoare a mă alege între cei trei..., dintre cari, precum știți, numai unul e destinat a lua parte ca membru în Consiliul general al instrucțiunii, după voința ministrului.

Așa fiind a se urma, și avînd încredere în mine că în rîndul trecut să nu fi adus vreo nemulțumire prin pacinica mea dormitare în sînul acestui consiliu, citez a vă ruga să puneți un cuvînt pe lîngă cine se cuvine, pentru ca să fiu numit membru și în rîndul acesta.

Stăruința mea de a mai vedea Bucureștii nu e nici din ambiție, nici pentru niscaiva interese particulare.

Întîi doresc să-mi mai văd băiatul; al doilea, cîteva persoane stimate și iubite, cari mă atrag; al treilea, cu ocaziunea aceasta poate să-mi tipăresc puținele mele scrieri la Socec, făcînd eu însumi corectura; și al patrulea, cred, în prostia mea, că cel ce cunoaște cît de puțin firul oarecăror lucrări, tot mai de folos poate fi decît cel ce pofteste a face experiențe din nou, dacă are plăcere să o facă și nu este altceva la mijloc.

Vă salut cu dragă inimă și vă doresc sănătate și bucurie.

I. Creangă

N.B. Ceilalți doi aleși sînt: Ropală, grecușor, dar bun băiat altfel, și Hrisoscoleu, care m-a sfredelit mult împreună cu Săvescu și alți cîtiva, afară de d-l Darzeu, care este un tip de om cinstit în toată puterea cuvîntului.

## Scrisoare

[1887, Septemvrie 19]

Respectabile și mult iubite d-le Maiorescu,

Dacă n-ai râs de mult de vreo prostie a vreunui idiot, de care numai în răposata „Junime” de la Iași se putea rîde mai cu haz, poftim, vă rog, de-ți rîde cu hohot de una acum. Dar, vă rog! multe prostii și în vreo două trei rînduri în viața mea, de cînd am avut norocirea de a vă cunoaște, chiar grosolănii am îndrăznit a spune cătră d-voastră, nu însă din răutate, ci din prostie; m-a luat gura pe dinainte.

Căci d-ta nu se poate să nu înțelegi inima mea. Iertați-mă, vă rog, de toate și dați-mi voie să vă spun și acuma una.

În bojdeuca unde locuiesc eu, dorm afară și pe vremea asta, în 18 spre 19 septemvrie. De veți avea răbdare, că bunătate totdeauna ați avut, veți întreba poate, unde-i bojdeuca mea? Vă voi răspunde respectuos: în mahalaua Țicău, ce-i mai zic și Valea plîngerei, strada Țicăul de sus, no. 4 (dacă se mai poate numi stradă o hudicioară dosnică, plină de noroiu păn' la genunchi, cînd sînt ploii mari și îndelungate, zise și putrede, și la secetă geme colbul pe dînsa). Iar bojdeuca de căsuță în care locuiesc eu de vreo 18 ani e de vălătuci și povîrnită spre cădere pe zi ce merge, de n-ar fi răzămată în vreo 24 de furci de stejar și acelea putrede. Iarna dorm într-o odăiță toată hrentuită, iară vara într-un cerdăcel din dos, începînd de pe la maiu și sfîrșind pe la octomvrie, cînd este vremea bună cum îi acum. Așa m-am deprins. Răposatul Conta și Lambrior știa cîsuța mea. Pompiliu, d-l Nica și mai ales bietul Eminescu, de asemenea. În sfîrșit, vinerea trecută în 18 spre 19

m-am culcat iarăși afară după obicei și pe la cîte oare voi fi adormit nu știu, dar știu că am adormit gîndindu-mă cu jale mare la societatea „Junimea” și ce mai este ea acum! la bietul Eminescu și ce mai este el acum! la Gheorghe Scheleti, Lambrior, Conta și unde sînt ei acum!...

## **Scrisori către Iacob Negruzzi**

### **Scrisoare**

1877, martie 6

Stimabile d-le Negrutzi,

Fost-am și la p. rail... și la rop, rop..., și s-au prins că într-un cuget vor mărturisi pentru chir., fiind rasasiați pînă-n gît de frac... Și că pentru chir. huludețe sunt informați și din partea altora în bine.

Însă n-ar fi rău să mai bateți ferul pînă-i cald, că știți cum e lumea la noi.

Vă doresc sănătate și iertare de păcate.

I. Creangă

### **Scrisoare**

Iași, 1885, februarie 22

Stimabile d-le Negruz,

Prin ziarul *Voința națională* de ieri, joi 21, se vede publicată o „deciziune ministerială” destul de aspră și, pe cît se pare, nepărtinitoare în privința cărților didactice, deocam-

dată a celor de parte științifică, după raportul comisiunei însărcinate cu examinarea unor asemenea cărți.

Desigur că și cele de partea literară vor trece prin asemenea purgator degrabă, degrabă. Eu, împreună cu colegii mei: Răceanu, Ienăchescu și Grigorescu, încă de pe la 1868, am început a scoate la lumină asemenea cărțițele, și anume: 1) *Metoda nouă de scriere și cetire pentru clasa I-a primară*, 2) *Învățătorul copiilor, carte de cetire pentru clasele primare*, 3) *Geografia județului Iași*, 4) *Harta județului Iași*, 5) *Povătuitor la cetire prin scriere*. Și al 6) *Regulele limbei române de d-l T. Maiorescu*, pentru clas. II primară, retipărite de mine cu învoirea autorului. Metoda nouă și învățătorul copiilor sunt aprobate și prin *decret domnes[c]* din timpul d-lui Maiorescu. Celelalte încă sunt aprobate prin deciziuni ministeriale. Noi, fiind ucenicii d-lui Maiorescu și ai societății literare „Junimea”, parcă nu ne-am prea teme ca lucrările noastre să fie azvîrlite cu despreț din școală, dacă comisiunea însărcinată nu va judeca *muntenește*... Vorba ceea (cimilitura rîmei): „Apără-mă de găini, că de cîni nu mă tem”.

Dori[n]d dar cu nerăbdare a ști cam ce soartă ar ave cărțile noastre, vă rugăm respectuos a face, prin prietenii d-voastre, să aflăm cam ce ne așteaptă în privința cărților mai sus însemnate.

Iertați-ne, vă rugăm, de îndrăzneala ce am avut de a vă supăra, și primiți din parte-ne încredințare de stima și respectul ce vă păstrăm.

I. Creangă

## Scrisoare

Iași, 1885, maiu 15

Stimabile și mult iubite d-le Negruzzi!

Văzînd cele cuprinse în scrisoarea d-voastre din 12 ale curenteii, m-am pus pe gînduri.

Pisemne d-voastră nu mă credeți că sunt bolnav și aproape, dacă nu de tot, idiot. Apoi, ocupat 30 de oare pe săptămîină cu școala primară, plus dusul și întorsul de 2 ori pe zi, cine știe de unde, prin ploaie și noroiu, ger sau arșiță, cum se întîmplă, nu e lucru tocmai ușor pentru omul vrîsnic și greoiu. Se mai apropie încă și examenul cu multișoare formalități de îndeplinit.

Cu toate aceste, încurajat de d-voastră, voiui mai încerca a scrie cîte ceva. Timpul însă pe cînd voiui avé ceva gata nu vi-l pot hotărî; căci știți d-voastră tare bine că aceasta e treabă de gust, nu de silință.

Vă salut respectuos și vă doresc sănătate și bucurie.

I. Creangă

## **Scrisori către Ion Slavici**

### **Scrisoare**

Iași, 1878, oct. 21

Stimabile domnule și frate Slaviciu,

Îți mulțumesc din suflet pentru broșura ce mi-ai trimis.

Ca fiu din popor, admit în totul părerile d-voastră; nu m-am putut opri de a vărsa lacrimi, văzînd nenorocirea ce ne amenință în viitorul țarei și al copiilor ei! Și cu atita mai mult am simțit, cu cît de mic copil am văzut vicleșugul acestui neam... îndărătnic și risipitoriu la ce țintește...



Dar oamenii noștri de *stat!*... Ochi au și nu văd, urechi au și nu aud, căci totdeauna au luat cărbunile cu mîna sărmanului țăran, care, la urma urmelor, tot el a plătit gloaba. Vorba ceea: „Capra b... și oaia trage rușine”. De-ar ști boii din cireadă ce mîna bicisnică îi duce la tăietoare! — Dar nu știe sărmanul dobitoc și de aceea tace și rabdă! Duce în spate toate sarcinele și hrănește pe netrebnicii cari își rîd de dînsul! Păstori nu-s, și cîinii lipsesc. Ș-apoi știi că într-un sat fără cîni se primblă mișeii fără băț!...

Noi cari am gustat amarul să desprețuim pe oamenii cei ce lucrează fără de lege și să nu ne însoțim cu aleșii lor pentru a lua pînea din gura fiilor și a o arunca cînilor.

Cred că-i destul o măciucă la un car de oale.

Stimabile frate Slaviciu, chiar acum scriu în dugheana unui negustoriu cinstit din Iași, anume *Nicolai Ioan*, de care aș dori să avem macar vro zece mii în Iași; dar unde-s? Domnul *Nicolai Ioan* mi-a spus că să-i trimiteți deocamdată vro două trei sute de broșuri și după desfacere banii sunt siguri; dacă nu mă credeți, vă puteți încredința de la prieteni moldoveni, cari sunt în București, despre onorabilitatea d-lui *Nicolai Ioan*. Adresa: *Nicolai Ioan*, Iași, Strada Mare.

Vă salut cu drag și vă așteptăm de aniversara „Juni-me!” Salutări d-lui Eminesc[u]. Arătați, vă rog, respectele mele d-lui Maiorescu și la toată familia. Iară d-voastră personal vă mulțumesc de mii de ori și vă rog a mai povățui pe copilul meu, care știu că vă supără din cînd în cînd.

Al d-tale cu inimă și cu suflet,

I. Creangă

N.B. Pentru rabat, chibzuiți d-voastră cît puteți da d-lui *Nicolai Ioan*. Plătiți-i portul, faceți, în sfîrșit, cum vă dă mîna.

Nu știu dacă Creangă al meu învață ori se lasă pe-o ureche?

## Scrisoare

Iași, 1882, februarie 8

Iubite domnule Slavici,

Prin poșta de astăzi am trimis o scrisoare d-lui libraru Socec, poftindu-l să ni răspundă dacă binevoiește a primi în desfacere cărți didactice de ale noastre: *Metoda nouă*, *Învățătorul copiilor*, *Regulele limbei române* de Maiorescu etc., dându-i, de la mie înainte, rabat de 35% pe bani gata și portul pe socoteala d-sale.

Noi am ave plăcere să facem și această negustorie (deși nu-i vro pricopsală), gândindu-ne la mulțimea ce s-ar pute trece, mai ales că chiar acum suntem la corectura coalei I, ediț. XVI și am pute trage cu înlesnire un număr și mai mare de exemplare.

Vă rog dar, în puterea prieteșugului, dragă d-le Slavici, abateți-vă, în treacăt, pe la Socec, intrați în vorbă cu el despre această afacere, stăruiți să ne răspundă ori da ori ba și totodată comunicați-mi și dv. rezultatul.

Vă salut cu dragă inimă!

Salutări și sărutări din parte-mi d-lor Eminescu, Nica, Gaster etc., etc.

I. Creangă

Acum un an am vorbit cu Socec chiar eu și ne-a lăsat cu 40%. Poate să lese cu 35%. În sfârșit, ori așa ori așa; asta, spre știința d-voastre. Marfa, ce-i drept, e prostuță, dar am văzut și mai proastă vînzîndu-se la dînsul, dacă are noroc...

I. C.

## **Scrisori către Societatea „România jună”**

### **Scrisoare**

Iași, în 14 noiem. 1882

Anecdota trimite-voi, însă puțină zăbavă.

Creangă

[Iași], 25/11 1882

Trimis astăzi.

Creangă

### **Scrisoare**

Iași, 1882, decembr. 28

Domnule Președinte,

Mișcat sufletește, mulțimesc onorabilei Societăți academice „România jună” pentru distinsa onoare ce mi-a făcut de a mă numi „membru onorar” al ei și vă rog, domnule Președinte, a comunica onorabilei societăți, din parte-mi, că sunt mîndru de această numire neașteptată.

Primiți, vă rog, d-le Președinte, încredințare despre stima și recunoștința ce vă păstrez.

I. Creangă

## Scrisori către Victor Zaharovici

### Scrisoare

Iași, 1886, octomvrie 8/20

Iubiților confrăți, inteligenților și activi studenți, mă închin cu sănătate! Scopul înființării *Biblioteca populară bucovineană* vă este nobil din toate punctele de vedere și mai ales din acel al dezvoltării simțului național, atât de moleșit și amenințat a se pierde în secolul nostru materialist, egoist și sărăcăcios de fapte mari și nepieritoare, de care s-au bucurat românii în trecutul lor glorios!

Mergeți curajoși înainte pe această cale, și să dea Dumnezeu ca tot tineretul român studios, de pretutindene, să vă poată imita!

Iubiților confrăți,

Dintre „poveștile populare” scrise de mine aveți voie a retipări oricare veți crede-o potrivită pentru atingerea scopului urmărit de d-voastră. Și sunt prea măgulit și mândru de cinstea ce mi-ați făcut de a mă număra și pe unul ca mine între „scriitorii noștri cei mai renumiți”. Dar fie și cum ziceți!...

Politeța oamenilor binecrescuți nu are margini.

Vă salut cu dragă inimă și vă îmbrățoșez frățeste!

Ion Creangă

N.B. Vă mulțumesc din suflet pentru cele trei broșuri!

Ion Creangă

## **Poezii**



### **Păsărica în timpul iernei**

Iarna ninge și îngheață,  
Frigul crește tot mereu,  
Păsărica cea isteță  
Nu mai zice cântul său.  
Când afară viscolește,  
Ea s-ascunde tremurând  
Într-un dos, unde găsește,  
Nu ca vara, ciripind;  
Ci, zburlită și-ntristată,  
Flămândă ca vai de ea,  
Pe la drum mâncarea-și cată,  
Sărmănica păsărea.  
Dumnezeu care-a făcut-o  
Pe dânsa, ca și pe noi,  
O nutrește s-o-ncălzește,  
El o scapă din nevoi!

### **Nu lucrezi, n-ai ce mânca**

Ar fi un mare păcat  
Omul leneș de-ajutat.  
Dacă lenea-l stăpânește,  
Singur este vinovat.  
Cine ziua nu muncește  
Doarmă noaptea nemâncat!  
Bine-a zis biata furnică  
Greierului calicind:  
Ai petrecut astă-vară?

Joac-acum, de-i fi putând!  
Iar la vara viitoare,  
Măi jupâne grieruș,  
Fii ca mine strângătoare,  
Nu tot trage din arcuș...  
Ț-ei deda corpul la lucru,  
Lenea nu te-a stăpâni;  
Și la iarn-având strânsură,  
Lipsa-ți vei îndeplini.

### **Ia! Clopoțelul sună**

Clopoțelul de la gară  
Dând sămnalul de pornire,  
Toți-n grabă alergară,  
Toți cu toți într-o unire,  
Rar rămâne un drumeț  
Surd la astă deșteptare;  
Somnorosul e isteț,  
Când e ora de plecare.  
Sare iute în trăsură  
Călătorul îngrijit.  
Trenu-n grabă se smuncește,  
Trenu-iată-l a pornit!  
Fumul iese, trenul zboară,  
Călătorii liniștiți,  
Orice vreme-a fi afară,  
Au pornit, îs buni porniți.  
Animalul ce odată  
Sub jug greu se chinuia,  
În trăsură, astă-dată,



Parte dreaptă și el ia.  
Mașinistu-i surugiu,  
Țipătoarea, biciul său,  
Iar vaporii, cai fugari,  
Îmboldiți de foc mereu!  
Nici te simți, și ai ajuns  
La părinți, rude, amici,  
Când odată puteai perde  
Interese mari și mici.  
Iaca mintea omenească  
Apa, focul a-njugat,  
Și de-atunci cu înlesnire  
Țări cu țări mâna au dat.

### **Când eram în floarea mea**

Când eram în floarea mea,  
Zburam ca o păsarea,  
Și zburam din cracă-n cracă,  
N-avea nime ce să-mi facă.  
Dar un hoț de vânător  
Îmi întinse-un lățișor  
Și mă prinse de-un picior.  
Și mă băgă în colivie,  
Mai mult moartă decât vie.

### **Mielușica**

Pogoară, pogoară pe plai  
Tot nouă ciobani,

De sunt veri primari,  
Și cu unul zece.  
El e streinșor,  
Cu oițe multe;  
Câte pietre-n munte,  
Atâtea-s cornute;  
Câte pietre-n vale,  
Atâtea-s mieoare ;  
Câte pietricele,  
Atâtea-s mielușele.  
Vai ! nouă ciobani,  
De sunt veri primari,  
Ei că s-au vorbit  
Și s-au sfătuit,  
La apus de soare  
Pe el să-l omoare,  
Bănișori să-i bea,  
Oițe să-i ia,  
Să le împărțească,  
Să le răspândească.  
Dar o mielușică  
(Ea îi ochișică)  
Ea mi-și auzea,  
Șchioapă se făcea  
În urmă rămânea ;  
Și unde mi-și zbiera,  
Locul tremura,  
Brazii veștezea,  
Iarba se pârla.  
Dar stăpânul ei  
Cârlig răsucea  
Și în loc stătea,

Oița-ntreba :  
„Oită lăiță,  
Mie drăguliță !  
De când te-am văzut,  
Și te-am cunoscut,  
Așa n-ai făcut;  
Doar nu v-am păscut  
Tot prin livezi verzi ?  
Apă nu v-am dat  
La izvoare răci?  
Ori nu v-am culcat  
P-alea vârfuri nalte,  
Unde vântul bate ?”  
Oița-mi grăia:  
„Stăpâne, stăpâne,  
Stăpiiorul nostru;  
Ba tu ne-ai culcat  
P-alea vârfuri nalte,  
Unde vântul bate,  
Și tu ne-ai păscut  
Tot prin livezi verzi  
Și apă ne-ai dat  
La izvoare reci.  
Stăpâne stăpâne,  
Vai ! nouă ciobani,  
De sunt veri primari,  
Ei că s-au vorbit  
Și s-au sfătuit  
La apus de soare  
Să mi te omoare,  
Bănișori să-ți bea,  
Pe noi să ne ia,

Să ne împărtășcă  
Să ne răspândească !  
” Stăpânul grăi :  
„Oiță lăiță,  
Mie drăguliță!  
De m-or omorî,  
Voi mă-ți îngropa  
În târla oilor,  
În jocul mieilor,  
În dosul stânei,  
Să-mi aud câinii;  
Cârligelul mieu,  
Voi că mi-l veți pune  
Stâlp la căpătăiu.  
Iar ca mângăiere  
Fluieraș de soc,  
Ce-mi zice cu foc,  
Voi că mi-l veți pune  
În ușa târlei;  
Vânt mi-a adia,  
Fluier mi-a mișca;  
Fluierul mi-a zice,  
Oile s-ar strânge,  
Pe mine m-or plânge,  
Cu lacrimi de sânge”. .....

Ah ! strein de mine,  
Mult strein în lume,  
Nici un ajutoriu  
De la Dumnezeu  
Și stăpânul mieu.

## Bratu

Are Bratu trei feciori,  
Câte trei sunt vânători;  
Dar mai are, Bratu are  
Pe Dobrica fată mare,  
Se primblă pe hat călare  
Cu cozile pe spinare,  
Împletite cu parale,  
Cunjurate de pistoale.  
Frunzulița fagului,  
Sus pe plaiul muntelui,  
La tulpina fagului,  
La umbrița bradului,  
Șed feciorii Bratului  
Cu Niț-a Ploșcarului,  
Cu Manea Șalariului,  
Cu soră-lui Dobrica.  
Dar ei tot bea și mânca  
Iar Dobrica se culca  
Și puțințel c'adormea  
Și urât vis că visa.  
Drept în picioare sărea  
Și din gură că grăia:  
Valeu, Neico Stanciule!  
Voi beți mări și mâncați,  
Nicio grijă nu purtați,  
Dar eu neică mă culcai,  
Puțințel că adormii  
Și urât vis că visai:  
Neico, pistoalele tăle

Sedea'n cuiu fără oțale.  
Neico, flintișoara mea  
Sedea'n cuiu făr' de vergea.  
Nici cuvânt nu săvârșea,  
Poteră că-i cotropea,  
Căpitanul că grăia:  
D'alei Stance-al Bratului,  
Vrei tu mări să te dai,  
Sau la poteră legat  
Ori de ea să fii tăiat?  
Dar Stanciu că mi-i grăia:  
– Căpitan Bălăurean,  
Nu sunt muiere de sat  
Să mă dau ție legat,  
Că-s voinic cu comănac,  
Îi vedea ce-oiu să vă fac.  
Dar soră-sa Dobrica  
Ea din gură că grăia:  
– Taci, neică, nu zice-așa,  
Că mi-ți răpui vieața,  
Ci ad'o'ncoa pe durda.  
Pe durda 'n mână i-oda,  
Praful cu poala-l turna,  
Gloanțele cu chivăra.  
Ea de stânga 'ngenunchia  
Și pe dreptul mi-o puneă,  
Oda tă ce 'slobozea  
Șeptespreze doboră.  
Ceilalti câți mai rămânea,  
Pe toți greu că mi-i rănea,  
Numai căpitan scăpa,  
Dar ea din gură-i grăia:

– Căpitan Bălăurean,  
Tu du-te mări de spune,  
Tu mări, tu la Domnie,  
Să sloboadă pe maica,  
Pe maica și pe taica,  
Că-i aprind pușcăria.  
Aștepta ea ce-aștepta  
Și văzând că nu venea,  
Ea pe cal încăleca  
Și la Domnie pleca,  
La pâinariu se-abătea,  
Pâne că mi-și târguia  
Și felii că le tăia,  
La pușcărie mergea.  
Sărea ici, sărea colea  
Și un amnăraș scotea  
Și din el că scăpăra  
Și foc pușcăriei da.  
Vinovatii toți scăpa  
Și pâinea că li-o împărțea.  
Și taică-său și mă-sa  
Din pușcărie scăpa.  
Dar Bucureștii vedea,  
După dânsa se lua  
Calul îl loc îi oprea  
Și pe dânsa o prindea  
Și la Domnie-o ducea;  
Un ou roșu în par punea,  
Toti Bucureștii că da  
Și oul nu-l nemerea.  
Dobrica că mi-i privea  
Inima 'ntr'însa fierbea,

Până ce rându-i venea;  
Iacă rândul că-i venea,  
Când odată slobozea,  
Oul fărâme-l făcea.  
Dar pe ea o cotropea  
La Domnie-o ridica;  
Ea acolo că mergea,  
Pieptul că și-l arăta,  
Domnia dac'o vedea,  
Iertare că-i dăruia,  
Și la frați că se 'ntorcea,  
Iute ca o rândunea  
Cu părinții lângă ea.

### **Lina Cătălina**

În sus, Pe Mureș în sus,  
Este-o casă naltă.  
Da-n ea cine șede?  
Domnul Jomnai craiu  
Și cu Jecmăneasă,  
Cinstita crăiasă,  
La masă ședeau.  
Dar cu pahar cin' le da ?  
Lina Cătălină,  
Floare din grădină,  
Fată de română,  
Albă ca o zână,  
De român bogat,  
Tot din Tarigrad,  
Cu paharul da.



Domnul Jemnăi craiu  
Paharul lua,  
De mân-o strângea.  
Dară Jecmăneasă,  
Cinstita crăiasă,  
Ea, că mi-și vedea,  
Nimic nu zicea,  
Masa ridică.  
Domnul Jemnăi craiu  
Pe Lina chema,  
Din gură-i grăia:  
„Lino Cătălină,  
Floare din grădină,  
Fată de română,  
Albă ca o zână,  
De român bogat,  
Tot din Țarigrad,  
Du-te de-mi așterne,  
Tot în cea grădină,  
În cap de răzor,  
În miros de flori”.  
Lina se ducea  
Și mi-i așternea,  
Unde-i poroncea.  
El vesel mergea  
Și mi se culca.  
Dară Jecmăneasă,  
Cinstita crăiasă,  
Vezeteu chema  
Și mi-i poroncea,  
Caii să mi-i puie,  
Telegarii iuți,

Iuții ca zmeii,  
Negri ca corbii.  
Apoi de îndată  
Pe Lina chema,  
În bute-o pune  
Și cu ea pleca  
În sus, Pe Mureș în sus,  
La „Lacul Rotund”,  
Care n-are fund.  
Și dac-ajungea,  
Pe ea jos c-o da,  
Pietre aduna  
Și-n roche-i cosea,  
Brânci în apă-i da,  
Lina se-neca.  
Doamna Jecmăneasă,  
Cinstita crăiasă,  
Acasă venea  
Și mi se culca.  
În vărsat de zori,  
În miros de flori,  
Domnul Jemnăi craiu,  
El se deștepta;  
Pe Lina chema:  
„Lino Cătălină,  
Floare din grădină,  
Fată de română,  
Albă ca o zână,  
Adă-mi năstrapa,  
Ca să-mi spăl fața” !  
Lina nu răspunde,  
Că n-are de unde.

El că mi-a striga,  
Și nu răspundea.  
Dar o țișăncușă  
La dânsul ieșea,  
Din gură-i grăia:  
„Doamne, Jemnai craiu,  
Lina nu răspunde,  
Că n-are de unde !”,  
El dac-auzea,  
Iute, se scula,  
Degrab' se-mbrăca,  
Robii și-i strângea,  
La chin îi puneă.  
Dar o țișăncușă,  
Ea că răspundea :  
„Doamne, Jemnai craiu,  
Pe noi nu ne bate;  
Că măicuța voastră  
Și stăpâna noastră,  
Doamna Jecmăneasă,  
Cinstita crăiasă,  
Pe Lin-a luat,  
Cu ea a plecat  
În sus. Pe Mureș în sus,  
Și-n „Lacul Rotund”;  
Care n-are fund,  
Pe Lin-a-necat !”  
Domnul Jemnai craiu,  
El dac-auzea,  
Năvodari chema,  
Și el se scula  
La dânsul lua

Cuțit de argint,  
Să moară curând;  
Acolo mergea,  
La „Lacul 'Rotund”,  
Care n-are fund,  
Năvodarii da  
Cu năvoadele,  
Pe Lina găseau  
Ș-afar-o scoteau.  
Domnul Jemnai craiu,  
El dac-o vedea,  
În brațe-o lua .  
Și mi-o săruta  
Și mi-o dezmierda:  
„Lino Cătălină,  
Floare din grădină,  
Fată de română,  
Albă ca o zână !”  
Și degrab' scotea  
Cuțit de argint,  
Să moară curând,  
Și mi se junghia,  
Ș-aproape de ea  
Degrab' că murea.  
Doamna Jecmăneasă,  
Cinstita crăiasă,  
Ea când se scula,  
Roabele-și chema,  
De fiu le-ntreba,  
Ele răspundea :  
„Vai ! Măria-ta;  
Stăpânașul nostru;

El că și-a plecat  
La „Lacul Rotund”,  
Care n-are fund ! ”  
Ea dac-auzea,  
Iute se scula,  
După el pleca  
La „Lacul Rotund”,  
Care n-are fund,  
Și mi ți-l găsea  
Mort chiar lângă ea !  
Dac-așa vedea,  
Îndărăpt venea,  
În iatac intra  
Și se otrăvea.



# Cuprins

|                               |           |
|-------------------------------|-----------|
| <b>Amintiri din copilărie</b> | <b>1</b>  |
| I                             | 5         |
| II                            | 27        |
| III                           | 53        |
| IV                            | 83        |
| <b>Povești</b>                | <b>93</b> |
| Soacra cu trei nurori         | 97        |
| Capra cu trei iezi            | 107       |
| Punguța cu doi bani           | 119       |
| Dănilă Prepeleac              | 125       |
| Povestea porcului             | 141       |
| Povestea lui Stan Pățitul     | 161       |

|                                |            |
|--------------------------------|------------|
| Povestea lui Harap Alb         | 187        |
| Fata babei și fata moșneagului | 247        |
| Ivan Turbincă                  | 255        |
| Ursul păcălit de vulpe         | 273        |
| <b>Povestiri</b>               | <b>277</b> |
| Prostia omenească              | 279        |
| Moș Nichifor Coțcariul         | 285        |
| Povestea unui om leneș         | 307        |
| Moș Ion Roată și Unirea        | 311        |
| Popa Duhu                      | 317        |
| Cinci pâni                     | 325        |
| Ioan Roată și Vodă Cuza        | 331        |
| <b>Povestiri licențioase</b>   | <b>339</b> |
| Povestea lui Ionică cel prost  | 341        |
| Povestea poveștilor            | 355        |
| <b>Povestiri didactice</b>     | <b>365</b> |
| Păcală                         | 367        |



|                                                                                                                                         |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| Inul și cămeșa                                                                                                                          | 371        |
| Acul și barosul                                                                                                                         | 375        |
| <b>Articole</b>                                                                                                                         | <b>379</b> |
| Misiunea preotului la sate                                                                                                              | 381        |
| Iezuitismul în România                                                                                                                  | 387        |
| Întîmpinare la critica domnului I. Nădejde asupra părții științifice din cartea de cetire „Învățătoriul copiilor”                       | 391        |
| O întrebare d-lui A. Gorjan                                                                                                             | 395        |
| Răspuns la criticele nedrepte și calomniile înverșunate îndreptate contra cărților noastre de școală de către domnul Ioan Pop Florantin | 403        |
| Istoricul aparițiunei cărței noastre „Metoda nouă”                                                                                      | 405        |
| Dare de samă despre „Cursul de scriere și cetire” de M. Șvartz                                                                          | 409        |
| Figurile ca mijloc de a sprijini memoria copiilor la cunoașterea literelor                                                              | 415        |
| Calomniile d-lui profesor Ioan Pop Florantin                                                                                            | 425        |
| Nerușinarea d-lui Ioan Pop Florantin                                                                                                    | 433        |
| Operele didactice ale d-lui profesor Ioan Pop Florantin și „ieftinătatea” lor, față cu cărțile noastre                                  | 437        |

|                                                          |            |
|----------------------------------------------------------|------------|
| Prețul cărților noastre, față cu prețul celorlalte cărți | 451        |
| <b>Postume</b>                                           | <b>455</b> |
| [Fragment de autobiografie]                              | 457        |
| Făt-frumos, fiul iepei                                   | 461        |
| Dragoste chioară și amoriu ghebos                        | 477        |
| Satirice (Versuri inedite)                               | 479        |
| Cunoaște-te pre tine însuși                              | 481        |
| Poezii populare                                          | 483        |
| [Frunzuleaua micșunele] . . . . .                        | 483        |
| [Frunză verde, iarbă neagră] . . . . .                   | 484        |
| [Frunzuliță Maghira] . . . . .                           | 484        |
| [Frunză verde, iarbă neagră] . . . . .                   | 485        |
| [Cît oi u trăi, să iubesc] . . . . .                     | 486        |
| [Cînd ai ști și te-ai pricepe] . . . . .                 | 486        |
| [Cuculeț de la pădure] . . . . .                         | 486        |
| [Zup, zup, zup] . . . . .                                | 487        |
| [La crîșmuța cea din deal] . . . . .                     | 487        |
| Rostiri, zicători, cuvinte                               | 489        |
| <b>Corespondență</b>                                     | <b>491</b> |
| Scrisori către Elena Creangă-Chiței . . . . .            | 493        |
| Scrisoare . . . . .                                      | 493        |
| Scrisori către Gheorghe Creangă . . . . .                | 494        |

|                                              |     |
|----------------------------------------------|-----|
| Scrisoare . . . . .                          | 494 |
| Scrisoare . . . . .                          | 496 |
| Scrisoare . . . . .                          | 497 |
| Scrisoare . . . . .                          | 497 |
| Scrisori către Zahei Creangă . . . . .       | 498 |
| Scrisoare . . . . .                          | 498 |
| Scrisori către Ecaterina Vartic . . . . .    | 499 |
| Scrisoare . . . . .                          | 499 |
| Scrisoare . . . . .                          | 500 |
| Scrisori către Vasile Conta . . . . .        | 501 |
| Scrisoare . . . . .                          | 501 |
| Scrisori către Mihai Eminescu . . . . .      | 501 |
| Prima scrisoare . . . . .                    | 501 |
| A doua scrisoare . . . . .                   | 502 |
| A treia scrisoare . . . . .                  | 503 |
| Scrisori către Nicolae Gane . . . . .        | 504 |
| Scrisoare . . . . .                          | 504 |
| Scrisori către Mihail Kogălniceanu . . . . . | 504 |
| Scrisoare . . . . .                          | 504 |
| Scrisori către Titu Maiorescu . . . . .      | 505 |
| Scrisoare . . . . .                          | 505 |
| Scrisoare . . . . .                          | 506 |
| Scrisoare . . . . .                          | 507 |
| Scrisoare . . . . .                          | 507 |
| Scrisoare . . . . .                          | 508 |
| Scrisoare . . . . .                          | 510 |
| Scrisoare . . . . .                          | 511 |
| Scrisori către Iacob Negruzzi . . . . .      | 512 |
| Scrisoare . . . . .                          | 512 |
| Scrisoare . . . . .                          | 512 |
| Scrisoare . . . . .                          | 513 |
| Scrisori către Ion Slavici . . . . .         | 514 |

|                                                    |     |
|----------------------------------------------------|-----|
| Scrisoare . . . . .                                | 514 |
| Scrisoare . . . . .                                | 516 |
| Scrisori către Societatea „România jună” . . . . . | 517 |
| Scrisoare . . . . .                                | 517 |
| Scrisoare . . . . .                                | 517 |
| Scrisori către Victor Zaharovici . . . . .         | 518 |
| Scrisoare . . . . .                                | 518 |

## **Poezii**

**519**

|                                     |     |
|-------------------------------------|-----|
| Păsărica în timpul iernei . . . . . | 521 |
| Nu lucrezi, n-ai ce mânca . . . . . | 521 |
| Ia! Clopoțelul sună . . . . .       | 522 |
| Când eram în floarea mea . . . . .  | 523 |
| Mielușica . . . . .                 | 523 |
| Bratu . . . . .                     | 527 |
| Lina Cătălina . . . . .             | 530 |